

Vatra veche 6

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VII, nr. 6 (78), iunie 2015 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Iustinian Ghiță •Beethoven – Sunetul tăcerii

Eminesciana

TEII

Teii ar trebui scoși din rândul
copacilor,
Și trecuți în rândul sfinților.
Pentru minunile înfăptuite la ceasul
înfloririi,
În sufletele copiilor și ale părinților.

Teii ar trebui canonizați de urgență,
Și trecuți cu roșu în calendar,
Pentru desantul unor bucurii,
În nările și rotunjimile globilor
oculari.

Teii ar trebui să fie locuri de
pelerinaj,
Biserici să poarte hram cu numele lor,
Aromele să fie ridicate la rang de mir

Și numele să fie pe buzele tuturor.

O vină poartă și Mihai Eminescu,
Chiar peste secol și-n contumacie,
A adăugat câțiva lucși luminii teilor,
Cu lucșii versurilor lui de pe hârtie.

RĂZVAN DUCAN

13 iunie 2015

Vatra veche dialog cu Ana Blandiana

SUMAR

Eminesciana. Teii, de Răzvan Ducan/1
 Vatra veche dialog cu Ana Blandiana, de Nicolae Băciut/3
 Culegătoarea de ingeri, poem de Traian Vasilcău/3
 Mihai Eminescu. Marginalii la deschiderea minelor, de Dumitru Velea/4
 126 de ani de la moartea lui Eminescu, de Aurel Șorobetea/4
 Personalitatea filosofică a lui Mihai Eminescu, de Tudor Petcu/5
 Demiurgul Eminescu, de Constantin Bihara/7
 Ancheta „Vatra veche”. Exilul românesc: George Roca, de Nicolae Băciut/9
 Poeme de Dumitru Ichim/11
 Vatra veche dialog cu Constantin Virgil Negoită, de Flavia Topan/12
 Fluctuat nec mergitur (Călătorie la Paris), de Vasile Andru/15
 Teologie și artă literară, în proza lui Mihail Diaconescu, de Mihaela Varga/17
 Poeme de Bogdan Ulmu/18
 Hronicul și cântecul familiei Borcea (Ion Brad), de Ionel Popa/19
 Paradigme critice sub seducția metatextualității, de Iulian Chivu/23
 Poeme de Mihaela Oancea/24
 Două vechi istorii literare românești, în limba germană, de Horst Fassel/25
 Emanuel Bucuța: Portretul, de Iulian Dămăcuș/27
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/28
 Colțul negativist. Cântec naiv (Emil Brumaru), de Darie Ducan/29
 Filtre. „Toată lumea-i oarecum” (Cătălin Cioba), de Mihai Teodor Nașca/29
 Cronica literară. Peste șapte coline (Bianca Marcovici), de Martha Eșanu/30
 Iluzii (Ioan Groșescu), de Traian D. Lazăr/31
 Un hain al timpului nostru (Eugen D. Popin), de A.I. Brumaru/32
 Călătorie prin cuvinte (Răzvan Ducan), de Nastasia Savin/34
 Elogiu iubirii (Mariana Popovici), de Cornel Galben/35
 Mereu există un nou început (Silvia Bîtere), de Ioan Vasile/36
 Zborul alb al poeziei/poetului (Costel Simedrea), de Remus Valeriu Giorgioni/37
 Poeți tăcuți ai marilor orașe. Magda Mirea, de Mihaela Bal/39
 Antologii. Galațiul, port la poezie, de Nicolae Băciut/40
 Poeme de Nicolae Dan Frunteletă/40
 Jurnalul unui psiho-filosof (Dumitru Hurubă), de Constantin Stancu/41
 Două cărți despre Lucian Blaga (Zenovie Cărlugea), de Mircea M. Pop/42
 Apelul la memorie (Ion Dodu Bălan), de Marin Iancu/44
 O reeditare necesară. Antimetafizica (Nichita Stănescu/Aurelian Titu Dumitrescu), de Darie Ducan/46
 14 nume cu renume – la ora confesiunilor (Rodica Lăzărescu), de Marin Ifrim/46
 Poezia lui Nicolae Băciut în limba tătară, de Güner Akmola/47
 Primăvara (în română și tătară), poem de Nicolae Băciut. Traducere Güner Akmola/47
 Documentele continuității. Note și comentarii sociologice la romanul Marii Uniri (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/48
 Convorbiri duhovnicești. IPS Ioan al Banatului, de Luminița Cornea/51
 Povestea vredniciei duhovnicești (Dumitru Tomi/Ioan Seni), de Menuț Maximilian/52
 Poeme de Ana-Irina Iorga/53
 Picături de Vatră veche. Manualul omului, de Traian-Dinorel Stănculescu/54
 Aventurile lui Bobiță cineastul, de Maria Mânzală/55
 Poezia pentru copii. Alfabetul unui alfabet, de Nicolae Băciut/56
 Starea prozei. Însurare, de Geo Constantinescu/57
 Poeme de Liviu-Florian Jianu/57
 Gânduri răzlețe. În fața oglinzii, de Carol Feldman/58
 Oameni pe care i-am cunoscut. Octavian Sava, de Veronica Pavel Lerner/59
 Itinerarii spirituale. Străzi, pași spre Grădina Ghetsimani, de Veronica Bălaj/60
 Dor de veșnicie, poem de Daniela Turlea/61
 Vatra veche dialog cu Dimitrie Grama, de Emilia Țuțuianu/62
 Respirări, de George Baciu/64
 Poeme de Luminița Cojocă/64
 Asterisc. Calea spre fericire, de Ana Cristina Popescu/65
 Vatra veche dialog cu Ben Todici, de Cristina Mihai/66
 Ancheta Vatra veche. Casa Memorială „Agatha Grigorescu-Bacovia”, de Luminița Cornea/68
 Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu-Bacovia”/69
 Poeme de Iuliu Ionaș/70
 Jurnal. Partidă de șah, de George Anca/71
 Starea prozei. Efemeridele, de Tania Nicolescu/72
 Starea prozei. Surpriza, de Decebal Alexandru Seul/73
 Cartea iertării, de Güner Akmola/74
 Poeme de Melania Cuc/75
 Poeme de Vasile Popovici/76
 Starea prozei. Pisica, de Kyre/76
 Scena. Cehov, Livade de vișiniu, de Cristian Ioan/77
 Dintr-o istorie subiectiv/anecdotică a teatrului românesc. Oameni cu șoric, de Bogdan Ulmu/78
 Creatorul, între coloratura individuală și țesătura scenică, de Tamara Constantinescu/79
 Literatură și film. Dincolo de oglindă, de Alexandru Jurcan/82
 Poeme de Sergiu Scoferciu/82
 Curier/83
 Lumea lui Larco/86
 De la Păstorel citire/87
 Artiști din Transilvania la Galeria Raduart/87
 Starea prozei. Profesoara de română, de Mihaela Rașcu/88

Detlef-Torsten von Steinburg, „Roșu 1”

Marianne-Ganea, „Pas în doi”

Iustinian Ghiță, „Complexul Oedip”

Ilustrația numărului: lucrări din Galeria de artă contemporană RADUART din Fürstentfeldbruck (Germania), de la expoziția de grup „Artiști din Transilvania III”.

Vatra veche dialog Ana Blandiana

Foto: Romulus Rusan

De câțiva ani, ne întâlnim cu Ana Blandiana și cu Romulus Rusan, la Brăila, care a devenit gazda unui Festival Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, care s-a născut în trepte, având ca punct de plecare un alt Festival, „Ion Creangă”, organizat de prof. Angela Olaru la școala care poartă numele humuleșteanului. Din acest festival s-a născut o altă relație, cea cu prof. dr. Gabriela Vasiliu, care, cu energiile-i nepotolite, a pus în ecuație o veritabilă mișcare literară, cu proprii elevi de la Școala Gimnazială „Sandu Aldea”. Așa s-a constituit și Cenaclul... „Nicolae Băciut”, așa s-a cimentat o prietenie de mare angajament cultural, așa s-au pus bazele Festivalului Național de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, o manifestare de altitudine academică, în care s-a lăsat prinsă și Ana Blandiana.

Dacă după prima ediție, cu toată reușita ei, Ana Blandiana nu se gândea să vadă lucrurile foarte departe, la ediția din acest an, Ana Blandiana a fixat repere pe termen lung, fiind convinsă de profesionalismul organizatoric, de impactul asupra celor mai tineri creatori și, deopotrivă, cititori de literatură.

Dar dincolo de Festival, întâlnirile „în particular” cu Ana Blandiana au devenit veritabile sărbători ale poeziei, Ana Blandiana fiind în toate cele ale zilei poetă. Pentru cei care 2-3 zile beneficiem de șansa unor întâlniri admirabile și memorabile cu Ana Blandiana, a vorbi despre un privilegiu ar fi prea puțin.

Dincolo de poveștile despre câten lună și stele, la ceas târziu de seară blândă de început de mai (8 mai), la o masă-ntinsă, cu companioni distinși (Silviu Angelescu, Lucian Chișu,

Radu Voinescu, Paul Dugneanu, Pavel Șușară, Zamfir Bălan, Gabriela Vasiliu, într-un colț de masă, pe terasa hotelului unde eram cazați, în lumina palidă care ajungea sub umbrelă, prin fereastra restaurantului, în așteptarea “cârnaților de Pleșcoi” și a “crapului în saramură”, am dialogat, pe tăcute, cu Ana Blandiana, eu scriindu-i câte-o întrebare, ea răspunzând scurt, până când chelnerul a pus punct jocului nostru, cu platourile cu mâncare aburindă.

*

– „Tot românul s-a născut poet” – se spune frecvent, ba ca scuză, ba ca acuză. Ce credeți, e o virtute sau o culpă o astfel de catalogare colectivă?

- Eu cred că e o virtute, dar se pare că românii cred altfel, din moment ce în ultimul timp, atunci când vor să spună că ceva e fără rost, a apărut expresia: „Asta-i poezie!”

- Se spune, mai în glumă mai în serios, că se scrie mai multă poezie decât se citește. Cine mai citește poezie, de ce se mai citește poezie?

Culegătoarea de îngeri

Pentru Ana Blandiana

Ea culegea îngeri
Și era foarte frumoasă,
Era chiar frumusețea ei
Și era numai frumusețe
Limpede-n jur.
Culegea îngeri
Și mă-ntreba:
„Traianus, de ce sîngeri?”
Și eu, rînit de frumusețea ei,
Tăceam, plîngeam
Și culegeam abia
Frunze de măr, flori de salcîm,
Tristeți de tei.

TRAIAN VASILCĂU

- Că se scrie încă poezie, într-o lume în care nu contează decât profitul, este un miracol. De citit, se citește, desigur, mai puțin decât înainte de 1989, când poezia ținea loc de multe alte lucruri interzise, dar nu cred că se citește mai puțin decât în alte limbi.

- Originalitatea în literatură – o tentație sau o capcană?

- O frivolitate.

- „Poeți tineri” – o sintagmă care a făcut carieră. Mai avem poezie tânără? Prin ce s-ar deosebi poezii tineri de azi de cei tineri de altădată?

- De asemănat, se aseamănă prin faptul că toți „poeții tineri” cred că cei din generația de dinaintea generației lor au fost mai proști decât ei. De deosebit, se deosebesc prin faptul că aparțin câte unui curent artistic diferit, din care – întotdeauna – rămâne în cele din urmă doar ceea ce este autentic și comun tuturor.

Aș vrea, să amintesc, că prima mea rubrică (la revista *Amfiteatru*) era despre poezii morți tineri, ceea ce a fost pentru mine prima forare în neant.

-Cum vezi soarta „bătrânilor” poeți? Cei care sunt sau nu mai sunt?

-Cei adevărați nu au vîrstă. Ceilalți nu contează, indiferent dacă sunt tineri sau bătrâni.

- Vei călători curînd, „pe aripile poeziei” tale, tradusă în alte limbi.

Spun, fără reținere, că la această oră poeta Ana Blandiana este cel mai important ambasador al poeziei românești în lume.

Ce se știe acum despre poezia românească, înafara graniței limbii?

-În măsura în care au succes, în măsura în care participă la lecturi publice, și se scrie despre ei, poezii, scriitorii, sunt, într-adevăr, cei mai buni ambasadori ai culturii române.

Nu știu dacă sunt eu cel mai important dintre ei, dar este clar că în ultimii 10 – 20 de ani, mai ales după integrare și după înființarea ICR, numărul scriitorilor români traduși a crescut exponențial.

(Brăila, 8 mai 2015)

NICOLAE BĂCIUȚ

MIHAI EMINESCU -

MARGINALII LA DESCHIDEREA MINELOR

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, trec Carpații o serie de intelectuali transilvăneni: Simion Bărnuțiu, Aug. Treboniu Laurian, Al. Papiu-Ilarian, sau C. Mihailic de Hodocin. În publicistica sa, Eminescu a găsit cu cale să lumineze, ori de câte ori prezentul o solicita, opera social-culturală a acestor intelectuali. Ultimului amintit avea să-i aducă în atenția publică, în *Curierul de Iași*, din 25 iunie 1886, o parte esențială din raportul *Despre lucrarea minelor de metal*, realizat de acesta în vara anului 1839. Eminescu nu se referă ca fiind prima lucrare în limba română despre exploatarea modernă a resurselor naturale, ci ca fiind prima lucrare de economie politică și chiar o lecție de limbă românească.

C. Mihailic de Hodocin, pe lângă faptul că a condus Școala de arte și meserii din Iași și a construit o fabrică de hârtie la Cetățuia-Piatra Neamț, a depus eforturi intense pentru deschiderea de mine. Lucrarea la care se referă Eminescu, scrisă în versiune paralelă, franceză și română, e tipărită în publicația lui Gh. Asachi, *Le Glaneur moldovalaque. Spicuitorul moldoromân*, în 1841. Eminescu consideră că lucrării lui C. Mihailic de Hodocin i-a sporit actualitatea, în pofida trecerii unui sfert de veac de la apariția sa. Și în acest sens, o publică parțial, dar cu sublinieri proprii pentru problemele esențiale. Prezentarea, de o claritate impecabilă, luminează, de fapt, sensul atitudinal și polemic al actului eminescian. „Totuși nu știm ca până-acum să se fi utilizat sfaturile pe cari le dă autorul – scrie Eminescu – sau să se fi folosit cineva de descoperirile sale. Din acest punct de vedere, lucrarea are valoarea actualității, căci atât foloasele în perspectivă pe care le-ar prezenta lucrarea minelor, cât și locurile în care autorul a descoperit straturi de metal nu sunt azi mai mult cunoscute decât la 1839. Afară de aceea scrierea mai e vrednică de însemnat prin împrejurarea că e desigur una din cele dintâi scrieri românești cuprinzând vederi de economie politică într-o vreme în care nimeni nici visa la asemenea lucruri. Despre limbă nu mai vor-

Eminescu, Blaj – lucrare de Mircea Spătaru

bim”, (M. E. *Opere*, vol. IX, p. 137).

Autorul lucrării evidențiază „folosurile ce le aduce unei țări lucrarea minelor”: „împoporarea țării” printr-o crescândă diviziune a muncii și sporirea *capitalului public*, Eminescu, datorită noului context social-politic în care se afla, evidențiază partea de economie politică, încercând prin intermediul acestei lucrări să ia atitudine împotriva unui comerț exterior care, în loc să mențină balanța echilibrată sau favorabilă nouă, ar facilita scurgerea de capital în afara țării. Să cităm cu sublinierile poetului: „Deci dacă o țară *importează din alte staturi producturi de mai mare preț decât cele ce exportează din ale sale*, atunci este nevoită a plăti cu bani valoarea cea mai mare care a primit și prin aceasta din an în an se *împuținează capitalul țării*. Iar dacă *dimpotrivă scoate din sânul ei producturi de mai mare preț decât primește din alte țări*, atunci valoarea cea mai mare trebuie a i se plăti cu bani și în această întâmplare țara se face mai înăvuiată de bani. Aceasta, precum este știut, se numește bilanțul negoțului, și pentru aceea se zice că o țară câștigă sau pierde bilanțul cu alte țări”. Eminescu pune accentul pe cele trei situații posibile: de pierdere, de echilibru și de sporire a capitalului. „Deschiderea minelor îmbelșugate în țară – subliniază el în textul prezentat – pot întâmpina neîncetata pierdere a capitalului țării”.

Problemele acestea de economie politică, îndeosebi de comerț exterior, capătă amplitudine în publicistica ulterioară, de la *Timpul*, și devin un capital important în opera lui Eminescu. Și un capital de gândire economică și politică pentru destinul României, de atunci și acum.

DUMITRU VELEA

126 de ani de la moartea lui Eminescu

EMINESCU

ORICÂTE STELE

Oricâte stele ard în înălțime,
Oricâte unde-aruncă-n față-i marea,
Cu-a lor lumină și cu scânteierea
Ce-or fi-nseamnă, ce vor, nu știe nime’;

Deci cum voiești tu poți urma
cărarea,
Fii bun și mare, ori pătat de crime,
Același praf, aceeași adâncime,
Iar moștenirea ta și-a tot, uitarea.

Parcă mă văd murind ... în umbra
porții
Așteaptă cei ce vor să mă îngroape
...
Aud cântări și văd lumini de torții.

O, umbră dulce, vino mai aproape,
Să simt plutind deasupra-mi geniul
morții
Cu aripi negre, umede pleoape.

[EMINESCU | ȘOROBETEA]

Arzând în cer ... a stelelor multime
...
și-atâtea valuri câte-nalță marea ...
ce-nseamnă oare? ... asta-i întrebarea
...
de unde vin, de ce? ... nu știe nime’.

Iar noi, mărunți, urmând prin
vremi **cărarea**,
de-a valma, răi,
cuminți, **pătați de crime** ...
ce rost avem ... în oarba-ntunecime ...
ce sens ... în infinitul hău ... **uitarea**?!

Murind, aş vrea răspuns
... în fața **porții**,
s-au strâns, tăcuți, veniții să mă-
ngroape;
sfârșită-i calea, rupt e firul sorții ...

Dar **văd, aud** ... și simt că
sînt **aproape**
de taina ta și-a lumii ... duh
al **morții**,
stăpân pe **tot**: pământuri, ceruri, ape
...

AUREL ȘOROBETEA

Personalitatea filosofică a lui Mihai Eminescu

Mihai Eminescu a jucat un rol determinant și chiar decisiv în evoluția culturii române, mai ales dacă luăm în considerare faptul că nu a scris pentru gloria cotidiană specifică timpului în care a trăit, ci pentru gloria Spiritului în eternitate¹. Ca majoritatea celor care au vrut și au putut să ducă lupte exorcizante în vederea atingerii dimensiunii poetice și catafactice² a culturii române și a fundamentelor acestora, a ales să cânte acea *simfonie a suferinței înspre bucurie*³, atât de caracteristică fondului nostru identitar. Iar când spunem acest lucru, înțelegem mai cu seamă destinul țării noastre ca popor, evoluția noastră istorică, ceea ce, într-un fel, a permis ca suferința și sacrificiul să devină virtuțile de bază ale românilor, care au fost atât de bine valorificate în multe din operele

¹ Când spunem *Spiritul în eternitate* ne referim în fapt la dimensiunea metafizică a unei creații care devine moștenire pentru toate generațiile care urmează, cum ar fi de pildă compozițiile lui Mozart sau Debussy, ori literatura lui Franz Kafka. De altfel, majoritatea celor care au creat pentru perpetuarea unui asemenea *spirit*, au înțeles distincția fundamentală dintre gloria intimă, aceea care caută să ramăbă cât mai mult într-un Necunoscut pentru a fi descoperit ca Mister, și gloria cotidiană, aceea obținută pe canalele industriei culturale. Este de la sine înțeles că astfel de creatori au optat pentru cea dintâi glorie menționată.

² În plan teologic, *cunoașterea catafatică* se referă la cunoașterea pozitivă despre Dumnezeu, adică la acea cunoaștere care ne ajută să înțelegem ceea ce Dumnezeu este, observându-i astfel mai multe calități esențiale: iubire, potențialitate, dreptate, perfecțiune, etc. Evident, și actul cultural în sine deține o anumită dimensiune sau proprietate catafatică în sensul în care, deși este Mister, Nevăzut, Aventură a Liricului și Tainicului, odată dezvăluit, ne ajută să descoperim, să regăsim și să înțelegem frumusețea ascunsă a vieții. Cu alte cuvinte, cunoașterea catafatică a vieții ne arată că viața este frumusețe tainică, deci un act cultural catafatic în creația sa ne învață să înțelegem ceea ce viața este.

³ Paradoxul suferinței înspre bucurie îl întâlnim în special în gândirea lui N. Steinhardt sau la anumiți gânditori români care au cunoscut experiența carcerală comunistă, cum ar fi Ioan Ianoș, și vrea să exprime de fapt un adevăr adânc și de neînțeles, dar totuși fundamental: suferința este locul în care frumusețea este cea mai capabilă să se ascundă pentru că prin suferință putem descoperi grația și fericirea poetică. Despre descoperirea grației și fericirii poetice pe calea suferinței a vorbit poetul maghiar Joseph Atilla, a cărui viață a fost marcată de capricii maladive și nedreptăți sociale.

literare din spațiul românesc⁴.

Întrebarea fundamentală a lucrării noastre va fi una foarte simplă, dar totuși atât de grea: cine a fost cu adevărat Mihai Eminescu și de ce ajungem să-l înțelegem de fiecare dată într-o lumină nouă? Și mai mult decât atât, obiectivul studiului de față va fi acela de a dezvălui identitatea filosofică a lui Mihai Eminescu, parcă adesea ignorată în mediile academice românești.

Cei mai mulți dintre noi știm că Mihai Eminescu este cel mai mare poet din istoria țării noastre, după cum știm la fel de bine că a fost nevoit să lupte cu o serie de tensiuni și nedreptăți sociale, el fiind un artizan al venerării dreptății și un *ortodox* al moralității. Nu facem abstracție nici de raportarea sa la monarhie⁵, și mai ales de respectul și admirația pe care Regina Elisabeta⁶ (cu pseudonimul Carmen Sylva) le nutrea față de Mihai Eminescu, subiect pe marginea căruia s-a scris destul de mult în diferite publicații de specialitate.

Dar, considerăm că la întrebarea *cine a fost de fapt Mihai Eminescu?* ne pot răspunde, evident în lucrarea de față, câteva analize speculative asupra personalității filosofice a lui Mihai Eminescu⁷, care este mai mult decât evidentă dacă luăm în considerare și fundamentele occidentale și orientale pe care le-a îmbrățișat în scopul constituirii unui fond filosofic propriu⁸.

Cei mai mulți dintre noi tindem să uităm că *Mihai Eminescu era în*

⁴ A se lua în considerare, de exemplu, *Fefelega* lui Ion Agârbiceanu sau *Ultima noapte de dragoste, înăia noapte de război* a lui Camil Petrescu.

⁵ Într-unul din articolele sale în ziarul *Timpul*, în anul 1878, Mihai Eminescu a făcut următoarea afirmație: *Respingerea a tot ce este republică, mai mult sau mai puțin deghizată, și conservarea Constituției cu monarhia constituțională ce avem, iată statornicile noastre principii*.

⁶ Merită specificat faptul că Mihai Eminescu a cunoscut-o pe regina Elisabeta și a cultivat o cordialitate poetică cu aceasta din urmă datorită lui Mitte Kremnitz, scriitoare și traducătoare germană care a locuit în România.

⁷ Unul din cei care au scos la iveală profunzimea filosofică a opereii lui Mihai Eminescu a fost filosoful Constantin Noica, care a vorbit foarte mult despre acest subiect în opera *Pagini despre sufletul românesc*.

⁸ În ceea ce privește constituirea unui fond propriu pe baza preluării anumitor elemente din alte spații culturale, a se vedea și a se citi în special teoria modernistă a criticului literar Eugen Lovinescu.

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

*fond filosof de profesie*⁹. O asemenea afirmație e cât se poate de îndreptățită atâta vreme cât ne aducem aminte că Eminescu a studiat filosofia cinci ani la Viena (1869-1872) și Berlin (1872-1874). Să nu uităm nici că a avut ocazia de a audia cursurile unor filosofi renumiți precum Zimmerman, Zeller, Bonitz și mulți alții, ceea ce a fost esențial în definirea perspectivelor filosofice eminesciene.

Vocația filosofică a lui Mihai Eminescu a fost atât de marcantă încât ea a atras și atenția lui Emil Cioran, care de regulă refuza să se aplece prea mult asupra preocupărilor filosofice românești, fiind un adept incurabil al abordărilor occidentale.

Pentru a-l înțelege mai bine și mai concret pe Mihai Eminescu în profunzimea sa filosofică, am putea face trimitere la următoarea abordare a lui Eminescu în ceea ce privește filosofia: *Filosofia este așezarea ființei lumii în noțiuni, spre a căror stabilire judecata nu se servește de altă autoritate decât de a sa proprie, prin asta este înlăturată orice captatio benevolentiae*¹⁰.

Această perspectivă filosofică ne evidențiază de fapt rolul privilegiat pe care Eminescu îl acordă filosofiei, acela de *regină a culturii și a* →

TUDOR PETCU

⁹ A se vedea Alexandru Surdu, Revista *Clipa*, site-ul <http://foaienationala.ro/preocupri-filosofice-la-mihai-eminescu.html>

¹⁰ Constantin Noica, *Omul deplin al culturii românești*, în Revista de Filosofie, nr 1-2/2000 și preluat din Angela Botez, *Mihai Eminescu între Kant și Schopenhauer*, www.cultura.mai.gov.ro/traditii/eminescu-filosofie.pdf

a științelor¹¹.

De altfel, însăși poetica eminesciană se definește printr-o serie de nuanțe filosofice, unele mai ascunse, altele mai clare, și, în acest sens, o dovadă concretă găsim în poemul *Glossa*, din care ne atrag atenția strofa a II-a: *Tu așează-te deoparte/Regăsindu-te pe tine/Când cu zgomote deșarte/Vreme trece, vreme vine* – arătându-ni-se trecerea ireversibilă a timpului, superficialitatea mundanității¹², care o marchează și care poate fi o piedică în calea omului de a identifica și de a separa adevărul de neadevăr -, strofa a III-a: *Nici încline a ei limbă/Recea cumpăn-a gândirii/Înspre clipa ce se schimbă/Pentru masca fericirii* – care tratează câteva problematice filosofice referențiale, insistându-se asupra efemerității timpului, dar și asupra fericirii¹³ ca stare și noțiune neclară -, și strofa a IV-a: *Privitor ca la teatru/Tu în lume să te-nchipui/Joace unul și pe patru/Totuși tu ghici-vei chipu-i* – insistându-se parcă asupra responsabilității omului de a depăși aparențele înșelătoare ale realității pentru a identifica binele și răul și alte coordonate de principiu ale existenței umane¹⁴. Așadar, parcurgând doar

aceste câteva strofe din bine cunoscutul poem *Glossa*, avem de-a face cu o înclinație filosofică menită să surprindă o hermeneutică a realității¹⁵, în care omul ca atare are de parcurs un adevărat drum inițiativ pentru a se reîntregi din punct de vedere spiritual, demersuri pe care Eminescu le realizează și în alte poeme fundamentale din lirica sa¹⁶.

În ceea ce privește personalitatea filosofică a lui Mihai Eminescu, nu ar trebui să ometem nici acea scrisoare către Titu Maiorescu¹⁷ în care își dezvăluie o parte din trăirile și disputele filosofice, din care aceste câteva rânduri le considerăm a fi cele mai reprezentative: *Kant mi-a căzut în mână relativ târziu, Schopenhauer de asemenea. Ce-i drept, îmi sunt familiari, însă renașterea intuitivă a*

*gândirii lor în mintea mea, cu mirosul specific de pământ proaspăt al propriului meu suflet, nu s-a desăvârșit încă. La Viena, am stat sub influența nefastă a lui Herbart, care prin natura ei te dispensează de studiul lui Kant. În această prelucrare a noțiunilor s-a prelucrat însuși intelectul meu ca o noțiune herbartriană până la tocire. Când însă, după o strunjire și o răsucire de luni de zile, Zimmerman ajunsese la concluzia că ar exista într-adevăr un suflet, dar că acesta ar fi un atom, am aruncat indignat caietul meu de note la dracu, și nu m-am mai dus la cursuri*¹⁸.

Dat fiind că în scrisoarea sa către Titu Maiorescu s-a făcut trimitere la filosofia lui Kant, demn de menționat ar fi demersul lui Mihai Eminescu de a fi tradus o parte însemnată din *Critica rațiunii pure*¹⁹, temei în virtutea căruia filosoful german îi devine din ce în ce mai familiar. Vorbim așadar de un fel de *renaștere intuitivă* a filosofiei kantiene în gândirea lui Mihai Eminescu, iar într-una din notele sale întâlnim următoarea afirmație: *Orice cugetare generoasă, zice poetul, orice descoperire mare purcede de la inimă și apelează la inimă. Este ciudat când cineva a pătruns odată pe Kant, când a pus pe același punct de vedere atât de înstreinat acestei lumi și voințelor ei efemere, mintea nu mai este decât o fereastră prin care pătrunde soarele unei lumi nouă și pătrunde în inimă... Timpul a dispărut și eternitatea cu fața ei serioasă privește din fiece lucru. Se pare că te-ai trezit →*

Grafică de Constanța Abălașei-Donosă

Roche foucauld, moralist francez al secolului XVII, fin observator al moravurilor și caracterelor epocii sale, și autor al unor *Maxime* în număr de 504. La Roche foucauld considera că nimic nu este mai înșelător decât aparențele mincinoase ale realității.

¹⁵ Hermeneutica în sine privește acea înțelegere și interpretarea a semnelor de dincolo de realitate. Din acest punct de vedere, a se consulta opera filosofului francez Paul Ricoeur *Conflictul interpretărilor*.

¹⁶ A se lua în considerare mai ales poemul *Luceafărul*, care, în accepțiunea lui Mircea Florian, l-a tradus pe Schopenhauer în limbaj liric.

¹⁷ Scrisoare redactată la Charlottenburg în data de 5 februarie 1874. Fragmentul a fost preluat de pe site-ul <http://www.scribd.com/doc/30498359/Eminescu-si-Kant-in-Scrisoare-catre-Titu-Maiorescu#scribd>

¹⁸ Acest fragment din scrisoarea lui Mihai Eminescu către Titu Maiorescu ne demonstrează din plin apetența eminesciană pentru revelația filosofică, atașat fiind de categoriile logice ale lui Kant dar mai cu seamă de pesimismul filosofic al lui Schopenhauer care merită o atenție aparte. Din acest punct de vedere, ar trebui menționat faptul că de foarte multe ori s-a vorbit despre înrudirea de gânduri a lui Mihai Eminescu cu reprezentantul pesimismului german, iar într-un studiu intitulat *Influența lui Schopenhauer asupra lui Eminescu* se consideră că poetul nostru național este de fapt un pesimist schopenhaurian. În ceea ce privește revolta sa cu privire la viziunea lui Zimmerman asupra sufletului, aceasta reprezintă un moment de cotitură pentru Eminescu, acesta din urmă optând ulterior pentru o filosofie a speranței în Hristos sau într-un Dumnezeu Salvator.

¹⁹ *Critica rațiunii pure* este una din cele mai importante lucrări ale lui Immanuel Kant, aceasta din urmă cuprinzând întreg spectrul filosofiei sale, opera în care cercetează bazele procesului de cunoaștere.

¹¹ Atât în Antichitate, cât și în Evul Mediu, Filosofia era considerată Regină a științelor și culturii și putem înțelege acest lucru luând în considerare mai cu seamă dialogul *Republica* al lui Platon, unde filosofia este considerată ieșirea din Peșteră, din Întuneric, pentru a intra în lumea inteligibilă, dialogul *Phaidon*, unde Socrate evidențiază sacrificiul suprem pentru apărarea valorilor dreptății prin cunoașterea filosofică, și nu în ultimul rând *Mângăierile rațiunii*, unde Boetius vorbește despre Doamna Filosofie în lumina desăvârșirii cognitive a omului. Astfel de aborări ale filosofiei sunt recuperate în secolul XX prin demersurile lui Jean Piaget, care, în opera *Înțelepciunea și iluziile filosofiei*, consideră ca omul este iremediabil incomplet, atâtea vreme cât nu trece prin filosofie. În ciuda acestor eforturi, sunt anumiți filosofi contemporani precum Luc Ferry sau Kit Fine, care consideră că filosofia nu mai poate redeveni regină a științelor și culturii de vreme ce s-au înregistrat atâtea progrese tehnologice, filosofia, reevaluându-și în permanență propriul trecut. Chiar și așa, nimic nu poate progresa totuși fără filosofie, pentru că filosofia învață și invită omul să gândească pe cont propriu.

¹² Prin *superficialitatea mundanității*, înțelegem dictatura cotidianității analizată pe larg de către filosoful german Martin Heidegger, în *Ființă și Timp*.

¹³ Fericirea eminesciană se apropie destul de mult de anumite elemente din gândirea tibetană, de vreme ce ea e considerată o abstracțiune pernicioasă, o stare care se atinge în adâncurile conștiinței și ale subconștientului și chiar în Neființă.

¹⁴ O asemenea abordare îl apropie pe Mihai Eminescu de filosofia lui Francois de la

într-o lume încremenită în toate frumusețile ei și cum că trecere și naștere, cum că ivirea și fericirea ta înșile sunt numai o părere...²⁰. Asemenea cuvinte, după cum foarte frumos explică și academicianul Alexandru Surdu în multe din studiile sale, ne determină să credem că Mihai Eminescu a reușit să surprindă și să aducă la lumină un fel de etern atemporal²¹.

Nici înrudirea gândirii eminesciene cu filosofia indiană nu este de neglijat, întrucât ea a fost semnalată pentru prima dată în 1889 de către un gazetar craiovean, Gheorghe Pencioiu, care a sesizat izvorul imaginii cosmogonice din *Scrisoarea I* într-o traducere germană a *Rigvedei*²². Ulterior, mulți alți exegeți români și străini au încercat să descopere sursele indiene ale poeziei și liricii eminesciene, de unde a rezultat următorul lucru: aproximativ 20 de opere eminesciene scrise între 1870-1871 au fost puse sub semnul influenței indiene²³. Deși sunt foarte multe de spus în legătură cu acest subiect, aducem în atenție confruntarea *Scrisorii I* cu imaginile începutului și sfârșitului lumii pe care le găsim în *Legile lui Manu*²⁴. Această confruntare ne revelează anumite puncte de pornire și sunt identificate anumite puncte de pornire, în special câteva motive nederminate din această poezie. *Între acestea* – după cum arată Amita Bhose – *se poate menționa motivul mișcării punctului (deodată un punct se mișcă etc.) care apare în mod*

Constanța Abălășei-Donosă, Casa Memorială „Eminescu”, Ipotești

*explicit în cartea sus menționată*²⁵. Același eminscolog Amita Bhose ne arată că *unele versuri din Luceafărul, “mii de ani treceau în tot atâtea clipe” sau “din chaos, Doamne, -am apărut/ Și m-aș întoarce-n chaos.../ Și din repaos m-am născut./ Mi-e sete de repaos”, se leagă strâns de ideile apărute în acest text. Pe baza acelor asemănări se poate constata că Eminescu a cunoscut și Legile lui Manu, din traducerea germană a lui J. Chr. Huttner (1797)*²⁶.

Prin urmare, personalitatea filosofică a lui Mihai Eminescu este una extrem de bogată, în fapt ea ne demonstrează universalitatea sa, deschiderea către anumite unghii filosofice, mistice și raționaliste mai puțin cunoscute. Printr-o asemenea deschidere, Eminescu a arătat că o gândire liberă și filosofică cu adevărat este aceea care poate să stabilească punți de legătură între culturi antipodice la prima vedere, dar complementare prin salutul pe care îl aduc Universului. Nu în ultimul rând, cel pe care îl numim poetul nostru național a reușit să arate că actul filosofic pur se realizează doar în momentul în care învățăm să fim independenți față de prejudecăți și orientări către o axiologie a vieții interioare care contribuie la estetizarea lumii în care trăim. Și în ultimă instanță, am putea situa filosofia lui Mihai Eminescu la următorul nivel: aceea stare a conștiinței care duce la vederea realității, mergând de la vizibil la invizibil și de la invizibil la vizibil.

DEMIURGICUL EMINESCU

Eminescu e principalul făuritor al universului spiritual românesc, demiurgul acestuia. El a trecut prin însușirea lui de demiurg spiritualitatea românească. Mai concret, este meșterul său, că asta ar însemna în limba greacă demiurg, un creator. Eminescu a fabricat universul spiritual, un sistem de valori înalte, prin limba sa, poezia, proza, teatrul, presa, întreaga lui ființă, atitudine și viață.

De aceea am zis „Demiurgicul Eminescu”. El a imprimat pe univers chipul său, devenind chipul unui popor, pentru că a pus în relief trăsăturile esențiale ale unui popor, poporul român.

Eminescu e emblema spiritualității poporului român. El a venit pe lume anume pentru a imprima marca de geniu asupra unui neam, neamul românesc. A făcut-o ca din mijlocul universului, în mod demiurgic, de pe acolo unde se află „fulger lung încremenit”. Asista la „Pîn’ ce izvorăsc din veacuri stele una câte una / Și din neguri, dintre codri tremurînd se-arată luna” (emoționată de nașterea stelelor), luna „care varsă liniște și somn”, că asta se pare a fi zodia acestui popor, zodia vărsătorului Eminescu demiurgizează, mi se pare mie, amprenta spirituală a poporului nostru, înlucferită, strălucitoare. Se naște pentru această naștere.

Cine poate să spună cu exactitate cine este fenomenul Eminescu, cînd abia dibuiește? Dibuieste Arghezi, numindu-l „sfînt preacurat al gherului românesc”. Dibuieste Călinescu care spune: „Ape vor seca în albie și cîte o stea va vesteji pe cer pînă cînd acest pămînt să-și adune toate sevele și să le ridice în țeaua subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale”.

Ce pot spune eu cînd la fel dibuiesc, cînd el însuși nu știe cine este de fapt „geniul sorbit din popor”, cînd nimeni nu știe cine este precis, în afară de Iisus care știa că este fiul lui Dumnezeu, trimis să mîntuie lumea?

Ce spun eu sînt niște aserțiuni de luat aminte. Eminescu este fenomenul fenomenelor, o fabrică în care a luat naștere amprenta pe care un popor a trimis-o în univers și universul o conține ca pe o parte distinctă a sa.

De la început era „sensibil”, cum zicea Raluca Jurașcu față de →

CONSTANTIN BIHARA

²⁰ cf. Acad. Alexandru Surdu, *Enciclopedia filosofică la Mihai Eminescu*, ziarul Lumina, 17 iunie 2009.

²¹ Este de la sine înțeles din punct de vedere teologic și soteriologic că în plan etern, în planul veșniciei nu există început sau sfârșit, veșnicia însăși fiind acea dimensiune către care omul definit în materie tinde pentru a se desăvârși în Spirit.

²² cf. Amita Bhose, *India în cultura lui Mihai Eminescu*, conferință ținută în cadrul Festivalului de poezie de la Iași, octombrie 1972. Amita Bhose a fost prima traducătoare a lui Mihai Eminescu în bengali.

²³ Informație preluată din revista de cultură *Egophobia, India în cultura lui Eminescu*, 12 octombrie 2009.

²⁴ *Legile lui Manu* reprezintă cel mai important cod de legi al Indiei antice, atribuit de tradiția hindusă lui Manu. S-au păstrat într-o versiune datând din secolele II î.Hr. - II d.Hr. Conțin unele reguli care interzic folosirea armelor otrăvite și atacarea celor lipsiți de apărare, precum și numeroase precepte etico-religioase, având autoritatea unor norme juridice

²⁵ cf. Amita Bhose, *India în cultura lui Mihai Eminescu*, conferință ținută în cadrul Festivalului de poezie de la Iași, octombrie 1972.

²⁶ cf. Amita Bhose, *India în cultura lui Mihai Eminescu*, conferință ținută în cadrul Festivalului de poezie de la Iași, octombrie 1972.

Gheorghe al său și îl ocrotea, încît mai târziu poetul va zice: „O, mamă, dulce mamă, din negura de vremi!”. Sensibilitatea este obligatorie pentru orice excepție de la regulă și Eminescu e excepția excepțiilor care urcă pe piscuri amețitoare și coboară în abisuri, intră în zone interzise așa ca în zona „strigoilor” din care reținem versurile: „Arald, nu vrei tu fruntea pe sinul meu s-o culci?/ Tu, zeu cu ochii negri, o, ce frumoși ochi ai!/ Las’ să-ți înlănțui gîtul cu părul meu bălai./ Viața, tinerețea mi-ai prefăcut-o-n rai./ Las’ să mă uit în ochii-ți ucigător de dulci.”

Intră în zona călătoriilor lui Hyperion: „Căci unde-ajunge nu-i hotar/ Nici ochi spre a cunoaște,/ Și vremea-ncearcă în zadar/ Din goluri a se naște.”

Eminescu e un poet de idealitate fantastică, de zbor pe infinit și de cădere catastrofală. E de aceea sfîșiat de himere care îl consumă ca pe o pradă și devine o jertfă. El încearcă să se compună: „Pot să mai reviu luminos din el/ ca Pasărea Phoenix?”

Prea mare este arderea creației sale. Se face cenușă. Pasărea Phoenix se naște din propria ei cenușă. Dar el? În centrul universului se află demiurgul. Demiurgul poate face universul din nou. Eminescu construiește universul spiritual al neamului românesc. Este demiurgul său. Ce se întîmplă mai departe, el nu mai știe.

Este la Eminescu o doză de fanatism. Ea există la toți oamenii, exagerare, ambiție, risc. Se vede fantezia lui Eminescu în „Memento mori”, unde exagerarea ajunge de o rațiune necontrolată, pentru că numai rațiunea divină ține sub control o fantezie care întrece orice pricepere.

Combustia iubirii e pârjolitoare. Nu suportă o femeie așa ceva. Cumnata lui Maiorescu se sperie și îl numește nebun. Ce înseamnă nebun? Toată lumea trăiește în nebunie, altfel nu înțelegem de ce a zis Iisus de pe cruce: „Iartă-le, Doamne, că nu știu ce fac!”. Viața fără nebunie nici nu e frumoasă.

Prin această ardere ia naștere universul spiritual românesc construit de demiurgul Eminescu, care îl exprimă pe Eminescu în eternitate. Această combustie de care are nevoie Eminescu nu se poate imagina. Are nevoie de ea pentru a topi tot și a clădi universul spiritual românesc. În acest foc ard „piramidele, cîmpiile

asire și întunecata mare”, cu toate că lângă el se află „Mititica, dulce mângîindu-i părul” și îi zice: „Nu căta în depărtare fericirea ta, iubite!”. Ea era fericirea. Putea rămâne la atât? Ce să facă cu un „fir de romaniță”? el e absorbit de depărtările cosmice și de „propriul rug”, pe care „se topește în flăcări”.

Din arderea aceasta se naște fascinația pe care o cunoaște și astăzi și mereu fenomenul Eminescu și poezia lui. Ce să mai zic de teatrul lui învăluit în magie, de proza fantastică la fel de ocultă, de gândirea care îi străbate presa și profunda contribuție la progresul țării?

Este un om foarte frumos, are un scris foarte frumos. Am avut ocazia să-i văd scrisul la Mănăstirea Putna. Miraculos!

Ce fel de iubire și frumusețe avea Eminescu? Angelică, demonică, cât de spirituală. Pe cât de spirituală pe atât de epuizantă. Era dumnezeiască frumusețea lui Eminescu. Trebuie să spun că a trebuit să aștept douăzeci de ani pentru a mă încumeta să scriu despre Eminescu, poezia „Aceluia ce nu știm a-l ști” care începe așa: „Aceluia ce nu știm a-l ști și a-l prevedea/ În timp, căci timpul cade-n sublim și izbucesc/ Izvoarele luminii ce înseși își succede/ Îi zicem voievodul de suflet românesc.”

Eminescu a demiurgizat deci spiritualitatea poporului român și n-a putut nimeni să-l abată de la ce i-a impus destinul, nici Maiorescu, cu rolul său fast și nefast, nici Slavici prin soția lui, nici Chibici. Numai el

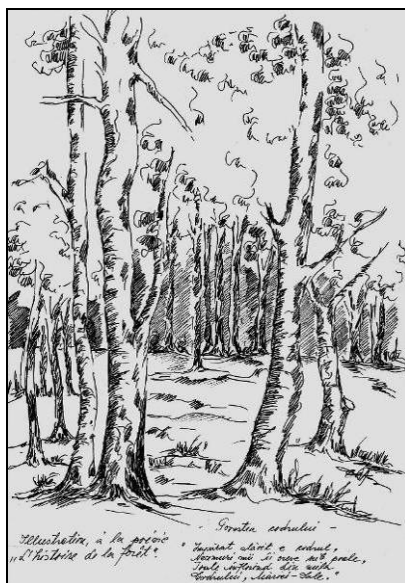
însuși putea să dicteze propriul său destin, numai el însuși putea fi Pygmalionul partenerei sale, pe care să o construiască, el însă n-a făcut proiecții, el s-a abandonat așa cum s-a abandonat și Nichita Stănescu și cum nu s-a abandonat Arghezi care „a fugit de pe cruce”. Eminescu n-a fugit de pe cruce pentru a spăla de păcate neamul românesc.

Așa stînd lucrurile, așa păstrîndu-l pentru eternitatea pentru care a venit și în care s-a întors, nu trebuie să rămânem în Eminescu. Să nu ne oprim în el și să nu-l oprim în noi, dacă nu încape în noi. A rămîne în Eminescu este ca și cînd am fi în Socrate, în „Știu că nu știu nimic”. Este o cădere, o anulare a acțiunii. Părintele Galeriu zicea: „Ca niște copii, dacă vom cădea, să ne ridicăm și să pornim mai departe”. Nu trebuie să rămânem la „Totuși este trist în lume”. Noi să ne ridicăm prin „Scrisoarea III” și dacă vom cădea prin „Odă (în metru antic)”, să ne ridicăm. Să mergem dincolo de finalul din „Floare albastră” spre fericirea pentru care suntem hărăziți de Dumnezeu. Mergem nu fără Eminescu, ci împreună cu el. El ne spune că maxima aceasta nu e bună. Eminescu trebuie luat cu luminile și umbrele lui. Pesimismul lui nu e bun. Cînd el zice: „Vis al morții eterne e viața lumii întregi” este o umbră. Noi trăim un vis al vieții care e dar ceresc.

Nimeni nu are dreptul de a anula și nici noi nu avem dreptul de a ne lăsa anulați. Trebuie să ținem cont că în fiecare om poate fi un virtual ucigaș, inclusiv în Eminescu. Intrînd în zona Eminescu, intrăm într-o zonă periculoasă, pentru că suntem cuprinși de vraja lui care este foarte greu să fie destrămată.

Repet, nici Eminescu nu are dreptul să ne anuleze. El e emblema acestui popor, dar nu e poporul însuși care își păstrează potențialitatea unei noi virtuale embleme. Nu se poate să nu fie așa. Eminescu nu e repetabil, dar o altă virtuală emblemă e oricînd posibilă pentru a reprezenta poporul pe o nouă treaptă de evoluție, cores-punzătoare unor noi condiții, unor noi realități, pentru că poporul nu e dat odată pentru totdeauna așa. El nu mai este, orice s-ar zice, același cu acela din secolul al nouăsprezecelea.

Nu putem spune mai pe scurt altceva despre Eminescu decît că este demiurgul universului spiritual român. Morții nicio concesie!

Constanța Abălășei-Donosă,
Ilustrație la „Povestea codrului”

ANCHETĂ "VATRA VECHÉ"

EXILUL ROMÂNESC GEORGE ROCA (Australia)

GEORGE ROCA, născut la 14 iulie 1946, în orașul Huedin, Cluj, România. Stabilizat în Australia, la Sydney. Studii: Facultatea de filologie – secția Limba și Literatura Română. Scriitor, poet, promotor cultural, editor de carte, grafician, redactor și redactor-șef la mai multe publicații virtuale și fizice.

Cărți publicate „Dezvoltarea arhitecturii în perioada de domnie a binecredinciosului voievod Ștefan cel Mare și Sfânt”, Editura Carpathia Press, București, 2006, studiul istoric „Evadare din spațiul virtual”, Editura Anamarol, București, 2009, poezie, „De vorbă cu stelele” (Vol 1), Editura Anamarol, București, 2010, proză, (Vol 2), Editura Anamarol, 2011, „Căutând insula fericirii”, Editura Anamarol, București, 2013, poezie.

1993 - membru al Academiei de Științe, Literatură și Arte (ASLA), 2002 - membru Emeritus al Academiei Româno-Americane (ARA), 2006 - membru al Asociației Române pentru Patrimoniu (ARP), 2008 - membru al Asociației Naționale a Cavalerilor de Clio, 2009 - membru al Ligii Scriitorilor din România, 2011 - membru al Fundației Academice DocoRomâne, 2011 - membru al International Association of Paradoxism (SUA), 2014 - membru al Academiei Româno-Australiene.

2011 - Primește distincția „Virtutea Lierară”, din partea Ligii Scriitorilor Români; 2012 - Premiul Ligii Scriitorilor Români - secțiunea proză/

interviuri (pentru volumul „De vorbă cu stelele”); 2013 - Medalia „Virtutea literară” din partea Ligii Scriitorilor Români (Pentru promovarea limbii și literaturii române în lume).

*

Nicolae BĂCIUȚ: Domnule Roca, intenționez să public o carte despre exilul românesc. Vă invit pe dumneavoastră și pe cei pe care îi cunoașteți și sunt implicați în fenomenul exilului să răspundă la întrebările de mai jos.

George ROCA: Vă mulțumesc pentru încredere. Sper să vă dau niște răspunsuri potrivite. Desigur că am să fac cunoscută dorința dumneavoastră celor din exil cu care am legături. Poate că acest material publicat pe internet în revistele cu care colaborez îi va impulsiona să răspundă la întrebările anchetei pe care o faceți... Pentru a putea fi contactat de cei interesați îmi permit să fac vizibilă adresa dumneavoastră de e-mail: nicolaebaciut@yahoo.com. Sper să „construim” împreună o carte interesantă. Succes tuturor!

-Exilul a rupt, geografic, familiei în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit peste Ocean. Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

- Așa este! Exilul m-a despărțit de familia mea. Nu am putut să-mi îngrop nici unul din părinți. Când a murit tata, în 1982, nu mi s-a permis să reintru în România. Am stat 50 de zile la Budapesta, bătând pe la ușile Ambasadei Române de acolo, cerșind o viză de intrare în țara în care m-am născut și la a cărei cetățenie nu renunțasem. Mama a murit în 2001, în octombrie... la câteva săptămâni după tragicul act de terorism de la New York din 11 septembrie 2001. Datorită haosului creat nu am putut să merg la înmormântare. Deci, a doua durere în suflet! În concluzie, până în urmă cu câțiva ani, comunicarea cu țara era foarte dificilă, nu numai din cauza distanței, a fusului orar de 9 ore diferență între Australia de est și România, dar cel mai mult din cauza restricțiilor impuse de sistemul politic totalitar comunist, care socotea exilații ca pe niște dușmani ai țării și ai poporului din care au plecat.

- Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

- Vămile exilului!? Multe. Dureri

sufletești, necunoașterea limbii, a culturii țării în care te-ai exilat, a metalității celor care te-au găzduit. Lipsa familiei, a fondurilor necesare pentru un trai decent. Acceptarea oricărei munci pentru a supraviețui. Dorul de casă, de locurile natale. Toate acestea le plătești cu stres, cu lacrimi, cu nopți nedormite, cu teamă... Apoi simți că ți se albește podoabă capilară, se intensifică ridurile, apar boli create de stres... devii mai sensibil, mai iritat din orice... Unii dintre noi își aruncă toată forța fizică și psihică în muncă cu scopul de a deveni bogați sau pentru a se reîntoarce acasă cu un capital. Poți să îți găsești echilibrul dacă îți crezi o familie sau dacă îți aduci rudele apropiate din țară. Totuși, durerea pierderii identității naționale persistă și afectează viața exilatului până la moarte!

- E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

- Desigur! Exilul românesc până în 1989 era foarte dur. Majoritatea celor plecați nu se mai puteau reîntoarce de frica sistemului totalitar. Durerea înstrăinării de țară era foarte mare. Desigur că și alți exilați din fostele țări comuniste gândeau tot la fel. Nu cunoșteau fața negativă a capitalismului. Până nu te integrai foarte bine în noul sistem de viață erai nevoit să faci munci sub nivelul tău intelectual, nu puteai da replici în cazul unei dispute din cauza necunoașterii limbii... Majoritatea exilaților fugiți din comunism sufereau pentru că nu erau înțeleși sau pentru că nu înțelegeau prea bine mentalitatea noii societăți în care trăiau, nu aveau experiență, bani, relații... Cei plecați din țări necomuniste se integrau de la început mult mai ușor, știau cum trebuie să se comporte... ca atare. Totuși școala și cultura provenite din comunism te ajutau să avansezi destul de repede, să te integrezi și să îți demonstrezi valoarea și aptitudinile profesionale.

- Ce șanse are scriitorul român care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

- Scriitorul român nu prea are nicio șansă în occident! →

NICOLAE BĂCIUȚ

Cu limba română nu prea poți deveni cunoscut nicăieri în afara perimetrului național românesc. Dar dacă totuși posezi bine limba noii tale țări, atunci lucrurile se schimbă! Poți să prevalezi chiar! Vezi Cioran, Eliade, Ionesco, Muller & Co. Pentru omul de știință este mult mai ușor. Știința are un înțeles universal. Iar dacă nu posezi bine limba și studiile sau cercetarea ta sunt importante poți beneficia de un translator și comunicarea devine ușoară. Exemple: Nicola Tesla și Einstein în America! Omul fără pretenții intelectuale se mulțumește cu o „culturică” la nivelul său. Alege o lume mai simplă, iubește kitschul, copiază vedetele, deseori suferă de sindromul „focurilor de artificii”. Muncește din greu ca să arate că este cineva. Apoi obosește, se liniștește și duce o viață mediocră visând să fie bogat... fără să facă eforturi intelectuale sau să își consolideze educația. Desigur, există și excepții în care cel de jos se ridică, se sofistică și ajunge să își îndeplinească visul.

- Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

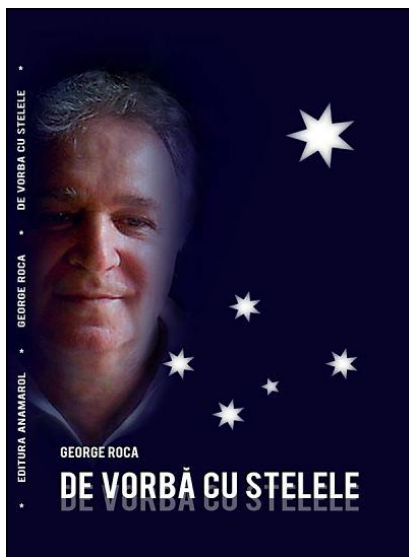
-. Cu multă muncă și cu șansă. Dacă nimereste locul potrivit... atunci devine omul potrivit la locul potrivit. Mulți dintre exilanți au plecat cu o meserie din țară. Ajunși în străinătate, din necunoașterea limbii și a lipsei de comunicare deci, au trebuit să se recalifice, să își găsească o altă meserie... în care deseori au rămas aproape tot restul vieții.

- Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

- Da! Discriminare există oriunde... inclusiv în cercurile familiale! Soacra conduce ginerele, sau nora. Părinții vor să își modeleze copiii după chipul și asemănarea lor... chiar dacă deseori greșesc. Bosul domină subalternul. Vecinii se fereșc de tine auzind că „ai noștri” fac infrațiuni... și nu te privesc cu ochi buni. De aceea mulți români din exil nu doresc să își declare identitatea etnică și stau deoparte de conaționalii lor. Cu timpul se integrează atât de bine în noua societate încât își uită limba maternă, obiceiurile învățate acasă și chiar strămoșii. Țștia se numesc dezrădăcinați!

- Ce loc ocupă credința în exil? Dar prietenii?

- La începuturile exilului, credința individului este foarte puternică.

Datorită suferințelor de acomodare, a singurătății sau a dorului de familie și locurilor natale. Noii veniți caută biserica! Cu timpul se acomodează cu locul, cu oamenii, își fac prieteni și își găsesc alte preocupări duminicale. Totuși, într-un colț al sufletului păstrează cu sfințenie divinitatea și credința strămoșilor. Deseori o folosesc când sunt în suferință sau o transmit cu dragoste și exemplificare copiilor lor. Prietenii! Hm! Nu seamănă cu cele de acasă! Acelea create în copilărie, pe strada ta... sau în școală, sau facultate... Aici prietenii se construiesc datorită izolării, singurătății, se mențin greu... și sunt destul de efemere. Mulți dintre așa-zii prieteni cred că își pot domina aproapele, încearcă a-l manipula sau a-l provoca la o competiție în care el să domine și să obțină un profit. Una pentru a arăta că este el cel mai deștept sau ca să-l exploateze. Sunt rău poate, făcând asemenea afirmații... dar cunosc puțini indivizi care mențin prietenii perene. Desigur că excepția întărește regula și există și prietenii sănătoase.

- Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

- Consider că ecumenismul ca mișcare religioasă care urmărește reunirea tuturor bisericilor creștine sub aceeași umbrelă nu este rău. E chiar benefic pentru exilat. Și ortodoxul și catolicul își fac cruce și spun aproape același „Tatăl Nostru”. Slujbele sunt aproape similare. Neoprotestanții la fel, se roagă aceluiași Dumnezeu. Acest fapt ajută exilații să se integreze mai ușor în

cultura țării gazdă, să câștige credibilitate, să comunice mai ușor, să păstreze tradițiile religioase strămoșești. Aici mă refer la emigrarea în țările creștine. În țările unde domină teocrația nu cunosc exemple.

- Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, ca să-i etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

- Ușor de răspuns. Până la căderea comunismului, majoritatea exilaților părăseau țara de baștină din motive ideologice. După această dată, majoritatea au emigrat din motive economice. Pentru o viață mai bună și mai stabilă. Desigur că sunt și aici excepții, precum căsătoriile mixte, dorul de aventură, de cunoaștere a unor meleaguri noi sau chiar căutarea unor condiții climatice diferite.

- Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

- Să se trezească dimineața și să își dea seama că exilul a fost un vis urât și că se găsește tot în țara lui natală, bucuros, vesel și prosper. Sunt un idealist, nu-i așa? Dacă trecem la concret și discutăm la rece, atunci lucrurile se schimbă. Primul lucru care și-l dorește un emigrant este să fie sănătos, să facă bani, să își consolideze poziția socială, apoi să își construiască o familie, să-și vadă odraslele realizate profesional... și în sfârșit să călătorească. Românul e un mare călător! Îi plac excursiile și turismul la nebunie! Vrea să vadă și cel mai ascuns colțșor al lumii!

- Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

- Am răspuns la această întrebare mai sus. Mai sunt și alți factori, de exemplu snobismul, sau integrarea totală într-o familie care nu aparține etniei individului și care îl domină.

- Este integrarea exilaților o problemă insolubilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

- Da! Consider că este insolubilă. Omul nu a putut fi legat niciodată de glie, nici chiar în epoca sclavagistă, dar mai ales acum când mișcarea dintr-o țară într-alta este destul de ușoară. Mulți pleacă din curiozitate sau mânați de nevoi materiale sau din cauză de discriminare religioasă, etnică, rasială. Majoritatea pleacă și vor pleca în continuare pentru a avea o viață mai bună. →

-Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „Ubi bene, ibi patria”?

- Răspunsul îl dă chiar un dicton în limba română: „Omul sfințește locul”. Exilul nu este ușor, cu toate suferințele pe care le atrage, dar dacă viața individului este mai bună decât cea de unde a plecat... și îi satiface idealurile, atunci i se va implanta în subconstinet că acolo e patria... acolo unde e bine! Și apoi mai e o găselniță pentru a-ți liniști conștiința... Dumnezeu sau natura nu au trasat granițe și nu a nominalizat țări. Planeta Pământ este a tuturor, a dumitale, a mea... a tuturor!

- Cum se vede țara natală din exil? Cum se raportează exilatul la țară, la valorile ei, la neîmplinirile ei, la așteptările ei?!

- Se vede! Începe să afle lumea (și) de România. Asta datorită dezvoltării economice, a sistemului în care ne-am integrat, din cauza unei emigrații masive... Dacă facem lucruri bune suntem admirați, dacă facem rele suntem criticați. Totuși, majoritatea romanilor iubesc țara de unde au plecat, țara strămoșilor lor, și caută prin orice fel să-i etaleze valorile, să o facă cunoscută într-un mod pozitiv, să-i descopere valorile... să le arate lumii. Desigur suferă atunci când: țară: nu merge bine, când cei rămași acasă o duc greu... Ați observat că vocea emigrantului român începe să fie din ce în ce mai auzită! Diaspora devine puternică și câștigă recunoaștere!

- Cine, și de ce s-ar reîntoarce un exilat în patria mamă?

- Asta e cea mai grea întrebare! Pentru că majoritatea exilaților, când au părăsit țara-mamă, au fost convinși că se vor reîntoarce într-o bună zi acasă victorioși. Cu toate că puțini au făcut-o! De ce? Pentru că între timp s-au acomodat cu locurile exilului, și-au construit un cămin, o familie, o situație și le vine greu să lase totul, să se reintegreze din nou!

Și apoi să nu uităm că indivizii îmbătrânesc și nu-i mai țin blalamalele să o ia de la început. Anii trec... rudele rămase acasă și prietenii copilăriei au murit, așa că pe unii nu-i mai așteaptă nimeni acolo de unde au plecat...

Târgu-Mureș – Sydney (via internet)
1 martie 2015

JOCUL DE-A COPACUL

Copacii sunt făcuți după chipul și-asemănarea omului.

Numai ei știu să se joace de-a îndrăgostiții:
O, câte frunze au pentru săruturi!

Numai ei știu să se joace de-a moartea păcălind-o în fiecare an cu inelul promis, dar atât de bine ascuns sub unda rotundă de lemn.

Printre copaci am văzut Omul îmbrățișându-și prima asemănare.
"Ca să fii desăvârșit, i-a zis, am să învăț brațele tale cum trebuie să zboare."
A întins mâinile pe lemnul copacului-nalt, așa cum fac îndrăgostiții-n grădină când unul aleargă spre celălalt, cer către cer, lumină spre lumină.

Dar a zburat prea adânc prin inima omului să-i prindă zvâcnitul din care se-aude oceanul vieții ca semn, iar întors cu aripile ude, stropi de sânge încet picurau din palmele-ntinse pe lemn.

STRĂINUL

E loc în trupul meu să mai trăiască încă unul.
Singurătăți am multe ca fagurul tristețile culese din nectar.
Am întrebat lăstunul:
"E loc de cuib după altar

Marianne Ganea, "Scilla și Caribda"

unde-a dormit un heruvim,
ascuns după prosopul țesut din in și lună.
Nu vrei să stai cu mine împreună?"
"Pe geamurile tale lumina cade-n cruce pe apus!"
și a semnat un zbor precum oftatul tremurat pe oale de mâna-ndrăgostitului olar.

În cerul Tău,
sărac și fără tihnă,
văzui un nor cerșind cu-armonica pe umeri:
"E loc pentru tristețile-amândouă,
ca fiecare s-aibă cerul lui."
Pândi prin geam și lângă călimara goală zări un piepten de femeie și s-a pornit pădurilor să plouă.

E loc în trupul meu chiar și-un copac să crească.
Deja oleandru l-a ajuns la grindă.
Am auzit un glas, mai bine zis părerea lui.
Oare-o fi fost al Tău?
Că parcă l-ar fi îngăimat ghiocul:
"Tare sunt singur! Ca și tine.
Am două lemne, dar ne sunt destule să ne aprindem focul și să cinăm, străine.
Ascunde-mă că vor ca să mă prindă, să-mi jefuiască moartea din propria-ți oglindă."

Și-am alergat la ușă,
dar n-am putut ca să-i deschid coșmarul.
Voiam să mor în trupul meu, plin de odăi și oase,
dar tot ce am crezut că am mai scump,
tâlharul deja ducea în spate ce-mi furase

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Vatra veche dialog

CONSTANTIN VIRGIL NEGOTĂ

„CA SĂ ȘTII ÎNCOTRO SĂ O APUCI, PRINCIPIUL IUBIRII ARE VALOAREA STELELOR FIXE, PENTRU MARINARII PLECAȚI PE APE”

– „Contradicția binară este impasul/contradicția ternară este mântuirea”, spune Basarab Nicolescu. Vorbește, în alți termeni, despre principiul terțului inclus. Am impresia c-ați afirmat acest adevăr cu decenii în urmă. Care credeți că este sensul acestei mântuiri?

– Mântuirea înseamnă salvare dintr-o captivitate. Teologii folosesc termenul pentru a defini salvarea de sub jugul păcatului, o abatere de la normă, care, de obicei, te duce la faliment.

Contradicția binară apare când confundăm nivelele de realitate și încercăm să aplicăm, la sisteme umane, logica cu două valori, proprie nivelului fizicii clasice. Logica cu două valori (alb-negru, fals-adevărat, 0-1) este potrivită pentru a explica mișcarea obiectelor finite, de exemplu mișcarea ghiulelei sau a planetei Marte. Această logică nu mai e potrivită atunci când analizăm sistemele infinite. Toată lumea intuiește deosebirea dintre ghiulea, prezentă numai într-o singură cameră, și Dumnezeu, infinitul, omniprezent, în toate camerele, peste tot.

Epoca modernă nu a înțeles conceptul de infinit, pentru că nu poate fi măsurat, și a considerat omul ca fiind obiect, ca ghiuleaua, deci supus unei logici binare. De aici,

toate nenorocirile ultimelor două secole. Epoca postmodernă acceptă ideea de infinit, așa cum făceau premodernii, mai înțelepți. Pentru mine, postmodern înseamnă întoarcere la premodernul înțelept, o însănătoșire, o scăpare din captivitatea maladiei modernului. Eu refuz orice încercare de a strecura în discuție termenul de postmodernitate modernă, un modern coafat altfel, ca să pară o avangardă.

Atributul principal al omului este limba. Omul știe să manipuleze vagul limbajului natural. Toate conceptele sunt vagi, ca să acopere cât mai multe obiecte. Conceptul „frumos” acoperă câteva sute de milioane de indivizi. O soluție simplă pentru reducerea vocabularului necesar descrierii unor universuri complexe. Spuneam undeva că vagul este un dar de la Dumnezeu. Aaug acum că este și semn de asemănare cu El. De ce? Pentru că vagul se supune unei logici cu infinit de multe valori. Între alb și negru există o infinitate de griuri.

Iată, deci, sensul mântuirii. Logica binară cu două valori de adevăr, aplicată sistemelor umane, a condus la teorii aberante care au dus la dezastrul gulagului și a lagărului de concentrare. Logica nebinară, cu mai multe valori, ne scapă de pericolul teoriilor care conduc la dezaastre.

– Limbajul vag (fuzzy) este instrumentul prin care trecutul comunică cu noi. Avem posibilitatea să discernem între „prezentul văzut” și „prezentul ascuns”?

– Sigur că da. Văzutele sunt numai o parte a unui real cu mai multe niveluri. Mai trebuie să ținem seama și de cealaltă parte, a nevăzutelelor. Ele sunt guvernate de logica lor, și confundarea nivelurilor de realitate duce la debandadă. Văzutele acceptă o logică binară. Nevăzutele acceptă coincidența contrariilor care, pentru neavizați, pare paradoxală, de neînțeles. Modernii rād de dogmele premoderne, și le declară ridicole. Superstiții stupide, spun ei.

– Care este sensul „evoluției”, sub zodia terțului inclus, dinspre postmodernismul târziu înspre premodern? Aveți un exemplu la îndemână?

– Iluminismul a crezut că există numai văzutele, decretând că nu avem nevoie de infinit, pentru că nimeni nu-l vede. Era modernă, care a dus la explozii de nenorocire, decretate ca

necesare pentru susținerea nefericită a unui progres discutabil, de nestăpânit, a lăsat un gust amar în lumea celor ce au continuat să gândească. Ei au simțit că numai schimbând logica, de la terț exclus la terț inclus, ne putem întoarce la conceptul de infinit, care azi guvernează domenii de vârf ale științelor contemporane, cum ar fi fizica cuantică sau științele informației. Inteligența artificială, preocupată de sistemele instruibile și manipularea limbajului natural, a recunoscut avantajul folosirii unei logici nearistoteliene, cum ar fi logica vagului, pe care se bazează raționamentul aproximativ, folosind calculul cu cuvinte, altceva decât cel cu numere.

– Cât de mare este, ca să zic așa, necuprinderea ambiguității dintre „da” și „nu”. O putem gândi până la hotarul divinității?

– Eu aș vorbi de cuprindere și nu de necuprindere. În logica vagului, între „da” și „nu”, există o infinitate de valori. Deci o cuprindere mare.

– Literatura, înțeleasă ca fenomen, acționează din exteriorul individului sau îl modelează din interior?

– Și una și alta. Indiferent cum e definită, totalitatea scripturilor în proză și vers, produse într-o anumită țară sau o perioadă anume, literatura este cel mai vechi și cel mai potrivit mijloc de cunoaștere și comunicare. Platon nu a scris tratate moderne, ci dialoguri. Știința modernă a crezut că poate renunța la narațiune. Eu n-am crezut, și am recurs la romanul postmodern, scurt, neîncărcat de detalii, ușor de digerat, dând voie cititorului să se asocieze cu autorul. Biblia, probabil cea mai citită producție literară, nu este tratat, ci poveste. Interpretabilă. Despre ea s-au scris, se scriu și se vor scrie nenumărate tratate. Fiecare generație o interpretează cu mijloacele ei.

Știința modernă, când a uitat de puterea narațiunii și a declarat-o neimportantă, nu a avut decât de pierdut.

– „The observation of the world is what actually brings into being” constatați în „Fuzzy sets”. Omul își concepe existența prin observarea universului sau universul este cel care-l observă pe om („we are a way for the cosmos to know itself”) cum sugerează Carl Sagan? →

FLAVIA TOPAN

– Dumnezeu este cauza lumii și noi încercăm s-o-nțelegem. Procesul cunoașterii este o construcție. Neîncetată. Asta ne spune știința, și asta ne spune religia. Deci o mișcare. În timp. Perceperea adevărului este graduală. În logica vagului, conceptul fundamental este cel de grad de adevăr. Adevărul cel mare nu apare brusc decât, poate, unor aleși. Eu îmi construiesc lumea, adăugând tot timpul câte ceva. Omul învață neîncetat, și, mai nou, construiește mașini capabile să învețe și ele.

– În cărți despre noua spiritualitate, se vorbește mult despre ceea ce, ca inteligență atotștiutoare, se numește mind of universe. Să acceptăm, prin urmare, și ideea de mind of computers? Cum s-o înțelegem?

– Cel mai plauzibil răspuns pare a fi tot cel creștin. O minte este atributul unei persoane. Idealul creștinului este să se apropie cât mai mult de „persoana infinită”, din spatele universului, care se face cunoscută prin acțiuni observabile. Mentea este cea a persoanei. Universul nu e persoană.

Calculatorul, cel puțin cel contemporan, care macină repede două numere, 0 și 1, nu are o minte a lui. Face ce îi spune programatorul. Deci foarte puțin. Și cu mijloace nemaipomenit de modeste. Nici în încercările actuale de inteligență artificială calculatorul nu are o minte a lui. Instruit, el simulează o minte umană.

– Pe de-o parte, supraviețuim într-o lume a conexiunilor extreme. Pe de altă parte, dacă iadul înseamnă lipsa conexiunilor (Dante), ar trebui să ne situăm într-un fel de rai. Cu toate acestea, singurătatea, alături de „ne-mirare”, par să fie bolile timpului nostru. Cum explicați situația?

– Un sistem uman, o societate, este izomorfă cu rețeaua neuronală a creierului. Singurătatea ar corespunde lipsei sinapselor. Lipsa de conexiune este o stare de boală, iar ne-mirarea o stare de prostie, o altă boală, cauzată, în mare parte, de atitudinea modernilor față de nevăzute.

– Sunt sau nu oamenii capabili de schimbare? Dacă nu, putem privi istoria omenirii ca o Cronică a intrării în Rai sau ne învățăm în cerc? Sau, poate, dacă postmodernul înseamnă o restaurație a premodernului religios, în condițiile mileniului trei, vom putea ieși din cercul vicios? Cum?

– Oamenii sunt în permanentă schimbare, dacă își modifică poziția observării. În cartea mea, *Cronica intrării în Rai*, încerc să schițez încercările disperate de a reface starea inițială, pierdută, folosind o logică nepotrivită, ceea ce explică eșecul. Nu se poate construi raiul cu logica iadului. Raiul și iadul sunt nivele diferite de existență.

După mine, ieșirea din impas reclamă acceptarea iubirii, total repinsă de moderni, care rămân la lupta de clasă sau rasă, eufemisme pentru excluderea terțului.

– Este moartea un pullback ultim, o retragere în in-creat?

– Pullback este un termen introdus de mine în cibernetică, în anii '70, atunci când încercam să găsim un topos, adică o categorie, în care să studiem mulțimile fuzzy. În orice categorie, adică în orice mulțime de obiecte și legături între ele, există un obiect special numit terminal, conectat cu toate celelalte. Cu noul termen, era surprinsă o altă mișcare universală, de data aceasta a observatorului, care, deplasându-se spre obiectul terminal, vede din ce în ce mai mult. Pullback înseamnă deci o retragere către o poziție de observare din care se vede mai mult. Cel mai mult se vede de pe poziția pe care stă Dumnezeu. Numai el vede tot, fără să aibe nevoie de timp, de mișcare. Realitatea este un diamant cu multe fețe. Omul, în nemișcare, poate vedea puține fețe. Ca să vadă mai multe, el e nevoit să se miște. Cu cât mai departe, cu atât mai multe fețe vor fi văzute. Matematicienii au făcut

demult analogia dintre un obiect terminal și Dumnezeu care nu are nevoie de timp. Aproximarea de El nu înseamnă moarte, ci viață. Se pare că, atunci când schimbăm logica, trebuie să revizuiem termenii folosiți.

– „Falsehood is never in words, it is in things” observă Italo Calvo. Ne trădează cuvintele, ne construiesc sau le trăim noi pe ele? Cum ne putem apăra de teroarea lucrurilor?

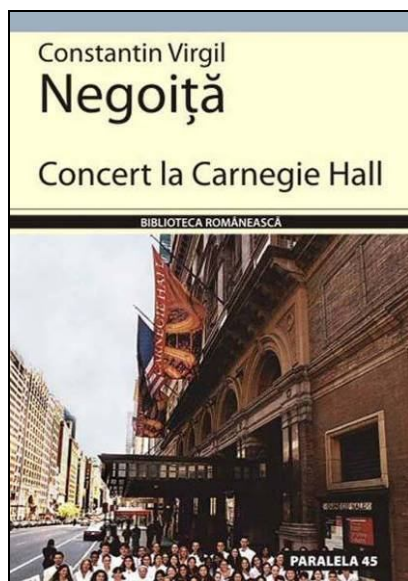
– Eu cred că numai descrierile sunt vagi. Asta ar putea fi motivul pentru care vorbirea în deșert este considerată duh rău. Nu cred că există teroare a lucrurilor, decât dacă o provocăm, dacă ne băgăm între lucruri și stărnim o zădărnici. Teroarea este o reacție, un feedback, rezultat al acțiunilor noastre. Poate fi eliminată prin pullback, prin detașare. Privită de la distanță, realitatea văzută își schimbă gradul de existență.

– „Dumnezeu, în marea lui milă, ne va ierta, dacă ne-a creat înseamnă că are nevoie de noi”. De iubirea noastră! Are cibernetica mijloacele să explice rațiunea creației din iubire?

– Cibernetica este capabilă să ofere instrumente de analiză. În câteva lucrări foarte recente, un specialist în Kabbala, o veche metodă de interpretare a Bibliei, în care coincidența contrariilor este o teză centrală, premodernă și înțeleaptă, un colaborator al meu, Gabriel Burstein, aplică teoria mulțimilor fuzzy la explicarea creației. Aștept să văd reacția intelectualilor publici, cu toate că, din nefericire, prea puțini sunt pregătiți matematic.

– Aurel Codoban, profesor la Cluj, vorbește despre trei mari tematizări ale filozofiei: „mai întâi, nu există nimic, apoi, chiar deacă ar exista, nu putem cunoaște; în fine, chiar dacă putem cunoaște, nu putem comunica”. Cum credeți că s-ar îmbina, într-o altă mare tematizare, cele trei negații?

– Dacă nu există nimic, nu există nici Aurel Codoban și nici negațiile lui. Eu cred că există ceva, fantastic, de o frumusețe uluitoare, pe care, cu oarecare efort, și îndelungată răbdare, îl putem cunoaște și comunica. Știm asta de la Grigorie Palama și toți kabbaliștii. Asta încercăm noi să facem în acest dialog al nostru, cu speranța că cineva, vreodată, aflând despre el, va încerca să ducă mai departe contactul cu infinitul, cel mai →

important concept al zilelor noastre, măcar de la Cantor încoace, Cantor fiind un matematician care a studiat în mod genial mulțimile infinite.

– *Jorges Luis Borges constată că nimeni nu e doar el însuși și că o singură ființă muritoare reprezintă întreaga umanitate (preaplinul Unului, de care vorbește Plotin). Puși între finit și infinit, avem deci toate semintele universului în noi; cum găsim focurile potrivite care să ne catalizeze (lumineze) devenirea?*

– Cu răbdare și perseverență, și, mai ales, cu smerenie.

– *Spuneți că „dintotdeauna, scopul filozofiei a fost să discearnă natura ultimă a realității.” Ar putea fi, atunci, menirea filozofului aceea de a găsi căi pentru a-l privi în ochi pe marele Anonim?*

– Probabil. Așa s-a întâmplat cu Lucian Blaga.

– *Cât de mult v-a ajutat filozofia lui Blaga să înțelegeți complicatele adevăruri ale terțului inclus.*

– Pentru mine, Blaga este cel mai important filozof postmodern. Derida, care s-a inspirat din Kabbala, nu-și recunoaște rădăcinile, probabil pentru că ideea de premodern, la Paris, pe timpul lui, în plină modernitate intolerantă, părea inacceptabil de perimată. Crescut, ca și mine, în curtea unei biserici, Blaga a fost fascinat de dogmele creștinismului, pe care le-a prezentat ca formule logice. Când spui că Hristos a fost și Dumnezeu și Om, simultan, refuzi principiul de terț exclus din logica binară, „vezi” că la nivelul cerului trebuie altceva, care să explice coincidența contrariilor.

Blaga a fost un observator atent al matematicii propusă de Cantor. El știa că la nivelul infinitului mare, ca și la nivelul infinitului mic, logica binară nu prea are ce căuta. *Eonul Dogmatic*, o carte scrisă de el în 1931, este cel mai frumos tratat despre terțul inclus.

– *În poezia lui Liviu Georgescu, sinele înseamnă o cosmogonie continuă; lui Petru Popescu omul i se pare a fi o mișcare neclintită a unui infinit. Unde plează C.V. Negoită omul?*

– Pe traiectoria mișcării integratoare realizată de *pullback*. Sigur că da, fiecare se mișcă cum poate. Cea mai interesantă mișcare mi se pare cea ilustrată de științe, care spre deosebire de filozofie, o vorbire

în deșert câteodată periculoasă, nu acceptă salturi întâmplătoare. Dacă în filozofie două sisteme pot să nu aibă prea mult în comun, în științe, trebuie respectată continuitatea, noile rezultate fiind obligate să le încorporeze pe cele vechi.

– *Se poate cuantifica frumosul care există înăuntrul acestei trestii gânditoare?*

– Mișcarea de *pullback*, retragerea spre un obiect terminal, generalizează rezultatele unei vechi tradiții, conform căreia binele, adevărul și frumosul sunt concepte echivalente.

– *Suntem prinși într-o plasă a binelui și a răului, scria undeva J. Steinbeck. Cum alegem între bine și rău într-un univers al griurilor infinite?*

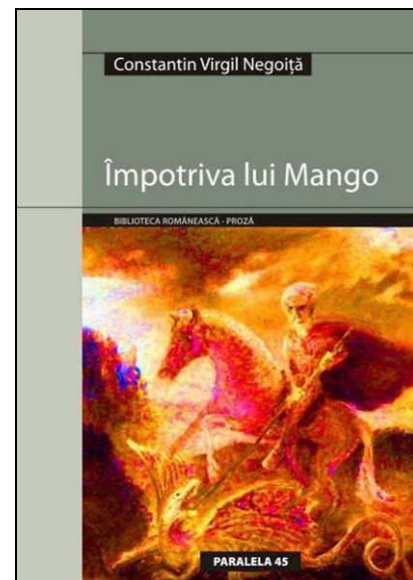
– Există manuale scrise pe parcursul a două milenii și mai există o experiență a omenirii prinsă în scripturi de tot felul. Problema mai complicată, mult mai complicată, este cea a definirii răului. Câteodată, la ispitirea unor șarlatani ghidați de îngeri căzuți, binele e prezentat ca fiind răul. Există manipulatori de opinie care se ocupă numai cu asta. Mai ales în zilele noastre. În fața acestui pericol, fiecare se descurcă cum poate.

– *În aceeași lume a nuanțelor de gri, există cu adevărat suflete damnable – acele entități prin care popoarele își exprimă dorințe pe care refuză să le recunoască sau doar interpretări romantice ale istoriei?*

– Nimeni nu pleacă într-o călătorie îndepărtată fără busolă și hartă. Ca să știi încotro o apuci, principiul iubirii are valoarea stelelor fixe pentru marinarii plecați peste ape.

– *În literatura pe care o propuneți, cititorul (re)construiește sensul acțiunii și este pus să gândească pentru a umple tăcerile textului. Cum se raportează autorul, care scrie dintr-un impertiv interior, la reinterpretarea continuă, de către cititor, a operei sale?*

– Orice scriitor a fost mai întâi cititor. Cititorul construiește un sens, oricare ar fi textul parcurs. Cititorul are această putere, a rezumării. Așa am ajuns la concluzia că cea mai bună cale de comunicare a unui concept complicat este narațiunea. Citești o poveste și poți povesti ce vrea să spună. Mai mult, eliberarea textului de încărcătura detaliului de prisos nu

duce la pierderea valorii estetice, ci la o sporire a ei.

– *Într-adevăr, „cunoașterea evoluează înspre o integrare sporită”: Poate fi transpus conceptul „integrării sporite” într-o trecere de la civilizația de tip regional la o civilizație de tip planetar?*

– Pe mine mă interesează culturile. Este interesant de observat că în cazul mulțimilor infinite, partea este egală cu întregul. Deci, s-ar părea că orice cultură, mai mult sau mai puțin regională, este de fapt planetară.

– *Cum se completează sau cum se prigonesc pentru C.V. Negoită, unele pe altele, știința, literatura și viața.*

– Pentru cine are experiența actului de reprezentare, completarea e de la sine, firească.

– *Unde vă căutați? Cum vă regăsiți?*

– Mă caut și mă regăsesc în cultura premodernă, a postmodernilor care cred că Dumnezeu, infinitul, poate fi cunoscut prin energiile lui. După aproape patru decenii de existență în buricul pământului, atent la subtilități și gata să fac corecturi, dacă este nevoie de ele, păstrând numai pe cele care rezistă în fața noilor evidențe, mărturisesc, cu plăcere, că rămân la ce-am învățat la academia Oborului Vechi de lângă Foișorul de Foc, acolo în Bucureștiul păstrat. Cu alte cuvinte, cred în principiul iubirii, pentru simplul motiv că e mai bine să fi sănătos și bogat, decât bolnav și sărac. Un principiu cu care putem rezista oricărei încercări disperate de modernizare, oricând și oriunde.

Fluctuat nec mergitur

(Călătorie la Paris)

(II)

Sâmbătă, 19 mai 2007.

Referendum Băsescu

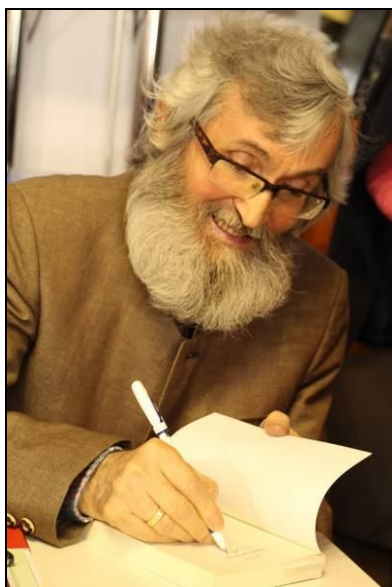
Nici la Paris, nu scăpăm de iarmarogul politicii românești. Văd aici înflăcărare pro-Basescu și ură contra coaliției multi-feseniste, cum numai în Piața Universității puteai vedea. Tamara, care fusese non-stop în Piața Universității, acum, la referendum, cântă *Imnul golanilor* pe care l-a tradus în franceză. Coaliția anti-Băsescu era pestriță, adică în ea se pupaseră ungurii cu anti-ungureanul Vadim al României Mari, vorba cântecului: rob cu rob să ne unim! Iar guru coaliției era Iliescu, pe care președintele îl etichetase „specialist în lovituri de stat”, cu trimitere la împușcarea lui Ceaușescu.

Votarea pentru referendum era la ambasada română. Intrăm cu acele reflexe că toate ambasadatele românești sunt niște bizare cazarmă în care funcționarii plătiți cu lefuri mari (în euro) au drept singură misiune să aștepte, înarmați cu arme medievale, o fantasmatică invazie a tartarilor. Cine o fi acum ambasador aici? Deși am făcut cândva vagi pași spre diplomatie cu dosar ulicesc, deși sunt găzduit cu zâmbet profesional în ambasadatele Indiei și Pakistanului, Basarabiei sau a Greciei lui Caius, tot n-am aflat de ce toți ambasadorii români se tem de... invazia tartarilor, absolut anacronică.

Când îi spun Silviei aceste cogitațiuni, îmi va răspunde: „Drept este a nu filosofa, ci a pune ștampila pe Băsescu.”

Noi doi am plănuț să scriem o proză despre această suspendare voivodală, în cazul tragic, dar preferăm să nu fie cazul. Adică, dacă vodă Băsescu va fi înfrânt de puciști, el va deveni un personaj tragic. Personajele tragice își dublează aura și-și parafează legenda personală. Silvia și cu mine vom scrie o carte scurtă și percutantă despre cel mai inteligent vodă român de la strămoșul Traian încoace.

Dacă Băsescu va birui, nu are rost să scriem cartea, din două pricini. Ne dispare motivația psihică (pe care numai înfrânții o aprind); apoi, o carte despre un triumf politic este de un greșot oportunism care, în plus, îți

aduce și o slujbă de consilier prezidențial!

La secția de votare, coadă mare, dar dinamică. Întreb pe câțiva de la coadă cine e ambasador acum aici, nu aflu decât că ar fi unul Gheorghe. În fine, anonimatul are avantajele lui.

Vedem aici felioare timide din diaspora română la Paris, oameni cu curaj remarcabil, din moment ce au invadat Parisul. Eu pun ștampila rapid, din mers, adică nu mai trag perdeaua de la cabină. Un pic ostentativ, dar merită.

Mai salutăm doi cunoscuți: părintele Dan și doi confrăți nepătați.

Trup și retină

Cu datoria făcută, ne dedăm în voie Parisului. Vicii și delicii. Silvia descoperă repede croasante cu unt și baghetă franceză. Bune și autentice. Miciile bucurii ale omului-trup.

Apoi uităm de trup și suntem doar retină, doar creier gri. De altfel, unii oameni nu ajung niciodată trupuri. Ei sfârșesc ca niște pâlnii de oxigen și prana. Adică ajung un fel de cap cu aripioare. Aripile cresc direct din cap, mai jos de osul mastoid! Silvia are cap mare și frumos, și o tâmplă care mă îmbie la un sărut rapid.

Traseul e drog, ținta e trezire

Ce program ne facem azi? Ca să dai substanță unei călătorii, trebuie să ai o țintă. Ținta, fie pragmatică, fie idealistă, aduce întotdeauna un câștig și o decepție. Traseul nu aduce nimic, dar ești om liber. Așadar, e nevoie de o țintă ca să existe traseu. Ținta, oricât de modestă, scuză traseul, oricât de vicios și fantastic. Firește, traseul este

mai important decât ținta. Dar ca să te bucuri de traseu, trebuie să existe undeva, la orizont, o țintă nu obligatoriu accesibilă. De pildă: să avem parte de o apariție mariană, la Notre Dame. Mai ales că, la uriașă catedrală, mediul a devenit suprasaturat de emoții religioase, deci s-a apropiat de masa critică de unde poate exploda viziunea, apariția supranaturală. De ce nu se produc apariții mariane, la Notre Dame? Poate pentru că locul e deja sacru, sau consacrat deplin, și nu-i nevoie de nicio intervenție suprareală care să propulseze credința?

Alte ținte: Să vizionăm mituri culturale. Parisul e o sumă de mituri. Brâncuși, Cioran, Ionescu, morminte... Sau să vizionăm un anti-mit: episcopul Radian, un personaj ascuns, un anti-erou al timpului nostru. A avut o viață ca un roman, începută în Moldova; a fost, pe rând sau concomitent: legionar, francmason, securist și episcop. Revoluția din decembrie l-a prins la Paris, mare arhieru, și a preferat să se pensioneze subit și să nu se mai întoarcă în România. Trăia izolat, evitând cu prudență să se expună, stingând stângaci un scandal stârnit de publicarea unui microroman incendiar despre dânsul. (Autorul microromanului, foarte talentatul Ciprian Mega, s-a autoexilat pe o insula grecească, nu știu dacă lehamăsit de acel scandal.) Dar arhierul izolat nu primea vizite, în niciun caz a unui scriitor. Cineva m-a sfătuit să merg incognit-o, ca pentru spovedanie. Ar fi fost o înșelătorie, am refuzat. Iar de spovedit, la un asemenea duhovnic postmodern, nu se pune problema! Spovedania este totuși în altă parte.

Așadar, traseul e drogul călătorului, iar ținta este pragmatică, deși poate fi și o neașteptată iluminare. Să luăm doza de drog, astăzi. Mergem dinspre Pont d'Alma (podurile magice ale Senei) spre Turnul Eiffel și ne simțim bine.

Ajungem la Tour Eiffel la o oră încă matinală, 10:45

Noul blazon al Parisului este Turnul Eiffel.

Corabia fluctuantă rămâne blazonul istoric, sapiențial, ecleziat. La vremuri noi, blazon nou. Ferm, nefluctuant. Ascensionat.

Ca toate lucrurile mărețe, el nu servește la nimic. Dar îți dă emoții →

VASILE ANDRU

pozitive, precum munții. Luăm acum și noi rația de emoții pozitive, și apoi facem fotografii cu un aparat antedelvian (care impune totuși respect japonezilor).

Silvia zice „Hai să urcăm în vârf!”

Ne apropiem și vedem că nu se poate urca, pentru că turnul este supus unei invazii universale. Cum toți vor să urce (logica viului ar fi urcarea, iar rezultatul este o stagnare pe culme - așa sună unul din „aforisme” familiei noastre...); cum toți se îmbulzesc ascensional, cu mic și mare, Silvia și eu abandonăm proiectul urcării, și ne simțim bine, ca toți cei care progresează fără să urce.

Plecăm așadar cu amintirea plăcută a invaziei neamurilor (chinezi, ruși, tătari moderni, adică tunși scurt). Și mergem să luăm cafea espresso, pe caldarâm, la „Café Tour Eiffel”. Evident, cu turnul în fața ochilor, continuând să ne umplem de emoția pozitivă a obiectelor înalte. Sorbim cafea și, în vagi iluminări, ne ținem de mână. Adică eu o țin de mână, căci sunt mai supus sorții mele de părăsire a celibatului.

Înviorați încă o dată, ne urcăm în *Car Rouge*, chiar în față, pe copertină, plătim bilete de 23 Euro, și începem turul Parisului, cu 8 opriri. Bună invenție acest „Car Rouge”.

Să începi vizita unei metropole cu un tur general, în acele autocare etajate și bine îndrumate. Când mă instalez într-un oraș nou, prima zi fac un tur de împrietenire cu cetatea prin asemenea tur cu autobuzul roșu/albastru. Și Barcelona, și Kuala Lumpur, și Londra, și Mexico-City... așa le-am luat în primire, cu Auto-caleașca roșie. Apoi vin și celelalte. Așa și noi, azi, la Paris: un tur minune. Vezi ce-ți place, te oprești unde-ți place, iei o cafea și un croissant, te urci și absorbi mai departe.

Dincolo și dincoace de Sena, locuri celebre, toate sunt o anestezie a celor ce mai trebuie anesteziate. Ne credem singuri și protejați de aceste depărtări civilizate. Ne împrietenim foarte repede cu Parisul. Mai bine zis o împrietenesc pe Silvia cu Parisul, cu care eu sunt prieten din copilăria Tamarei. Nu mai număr monumentele, surprizele. E soare și acceptăm cu plăcere iluzia că planeta e frumoasă și ni se dăruiește treptat. Uneori râdem foarte tare, căci râsul este o metodă de creativitate, un dialog între om și tot ce i se opune temporar.

Unele locuri le „recunoașteam”, adică îmi erau cunoscute deja din lecturi și imagini, dintr-o copilărie francofonă, ca la tot românul.

La ora 15 întrerupem turul (avem și mâine dreptul să continuăm). La Piața Pont d’Alma, luăm produse ciobănești de Normandia.

Mergem la „bază”, la camera care ne primește cu un puternic miros de pâine coaptă.

Vecernie la Notre Dame

Sâmbăta, vecernia este mai frumoasă. Mai mult cântări și tăceri decât teologhisiri. Și simt că mereu suntem tot mai aproape de masa critică a unei apariții mariane.

Îeșim pe stradă și ni se pare că vecernia continuă. Seara asta, tot Parisul pare o vecernie.

Parisul creează dependență

Silvia e încântată de liniștea oamenilor, de umbletul lor ca și hieratic, de calmul serviciilor publice. De faptul că nu se fumează, nicăieri. Nu se viciază.

Deși suntem doar de două zile în Paris, am decis că am putea trăi aici. Până acum, la venirile anterioare la Paris, nici vorbă să fi formulat o asemenea perspectivă. Parisul mi se părea doar un loc al artei și al erudiției, un loc al masturbăției cerebrale. Mi se părea doar locul sacru al avangardei de toate zilele, de care cândva aveam nevoie ca și de pâine. Ca avangardă, mi se părea superb, mai ales acolo, pe colina La Defense. Este mai tare decât New York-ul.

Parisul creează dependență. Și Cioran și Tamara au pățit-o și ne-au pus în gardă: dacă nu ești atent și nu te smulgi la timp, nu mai poți pleca niciodată de aici. Azi am simțit și noi acest trist adevăr.

Îți vine să te stabilești în acest oraș, să trăiești aici, s-o iei de la zero social. Aș face-o pentru a fi mai aproape de Tamara. Iar pentru Silvia ar fi un salt la o leafă de 10 ori mai mare decât în România cea năucită de jafuri. Ne vin gânduri de mutare pe alt meridian: și pentru suflet, și pentru destin. *Partir c'est renaître un peu.*

Totuși, casa din București are pentru mine aerul unui schit vechi și vital... Mai zic, deocamdată: La Paris, sfârșitul lumii nu-i mai departe decât la București. Asta ar fi o consolare fără pretenții de iluminare.

În plan apropiat: Vasile Andru și preotul Constantin Tîrziu

Vasile Andru și soția sa Silvia, în atelierul lui Brâncuși, Paris

Silvia și Tamara Andrucovici, Paris 2007

Imagine din presa franceză, de la un simpozion literar

TEOLOGIE ȘI ARTĂ LITERARĂ ÎN PROZA LUI MIHAIL DIACONESCU (IX)

Alte personaje sunt inventate. Printre cele mai importante personaje inventate se numără diplomatul și filosoful stoic Arhidamos din Apolonia, tânărul Felix de la Tomis, diavolul Lucardi și diavolița Despinis, vrăjitorul Leonachi Carastriga, Naunet Ophion Dunkelwesen, marele maestru al artei magice și magnetice, sculptorul Ștefan Manu și altele.

Important este faptul că personajele romanelor diaconesciene sunt verosimile. Ele atestă o cunoaștere profundă a psihologiei umane și a epocilor în care sunt plasate.

Tocmai în legătură cu personajele portretizate în diverse romane, Dumitru Radu consideră că opera epică diaconesciană „este o contribuție de o excepțională valoare la creșterea puterilor morale, religioase și estetice ale națiunii române”.

Cele mai importante personaje literare diaconesciene, adaugă teologul, au „vocația eroismului, a creației, a transcendentului și a eternității, a înduhovnicirii”. Ele nu sunt croite numai din lumini, ci și din umbre, pentru că în sufletul lor „îngerii și demonii se luptă mereu, fără cruțare, utilizând cele mai sofisticate arme logice și cele mai rafinate nuanțe ale argumentărilor sentimentale, empirice sau filosofice”.

Dacă binele înseamnă, între multe altele, slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor, atunci rezultă în mod firesc că aceasta trebuie să fie și misiunea elitelor.

Părintele Dumitru Radu arată că „Elitele creatoare sunt expresia celor mai profunde și mai durabile puteri spirituale care pulsează în istoria unui popor. Aceste elite determină și impun prin actele lor valori specifice”.

Dacă pe Mihail Diaconescu, „Magul de la Vulturești” și „directorul de conștiință”, părintele Dumitru Radu îl consideră ca aparținând acestor elite, el remarcă totodată și faptul că există, de asemenea, și elite rupte de popor.

Acestea sunt pseudo-elite. În trufia lor găunoasă și ridicolă, pseudo-elitele ajung să-și ponegrească propriul popor. De fapt, pseudo-elitele sunt niște reuniuni de ciocoi care acționează după principii de tip mafiot. Solidaritatea acestor pseudo-elite este un rău social.

Părintele profesor Dumitru Radu afirmă tranșant, de la înălțimea doctrinei sale teologice și morale, că ponegrirea propriului popor este nu numai o ciudățenie, ci și ceva mult mai grav: „Acesta este un păcat de moarte”, scrie el.

Sunt memorabile frazele părintelui Dumitru Radu referitoare la pseudo-elite. În aceste fraze sunt îmbinate unele principii sociologice cu gândirea, atitudinea și limbajul specifice teologului: „Pseudo-elitele sunt, de fapt, niște bande de profitori, de paraziți sociali, bine organizate, și niște agenți distructivi deosebit de activi. Ca unelte active ale diavolului, ale răului absolut, aceste pseudo-elite respiră minciuna ca pe aer și produc doar orori, murdărie socială și cruzime, mai ales cruzime, de parcă iadul s-ar revărsa pe pământ”.

Cu asemenea convingeri despre nocivitatea pseudo-elitelor, nu este de mirare că părintele profesor Dumitru Radu se manifestă ca un admirator atât de profund și de activ al operei lui Mihail Diaconescu.

Teologul împărtășește cu roman-cierul lungi serii de idei, de valori și de convingeri referitoare la modul cum adevărul, binele și dreptatea trebuie să fie trăite de fiecare dintre noi.

Dacă slujirea oamenilor – diaconia – este modul prin care omul devine un practicant al binelui, rezultă logic că această slujire se face în primul rând față de acei oameni care sunt în raza de acțiune a persoanei, în primul

rând cu aceia cu care împărtășești aceeași limbă și același trecut istoric și cultural.

Reluând ideile lui Nichifor Crainic referitoare la „omul eroic”, care nu poate fi egoist sau egolatr și nu luptă doar pentru cauze personale, Dumitru Radu evidențiază faptul că și ideea de misiune a unei personalități poate fi înțeleasă mai bine din perspectiva valorilor creștine.

Misiunea profesională, creatoare, istorică, socială a unei personalități nu este opțională. Ea este atribuită de comunitatea în care el trăiește. „Misiunea ne apare și ca un dar de la Dumnezeu”.

În acest sens, personajele reprezentative ale romanelor lui Mihail Diaconescu îndeplinesc misiuni încredințate de cei în mijlocul cărora trăiesc. În romanul *Călătoria spre zei*, cetățenii din anticul oraș Apolonia îl trimit pe Arhidamos cu o misiune politică la marele rege Burebista. În *Depărtarea și timpul*, monahii de la o mănăstire din Tomis îl trimit pe tânărul Dionysius într-o misiune pe lângă Herakleones cel Bătrân Parthenopolitanul, un potentat dintre Dunăre și Mare. Personajele principale din *Speranța* au de îndeplinit misiuni încredințate de cei ce doresc cu ardoare unirea Principatelor Române. Dr. Nicolae Bolcaș din romanul *Sacrificiul* îndeplinește o delicată misiune politică încredințată de patrioții români din Ardeal, în contextul ultimilor ani din existența istorică a anacronicului Imperiu Habsburgic. Sculptorul Ștefan Manu din romanul *Umbrele nopții* îndeplinește o misiune artistică legată de memoria părinților săi.

Eroii diaconescieni, accentuează Dumitru Radu, „îndeplinesc misiuni încredințate (subl. Dumitru Radu) de oamenii pe care îi iubesc și îi reprezintă”. Ei „acționează ca **părți ale unui întreg – pars pro toto**” (subl. Dumitru Radu).

Și scriitorul, criticul de artă, esteticianul și istoricul Mihail Diaconescu îndeplinește, la rândul lui, o misiune. Este „o misiune în cultura română de azi și de mâine”, care pusă în practică a dus la realizarea vastului proiect literar impus în conștiința marelui public drept *fenomenologia narativă a spiritului românesc*. →

MIHAELA VARGA

Nu vreau să mă uit în buletin!

Amica mea Carmencita
auzind că o iubesc pe Juli
mi-a spus cu nesimțire:
„Să ne mai uităm și-n buletin!”...

Auzi, hoășca!
Nu!
Nu vreau să mă mai uit și-n
buletin!
Îl și arunc, dacă
ăsta-i obstacolul
în calea dragostei mele
inadecvat/juvenile...

Juli, fii liniștită:
nu te voi mai iubi
prea mult...
Doar pînă la moarte!

După aia, te redau
celor care nu se uită-n buletin...

Tg. Mureș, 4 iunie 2015

Casa mea ca un peron de gară...

...a devenit!
Intră cine vrea, cînd vrea -
căci mi s-a stricat broasca de la
ușă
și nimeni nu vrea s-o mai repare
(cică ar fi sub demnitatea
specialiștilor).
M-am resemnat,
privesc apatic cohorte de vecini
indiscreți
și boschetari, care scotocesc prin
dulapuri

și pleacă cu tablouri, cărți,
porțelanuri,
la anticar.
Azi însă, am devenit îngrijorat:
te-a luat vreun erotoman,
ori ai fugit, sastisită,
că nu te mai găseam prin casă!
Am început să caut disperat, cu
înfrigurare:
nu erai nicăieri!
Am chemat detectivii,
am dat afară nepoștiții
și, într-un târziu,
după un pahar de coniac
franzuzesc,
te-am descoperit,
minunea mea, speriată, ascunsă
sub pernă...s

Domni, ce mai, pudici, hoții:
în pat n-au scotocit...

O să las ușa așa, nereparată:
cînd o să pleci,
mai am cu cine socializa...

Exerciții de inutilitate

Iubito, de o viață,
mă străduiesc să te uit.
Exersezi zilnic, tenace
și, aproape progrez:z:
am uitat deja, cam 1% din tine
(nu mai știu cum aveai arcuită o
sprînceană).
Dar sigur, încă într-o viață,
mai tihnită,
voi reuși să ajung
măcar pe la 2,5 % !
Pare puțin, știu,
dar e ca și cum te-aș uita de

două ori!
Rămîi prin preajmă:
să nu uit
că am pe cine uita!...

Soluție salvatoare

Da, știu ce-am de făcut:
te clonez, iubito!
Și-așa, vei fi lîngă mine mereu,
sosia sfîrșitului vieții mele!

Tu poți să pleci din Casablanca,
pînă-n Balaton:
tot lîngă mine vei fi!
Te voi mîngîia
și cînd îți bei cafeaua-n Mureș,
și cînd îți sorbi romul în
Barcelona...
Mă vei vedea cum te sărut,
la propriu, pe *skype!*

Și, vai!, vei fi geloasă...pe tine!

BOGDAN ULMU

TEOLOGIE ȘI ARTĂ LITERARĂ

→Mulți creatori, amintește
Dumitru Radu, au elogiât țara și
poporul nostru în variate forme și
modalități. Dar nimeni pînă acum „n-
a elogiât valorile spirituale
nemuritoare ale românilor așa cum a
făcut Mihail Diaconescu” în opera sa
epică.

De aceea, pentru cei care îl citesc și
îl admiră, el a devenit „*Magul de la
Vulturești*”, respectiv un „*mit semni-
ficativ*”, afirmă tranșant teologul,
utilizând conceptul lui Lucian Blaga.
Este un mit contemporan „care ne
ajută să accedem la «*miturile
transsemnificative*» ale românilor”.

Elogiind valorile spirituale și
creatorii știuți și neștiuți, „care în
decursul istoriei au înfrumusețat țara
noastră prin dăruire neabătută, prin
dragoste față de semeni și prin opere
pline de lumina atotputernică a
harului dumnezeesc revărsat asupra
lor”, opera scriitorului Mihail
Diaconescu este revelatoare și
durabilă, pusă în slujba binelui
„*nostru, al tuturor*”.

Analizând sistematic fundamentele
teologice ale operei literare create de
Mihail Diaconescu, profesorul și
eruditul teolog Dumitru Radu a
contribuit în mod decisiv la o mai
profundă și mai nuanțată înțelegere a
acesteia.

Ținând cont de importanța pe care
valorile Ortodoxiei o au în paginile
romancierului, cartea *Fundamentele
teologice ale fenomenologiei narative*
nu putea fi scrisă decât de un
cunoscător profund al domeniului.

Rigoarea teologică a părintelui
Dumitru Radu asociată cu erudiția
istorică, filosofică și sociologică, a
nuanțat analizele sale literare dedicate
operei diaconesciene.

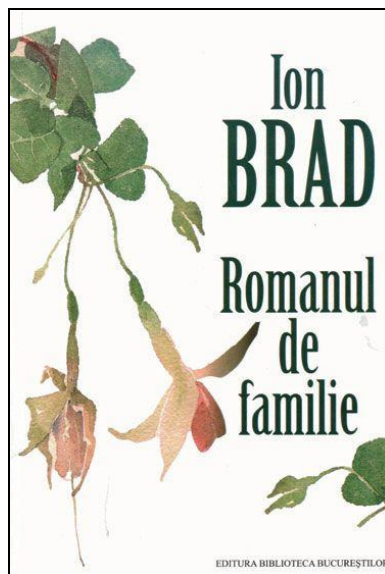
Tocmai de aceea, în lungul șir al
sintezelor monografice dedicate
operei lui Mihail Diaconescu,
*Fundamentele teologice ale
fenomenologiei narative* este una
dintre cele mai importante.

Hronicul și cântecul familiei Borcea

Pentru geneza *Romanului de familie*, de Ion Brad (Ed. Biblioteca Bucureștilor, 2010) sunt lămuritoare spusele autorului în “O mărturisire” ce prefățează ediția: “Pentru a da un flux unic, nefărmițat, celor patru cărți ale familiei Borcea [vezi coperta IV], aducând personajele la nivelul experienței și înțelegerii mele literare de azi, eliminând repetițiile și îngustimile, punând accentele realiste acolo unde lipseau inițial, am făcut din ele, rescriindu-le, o singură carte, nouă, înnoită și sper, mai vie, mai convingătoare pentru oricine îi va deschide paginile. De aici și titlul romanului și titlurile noi ale celor patru cărți care îl compun, într-o compoziție simfonică, de structură, de atmosferă, de realism aspru, specific ardelenesc, și lirism spontan, ca o respirație abia perceptibilă.” După cele spuse despre ediția din 1986, scriitorul continuă mărturisirea referindu-se la ediția din 2010: “[...] am reluat lectura critică a **Romanului de familie** împreună cu eminentul redactor de carte de altădată, scriitoarea Maria Cordoneanu, socotind împreună că e necesară o nouă ediție, nu doar revizuită, ci chiar profund restaurată. Astfel, cele două volume din 1986 au devenit acum un singur volum, căruia i-am păstrat titlul ediției prime.”

Deci, prezentul *Roman de familie*, în întregime, este o regândire și o rescriere a variantelor precedente, începând cu *Descoperirea familiei* (1964), cu o aprofundare a sensurilor și cu o pieptănare literar-estetică. A eliminat balastul care trăgea în jos, a subtilizat planurile narrative, a făcut funcțional tiparul mitic și a accentuat valoarea simbolică a FAMILIEI și implicit a unor personaje.

În varianta finală “**Romanul de familie**” evocă viața familiei Borcea pe fundalul socio-politic (anii 1948-1976) al satului Zăpadia. Fundalul istoric, social și politic e epoca comunistă a colectivizării care a distrus sentimentul de proprietate *id est* identitatea

țărânului, și a pereclitat sentimentul de familie. Nucleul tematic al romanului este destinul unei familii în respectivele condiții.

Pierderea și distrugerea sentimentului proprietății asupra pământului provoacă frământări și schimbări dureroase în comunitate și în familie. Cei șase copii ai lui Octavian Borcea, mai mult nevoit decât voit, urmează cursul dramatic al istoriei. Teza, nu lipsită de spirit polemic, pe care romancierul o demonstrează cu subtilitate, este următoarea: în ciuda distrugerii **gospodăriei țărănești** unitatea familiei rămâne scopul și fundamentul existenței.

După cum spuneam, un motiv, proiectat pe fundalul amintit, este colectivizarea. Partea bună în tratarea motivului este aceea că nu se face la modul socio-politic vulgar, ci doar prin “ecouri” prezente în gândurile și gesturile personajelor.

Ce și cum a fost regimul comunist și cum s-a făcut colectivizarea vedem din ideile, gândurile, comportamentul și limbajul politrucului Napoleon Hortiș, trimis de partid în Zăpadia pentru a grăbi încheierea colectivizării. Din păcate, imaginea politrucului respectiv și a faptelor lui nu spun adevărul până la capăt. Tot greu de înțeles este faptul că scriitorul face din celălalt activist, Onișor, un comunist cu fața umană. Demonic sau nu, comunistul tot comunist se cheamă, iar urmările ideologiei și acțiunilor lui sunt dezastruoase. Cu toate aceste

neajunsuri, în roman există totuși fapte-oglinzi care ne pot contrazice. În una din zilele toamnei anului 1948, preotul din Zăpadia, Liviu Ardeleanu e chemat în grabă la protopopiat unde *un tânăr preot necunoscut* îi spune *direct*:

– Fratele meu, dacă nu semnezi te-așteaptă zile grele! [...]

– Ce să semnez?

– Documentul de reîntoarcere a oii rătăcite, adică a bisericii greco-catolice la sânul mamei noastre larg ocrotitoare, sfânta biserică ortodoxă...

– Dacă două sute de ani de jertfe și strădanii în slujba românilor am ajuns să se cheme acum «oia rătăcită», cum să semnez eu certificatul unei asemenea rușini? ...”

La fel de semnificativ este și episodul în care Petre Borcea, elev de liceu, este anchetat cu “blândețe” și “civilizat” de către Horvat și Pordea pentru cele scrise în teza de istorie. Cred că în prezentarea colectivizării, scriitorul este prea “neutru”, prea detașat. Pentru variantele antedecembriste ale romanului autorul ar avea circumstanțe atenuante. Dar pentru varianta postdecembristă? Probabil că, în ultimul caz, romancierul nu a vrut să se înscrie în rândul “revizioniştilor” încrâncenați mai ales că pentru unii “rescrierea” istoriei epocii comuniste a devenit un... moft. Explicația cea mai plauzibilă pentru “relele” și “bunele” semnalate în creionarea fundalului este faptul că obiectivul nu a fost scrierea unui roman socio-politic doar pentru a fi pe val. *Romanul de familie* este o parabolă cu irizări de mit despre viață și familie, și ca orice parabolă, cu țintă filosofică-etică.

Pământul este motivul central al romanului în tratarea căruia autorul nu se abate de la linia transilvană a tradiției, dar îi dezvoltă acestuia sensul simbolic-metaforic: legătura cu un anume spațiu geografic, apartenența la un neam și la o istorie, permanenta raportare inconștientă la un **nostos**; în termeni blagieni **matrice stilistică**. Motivul pământului se metamorfozează în tema FAMILIEI. →

IONEL POPA

Legătura cu pământul și conștiința de familie dau țăranului (în roman, Borceștilor) putere, dârzenie, continuitate și sentimentul stenic al vieții. Dezvoltând în felul acesta tema familiei și motivul pământului, scriitorul oferă o lecție de patriotism și etică, de socio-filosofie și, de ce nu, chiar un răspuns polemic la anumite realități nu prea îndepărtate în timp, ci chiar actuale.

În cartea lui Ion Brad nu există “nominalizat” un anume personaj cu statut de erou (personajul principal). Protagonistul romanului este FAMILIA, “operă anevoioasă, încăpățănată, a sutelor de ani presărați în urmă ca pietre de hotar.”

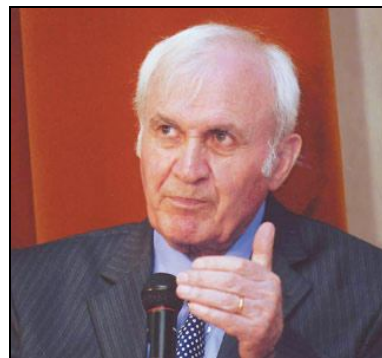
Pornind de la ideea (adevărul) ontologic-istoric, exprimat cândva și de cronicarul nostru, “omul sub vremi”, scriitorul dă viață unei familii care trece demnă prin vremi. Familia (neamul) este o realitate complexă ce implică atât pe cei ce sunt, cât și pe cei care au fost sau vor veni (cf. Mihai Coman). Membrii familiei Borcea din Zăpadia sunt: Petru Borcea, **strămoșul (memoria)**; patriarhii Artimon și Maria; Octavian, fiul lor, care *cunoscând* pe femeia Silvia, are următorii copii: Petre, Artimonuț, Axente, Ion, Lucreția, Veanu (Octavian cel Mic); la rândul lor, aceștia au feciori și fete ... Urmând tradiția, primul fecior e botezat cu numele străbunicului, al doilea cu numele bunicului, iar ultimul cu numele tatălui. Toți bărbați înalți cu palme mari, parcă coborâți de pe Columnă. După pământ, averea țăranului român sunt copiii. Numele personajelor nu numai că sunt de tradiție în perimetrul transilvan, dar trimit și spre o simbolică.

În creșterea copiilor, Octavian este aspru, apelând și la pedeapsa corporală. În judecarea tatălui în ceea ce privește folosirea pedepsei fizice nu trebuie trecut cu vederea, pe de o parte, că aplică principiul “unul pentru toți, toți pentru unu”, iar pe de altă parte, că pe fată nu o bate niciodată. Folosirea metodei se poate justifica atât prin tradiția din

familia țărănească patriarhală, cât și prin conjunctura socio-psihologică a tatălui: Octavian vrea să facă din copiii săi **oameni** să nu zică lumea că rămași de timpuriu orfani de mamă, copiii lui au crescut de izbeliște. Toată pedagogia aspră e rezumată de vorbele tatălui: “Ori vă omor, ori vă fac oameni.” De omorât nu i-a omorât, dar oameni i-a făcut: Petre – inginer; Artimonuț – agricultor de frunte, brigadier în colectivă; Axente – inginer agronom; Ion – chimist; Lucreția – învățătoare; Veanu – tractorist și apoi inginer mecanic. Ca oameni și profesioniști, toți sunt apreciați și iubiți de toată lumea.

Prin rememorările lui Octavian și ale lui Petre, scriitorul aduce, rând pe rând, în prim-plan pe fiecare membru al familiei, de la bătrânii, Artimon și Maria, până la cel mai tânăr, Veanu. Atât cât trebuie, personajele sunt individualizate prin poziția socială și morală în comunitate, prin temperament, experiență de viață, prin vârstă, sex și limbaj. În prezentarea lor scriitorul ocolește comentariul exterior și descripția fizicului. Psihologia și gândirea lor sunt văzute din interior. Completându-se reciproc, Octavian și Petru sunt pe rând naratori alături de NARATORUL romanului.

Cărămizile din care este construită familia Borcea sunt: hârnicia, dârzenia, mândria și încăpățănarea țărănească, solidaritatea, conștiința datoriei și a adevărului, respectul și încrederea, trăinicia sentimentelor. Familia Borcea întrupează o filosofie a vieții cu rădăcinile adânc înfipite în istorie până în pragul ontologicului. Această filosofie a existenței poate fi rezumată de axioma: omul ca individ este trecător, familia (neamul) ca succesiune de generații este nepieritoare (nepieritor). Datoria sacră a individului este de a contribui la împlinirea perenității (cf. Ion Dodu Bălan). Nu fără tâlc, autorul introduce, la un moment dat, în roman următoarea cugetare a lui Lucian Blaga: “Faptul că toate viețile de pe pământ se sfârșesc cu moartea nu dovedește că moartea este țința vieții.”

În construcția personajelor, este păstrat echilibrul între semnificația arhetipală și existențialul personajului. Din arhetip, scriitorul a dezvoltat caracterul și tipologia personajelor, prin particularizare istorică, socială, morală. Cu toate că viața i-a răspândit pe Borcești prin toată țara, ei nu s-au dezrădăcinat și înstrăinat de matcă. Ei sunt doar plecați din sat prin existența profesională. Membrii familiei (fii, nepoți și strănepoți) vin **acasă** la prima *strigare*. Bocetul Veronicăi (sora lui Octavian) cântat la înmormântarea lui Artimon conține un vers cu semnificații tocmai în acest sens: “Tatăl meu din copârșău, uită-te în jurul tău, că s-o strâns să te vadă neamurile cât o țară-ntreagă.”

Dacă fiecare membru al familiei ilustrează o caracteristică a acesteia, se pare că mezinul, prin dramele inițiatice la care viața îl supune, sintetizează destinul familiei, cu bunele și relele lui. În urma unei întâmplări în care Veanu este *victimă*, mama-tână exclamă: “– Tulai, sări Maria, speriată la vederea cămășii rupte și plină de sânge. Se apropie de nepotul său și se grăbi să-i dea cămașa deoparte. Tulai, repetă ea, îți curge sânge din coastă ca la Isus Hristos ...”.

Într-un fel sau altul, s-au făcut trimiteri la *Moromeții* lui Marin Preda pentru a pune în evidență mai ales deosebirile de viziune a celor doi scriitori asupra țăranului. Deosebirile sunt mari. Una fundamentală este următoarea: în satul lui Ion Brad este imposibilă “limbuția moromețiană” (ori cea a țăranilor epigonului Dinu Săraru) [cf. Irina Petraș]. Aici nu se face show politic ludic. Țăranii din Zăpadia lui Ion Brad trăiesc cu gravitate orice moment de viață. →

Despre Octavian Borcea se poate spune că este un om *sucit*, dar față de Ilie Moromete, mult mai natural. Cu tot farmecul și cu toată semnificația pentru timpul lui, Moromete este totuși livresc, deoarece scriitorul a vrut, dintr-o pornire polemică, să facă din el un filosof. Or, autorul *Moromeților* a uitat că satul naște doar înțelepți, filosoful fiind produsul **cetății**. În raportarea sa la viață, Octavian Borcea este grav și niciodată nu trăiește cu iluzia că timpul ar avea răbdare cu el. Pornind de la acest aspect (dar și de la altele) putem spune că în subtext romanul are un spirit polemic.

Blazonul Familiei Borcea purtat de membrii ei sunt Artimon și Maria. Chiar dacă prezența fizică a lui Artimon este rară, totuși el rămâne reperul spiritual la care se raportează satul și membrii familiei. Satul și neamurile participă la înmormântarea lui Artimon nu formal, dintr-un banal respect pentru o cutumă, ci din conștiință.

Borcestii se reîntâlnesc în cuget și simțire în jurul sicriului *patriarhului*. Descrierea înmormântării nu este una etnografică, ci una ontologic-etică.

De altfel, pe tot parcursul romanului scriitorul a evitat etnograficul care a devenit un decor kitsch prin neînțelegerea și abuzul altora. Iertăciunile cerute de cel care pleacă celor rămași sună a testament: “Dacă v-am uitat pe careva, cu voia sau fără voia mea – rosti popa din partea adormitului – nu sufletele, ci numele vostru nu mi l-am adus aminte! Că sunteți mulți ca sarea pământului, și fără iertarea voastră nu-mi găsesc cărările. Dacă v-am făcut cumva răul, nu l-am vrut! Dacă nu v-am făcut binele nu l-am putut! Altă tălmăcire să nu dați faptelor mele.”

Sugerând dimensiunea cosmică, momentul temporal și starea vremii din timpul ritualului înmormântării capătă valoare simbolică: “Începuse să ningă des. Se vântura, peste capetele descoperite ale Borcestilor, ale întregii adunări, o risipă de alb înstelat, pufos, mângâietor. Parcă ninge cu gândurile bătrânului Artimon,

așternute peste lume ca o cenușă binefăcătoare, chemată să hrănească rădăcinile vieții.” Maria, căreia toți i se adresează cu apelativul mama-tână, este simbolul ce stă la temelia tiparului mitic al romanului. Ea întruchipează maternitatea și înțelepciunea. Prin obiceiul de a vorbi cu morții (cu Artimon, omul ei) și de a avea frecvente stări între veghe și somn, nicidecum semn de bătrânețe senilă, prin grija permanentă pentru nepoți (vezi grija pentru Veanu și atunci când acesta este bărbat în toată firea), prin dorința de “informare” despre existența tuturor celor din neam, mama-tână ține vie flacăra vieții și a familiei: “Ea vorbea despre toți, nu se mai gândea numai la cei din urmă. Așa era ea, sarea cu ușurință peste spațiu și timp, ca o ființă ce nu mai asculta de legile obișnuite ale pământului”. În simțirea și cugetul ei conviețuiesc vii cu morții. În ultimul ei *drum* poposește în toate locurile unde viețuiește câte un Borcea. Pe țărmul mării, la capătul călătoriei mama-tână, având alături spiritul omului ei, este înconjurată de nepoți și strănepoți. În orice mitologie Apa (marea) este unul din elementele primordiale ale genezei. Încăpățănarea bătrânei de a ajunge la mare (pentru unii nemotivată epic) are semnificația sacrificiului mitic. **Magna mater** “moare în sănătate” pe țărmul mării. Constatând moartea mamei-tâne, nepotul Axente, în numele tuturor, exclamă simplu, dar grav, solemn: “Biata bunică! A biruit-o și pe ea o dată somnul...”.

Dintre personajele pe care le calificăm secundare, dar necesare,

Marianne-Ganea, “Demo Realist”

atenție merită preotul Liviu Ardeleanu. Gestul prin care popa Liviu ajunge “răspopit” are un anumit tâlc. Părăsirea preoției și a familiei și “fuga” cu femeia iubită este un gest de revoltă împotriva a tot ceea ce îngrădește, până la anularea personalității umane, aspirația naturală spre fericire și adevăr.

Formal, *Romanul de familie* e compus din trei părți: “Zăpadia”, “Soare cu dinți”, “Thalassa”. Fiecare parte e centrată pe un eveniment existențial din familia Borcea. În “Soare cu dinți” (splendidă metaforă în roman) evenimentul major este înmormântarea bătrânului Artimon Borcea; în “Thalassa” este drumul la mare a Mariei Borcea și reunirea familiei pe țărmul mării. Între cele două evenimente există o relație de izomorfism. Pentru partea întâi stabilirea evenimentului focalizator e mai dificilă deoarece sunt cel puțin două nuclee în jurul cărora gravitează întâmplările *mărunte* ale vieții: preotul Liviu Ardeleanu și Octavian Borcea, unul fiind centul spiritual (sacru), celălalt material (profan) din viața satului.

Nu întâmplător, romanul începe cu ritualul spovedaniei din postul de Paște. Incipitul acesta, destul de amplu, sugerează conflictele și firele epice ale romanului. Într-un limbaj metaforic-popular, el este plămada pentru aluatul tematic-narativ ce urmează a fi frământat. În încheierea spovedaniei bătrânei Maria Borcea, naratorul citește gândurile preotului: “Cuvintele bătrânei îi aminti popii de neînțelegerile de la colectivă și se miră că Octavian Borcea, vecin aici, la doi pași, nu se arată nici la această ultimă spovedanie înaintea Învierii. Cu zece ani în urmă nu-i lua seama lipsa. Dar de când îi murise nevasta, Silvia, nu-i scăpaseră acestuia sărbătorile și slujbele mai importante. «Octavian e om de frunte, după el se uită mulți.» Familia lui ... Da, familia e treabă mai încurcată ... De bună seamă că îl întârâtă și fata președintelui, învățătoarea asta care vrea să-i fie noră, să se mărite cu Axente [...]. «Da, familia, treabă încurcată... Nici eu ...»”. →

Cu aceste ultime gânduri preotul Liviu își rememorează secvențe din viața lui (anii de seminar teologic, căsătoria cu Nuți, fata lui Mula, certurile în familie din cauza lăcomiei ei).

Secvențe din spovedania Mariei Borcea: “– Cinstit-ai pe tatăl tău și pe mama ta, ca să trăiești mult și bine pe pământ?” “– Pe care pământ, că l-am dat la colectivă [...]” “– furat-ai? [...]” “– Ce-i drept e drept, nu mă poci ascunde. Am furat câțiva știuleți de cucuruz din coșerul gospodăriei, c-am trecut pe acolo într-o zi. Zece știuleți, să le dau la porci, și m-o prins blestematul de paznic, necredinciosul ăla de Raicu, arză-l focu’de gâb. Și m-o făcut de răsul satului.”

Dacă ne raportăm la vârsta Mariei Borcea, o întrebare din tipicul spovedaniei este ridicolă, dar dacă avem în vedere viitoarea faptă a preotului (fuga cu femeia iubită) întrebarea își are rostul: “– Preacurvit-ai?” “– Tulai, ferește-mă doamne! Dar cum mă întrebați una ca asta, domnule părinte?”

Toposul romanului e satul Zăpadia așezat în vecinătatea Micii Rome, nu departe de confluența celor două Târnave. Geografic, istoric, uman, Zăpadia este centrul sacru (mitic) al lumii scriitorului. Pentru evocarea acestui univers, romancierul folosește diferite tehnici narative: echilibru între realitatea concretă și ficțiune, permanenta pendulare între prezentul naratorului și rememorările lui Octavian, tatăl, și Petru Borcilă, fiul, și cele ale preotului Liviu Ardeleanu; monologul interior; folosirea în prezentul narațiunii a scrisorilor (ale lui Artimon și Octavian către Petru); parabola (povestea despre Leonardo da Vinci spusă seminariștilor de preotul de religie; scăldatul lui Veanul în tăul cu lipitori). Sunt în roman câteva laitmotive care, prin poziția lor în fluxul narativ, primesc încărcătură simbolico-metaforică: *pământul* (câmpul, fânețele, dealul cu vii); *apa* (Târnavele, tăul, ninsoarea, marea); *casa bătrânească*; *drumul (călătoria)*. Cu diferite prilejuri sunt amintite *podurile* și *fântânile* făcute de

Artimon. La aceste laitmotive se adaugă anumite situații, imagini, vorbe *semnificative*: la terminarea ritualului părastasului pentru Silvia, Axente anunță logodna sa cu Lelia; scăldatul lui Veanu în tăul cu lipitori; cele două morți absurde, cea a iubitei lui Veanu și apoi moartea celei cu care s-a căsătorit și care-i poartă în pânțece pruncul, pricinuită de “vaca neagră”. Importante pentru trama romanului și înțelesurile hronicului și cântecul familiei Borcea (și a satului) sunt momentele temporal-cosmice care jalonează cronologia și ritmul narațiunii. Ritmul narațiunii este unul curgător precum al Târnavei, când mai domol, când mai involburat.

Având în vedere cele trei părți, prezența laitmotivei și ritmul narațiunii putem spune că romanul are o structură simfonică.

La nivelul limbajului există două nivele care interferează: cel al naratorului și cel al personajelor. Exprimarea personajelor este cea populară de pe Târnave, dar fără abuz de regionalisme fonetice, morfologice ori semantice. Limba scrisorilor lui Artimon și Octavian are farmecul și expresivitatea stilului oral și putere de caracterizare psihologică și morală. Scriitorul reproduce cu naturalețe gândirea și vorbirea țaranului. Reușite asemănătoare întâlnim și la alți prozatori, și totuși la unii se simte artefactul. Ion Brad menține un permanent echilibru între vorbirea popular-țărănească și varianta literară a naratorului.

Ținuta filosofico-etică a romanului e susținută și de prezența elementelor de paremiologie. Am extras din text următoarele *ziceri*: “Vorbele sunt date omului ca să-și ascundă gândurile”; “Dar cum crezi tu că poți trăi fără moarte?”; “casa asta-i ca un cuib de rândunică: cine se atinge de ea, îi seacă mâna!”; “oamenii învață să plângă de când se nasc”; “pe oasele lor se reazămă și curtea și casa noastră”; “Cine crezi că poate râde de moarte? Numai descreierații”; “cine se sperie de țințirim înseamnă că n-a trăit o viață adevărată”; “de bine nu se sperie nimeni”; “Nici un pământ

nu-i mai iertător decât cel pe care te-ai născut”; “un măgar care duce în spate cărți, nu se poate numi doctor”. Întâlnim și schimburi de replici a la Păcală: “– Oamenii deștepți, tete Ioane, i-o întoarse [Veanu] încercând să-i imite stilul, trăiesc într-o oră cât alții într-o viață.../ – Da, dacă-i lasă proștii, geme Cireș./ – Poate ai dreptate, dar numai proștii-s buni, că dacă-s răi, otrăvesc pământul, nu-l îngrașă.”

Povestea familiei Borcea poate fi considerată o parabolă despre familie ca celulă socială în timpul curgător.

Cred că nu există comentariu despre Slavici, Agârbiceanu, Rebreanu, Pavel Dan (nu mai amintesc pe cei mulți și mărunți, tot din Transilvania, din al XIX-lea și al XX-lea secol) care să nu amendeze în grade variate moralismul operei lor. Moralismul, atât de blamat de “esteticieni”, e prezent și se manifestă în forme și intensități variate în funcție de personalitatea creatoare a scriitorului. Nu s-a subliniat suficient cele două coordonate majore ale eticii prezente în opera lor: lupta cu viața, care impune omului (personajului din operă) anumite trăsături de caracter, și conștiința și sentimentul unității de familie și neam. În fond, nu e vorba de o curentă și banală morală, ci de o etică. Marile opere ale scriitorilor menționați și a continuatorilor lor de marcă sunt exemple de “coexistență pașnică și ajutor reciproc” între estetic și etic în opera literară.

Încă o observație, cu adevărat critică. Înțeleg puterea de generalizare a titlului, dar cred că la fel de capabile de generalizare, dar mai expresiv ar fi fost titluri precum: Familia Borcea; Octavian Borcea și fiii săi; **Hronicul și cântecul familiei**.

Romanul lui Ion Brad se înscrie în tradiția romanului realist transilvănean, grav și profund existențial, moral și politic peste care fâlfâie aripa tragicului. *Romanul de familie* al lui Ion Brad stă cu cinste alături de romanul lui Augustin Buzura, Nicolae Breban sau al oricărui alt prozator de raftul întâi, postbelic și postdecembrist.

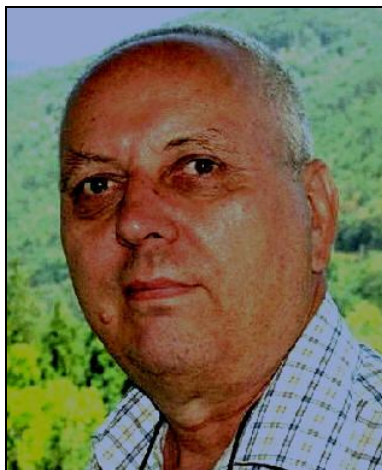
Paradigme critice sub seducția metatextualității

(III)

Așadar, o ipotetică ascendență în brahmanism a sinelui în paradigma vieții, structurată inductiv de hinduism în *artha* (materialitatea), *kama* (plăcerea), *dharma* (datoria socială) și *moksha* (eliberarea), altă viziune decât cea a religiilor creștine și decât filosofia fenomenologică occidentală, esențial heideggeriană. Cronica trimite cu gândul spre un ecumenism posibil doar pe anatomia iubirii, numitorul comun al tuturor filosofilor și religiilor lumii.

Către reflecții similare conduce și cronica lui Radu Cernătescu „Pariul cu Urmuz” (*Ramuri*, 12/2014) unde autorul, în numele lui Constantin Zărnescu, se întreabă: *Există viață dincolo de tablele legilor, dincolo de lumea obosită, prăfuită și ades măsluită a omului moral și rațional, dispus să fie bătut în cuie, scurtat și scăzut la cântar în numele unui impus conformism socio-cultural? Sau poate iraționalitatea Creațiunii lumii a pus în ADN-ul uman tocmai libertatea fără maluri și valuri a unui indeterminism metapsihic? Iată întrebările cu care adună și exaltă Constantin Zărnescu corul simpatizanților avangardei, acei tot mai puțini care puteau cândva spune cu mândrie „simț enorm și văz monstruos... Se înțelege, Radu Cernătescu pornește de la imputuri spre identificarea outputurilor unei sociologii literare după algoritmului cognitivității la nivelul computațional, de la determinativul avangardist spre trans- și post-modernitatea unei spațio-teporalități constant urmuziene: Deci, jos logica și „critica înstelată a rațiunii pure a cerului de deasupra mea”, așa cum clamează în roman personajul Urmuz, protagonistul care preferă mai degrabă să fie un „arhivist al cuvintelor ciuntite la un colț, sparte și rupte”, decât un „cronicar al secetei de idei”.*

Încă o ispită, psihologia personajului, se arată greu de evitat pentru cronicar mai ales atunci când

nu-și poate evalua disponibilitățile și cade ușor în capcana scriitorului. Influențele occidentale și sud-americe au reverberat puternic în proza noastră din ultimele două decenii și numai cu datele științelor cognitive (filosofie, psihologie, lingvistică, antropologie, neuroștiințe, inteligențele artificiale) personajele și conflictele devin tot mai greu de cuprins la nivelul algoritmic-reprezentational doar cu performanțele teoriei literare, ale lingvisticii, ale logicii formale sau ale simplei raportări la prototipuri.

Câteva subtile preveniri asupra acestui risc sunt aduse de Florin Mihăilescu („Critica sine qua non”; *Pro Saeculum*, 7-8/2014) împingând lucrurile (*ab ovo, ab origine!*) până la Geneza: *La început a fost Creația. Mai întâi, a lui Dumnezeu, iar mai apoi a oamenilor. Aceștia au umplut lumea cu o mulțime de lucruri, care le erau necesare, pentru a-și ameliora condiția. Scopul lor era așadar aproape exclusiv utilitar. Aplicarea practică a dovedit că unele serveau și funcționau mai bine, altele mai puțin. Prin comparație, a apărut ierarhia, iar din atitudinea selectivă și discriminatorie s-a născut critica. Fabricarea sau confecționarea artefactelor și întrebuințarea lor au devenit cu timpul o știință, dar și o artă, în măsura în care acestea se diferențiau prin calitate – spune autorul. Și ajunge mai apoi la disocieri convenționale și indiscutabile: Există, prin diversitate de obiect, tot felul de critici: socială, morală, politică, religioasă, filosofică, psihologică, etnologică,*

istorică, științifică și lista poate continua, după aprofundarea și nuanțarea domeniului. Am omis-o tocmai pe cea care ne interesează: critica de artă în genere și în special, desigur, cea literară. Teritoriul ei este cel mai complex și mai alunecos, întrucât implică sensibilitatea.

Cum tangențele criticii, prin nevoia de obiectivare, nu pot transcende onticul, rezumat aici la subiectivism (așa de inconsistent conceptual) și la sensibilitate (ca să nu zic *sensibilități*), aspirația singură spre adevăr, crede autorul, legitimează criticului filosofia actului critic, deși Adevărul nu e totuna cu Realitatea.

Filosofiile moderne i-au adăugat Binele și Frumosul, ca triedrul ideatic al reprezentării lumii să iasă din aporiile socratice și să ducă nestânjenit intuiția înainte și înapoi de contingent. Iată de ce o carte care face din Hegel un subiect, cum văd, pot scrie, fiecare cu uneltele lui, și filosoful, dar și criticul literar, fiecare trăgând spuza în partea lui. Sorin Lavric („Stilul lui Hegel”; *Romania literară*, 51-52/2014) se lasă atras (într-o cronică a ideilor) într-o carte a lui Vasile Gogea nu de conținutul ei, banal până la serbezime, ci mai repede de *împrejurarea biografică* că (sic!), *exmatriculat fiind de la Facultatea de Filosofie și Istorie, în urma unei înscenări tipic comuniste, studentul a trebuit să aștepte până în 1983 susținerea tezei de licență.*

Același lucru îl face cu un umor transparent (de cronică literară) și Adrian Alui Gheorghe (22 octombrie 2014, Piatra Neamț; site-ul Bibliotecii Județene “G.T. Kirileanu”), unde notează despre „Propozițiile din Salonul 9 (6 fiind ocupat)” (Editura Charmides, 2014) : *Nu am știut, multă vreme, că Vasile Gogea e poet. Înainte de 1989 știam că e un filosof din categoria celor care se împiedică în limitele limbii noastre ca să vadă până departe, că e nesupus ca o supernovă scăpată din inerția (propriului) sistem solar, că e tobă de carte, că e dificil să îiții piept la discuții, că are ceva din amărăciunea lui Cioran și ceva →*

IULIAN CHIVU

Liniște zmeurie

Liniștea zmeurie, benignă,
se rotea ca o insectă
care cerceta docilă
felii de veșnicie,
mugurii luminii puse la dospit,
și tot vâjâia în abajurul vesperal.
În fractalul acestei nemărginiri,
pe retina crepusculară,
desena cu tuș sepia

amintiri cu filamente de dor,
lanțuri nesfârșite de visuri
develope în camera cu ferestre
oarbe;
iar noi
pătrundeam gradat
acea liniște zmeurie
și toate straturile devenirii noastre,
conștienți fiind
că trebuie să terminăm jocul
zâmbind.

Note de târziu

Știu că mi-ai zâmbi și azi
ca în dimineața aceea jilavă
care își unduia coapsele răsfățate
cu moi arome de magnolii
și chicotea atingând
trupuri lipsite de secrete.
De-atunci,
împreună am învățat

că ploaia nu-i decât
o copilă ce râde
cu note de târziu în glas.

Sâmburele de ghindă

Când n-ai mai putut trăi cu tine
însuși,
când osul a devenit conștient
de ritmul disoluției
și-a-nceput să-și recite
viața pictată pe retină,
numărând pașii finii
și bucuriile prinse cu ace de
siguranță,
ți-au înfrunzit priviri,
căutând rădăcini veșnice,
păstrate
în sâmburele acesta de ghindă.

MIHAELA OANCEA

→ din inconștiența moralizatoare a celor care sunt inteligenți din naștere.

Pentru Sorin Lavric, cronicarul de idei și judecăți, primul imbold vine dinspre jargon, numai că jargonul lui Hegel e o plăsmuire ațoasă de mărgelile abstracte, care sunt anevoie de mestecat până și de prozelii cei mai fideli ai șvabului (!)...Al doilea impuls e să invoci temperamentul filosofului, știut fiind că glandele unui autor imprimă scrisului o cadență proprie. Scriem în ritmul dat de umori, iar temperamentul trecut în limbă îi dă melodia, aceea suită de ritmuri din legarea cărora fiecare om, când scrie, își arată amprenta proprie.

Sorin Lavric crede că pe Hegel nu-l poți înțelege logic, decât aluziv. Cine ar risca să-l priceapă bucată cu bucată va căuta disperat să iasă din labirintul contradicțiilor inevitabile, însă observă comparativ, cu mijloacele poeticii, că un Fichte sau un Feuerbach sunt de o mie de ori preferabili șvabului, căci primul scrie alert, lapidar, cu un ritm tăios și cu o curgere coerentă a nuanțelor, în vreme ce Feuerbach scrie patetic, în vreme ce Feuerbach scrie patetic, în diatribe scurte, în ton de manifest iconoclast. Prozodic vorbind, la amândoi lectura se face cursiv, fără clătănări bruște a(le) ritmului lexical. La Hegel, ritmul e imprevizibil, aflat la capriciul unor turbulențe bizare. Scutindu-se de

digresiuni riscante, Adrian Alui Gheorghe găsește cartea lui Gogea: o bijuterie în doar patruzeci și ceva de pagini (...) care se numește „Propozițiile din Salonul 9 (6 fiind ocupat)”, sugerând că e vorba de o nebunie asumată (salonul 9 trimițând la clasic „spitalul 9”; iar confuzia dintre 9 și 6 fiind o eschivă caragialeană, din nebulia numită „O noapte furtunoasă”).

Hazardul din poezia lui Gogea ține de o filosofie practică și criticul nu se îndepărtează de ea: *Poezia lui Vasile Gogea este ludic-tristă, dar de o tristețe care ne face bine. Poetul pare să vadă prin lucruri, după lucruri și ceea ce vede îl pune (ne pune) realmente pe gânduri. Nu-i bine, ar spune poetul, viața e complicată, răul stă ca un tigru în umbra fiecărui gest al celui de alături, dar din fericire o mai ducem așa o vreme.* Lavric însă coboară în resursă și remarcă, prin comparație, că Feuerbach e un agent de propagandă ateistă, iar Fichte e un tehnician al solipsismului absurd. Cu Hegel însă, Dumnezeu se leapădă de stilul atic al evangheliilor și începe să danseze în tropi dialectici. Iată sursa fascinației asupra noastră.

Așadar, subiectivism și obiectivitate, vanități și deontologii, înclinație și algoritm critic – tot atâtea ispite și slăbiciuni într-o paradigmă complexă și

psihodinamică a personalității, cum încercam să sugerăm la început vorbind despre modurile discursului critic (modul gnostic, afirmativ, concesiv, conexiv etc.).

Poate că nicăieri Ființa nu se manifestă mai nestânjenit ca în actul literar, adică în operă, unde ajunge la propria-i prezență (*das Anwesen*), ca în actul critic să atingă stăruirea întru sine (*das Aufsichberunhen*), după Heidegger, angajarea lor fiind diferită în reprezentările lingvistico-semantică (care nu au și valoare de adevăr), fapt ce cade însă exclusiv în seama judecăților.

Fără a fi confundată cu hermeneutica, cu care doar se corelează, critica literară nondirectivă, practică de revistele literare, transcende cunoașterea de simț comun și este chemată să facă, simultan, judecăți evaluative și descriptive după considerente sumative și de diferențiere ale scriitorului care, la rândul lui, scrie pentru un cititor ipotetic, fiecare cu libertățile și criteriile lui de a alege și de a judeca.

Însă obiectivitatea critică are misiunea și responsabilitatea ordonării, clasificării, categorisirii, distincției, aprecierii și, mai ales, caută și recunoaște interrelații și diversități cauzale în afara registrului afectiv, după imperativele mobilității și deschiderii sistemice.

Două vechi istorii literare românești în limba germană:

Wilhelm Rudow (1892) și
Gheorghe Alexici (1906) și
literatură și cultura română
(III)

3. Alexandru Philippide se numără printre cei care au recenzat istoria literară a lui Rudow. El credea că împărțirea materialului prezentat, cât și periodizarea, ar fi potrivită dovedind strădania și competența autorului. "Meritul acestuia este cu atât mai mare cu cât el nu a putut beneficia de prea multe lucrări ale predecesorilor. Aceștia au întocmit ori bibliografii, ori crestomații pe care le-au numit ei istorii ale literaturii române. Rudow are dreptate când susține la sfârșitul lucrării sale că a depășit, prin istoria sa literară, pe premergătorii lui, dar ar trebui să și știe că, în țara orbilor chiorul poate ajunge ușor împărat"²⁷.

Așadar savantul ieșean îi recunoaște istoriei literare a lui Rudow certe merite, dar îi critică și neajunsurile: el crede însă că literatura veche, prezentată după modelul lui Aron Densușianu²⁸, este deficitară. Îi mai reproșează lui Rudow și că n-ar fi înțeles, în unele cazuri, textele beletristice românești (de ex. *O scrisoare pierdută* a lui Caragiale), că ar fi criticat prea aspru pe unii autori (Cârlova, Filimon) și că ar fi abuzat, la fel cum au făcut-o și

Mozes Gaster și Wilhelm Meyer-Lübke, de prescurtări (unele greu de înțeles) și de o punctuație extrem de subiectivă.

Numărul criticilor severi a fost destul de însemnat, iar Ion Slavici, pe care Rudow îl citează drept un apărător al lui, afirmase că nu a citit istoria literară a filologului german, deși sublinia importanța autorului pentru relațiile literare româno-germane. La această apreciere a lui Slavici va fi contribuit și faptul că Rudow trăia din 1888 în munții Bihorului, iar din 1896, la Oradea, deci în Transilvania.

Să vedem care sunt meritele lucrării lui Rudow, din perspective epocii: 1. Ea este una din primele istorii literare românești care există. 2. Are o periodizare care, pe atunci, putea să sistematizeze informațiile existente. Philippide enumeră cele patru perioade definite de Rudow: 1. până la 1800, 2. până la 1830, 3. până la 1860, 4. până la 1890. De asemenea, atrage atenția asupra sistematizării operelor din cadrul fiecărei perioade: operele sunt clasificate pe genuri literare, ceea ce remarcă Philippide, "obligă pe autor să include diverși autori în mai multe subcapitole"²⁹.

Azi este ușor de constatat că periodizarea lui Rudow a fost depășită de mult, chiar dacă anul 1830 a rămas o linie de demarcare între perioada veche și cea modernă a literaturii române. Se vede, încă din 1892, că stabilirea unor perioade devine cu atât mai dificilă, cu cât istoricul literar este mai aproape în timp de obiectul cercetării sale. Astfel perioada a 4-a a lui Rudow (1860-1890) ne sugerează doar că el și-a terminat aproximativ în 1890 istoria sa literară (la care lucrase timp de patru ani), anul 1890 nefiind nicidecum o dată importantă pentru evoluția literaturii române.

În cadrul celor patru perioade, autorul are caracterizări definitorii subiective: "Prima perioadă, fără o coloratură patriotică"; "A doua perioadă fanariotă și națională", "A treia perioadă națională și franceză", "A patra perioadă, critică, națională, pesimistă"³⁰. Ceea ce rămâne valabil până azi este delimitarea literaturii vechi de cea din secolul al 19-lea, numai că, în cazul literaturii vechi, cunoștințele lui Rudow se datorează în cea mai mare parte lui Densușianu și alții și sunt, cum o spusese deja Philippide, deficitare, lucru recunoscut de Rudow însuși.

Împărțirea evoluției literare pe genuri nu era nouă, pentru Rudow a contat, în primul rând, exemplul lui Hyppolite Taine. Numai că scriitorul german includea printre genurile literare și literatura științifică, lingvistica, literatura didactică, filozofia. Această accepțiune foarte largă a noțiunii de literatură (accepțiune în sens etimologic, tot ceea ce este scris), specifică epocii, are dezavantaje. Un dezavantaj fusese menționat de Philippide: opera unui scriitor nu este prezentată ca un tot, ci repartizată pe subcapitole cu genurile literare respective. Alt dezavantaj al acestei împărțiri este că s-ar putea ajunge (ceea ce nu se întâmplă însă →

HORST FASSEL

²⁷ „Die Einteilung ist gut und beweist große Mühe und Verstand seitens des Verfassers und man muss es ihm zur Ehre anrechnen, um so mehr, als er nur geringe Vorarbeiten bei seinen Vorgängern gefunden hat, welche alle, die einen Bibliographien, die anderen Chrestomathien, oder was sie alles haben schreiben mögen, geschrieben haben und mit dem Titel Geschichte der rumänischen Literatur getauft haben. Darum hat der Verfasser recht, wenn er im Schlusswort sagt, dass er seine Vorgänger übertroffen habe; er wolle nur nicht vergessen, dass der Einäugige unter den Blinden leicht Kaiser wird“, vgl. Philippide, Alexandru: *Wilhelm Rudow: Geschichte des rumänischen Schrifttums*. In: *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie*, Jg. 14, 1893, sp. 399-410.

²⁸ Istoria limbei și literaturii române. Iași 1885.

²⁹ Idem, p. 399 („R. hat die rumänische Literatur in vier Perioden eingeteilt: 1. bis 1800, 2. bis 1830, 3. bis 1860, 4. bis 1890. In jeder von ihnen hat er den Stoff geschlechterweise betrachtet, was ihn nötigte, mehrmals von demselben Schriftsteller zu sprechen“).

³⁰ Aceste precizări nu corespund întocmai cu cele patru perioade din cronologie, pentru că Rudow mai adaugă subcapitole ca: *Revista nouă*, *Diracția franceză*, *Latiniștii* sau *Socialiștii*.

la Rudow) la istorii separate ale diverselor genuri literare, dar nu la o viziune de ansamblu a literaturii naționale. Din opțiunea lui Rudow mai decurge o a treia dificultate: el a citit enorm după ce se mutase în Transilvania, dar practic nu a fost posibil să cuprindă toată producția literară a timpului sau a trecutului în mod exhaustiv. Același lucru este valabil și pentru istoriografia literară românească: Rudow s-a străduit să o cunoască, dar, citind excesiv de mult, nu a mai fost în stare să discearnă în toate cazurile ceea ce era important de ceea ce era efemer sau puțin valoros. În acest caz intrevin și anume trăsături de caracter ale lui Rudow: era orgolios și nu prea accepta păreri critice. Ceea ce a reproșat el românilor citând un contemporan român din Transilvania: „Suntem de o sensibilitate bolnăvicioasă, nu suportăm nici cea mai mică critică”³¹, i se potrivea lui însuși. Asemenea orgolii persistă și azi în lumea academică germană. Într-o carte a sa un istoric german, a felicitat – prin dedicație – Universitatea Babeș-Bolyai, că i-a acordat lui primul titlu de doctor honoris causa după 1989, ca să dau un exemplu anecdotic.

Prima perioadă (de la începuturi până în 1800) este cea mai sumar tratată în cadrul istoriei literare a lui Wilhelm Rudow (p. 16-34). Practic, aici predomină genul de “literatură științifică”, iar *Despre poezie* (*Zur Dichtung*) expunerea se rezumă la o singură pagină. Capitolul este tributar lui Densușianu, probabil și din cauza faptului că Rudow nu putea citi textele în original (cu litere chirilice).

Perioada a doua de la 1800 la 1830 (p. 34-55) tratează întâi influența Revoluției franceze asupra literaturii române, apoi cea a Unirii confesionale din Transilvania. Urmează prezentarea genurilor literare: genul științific (Șincai, Asachi, Radu Tempea), traducerile (mai ales cele din limba greacă), La poeți se află pe primul loc Costache

Conachi (p. 45-48) și Iancu Văcărescu. Abia după 1800 vin scrierile pe care autorul istoriei literare le citise cu sârguință. Rudow știa ce pagube au adus fanarioții Principatelor Române pe plan politic și economic, dar credea și în unele merite ale lor, pentru că “mai ales la început grecii nu au ajutat numai la îndepărtarea slavonei, ci au transmis și cunoștințele lor românilor, ceea ce era un fapt bun”³². A atras și atenția asupra faptului că reforma lui Luther ar fi stimulat în țările române trecerea la scrierea în limba națională și la trezirea conștiinței naționale. El a fost convins că, în cadrul literelor românești, Moldova ar fi deținut supremația în secolul al 17-lea și datorită legăturilor ei strânse cu cultura și literatura poloneză. Această supremație moldovenească s-ar fi menținut și în secolul al 19-lea.

Perioada 1830-1860 Rudow o anunță sub titlul « Rezultatele și aberațiile spiritului național » (*Früchte und Auswüchse des vaterländischen Geistes*, p. 55-136. Genurile literare incluse sunt: poezia lirică sau de sentiment (Rudow a creat termenul de *Gefühlsdichtung* în loc de lirică!, p. 55).

Marianne Ganea, ”Esența copacului”

Cel mai amplu prezentat este Vasile Alecsandri, atât în cadrul genului liric (p. 67-73) și cel epic (p. 96-97), cât și al celui dramatic (p.104-112).

Despre el spune că ar fi „din familie de proveniență venețiană, care în timpul cruciatelor s-a stabilit la Constantinopol, pe urmă la Bârlad. Tatăl s-a căsătorit cu o anume Cozoni, tot de obârșie italiană” (Rudow: 1892, p. 67. “Spiritul național” ar fi foarte prezent în opera lui Alecsandri, iar: “Ceea ce însă îl face mare pe Alecsandri și l-a înălțat în țară mult timp dincolo de orice critică este marea sa dragoste de patrie, superioară în expresia ei poetică predecesorilor” (Rudow: 1892, p. 72).

Citează din creația poetică a lui Alecsandri, din poezia de dragoste și din cea patriotică, a călătoriilor. Cel mai bine i-a reușit o poezie a dorului de depărtări:

Sehnsucht nach der See (Dor de mare)

Hoch am blauen Himmel seh ich
Windesschnell die Wolke fliehn;
Wenn sie übers Meer hinzöge,
Möchte ich, möchte ich mit ihr
zieh'n.

Möchte wandern, wandern, wandern
Ohne Rast, dem Geier gleich,
Meine Augen schweifen lassen
Durch der Lüfte weites Reich.

Möchte sanften Seufzern lauschen,
Die, wenn sonst kein Auge wacht,
Auf dem Meere und vom Himmel
Niederwehn um Mitternacht.
(Rudow: 1892, p. 71)

Tot în acest capitol semnaleză influența lui Pușkin, Ovidiu și Lamartine asupra versurilor lui C. Negruzzi (p. 59), iar despre Alexandrescu spune că l-ar imita pe Lamartine și Byron (p. 63-64). Corradini, prieten al lui Alecsandri, care studiasse la Florența și în Franța, vine la Iași și scrie în română și franceză. În *Les Chants du Danube* (1841) îl imită pe Victor Hugo (p. 64-65).

³¹ Rudow, Wilhelm: Anhang. Leipzig 1894, p. VI.

³² Rudow, Wilhelm: Geschichte des rumänischen Schrifttums. Wernigerode 1892, p. 17.

Emanoil Bucuța: PORTRETUL

(I)

Analizii prozei lui Emanoil Bucuța sînt de acord că acesta este în primul rînd un etnolog cu deosebit talent de povestitor/narator, recunoscîndu-i măiestria în construcția frazei „un bijutier medieval” (Pompiliu Constantinescu) ce are știința amplificării celui mai modest subiect, comparîndu-l cu „un dom încărcat”, așadar: dimensiune, formă, concepție la scară impresionantă, dar totul topit în armonia unei lucrări la care scriitorul se angajează cu sentimentul că natura, istoria, oamenii nu pot fi elemente percepute separat și că o armonie se impune. După cum scrie Ion Vartic³³, Vladimir Streinu afirma că autorul romanului este preocupat mai mult de „individualitatea peisajului” decît a personajului. Așa cum însă, observă Ion Vartic, scriitorul este interesat (și) de *individualitatea* personajelor „cu condiția ca acestea să fie în corespondență cu cea a lucrurilor” și desigur, cu natura. În *Sub zodia romanului*, „Vremea”, nr 165, 1931, Bucuța scria: „oamenii sînt numai ca niște noduri în stil, așa cum sînt în arhitectura noastră bizantină rozetele care împodobesc, mai cu seamă la muchiile clădirii, ciubucul împletit sub streșină”. Reconsiderînd cronicăa lui Mihail Sebastian despre romanul *Capra neagră*, I. Vartic făcînd o comparație între scrierile lui Bucuța și experiențele românești ale vremii, conchide că: „personajele nici nu există de sine stătătoare, ci numai în interdependență cu lumea obiectuală”. Și totuși,... Vlad și Magda Albert reamintesc două personaje istorice cunoscute, deci *există*, dacă se detașează din mulțimea de imagini și informații oferite de această excursie documentară, *inițiativă*, oferită de autor. Întorcîndu-se la trăsăturile pitorescului formulate pe la 1801 de George Mason, *Uvedale*, vol. III, comparația cuplului cu statuile din Naumburg e *viabilă*, Bucuța folosind „arme picturii/sculpturii, precum și neobișnuitul, cadrul propice pentru creionarea unui peisaj, sau a

lua un chip peisagistic. În capitolul: *Pitoresc și revelație din Spațiul mi-oric, Blaga* scria că „dragostea de pitoresc a răsăriteanului este aceea a unui om care, solidar cu natura vrea o îmbogățire și o întrecere debordantă a ei printr-o lume podoabă”. Pitorescul e revelație și expresie a interiorului uman. Astfel se poate înțelege că și personajul devine o posibilă completare a *naturii*. Mi se pare că oricît de dependent de natură, acesta nu se disipează/topește în ea, ci o completează și coagulează într-un simbol/mesaj, dacă nu un purtător de cuvînt, un semn vibrant care atrage atenția asupra curgerii evenimentelor și a semnificațiilor acestora, un intermediar /liant între cititor și natură/obiecte. E adevărat că aprecierea acestei categorii literare se face în raport cu genurile literare în care sînt prezente, precum și de etapele literare în care a fost creat. Astfel în romanul și teatrul modern restructurarea personajului a dus uneori la dizolvarea lui. Nu cred că acesta e cazul personajelor lui Bucuța și nu se poate vorbi nici despre „moartea” personajului în opoziție cu nașterea romanului-personaj, în sensul exprimării unui „eu difuz”, după cum afirmă Nicolae Balotă. Cred că e vorba pînă la urmă de un *stil* în definirea căruia etnologul a avut cea mai însemnată pondere. Ne putem însă întreba dacă e vorba de un stil propriu/definit, sau pur și simplu de o influență a bogăției de informații conjugată cu darul povestirii, fapt ce se manifestă și în lucrări de specialitate precum *Românii dintre Vidin și Timoc* unde

dincolo de document „se desface lămurit un colț de lume cu zări de viață și viu freamăt de umanitate”, în care omul și natura constituie un tot unitar.

Fuga lui Șefki este mai mult povestire decît roman, ea (povestirea) confundîndu-se cu narațiunea caracterizînd mai bine spiritul oriental. Ca formă arhetipală a epicului ea apare în roman, memorii, însemnări de călătorie etc., numitorul comun fiind narațiunea. În acest context, cartea lui Bucuța poate fi apreciată ca avînd un caracter static, autorul insistînd pe creionarea sufletului sensibil și fragil (în raport cu iubirea) a adolescentului turc, Șefki. Povestirea conturează două linii: dragostea dintre cei doi verișori, Șefki și Umurli și dispariția ireversibilă a marelui Imperiului Otoman, dezintegrarea specificului/spiritului oriental aici „la marginea împărăției” în „ținutul misterios prin așezarea lui și a neamurilor - unele în declin - urme șterse pe fundalul mării musulmane - altele izolate, românii încercuiți, dar nu mai puțin tenace și trădînd o personalitate puternică”, în confruntarea cu spiritul balcanic și cu trînicia religiei ortodoxe, în proximitatea Occidentului. Iată în opinia prietenilor calitățile ce contribuie la definirea eroului, dar care sînt și un (posibil) avertisment pentru viitorul său „Șefki, tu ai fi bun de toate (este harnic în gospodărie, neobosit în munca de pescar, bun ghid, vîntor de șoimi, etc), dar de prieten nu ești bun. Îți place să hotărâști singur, iar ăilalți să te asculte. Așa sînteți voi turcii: săraci, marelui și fuduli [...]. Dar să nu-ți iasă odată prost cu fudulia asta”³⁴. Motive de izolare ce concură alături de stîngăcia caracteristică musulmanului la izolarea eroului în singurătate; el cu iubirea sa. De care se teme simțînd-o năvălind ca un val, atunci cînd nimic nu prevestea furtuna, ori acest moment era cel de care se temea pentru că-i simțea apropierea și atîtea semne îl prevesteau.

IULIAN DĂMĂCUȘ

(din lucrarea în pregătire -
*Manierism și pitoresc în spațiul
dunărean*)

³³ Ion Vartic, *Prefața* la vol. *Capra neagră* al lui Em. Bucuța, 1977.

³⁴ Em. Bucuța, *Fuga lui Șefki*..., p.310.

AMURGUL IUBIRII

(XXXII)

Prototipul acestor fantasme e relația preoedipiană cu mama, în care mama exercită (în special în cazul fetițelor) o adevărată seducție sexuală sub forma îngrijirilor corporale date sugarului. Există o legătură esențială între fantasmele de seducție și complexul lui Oedip, fie că se consideră că aceste fantasme sunt o simplă deformare defensivă și proiectivă a complexului oedipian, fie că, mult mai interesant, sexualitatea copilului este structurată de relația dintre părinți și dorința părinților, care preexistă dorinței subiectului. Seducția se dovedește atunci a fi o fantasmă originară care nu e "un fapt real, localizabil în istoria subiectului, ci un dat structural, care nu poate fi transpus istoric decât sub forma unui mit".¹¹ Generalizarea seducției se leagă, conform interpretării lui Jean Laplanche¹², de fundamentarea psihanalizei: Freud crezuse inițial că ea aparține numai patologiei, ca și inconștientul; generalizarea ulterioară a seducției și inconștientului la condiția umană în general este cea care întemeiază psihanaliza. Seducția se leagă, o dată în plus, de esența psihanalizei pentru că ea e forma ascunsă, implicită a transferului, nucleul relației dintre pacient și psihiatrist. Raportul "magnetizator"-pacient este o preconcepție a relației analitice dezvoltată mai târziu de Freud. Într-un text din 1890, Freud a apropiat pentru prima dată raportul hipnotizator-hipnotizat de relația amoroasă și de atitudinea copilului față de părinții săi iubiți. Mai târziu nu a mai vorbit decât despre transfer. Transferul funcționează ca bază a relației care se desfășoară în hipnoză sau sugestie

și acționează ca un factor important în multe alte tipuri de relații similare: profesionale (medic-bolnav), ierarhice (profesor-elev, duhovnic-penitent), dar cel mai mult în relația de iubire. Transferul se manifestă cu claritate încă de la începuturile psihanalizei, confirmând în seducție un model al "iubirii" psihanalitice născute în relația analist-pacient, cu atât mai mult cu cât aceasta afectează primele cazuri, chiar debutul și ideea curei psihanalitice. Joseph Breuer colabora cu Freud în celebrul caz al Anei O., care a făcut un transfer erotic violent asupra acestui medic vienez, fapt care a dus la oprirea curei. Apoi Freud eșuează similar în cazul Dorei, pentru că nu sesizează identificarea pe care pacienta o făcuse între el și un personaj K., cerându-i același lucru: să-și declare dorința nemărturisită pentru respectivul personaj... Transferul este o legătură afectivă intensă, care se stabilește inevitabil și independent de orice context real. Și aici influența clarificatoare decisivă o are tot complexul lui Oedip, care înfățișează o tipică seducție copil-adult: transferul este retrăirea relației subiectului cu figurile parentale, cu ambivalența lor de sentimente erotice tandre și totodată de ură. Transferul este un proces ce structurează ansamblul curei conform cu conflictele din copilărie.¹³ Transfer nu există fără cuvânt, adică fără comunicare, și e vorba de un anumit tip de comunicare la fel ca iubirea. Autoanaliza este inefficientă tocmai pentru că este lipsită de o astfel de relație interpersonală.

Diferența dintre transferul din cura psihanalitică și celelalte tipuri de relații constă în faptul că cei doi parteneri cad *pradă* fiecare propriului transfer. Analistul se ferește să interfereze cu relațiile analizatului și această distanță ajută pacientului să analizeze transferul și să progreseze. Psihiatristul este utilizat de pacient ca suport al figurii Celuilalt, un cunoscător al inconștientului. Dar Celălalt, așa cum ne spune Lacan, are o inaptitudine funciară de a răspunde la chemarea subiectului. Transferul continuă atât timp cât subiectul

continuă să spera că în cele din urmă acel Celălalt îi va răspunde; tot astfel dacă este decepționat - transferul se deplasează asupra altcuiva. Singura soluție salvatoare este ca subiectul să accepte ca solicitarea pe care i-o adresează celuilalt să rămână fără răspuns, înțelegând că absența răspunsului nu este urmarea slăbiciunii decepționante sau a relei-voințe a Celuilalt, "ci datorită faptului strict al raportului său de subiect vorbitor cu limbajul, care îl confruntă în mod ireductibil cu absența semnificativului în Celălalt".¹⁴

Baudrillard, în celebra lui carte¹⁵, observă că "Seducătorul nu poate fi ceea ce e decât dacă e *mi-meni*" ca subiect sau că "Subiectul nu poate decât să dorească, obiectul seduce". Seducția e răsturnarea mișcării platoniciene a dorinței: obiectul ia locul subiectului. Este, de asemenea, inversul formulei iubirii-pasiune, care îți dorește mai degrabă să te îndrăgostești, să iubești, decât să fii iubit, pe când seducția înseamnă să fii iubit, să se îndrăgostească cineva de tine.

AUREL CODOBAN

11. Jean Laplanche, J.-B. Pontalis, *Vocabularul psihanalizei*, București, Humanitas, 1994, p. 390.

12. Jean Laplanche, *Seducția originară. Noi fundamente pentru psihanaliză*, București, Ed. "Jurnalul Literar", 1996.

13. Narcisismul e, în mod normal, constitutiv copilăriei: atunci când se formează egoul copilul încearcă să se oglindească, să-și creeze o imagine narcisiacă. Libidoul narcisiac infantil este transferat asupra lucrurilor/oamenilor. În orice iubire adultă normală există această urmă de iubire de sine. Tot așa în reprezentarea eului ideal. Regresia la narcisismul infantil conduce la psihoză narcisiacă (halucinații, ipohondrie, schizofrenie etc), ce nu mai poate fi tratată de psihiatrist pentru că lipsește transferul (legătura erotică, pozitivă sau negativă, cu psihiatristul). Transferul este, prin *urmare*, consecința unei investiții narcisiace exterioare. Iubirea, ca transfer pozitiv, este consecința unui narcisim care-l face pe subiect să se îndrăgostească de un altul pe care-l crede identic cu sine sau să se îndrăgostească de un altul fără a-și da seama că este vorba despre el însuși. Oricum, iubirea este fantasmatică și subiectul ei pierde sau se pierde...

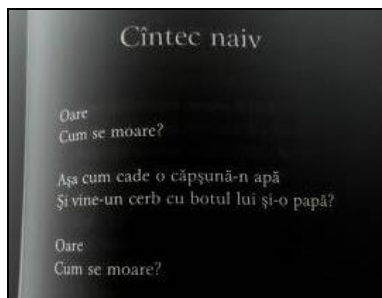
14. *Dicționar de psihanaliză* (Larousse), sub direcția lui Roland Chemama, București, Univers Enciclopedic, 1997, p. 360.

15. *De la seduction*, Paris, Editions Calilee, 1979.

Colțul negativist

Cîntec naiv

Emil Brumaru practică o poezie foarte echilibrată între manierism și forța de suprafață a folcloricului. Are mai mult din această dualitate decât din villonesc-ul moldav al liricii, minorul. Cu toate acestea, volumul *Submarinul erotic* (Cartea Românească, 2005) e unul dintre cele mai frumoase volume de poezie din întreaga literatură română. Datorită mixturii din construcție. E în același timp și Apollinaire și Rameau, într-o foarte originală îmbrățișare de funcții deopotrivă dependente și autonome. *Cîntec naiv* e o stampă specifică în care din erotism se extrage totul până la transcendență. Rămâne din erotism numai gestică estropiată a aluziei. Și a incestului interregnum. *Cerbul* și *căpșuna* converg, nu premere. Acest tip de spațializare își are originea în G.Bacovia („*Acum cad foi de sânge-n parcul gol/ Pe albe statui feminine;*” În parc) însă aici contextul erotic îl conotează la fel

cum căpșuna e conotația și totodată codul. Chiar și scoasă din volum și pusă în negativ, transcendența poeziei își asumă gestică. *Naivitatea* nu e opera actanților, ci a întrebării. Actanții nu au umori, ele se creează abia în stratificarea metonimică. Actanții au însă o neutralitate gestuală. Cerbul și căpșuna nu au nimic din elementele de bestiar din *Istoria ieroglică* a lui Cantemir, deși naivitatea poate părea acolo un construct depășit de miză, privirea exercitată asupra lor le pune în cărcă o ecuație. Naivitatea există, rămâne să vedem *cîntecul* în ce măsură constă doar în întrebarea în sine. Plasat în negativ, întrebarea își face singură opoziție prin context așa cum semnificația erotismului de aici

e dată mai mult de celelalte poeme ale cărții. Ambele sunt atelaje de contrapunct. Naivitatea se barochizează la modul pedestru, manual. Poezia se întoarce la un spațiu oral și la o hermeneutică care simultaneizează epocile și sofismele. Regenerarea formidabilă propusă de poezia lui Emil Brumaru e că trăiește într-un continuu simultan al poeziei din toate epocile. *Submarinul* poate tocmai acesta e, curățat de suprafața de *sosouri și mărar*, o deplasare prin adâncurile atavice ale poeziei, acolo unde presiunea apei a obligat submarinul să aibă o anumită formă, ca să reziste, cea de *cîntec naiv*. Căpșuna *păpată* de cerb are orientalismul excepției și teologia politică de a nu fi alimentația zilnică a respectivului animal, semnul că se întâmplă rar: moartea e îmbrăcată uman, prin *mirabilia* în Evului Mediu. Apa e o anluminură, statică, precum în orice stampă. Când suferă de localism (nu e cazul aici) poezia lui Emil Brumaru *recuperează*. Aici, *clarifică*.

DARIE DUCAN

Filtre

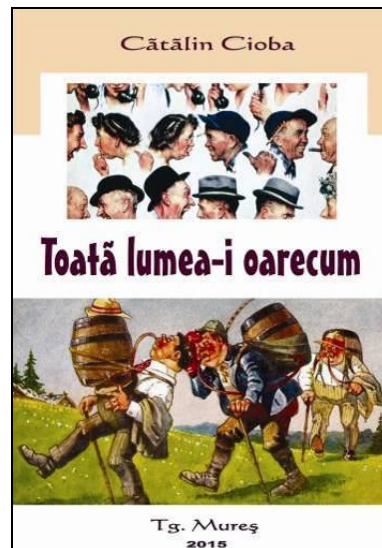
Toată lumea-i oarecum

Dincolo de aparențele lumii de la sate, universul acesta ce pare uneori atât de închis își are propriile reguli nescrise menite să creeze o structură trainică, într-o lume aflată în plină restructurare și adaptare. Privim uneori cu detașare și poate cu un soi de sfială o lume a satului românesc ce nu poate sta pe loc sub tăvălugul timpului, ci este o lume aflată într-o permanentă adaptare, în relația cu universul înconjurător.

Ne-am obișnuit să ne raportăm la lumea satului ca la o noțiune standard, în care trebuie să găsim tradiție, valorificarea tradiției și mai ales un ritm, pe care orașenii nu prea au cum să îl înțeleagă. Și lumea asta de la țară e mai mult decât respectarea cutumelor și plasarea între câteva reguli nescrise. Cătălin Cioba reușește în acest volum de versuri să creioneze o altă fațetă a lumii de la sat, o lume care atenua-

ză tot ceea ce nu se regăsește în viața satului. Vorbim aici despre satiră și prezența ei sub diverse forme, în diverse discuții, așa încât să aibă și caracter moralizator dar și să ofere o anumită educație pentru viață și, de ce nu să poată să facă viața mai frumoasă prin glumele ce rezidă din pildele de viață, pe care autorul, Cătălin Cioba ni le oferă, uneori cu atâta acuratețe, de parcă ar fi martor la ceea ce scrie.

“Toată lumea-i oarecum”, numele celui de-al șaselea album al autorului, m-a făcut să mă gândesc la o altă vorbă de duh folosită în lumea satului: “Niciodată nu o fost să nu fie cumva!”. Personajele sunt diverse și cu toate acestea ne par atât de cunoscute, atât de comune. Găsim peste tot un Ion, o Mărie, o Florică, gata să ne ofere mostre din înțelepciunea satului, gata să își folosească graiul local și vorbe meșteșugite așa încât să transmită o fărâma de talc. Atunci când umorul însoțește tâlcul se crează deja premisele pentru o lectură relaxantă.

În cele peste 40 de istorioare spuse în versuri, în grai local sunt convins că poate vă veți recunoaște, sau veți recunoaște fapte similare, însă dacă veți citi printre rânduri veți putea să cunoașteți puțin și din personalitatea autorului.

MIHAI TEODOR NAȘCA

Cronica literară

„Peste șapte coline”

*Punte de suflet între Haifa
străbunilor și Iași, locul cu adânci
rădăcini natale*

Ultima săptămână a primăverii, a adus la Iași numeroși poeți de pretutindeni ca invitați de onoare ai Festivalului Internațional „Poezia la Iași”.

Doar Iașul putea fi, în această perioadă, Capitală Europeană a Poeziei, Iașul în care dăinuie încă urmele pașilor marelui Eminescu urcând dealul Copoului pentru a se opri la umbra teiului bătrân...

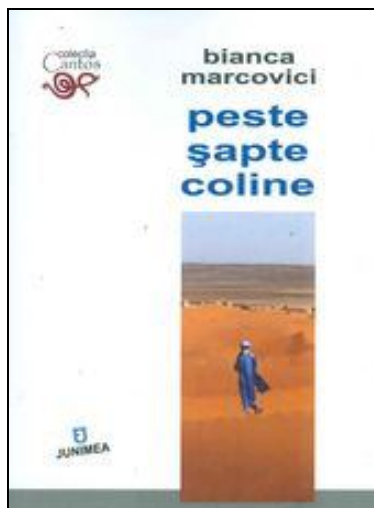
Respectându-și marii înaintași și cinstind în egală măsură prezentul, Municipality a acordat distincțiilor invitați onorant titlu de „Ambasador al Poeziei”.

Printre acești ambasadori se numără și poeta Bianca Marcovici, născută la Iași și emigrată în anul 1991 în Israel, membră a Uniunii Scriitorilor din România (1990), a Asociației Scriitorilor Israelieni de Limbă Română (1991) și a Societății Culturale „Junimea 90” din orașul ei natal.

Spre Teiul lui Eminescu din Copoul amintirilor de neuitat și-a îndreptat Bianca pașii, și de această dată, recitând din versurile pe care i le-a dedicat: “M-am născut aproape / de teiul lui Eminescu... / ani de-a rândul l-am urmărit / în încărunțire-/era sprijinit de o cârjă metalică/ betonată-/părea un om invalid/cu părul de culoarea/toamnei./uneori apărea imaginea sa/conturată perfect/ în teiul sprijinit, obosit/și singuratic./stăteam cuminte pe o bancă/și priveam metamorfozarea/ (cu siguranță că dacă l-aș săruta acum /n-ar mai spune nici un cuvânt)/ nu puteam să spun nimănui/ acest lucru.../clipa îmi aparținea/ întru totul./ doar vântul transforma apariția sa/într-un vârtej de frunze”.

În 1 iunie, prima zi a verii și ziua copilului, Asociația literară “Păstorul”, Asociația “Universul Prieteniei” și Biblioteca Județeană “Gheorghe Asachi” au organizat lansarea cărții “Peste șapte coline” a poetei Bianca Marcovici, o antologie de versuri, apărută în 2015, la Editura Junimea din Iași, în colecția Cantos.

Evenimentul cultural, moderat de Mihai BATOG BUJENIȚĂ și Rodica RODEAN, a fost deschis cu un recital muzical prezentat de tânăra și talentata violoncelistă Clara Sofia

LUPAȘCU, elevă a Colegiului de artă “Octav Băncilă” din Iași.

Volumul-antologie “Peste șapte coline” e o punte de suflet a poetei între Haifa, orașul străbunilor și Iași, locul cu adânci rădăcini natale.

Patriei i-a dedicat autoarea poezia cu același titlu: “Patria e limba în care/visezi și scrii, e cernoziomul/ a-
dăugat în doze mici, e/ compartimentarea inimii/în care aduci numai lucruri scumpe,/de reținut, e trecutul, e prietenia sinceră,/ netrucată!/Patria e orizontul/ pe care l-ai lăsat în urmă, mai ieri,/ iar acum e casa în care trăiești imprevizibilul,/ iubești!/ Patria e poezia,/ lumina ochilor copiilor noștri, în veci!

Prezentând volumul, scriitorul Mihai Batog Bujeniță a subliniat: „Prin intermediul acestui volum organizat, coerent și inteligent structurat (B.M. este inginer de profesie, iar aceasta se vede și în plan editorial) am reușit să intru în universul poetic al autoarei, să pot confirma că, într-adevăr, acest univers, departe de a fi doar impresionant prin vastitatea sa, este prioritar tulburător prin neliniștile pe care ți le induce, prin turbulențele interogatorii pe care le simți la tot pasul, prin vârtejurile de emoții, de multe ori contradictorii, dar întotdeauna puternice, copleșitor prin complexitate și fascinant prin luminile pe care le aruncă mai întâi asupra ta, cel care ai reușit să pătrunzi și va trebui să-ți plătești cu o clipă de luciditate îndrăzneala. Și, constai că este firesc să fie așa, deoarece însăși poeta a traversat o parte din viață trăindu-și cu mult curaj un destin deloc liniar sau liniștit”.

Încercând să răspundă întrebării referitoare la felul de poezie pe care-l scrie Bianca, prezentatorul a relevat faptul că poezia ei e ca un cutremur de intensitate medie care te zguduie îndeajuns și te tulbură nespun...

Așa cum arată Mihai BATOG BUJENIȚĂ în prefața volumului, poeta trece cu visele copilăriei și ale tinereții prin Iașul pe care nu-l va uita niciodată și trăiește apoi trauma dezrădăcinării de locul unde viețuise secole de-a rândul familia dar și pe cea a integrării în noua patrie. Această nouă patrie este descrisă în poezia Orient: “Locuiesc în Orient/e un fel de falie între Europa și Asia/mă plimb de la Rosh Haniqkra la Eilat/să privesc pământul roșu în diferite/ nuanțe/ întrebându-mă dacă e acesta/locul dăruit de Dumnezeu/... /Dar, astăzi, poeta/ calcă uneori pe cernoziom/ numai să-și amintească/ rădăcinile”.

Poeta se simte aproape de divinitate “Noaptea la Ierusalim” când “apare grădina noastră în lumina feerică,/revelația/Zidul Plângerii noastre singura scenă din viață/ în care te simți tu însuși/ spatele la public cu degetele răsfricate, plângând/cu inima pe zidul de granit/te rogi pentru copiii tăi, poporul tău/când lumea-ți pare surdă.../ și zidul împietrit îți dă speranță/.../Ierusalimul meu,/redă-mă,/ redă-ne, e timpul secolului promis!”

Bunica Bianca, safta Bianca, suferă și își dorește un viitor mai bun pentru copiii și nepoții ei, în timp ce katiușele, aproape 2000, îi trec, pe-alături, dar noroc că ele cad în mare... ferindu-i pe toți de dezastru... Și nicicând, nici un glonte nu va putea ucide cuvântul!

Invitat la manifestare, poetul Horia Zilieru a apreciat că poeta are talent și suflet iar în poezia ei există blândețe și mângâiere, o mângâiere de care sunt capabile doar marile spirite...iar poetul Nicolae Stancu, sesizând valoarea de „piatră prețioasă, de giuvaer” a poeziei ei, i-a dedicat următoarele versuri: “Cartea Biancăi face valuri/A strâns diamante... o droaie/ Am umblat și eu pe dealuri.../N-am găsit decât pietroaie”.

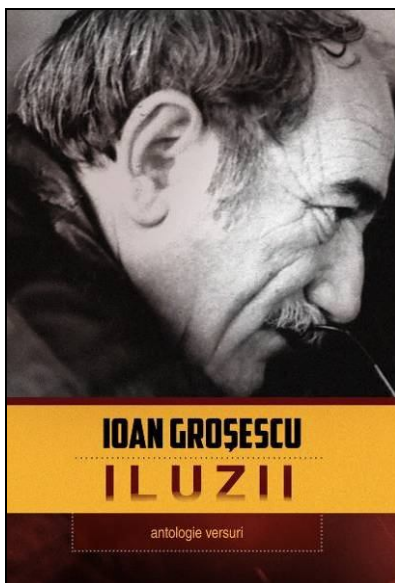
Din spusele prezentatorului și ale invitaților dar și din versurile citite de autoare ne-am dat seama că Bianca MARCOVICI scrie o poezie surprinzătoare, o poezie adevărată care se cere citită și recită mereu.

MARTHA EȘANU

ILUZII?

C. V-ul poetic al lui Ioan Groșescu, așa cum rezultă din antologia creației sale intitulată „Iluzii”, Editura Karta Graphic, Ploiești, 2015, începe la anul 1958. Iată cum scria poetul debutant: „Atât de dragă-mi ești/ încât de păr te-aș lua/ și-n sân te-aș îndesa/ așa cum nălucești”. (*Cavalerism*) Sesizăm imediat că scrisul său se plasează sub influență eminesciană („Atât de fragedă te-asemeni”...), dar se derulează într-un ritm mai vioi corespunzător temperamentului sau unui impuls folcloric. De la început, poezia lui I. Groșescu s-a situat pe albia logicii identitare. În creația sa, poetul identifică raporturile sale cu elementele realității înconjurătoare sau relațiile dintre elementele acestei realități. Nu se inovase încă orientarea poetică actuală în care poetul nu se identifică cu ceva precis (Eugen Simion³⁵), ceea ce, considerăm noi, este de fapt un procedeu tehnic al ermetismului.

Pe logica identitară se întemeiază exprimarea rezultatelor cunoașterii umane, atât în formă științifică cât și în formă artistică. Limbajul științific exprimă identificările logice cât mai corect și exact. Limbajul poetic, are alte cerințe, el trebuie să exprime „ceva, prin altceva” folosind în acest scop „figurația și sunetul” (Horia Stamatu³⁶). Situându-se pe linia clasică a poeziei, debutantul I. Groșescu știa să folosească procedeele creației poetice ținând de figurație și sunet. Figurațiile sale simple erau aserțiuni formulate, după nivelul de atunci al măiestriei artistice în curs de formare. Ființa dragă umblă în papuci „cu fusta despicață/ ținută de găleată”, iar poetul ar „călca pe ace/ văzând cum miști din umeri/ și solduri dai în lături/ când sai peste băltoace” și s-ar repezi „să-ți prind/ șuvițele ce-ți cad/ când scuturi capul/ cu ochii în pământ”. (*Cavalerism*).

Ajuns student la filologie și îmbunătățindu-și pregătirea teoretică sau contaminându-se de la colegii săi Laurențiu Ulici, Mircea Iorgulescu, Gheorghe Pituț, R. Homescu etc., poetul își diversifică paleta procedeele tehnicii poetice. Experimentează și uzează frecvent în creația poetică ulterioară, de figurația repetitivă. Aserțiunea „Nu, nu se poate muri” este combinată în mod repetat cu figurații precum: „când soarele cade ca mărul din pom,/ când neobositul atom/ sparge pielea boabelor de struguri”; „când iarba-și salvează viața sub coasă/ când timpul povara își lasă/ pe osia lumii pornită la drum”; când „nici pământul, nici cerul n-au timp de poezi/ cârțițe rățăcesc în lumină. Beți sub ploi de frunze, trec cu poveri”. (*Trec cu poveri*). Se produce astfel un progres remarcabil atât în construcția (structurarea) poeziei, cât și în formularea figurațiilor.

De multe ori, figurația repetitivă este aseasonată cu o aserțiune concluzivă finală, menită să fixeze figurațiile ce o preced. Figurația repetitivă „Plouă cu găleata”, extinsă în formulări precum „rigole duc/ fluidele lor chipuri” sau „peste castani/ înfloresc trotuare/ eșapamente morgane/ chipurile lor curcubeu” conduce spre aserțiunea concluzivă (deductivă) „Se scurge orașul în canale”. (*Clopote lovind*)

Alteori, aserțiunea concluzivă este plasată înaintea figurațiilor. Este o aserțiune cu caracter inductiv, sinteză ilustrativă a figurațiilor ce o

urmează. Aserțiunea inductivă inițială „A venit ziua/ dezvelirii caracterului/ în public” este urmată de figurații ce exprimă (ilustrează aplicarea ei) consecințele ei: „să mă vadă cum îi văd,/ dezbrăcați până la oase,/ zăbrelți de umbrele lor”; „mă inaugurez/ împietrindu-mă -/ bătașul din gură, măsuratul fără măsură”; caut loc/ de văzut în pupilele lor/ ale celor care m-au știut,/ purtându-mă chiar/ ca pe sângele lor”. (*Inaugurarea*)

Sensibilitatea și măiestria autorului se vădesc atunci când exprimă figurațiile în numele unei alte ființe. Pasaje epice precum „Lângă Dâmbu în obor,/ piatră rece” alternează cu pasaje lirice, care dau glas trăirilor unui animal adus spre vânzare: „iapa roaibă/ a scăpat din frâu/ și în iarbă până-n glezne/ se afundă în câmpie”. În timp ce „mișună în jur samsarii” și se tocimesc la preț”, iapa roaibă „nu-i aude, nu îi vede. Nevăzută, iapa roaibă/ culcă lanuri de lucerne/ între pleoapele închise”. (*Iapa roaibă*)

Trăind și creând într-o epocă în care ermetismul poetic începea să fie redescoperit și admis la publicare, Ioan Groșescu nu scapă influențelor acestuia, dar se ferește de excese. Nu practică ocultarea informației și nici limbajul abscons, dar își însușește procedeele de metaforizare, ceea ce ridică nivelul estetic al figurațiilor. „De trei zile cad stoluri albe/ Pe ochiul albastru de pește”, afirmă poetul și nu am ști cu ce să identificăm acest „ochi de pește”, dacă nu ne-ar spune-o versul precedent „Ninge iar lacul nici nu clipește”, ori descendent „Nu se satură lacul”. (*Patinoarul cu aripi*). Băutorii de bere sunt „tăietori de albe stuarle/ pe briciul halbei cu bere”. (*Munca la negru*). În mică măsură, ermetismul poeziei lui I. Groșescu este generat de inovații lingvistice: „rainfernul”, „neamul lui mucle”, „m-aș înierbi” etc.

De formație clasică, I. Groșescu se numără printre poeții care știu să valorifice, pentru propria creație, „sunetul”, ritmul și rima, mijloc la care cei mai mulți dintre poeții actuali au renunțat spre dezavantajul lor și al poeziei pe care o compun. →

TRAIAN D. LAZĂR

³⁵ Eugen Simion, Atitudini, Ed. Prahova, 2015, p. 8

³⁶ Horia Stamatu, Scrisoarea din aprilie 1984 către Basarab Nicolescu, S. J. A. N. Ph, Fond Basarab Nicolescu.

Întrucât „sunetul”, ca mijloc de creație poetică era în curs de a ieși din modă, I. Groșescu, deși îl cultivă nu are curajul de a fi demodat, nu caută rima rară, ritmul dificil, etc. Aflăm în creația sa versuri evocatoare pentru sensibilitatea ploieștenilor precum „Beată criță primăvara/ băntuie casatani-n floare/ și din ochi nu pierde gara/ țeapănă și gânditoare” (*Castanii*), ori rime interne: „cine, cui pregătește din carne statui”, „nu se duc pașii, trec se petrec”, „doi câte doi din undă-n secundă” etc.

Cu asemenea mijloace și procedee de tehnică poetică, I. Groșescu a abordat o largă arie tematică în care distingem preferința pentru intimism și socializare, atenția acordată civismului și profesiei.

Poetul a dedicat prietenilor poezii – portret în stilul, ori pe teme apropiate preocupărilor acestora. Cu Nichita Stănescu, I. Groșescu se joacă de-a poetul: „Tu erai Epica Magna/ eu, Măreția frigului sunteam/ <...> În Râsu’-Plânsu, hai să ne jucăm./ De dor./ De-a viața și poetul” (*De-a poetul*).

Față de Laurențiu Ulici, își arată abilitățile de poet ermetic. Manevrând cu iuteală de prestidigitator, îl anunță: „Arunc mărul spre cer”, lăsându-l să discearnă dacă e mărul discordiei, mărul cunoașterii edenice, ori un banal măr ticsit de E-uri. (*Ritual*)

Pictorului Ovidiu Paștina îi etalează cunoștințele proprii în manevrarea liniei și punctului, dar nu și calitățile de colorist: „Prieten să ciocnim liniile/ în punctele lor cu noroc/ să dăm intersecțiilor foc”. (*Pentru linie*)

Mai multe poezii atestă că cel mai bun prieten al poetului este femeia. Avansând de la focurile de artificii ale sentimentalismului tinereții, poetul a ajuns la înțelegerea deplină a faptului că „în spatele fiecărui greier, stă o furnică”.

A exprimat acest lucru în puține versuri, dar pline de semnificații: „Îți pun pe deget inel/ rotund sisific rondel/ colivie de aur/ cinicul faur ce ți-a promis/ pleoape de vis,/ îți va da/ ispită de catifea.”

(Ei) Non multa, sed multum, adăugăm noi, parafrazând un dicton latin.

Orașul natal este evocat de I. Groșescu în ceea ce are el mai caracteristic: locurile (bulevardul castanilor, cartierele Mimiș și Nuci), construcțiile (Hala, biserica Sf. Vineri) și oamenii (bețivii orașului „Ce bei”, fetele cu „buzele cusute cu ață”) etc.

La finalizarea studiilor filologice, I. Groșescu era deja lămurit: lumea, creația literară, este un „târg de cuvinte” „de șoptit, de urlat.../ vorbe de vândut, de cumpărat,/ de-aruncat”. În acest târg, poetul „potcovar de cai verzi” își are taraba, atelierul, așezat „sub șopron înstelat”. (*Cuvintele, ca banii*)

Semnele de punctuație ale versurilor („Sub șopron, înstelat,/ potcovar de cai verzi...”) nu ne-au ajutat să clarificăm dacă se face aluzie la un șopron situat sub stelele comunismului, sub care creă poetul, sau la faptul că facultatea îl pregătise profesional ca „potcovar înstelat”, ori potcovar de idealuri irealizabile („de cai verzi pe pereți”).

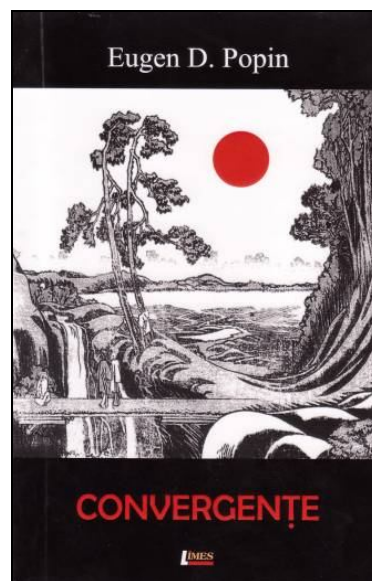
După opinia noastră, printre cele mai izbutite versuri se află cele dedicate evenimentelor din decembrie 1989, în care poetul își dezvăluie civismul și, calitate rară, înțelegerea superioară a mersului istoriei.

La terminarea lecturii volumului menționat, constatăm că I. Groșescu ne prezintă drept „Iluzii” ceea ce a trăit ca Realități. Oare filozoful grec Platon nu se hrănea cu măsline, dar era convins că mănâncă doar umbra lor?

Iustinian Ghiță, „Clown visând reginei”

UN HALJIN AL TIMPULUI NOSTRU

Cartea recentă de poeme lapidare, în totul remarcabilă, a lui Eugen D. Popin (*Convergențe*, Editura Limes, Cluj Napoca, 2014), în parte, aș spune, de *haiku*-uri infidele, însă în spiritul mirabilei sintaxe nipone, fiind evocat, iată, undeva Matsuo Batsho, secolul XVII - vezi **Matsuo Batscho Poems** (în paranteză fie spus, literatura română nu e defel străină de inițiativă în caz, vezi de exemplu *poemele într-un vers* ale lui Pillat), poartă, deloc întâmplător, un *motto* din Meister Eckhart, medievalul ce propunea coeternitatea cu lumea a lui Dumnezeu: *Cu cât ceva este mai simplu, cu atât conține mai multă vigoare și intensitate* (în germană *Je einfacher etwas ist, desto mehr Kraft und Starke liegt darin*). Mai nimerit ar fi fost, după priceperea mea, Lucian Blaga, gânditorul nostru dibuind esența mai degrabă în pregândul lucrului, în schiță, iar nu în plinătatea făcutului: *acolo unde toate lucrurile se desăvârșesc*, spunea el într-un poem, *făcând un pas și încă unul înapoi spre schiță*.

Convergențe e așadar, încă de la prima răsfoire, o desfășurare de mici poeme, inspirat și ingenios filigranate, coborâtoare, cum spuneam, din duhul *haiku*-ului japonez, poate din a mai →

A.I.BRUMARU

timpuriului *tanka* (nu s-ar situa prea departe în ordine nici *rubaiatul* iranic). Sunt toate, fie că invocă, să zic astfel, *peisajul*, fie numai *natura moartă*, de o subliniată gracilitate – aripi de fluturi încă, dar cu mai mult polen și înscrisuri pe ele („cărăruia îngustă/urcă la capelă/ dealul o însoțește tăcut”; o călimară cu tuș/deschisă – alături/coala de hârtie”; „nemișcate/ crengile nukului/ în ceața dimineții”; „doi fluturi/ pe cumpăna fântânii - /cerdacul pustiu”; „undeva în absolut/estompat/impenetrabil/însoțit de umbre orfane/*Matsuo Basho*”- **alteritate**; „dimineța/pădurea pustie/neastâmpărul fulgilor/ și mugurii/ dormitând” - **îngemănare**). Le-am putea numi amprente scriiturale, dar e și desenul aici, îl găsim în topică, în cadența tăcută, ascunsă sub o tandră fulguire. Sunt urme, efigii dezgropate, ale căror linii întrerupte, suspendate – ca, zădărnice de ape, în oglinzile bătrâne adăpostite de încăperi tănuite – le privești numai la momentul privilegiat al reculegerii ori reveriei; atunci ele produc o misterioasă, secretă înfrigurare: „libelula ostenită/ adăstând îndelung / pe cactusul dintre stânci”; „nori negri/pe coama dealului/valea pustie”; „drumețul grăbit/urcă sprintar umbra-i/în miezul zilei”; „pâclă groasă -/gând împietrit/peste fâneața luncii”; „pășunea pustie/țipătul vulturului/înserarea – ireversibilul”; „afară bate crivățul/adineauri mi s-a părut/că îngeri zboară prin preajmă”.

Când și când micile poeme încă se esențializează, s-au spiritualizat îndreptându-se spre dicțiunea aforistică – o rostire, dacă luăm în calcul etimonul elinesc, de felul definiției. Sentențele sunt replici memorabile, de regulă sunt asimilate unor înțelepciuni deschizătoare de drum și de orizonturi, de retragere spre schiță, cum a spus gânditorul, au darul de a nu fi parcurs încă nedesăvârșitul; sunt ființări în spirit, au calificația trezirii și retrezirii, când și-au potrivit calea și ținta nu izbesc, dar,

precum întrebarea bună, întrebarea dreaptă, încearcă deschiderea, disponibilitatea minții și a sufletului („noapte cu lună/măreția culmilor/întunecă luminișul”; „orhideele/în seninul nopții/fluturi negri,„; „zorile/vestesc primăvara/mărul bătrân/deschide smerit/porțile cerului – **interferență**; „o dimineată senină și rece/pe colină urme de copită -/un vultur singuratic pe zare/la marginea potecii/ciulini uscați – **decantare**; „între veghea lumânării/și ceașca de ceai/aburul fierbinte/și florile de gheață/pe fereastra chiliei” - **perfectiune**).

*

Haiku-ul, ne încredințează Florin Vasiliu și Brândușa Steiciuc (învățații autori i-au dedicat glorioasei spețe lirice o erudită monografie -1989), fiind reflexul unei lumi speciale, va da seama, negreșit, de limba care o protejează – o limbă pe care o auzi

**Iustinian Ghiță, “Aquarius
îndrăgostit”**

desfășurându-se muzical și o vezi pictural ca un șir de embleme. Atunci de unde, totuși (având în față și exemplul eminent al **Convergențelor** lui Eugen D. Popin) seducția *haiku*-ului nipon pe meridianul nostru apusean, de unde fascinația, dar și, deja degrabă, chiar familiaritatea, trecerea fără efort și cu izbutiri remarcabile a delicatei specii extremorientale în lucrarea lirică europeană?

Răspunsul e că spiritul e unic indiferent de geografie, mai exact că el e liber și receptiv la libertatea fără de capăt a ființării sale.

Mai mult: e cu puțință ca europeanul, în fața acestei rostiri sibilinice și grațioase („clopotel tace/dinaintea altarului/singuratică – liniștea,„ zice Eugen D.Popin) să refacă în închipuire istoria epică a acesteia; desigur, mai întâi cadrul: protocolul enigmatic al ceaiului (filosofia ședințelor acestuia a căpătat la noi numele de *ceism*, în japoneză *chanoyu*), un ceremonial în care oficiau, la concurență, doamnele imperiale ori, în regimul nocturn, *gheișele*, aceste hierodule tainice, fără însă de truculența putanelor cunoscute – *eros absorbant*, aș zice, erotism în absența combustiei și, îndeobște, a larmei. Un ceremonial, iarăși, dar al îndrăgostirii în rostire, iubire adică de dragul și taina spunerii, în care *haijnii*, poeți ai acestor *curți* secrete, preluau mesajele criptice, procesându-le și transmițându-le ca mesaje estetice.

Astfel le interpretează, de exemplu, și autorul **Discursului amoros**, francezul Roland Barthes, pentru care *haiku*-ul este „o viziune fără comentariu”.

Recitându-l în interpretarea lui Eugen D.Popin, i se pot conferi și alte calificații, lectorul pregătit îmi va da dreptate: micile și gingașele poeme sunt creștături efemere de lună („fulguie lin/felinarele pâlpâie/ asemenea lunii”), bucle ușoare și mătăsoase ce se înfășoară pe o emoție, pe un frison tandru și despovărat, precum fluturile ieșit, încă nesbicit, din roua dimineții: „bobul de rouă/s-a înălțat la cer/în *nemărginire*”.

Călătorie printre cuvinte

Volumul de poeme *Strigăt din curba lui Gauss*, de Răzvan Ducan, apărut la Editura Nico, 2015, pare a fi rezultatul unui subtil joc de anamorfoză.

Celebra curbă a lui Gauss pare a deveni un spațiu al aspirației, o proiecție a unui vid interior, dar și un tărâm al așteptării: „Mă grăbesc să fie al meu,/ să am ce lăsa moștenire copiilor mei/ ca singura țară rămasă/ unde mai pot să cultivate iluzia/ că au o Patrie, ca singurul loc unde să am și eu iluzia/ că îngropându-mă/ voi avea parte/ de un loc cât de cât sigur/ unde să aștept Învierea Morților!” (România de sub unghie).

Universul creionat în volumul de față transcende realitatea, este unul care vizează ființa interioară, ființă care își află dimensiunile în cercurile concentrice suprapuse care se intersectează în ontologic împrăștiind peste tot o ceață de epifanie: „Ba pe-a mă-tii!»,/ Ce mai, «gânduri și griji!»,/ Palatele se ceartă pe turnulețe,/ «Noblesse oblige»/ (...)/ O existență-n pielea goală/ Cu decorații mâncate de molii/ Ne așteaptă, după ce-au vândut/ Țara «de dor» și «de glorie»./ Pasărea din mână este dată/ În schimbul păsării din zbor,/ «Nabucco» lui Verdi se va rescrie/

Și-n corul sclavilor va cânta alt popor.” («Ba pe-a mă-tii!»).

Frazele par a reda mișcarea ametoare a existenței, neliniștea, îndoiala, angoasa eului liric. Dacă prin stihurile poeziei *Locul dat mie* ni se dezvăluie profunda solitudine a propriei existențe, spațiul ce reprezintă o proiecție a subconștientului, din poezia *Ce nu-ți doresc eu ție, dulce Românie!* reiese refuzul acceptării încrederii în favoarea îndoielii: „Mă-ngenunchi eu ție, dulce Românie,/ Dar speranța noastră e căzută-n vrie./ Așteptând mărunți, sărăcim în vise/ Ce se sting înainte de a fi aprinse.” Neantul enunțat prin versurile de mai sus exercită o fascinație malignă.

Starea dionisiacă sub forma aceluși strigăt din curba lui Gauss învâluie individul. Peisajul care înglobează aventura spirituală a eului liric reprezintă o formă inițiativă a spațiului, un gol existențial și semantic, o proiecție a unui Logos anormal, un spațiu plin de posibilități neactualizate. Lumile sunt creionate sub toate formele și înțeleșurile: „Cocăləri veseli. Miniștri triști./ Pături de fier. Celule de Criști./ Măță-n sac. Ascultat telefon. Bani în valize Louis Vuitton./ Copii fără griji. Familie. Nepoți./ Card cu apa ruptă. Asigurat toți./ VIP Subțire. Scârța pe hârtie./ Carte de

spovedanie. Altă paranghelie./ Bolnav închipuit. Frate cu dracu./ Exonerare de vină. Împărțit sacu’/// Plecat englezește. Domiciliu forțat./ Insule Canare. Vila de la stat./ Șters de pete. Dalmațian bonton./ Detenție nesuportată. Semnat Papillon.” (Semnat Papillon).

Lectorul este luat drept martor, i se pun întrebări, dar i se oferă și răspunsurile, stabilindu-se un dialog și cu vocile trecutului cu care rezonează: „S-ar putea să fie un act de patriotism/ să faci pietre la rinichi./ Da, act de patriotism! (Băutorii de apă). În fapt, monologul relevă starea obișnuită a celui care își expune gândurile într-o interogare a tainelor acesteia.

Jocul printre cuvinte se dovedește a fi unul al ielelor, poemele construindu-se pe o permanentă pendulare între *ceea ce se spune* și *ceea ce se presupune*. Este un joc în care limbajul pare să absoarbă identitatea literară a operei: „Și vorbim, și vorbim, doar ca să ne-auzim/ și merge banda fără să știm,/ că în fotocelela ce se formează,/ între Eminescu adevărat și cei din jur,/ noi întrerupem fanta luminoasă.” (Fanta Eminescu).

Volumul pare a sta sub semnul Verbului sacru, cuvântul spus fiind o urmă a lumii de afară, un simbol al depășirii regulilor, convențiilor pentru a putea recrea un alt sistem: „Vorbim și scriem/ pe pământ și în văzduh,/ unde urechile și gura petrec./ Noi suntem motorul cu ardere internă/ iar spusa ne este mers/ prin idei și lucruri./ Pășim tanțos și nici o ureche simandicoasă/ nu poate să ne oprească./ Limba română este uleiul care unge/ osiile lumii.” (Au înmugurit diacriticele).

În concluzie, subliniem ideea că sensul global al poemelor din volumul *Strigăt din curba lui Gauss*, de Răzvan Ducan, ia naștere din multiplele transcodificări contextuale, dinamismul textului poetic fiind subliniat și de caracterul dialogic pe care mesajul eului liric îl presupune.

NASTASIA SAVIN

Valentin Zoltan Nagy,
“Vremi de-odinioară”

Elogiu iubirii

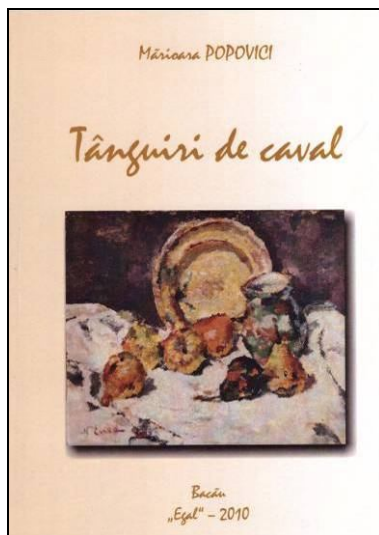
Prezență discretă în viața literară băcăuană, **Mărioara Popovici** (1922-2013) și-a valorificat „șansa ultimei clipe” destul de târziu, la șase decenii după ce debutase cu poezie în *Frământări* (1939), revista Liceului de Băieți „Ferdinand I” din Bacău.

Deși între timp publicase un grupaj de sonete în *Ateneu*, primit entuziast de criticul Vlad Sorianu, a trebuit să treacă mai bine de doi lustri până ce discreta poetă să se alăture prozatoarei care este și să încredințeze tiparului eleganta plachetă **Tânguiri de caval** (Editura Egal, Bacău, 2010).

Aceasta, cum aflăm din postfața filologului Ioan Dănilă, avusese inițial titlul *In memoriam*, dar până la urmă s-a ajuns la acest „derivat dintr-o gingașă poezie”, mai aproape de substanța celor 30 de texte selectate, însă și pentru a nu ignora „componenta muzicală a ambianței lirice, fixată de autodedicatie”: *Versuri recitate de-a lungul anilor, în cadrul spectacolelor date de Ansamblul Coral „Balada” (al pensionarilor) din Bacău, dar... și peste hotare, în Basarabia la Zăicani și Chișinău.*

Suita poeziilor, în marea lor majoritate sonete, se deschide cu o *Scurtă autobiografie*, relevantă pentru cei ce vor dori să pătrundă în tainele universului său liric: *Sunt biet izvor la margini de pustie / Și m-am născut din plânsul mamei mele, / Iar unda mea – grădină-a mii de stele – / Pe niciun însetat pribeag n-umbie. // Că mi-au turnat pe-ascuns trei zâne rele / Tot cupe-ntregi cu blestem și mânie... / Sunt biet izvor la margini de pustie / Și m-am născut din plânsul mamei mele. // O dată doar, din drumu-i abătut / În prag de primăvară timpurie, / S-a oglindit în unda-mi viorie / Un om ciudat... / Și nu l-am mai văzut. // Sunt biet izvor la margini de pustie...*

Datate sau nu, poeziile incluse în sumar sunt plasate de postfățător sub „zodia sincerității și a modestiei” și se remarcă în primul rând prin meșteșugul și virtuozitatea cu care autoarea așează în tipare clasice fluxul propriilor trăiri, dominat în parte de binomul „Joc

vechi – joc nou, umbră – lumină” și de noianul de amintiri smuls uitării, alături de „Nimicuri dragi, comune-amândorura”.

Aidoma fotografului îndrăgostit pe care-l immortalizează într-o secvență poetică, sensibilă autoare ne redă „Splendoarea unei clipe trecătoare, / Un strop de azi plasat în viitor, / Un leac de preț când darurile dor / Și-ți plâng în suflet stele căzătoare”.

„Uitată liră”, poeta își chestionează nu o dată sufletul, întrebându-l de ce mai vrea „cântări de mult uitate / Când templu-i gol, sărac și părăsit, / Cu zidul ars și socluri răsturnate, / De unde zeitatea a fugit?”, dar nu scapă de întrebări nici cei înălțați de patima trufiei, în fond bieți „Pitici legați prin soartă de pământ”.

„Gând hoinar prin zgură, cam trist și fără de rost”, cum se consideră, e dezamăgită că se „risipește orice zi trecută”, că a durat „Cetăți cu ziduri șubreze” și că visul ce i-a călăuzit pașii e acum „pom desfrunzit”, iar în față nu se întrezărește decât abisul.

Gândul, de altfel, o roade ca o „rană veche” și acestea, din câte deducem, n-au fost puține, începând cu cele provocate de iubitul – și darnic, și zgârcit – învățat să fure ce-a dăruit și încheind cu cele legate de tragedia prin care au trecut „înstrăinați(i) martiri cu chip de sfânt”, dar și alți „Hristoși crucificați de mâini barbare / Pe altarul țării prefăcut în rug”.

Ilustrativ în acest sens e sonetul

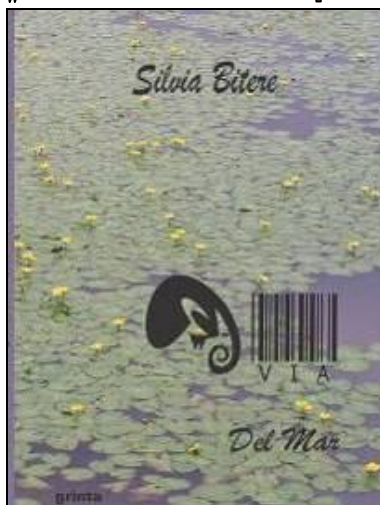
Tinerețe furată, scris în 1959, dar nepublicat până-n 2001, din motive lesne de înțeles: Noi n-am fost tineri. Muguri cruzi în soare / Înșiruți pe gingașe tulpine, / Ne-am ofilit pe rând și mâini haine / Ne-au azvârlit în taina din cărare. // S-au risipit și visele – ciorchine / La poarta inimii! Pustiitoare, / Teroarea ne-a cerut în zvon de floare / La idoli noi gândirea să senchine. // Și gândul, ca o ciută fugărită / De troglodiți cu degete murdare, / A sângerat sub lovituri barbare, // Dar mut rămas-a țipătul durerii, / Și-n umbra sfânt-a vechilor altare / A așteptat minunea învierii.

De un puternic impact emoțional sunt și *In memoriam*, dedicată eroilor căzuți pe stepele rusești în intervalul 1941-1944, *Dialog în noaptea sfântă*, cu trimitere la anii grei și plini de suferință ai deceniului V din secolul trecut sau, ceva mai recent, *Moartea nukului*, din epoca demolărilor (august 1989), eveniment la care gingașul său suflet nu avea cum să nu vibreze: *În rădăcini cazmalele izbeau, / Era o larmă de infern pe stradă, / Copiii se-mbulzeau ca la paradă: / Cei ce fuseseră copii plângeau. // Și nimeni nu știa de ce, nici cum / S-a nimerit ca-n pașnica grădină / Ideea de „nflorire citadină” / Tocmai prin nukul vechi să-și taie drum. // Fremătător, cu crengile spre soare, / Într-o cumplită zbatere finală, / Murea răpus în lupta inegală, // Prin vaieru-i vibrând o nu știu ce / Amarnică, agonică-ntrebare: / „De ce, o, Dumnezeu meu, de ce?”*

În pofida acestor țipete ale durerii și a faptului că, din varii pricini, „Viețile și-au stins pe rând văpaia, / S-a spart în țandări al iubirii vas”, poeta Mărioara Popovici a știut să-și reverse toată dragostea către cei din jur, astfel încât, sorbindu-i „slova deasă” a tânguirilor de caval, nu putem decât să ne alăturăm demersului său din final și să strigăm în cor, cu toată forța și convingerea: *Hei, oameni, în lături ucigașii! / Frânați ACUM, nu mâine al nebuniei mers, / Căci vreau să plec pe drumul ce n-are sens invers / În pace și cu gândul că ne-am salvat urmașii.*

CORNEL GALBEN

„Nereu există un nou început“

Născută pe data de 18 ianuarie 1977, **Silvia Bitere** a publicat cel dintâi volum de versuri, intitulat „De-a Caroline“, la Editura Grinta din Cluj-Napoca, în 2012, având bucuria de a primi „botezul“ din partea a doi importanți critici literari. Mă refer la Alexandru Cistelean și A.I.Brumaru.

În anul următor, 2013, Silvia Bitere a publicat al doilea volum de versuri, intitulat „Gri Kamikaze“, la Editura Eurostampa din Timișoara, iar în anul 2014 i-a apărut volumul de proză scurtă, „Povestiri cu scaun la cap“, la aceeași editură timișoreană.

Recent a ieșit din tipografie un nou volum de versuri, intitulat „**S-VIA Del Mar**“, la Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2015, având o grafică de invidiat. Am avut fericita ocazie să primesc această carte, cu autograf, de la tânăra și talentată poetă și trebuie să recunosc, încă de la început, că am lecturat-o cu sufletul la gură.

Spontaneitatea discursului liric, originalitatea și frumusețea metaforelor, dar și „arderea“ sublimă a cuvintelor m-au impresionat în mod deosebit: „**un infractor care pătrunde în casa poetului / să-i cumpere visul va fi dat în judecată / pentru furt calificat**“ (să nu intrați în visul poetului - p. 82) sau: „**am adunat cu ochiul meu din aur o poiană plină cu voi / și-am dat să bea**

fiecărui trecător din ea / iar când păpădiile au început să plutească prea des în vânt / nu am mai simțit depărtarea dintre două aripi / pe care eu le-am numit când-va inimi“ (poem alcalin - p.54).

Versurile pe care Silvia Bitere le dăruiește iubitorilor de poezie, curg parcă tumultuos, asemeni unui râu de munte ce se rostogolește vijelios, șlefuiind piatră după piatră. Ea este convinsă că: „**un poet adevărat nu mizează / decât pe dimensiunile sufletului său / ... / uneori este pervers și adesea absent cu cei din jur / ... / de aceea trebuie să greșească / doar în dimensiunile sufletului său**“ (dimensiunile sufletului - p.19).

În majoritatea poeziilor sale, autoarea acestui minunat volum lasă impresia că trăiește într-un mirific tărâm, privilegiat, care îi aparține și pe care-l apără cu toată voința unei adolescente ambițioase. Adeseori, îi place să viseze cu ochii larg deschiși: „**în vis se trăiește cel mai bine / ești complice cu cine vrei tu atunci când vrei tu / te poți rostogoli ai arme de toate dimensiunile / ești un lunetist cu suflet mare / care atrage atenția tuturor / în minunăția zilelor...**“ (trage draperiile - p.56).

Silvia Bitere încearcă și reușește să ne convingă că „**iubirea nu are nevoie de glorie / de trâmbițe ori trompete**“ (poem pentru ea - p. 31) și că uneori „**au luat-o razna fluturii în mintea omului**“ (cu aripi de cuc - p. 38).

Uimitor și impresionant cum „**parfumul nobil va ridica fustele / celor mai rafinate**

doamne /.../ fluturii vor zbura din rochiile rafinate“ (poem în cinstea bărbatului - p.7).

Regret că nu pot cita, în întregime, o superbă poezie, intitulată *discuția* - pag.71, din care voi reproduce doar câteva versuri, lăsând curiozitatea celor care vor avea fericirea să o lectureze în întregime, după ce își vor procura volumul semnat de Silvia Bitere: „**dintre toate discuțiile purtate cu Dumnezeu / am ales tăcerea / ca simbol al eternității noastre vremelnice**“.

Lumea copilăriei, cu toate bucuriile și jocurile ei, trezește frumoase și emoționante amintiri în sufletul și în inima poetei: „**la noi ninge în casă de câte ori veneau sărbătorile / așa era la noi în suflet / așteptam să prindem forma oamenilor de zăpadă / ca să trăim în cele din urmă trista bucurie / de a ne topi unul sub ochiul celuilalt**“ (acasă e bine - pag.75) sau „**pe vremea când femeile nu-și părăseau casa / pentru orice pasăre trimisă din cer / pe vremea aceea tata aduna strugurii / iar noi / iar noi da / eram fericiti**“ (poem alcalin - pag.54).

Nu o cunosc pe Silvia Bitere, dar mi-au plăcut poeziile sale, găzduite în paginile unor prestigioase și apreciate reviste literare, în ultimii trei-patru ani.

Nu știu cărui curent literar ar putea fi alăturate cărțile sale de versuri. Știu însă că este una dintre cele mai talentate și mai valoroase voci lirice, apărute în peisajul literaturii noastre contemporane, precum o nouă stea într-o constelație a inefabilului.

Nu pot să închei fără a reproduce fraza pe care Silvia Bitere a așezat-o, în loc de prefață, pe prima filă a acestui nou volum: „**Poezia mea este o chestiune serioasă. La originea ei trăiește veșnic fantezia, de unde nu-mi pot imagina dacă fantezia este sau nu și ea serioasă, dar cu siguranță este VIE !**“

Lecturând acest volum, trebuie să o credem pe cuvânt...

IOAN VASIU

Annamária Mór-Sághi,
„Muntele de foc“

ZBORUL ALB AL POEZIEI/ POETULUI

„și/ dacă vreodată păsări din cer/ îți
vor păstra/ flori albe-n cale/ să nu te
miri:/ Sunt florile sufletului meu/
înflorit pentru tine/ în primăvara
întâlă/ a unui zâmbet/ suav” (Zbor
alb)

Costel Simedrea și poezia „maximalistă”

Poetul reșițean Costel Simedrea, ajuns la a opta carte, este în continuă ascensiune. (Nu degeaba beneficiază și de o micromonografie, semnată de Gh. Secheșan și intitulată *Icoana din izvor.*) Născut la Răcășdia, unde a urmat și școala primară, C.S. transformă în fiecare an în sărbătoare literară ruga de la Răcășdia, adunând acolo o pleiadă de poeți/ scriitori/ prieteni, cu prilejul lansării unui nou volum de versuri.

Temele poeziei sale (care ocolește programatic minimalismul, mizerabilismul și orice alt curent literar aflat pe... val) sunt cele ale marii poezii dintotdeauna. Vorba cuiva care, întrebat despre ce este vorba în cartea recent citită, răspunde: autorele nostru scrie despre puține lucruri. Nu e vorba despre (mai) nimic în cărțile lui, ci doar despre viață și moarte, dragoste și durere... Tot la fel, în cărțile care poartă marca C.S. (de la Caraș-Severin...) întâlnim „doar” aceste teme: timpul și ano-timpul, iubirea plus cuvântul – dragostea pentru cuvântul frumos rost(u)it – viața și moartea, realitatea și visul, sacrul și profanul. Și cu asta am spus (poetul a spus!) tot, sau aproape tot. Fiindcă oricât ar fi de atotcuprinzătoare opera poetică a lui Eminescu – să zicem – tot mai rămâne ceva și pentru Ștefan Petică...

Dar, spre a ne „lega” de ceva anume, avem în vedere, luăm în colimator cartea de anul trecut a poetului, apărută la prestigioasa editură Brumar, o antologie având la bază cele șapte plachete apărute până acum, între 2007 – 2013. Poetul (își imaginează că?) născoceste cuvântul – de fapt, orice poet adevărat reinventează prin poezia sa lumea/ cuvântul: lume care, ea însăși a fost creată prin Cuvânt.

Născocind cuvântul se intitulează acest volum antologic de 232 de pagini, antologie și prefață de profesorul și criticul Gh. Secheșan – postfață de N. Sârbu, poet

vizibil în peisajul liricii românești contemporane.

Poezia – în general, a lui C.S. în special – se compune din „mucigaiuri rare” (titlul volumului de debut, din 2007).

Fără a fi vorba de cunoscutele „bube” și „mucigaiuri” argheziene, avem în față o poezie încărcată de „nestemate sufletești” – expresia aparține regretatului Gh. Azap, care face prezentarea de pe coperta a patra. Se remarcă, în primul rând, la C.Simedrea o bine strunită știință a titlurilor: cele mai frumoase dintre toate titlurile sale mi se par a fi *Cărarea de cenușă* (2011), *Tristețea substantivelor comune* (2008) – dar și *Strada Mare* (2012).

O privire fugară aruncată asupra cuprinsului volumului antologic (care conferă cam o pagină fiecărui volum publicat scoate în evidență titluri grăitoare, precum *Părăsire*, *Risipire*, *Semn de întrebare Vedenii*, *Zbor alb* (pentru *Mucigaiuri rare*, 2007); *În grad de cavalier*, *Așa grăit-a Zarathustra*, *De dincolo de pod* (*Alba-Neagra*, 2010), ș.a.m.d. *Tristețea substantivelor comune* conține numai titluri compuse dintr-un singur cuvânt (substantiv comun...) și dispuse în ordine alfabetică (*Amurg*, *Apus*, *Aripa... Somn*), iar *În căutarea titlului pierdut* – un alt titlu interesant, de volum – 40 de poeme fără titlu.

Am făcut această enumerare cu un scop precis, fiindcă în demersul meu analitic îmi propun să relev o față mai puțin cunoscută a poeziei lui C.S., anume: propensiunea ei către postmodernism. Gh. Secheșan remarcă autoreferențialitate (valabilă în multe

aspecte ale poeziei simedrene – noi însă ne vom opri asupra acestui aspect aplicat actului creator.

Astfel, dacă urmărim în mod expres aceasta în totalitatea poeziilor analizate, remarcăm ușor că poetul scrie o continuă „poveste” (avem mai multe bucăți cu acest titlu rispite prin volume); îl interesează Cartea, Cuvântul, scrie „scrisori” lirice, Jurnal(e)...

Astfel încât, dacă am considera doar acest aspect, făcând abstracție de ecourile puternice din Eminescu, Bacovia, dar și din fondul folcloric românesc, am putea crede că avem de-a face cu un poet postmodern în registru clasic. Dar de fapt este vorba de un clasic răstăcit printre poeții (mai tineri) în viață, un romantic... „maximalist”.

Zbor alb

Poezia intitulată *Poetul* (din vol. *Strada Mare*, dedicată confratelui Daniel Ilie) e cea dintâi care dă socoteală de aceste lucruri: „Își dă cu capu-n lună/ Se-mpiedică de stele/ Proprietar de fluturi/ Și de idei rebele...” Ideile acestea rebele izvorăsc desigur dintr-o tradiție mai lungă a boemei poetice românești (ne aducem aminte de volumul *Proprietarul de poduri* al tânărului Mircea Dinescu). „Povestea” poeziei lui C.S. include, cum se și cuvenea, înainte de toate, amintirea copilăriei – sau, și mai bine exprimat, începe cu/ din copilărie: „Eu te cunosc de când eram copil... Și mai târziu/ Cu zmeul-zmeilor am luptat să te păstrez/ Am furat salata din grădina ursului/ Și am cules apa vie” (*Poveste*, din primul volum, cel de debut). Dar, cum spuneam, întâlnim și alte „povești” rispite prin alte volume: „Și dac-am fost doar risipire, cine-o să mă strângă/ Dacă din povestea asta vine vremea să mă smulg/ Când simt în cercul dinspre partea stângă/ Că-și frânge-n zbor aripa mirarea unui fulg”. Iată câteva versuri antologice, din poezia *Scurtă poveste*, volumul *Alba-Neagra*. Dar povestea continuă, se transmite mai departe, în volumul *Cărarea de cenușă*: „Dar să te-ntorci, ori nu mai poți/ Ori nu te lasă cineva/ Și va rămâne fără soț/ Povestea mea de mucava” (*Poveste de mucava*). Dar, pentru că într-un târziu, „cu tâmplesure/ Chiar și poveștile mai mor”, →

REMUS VALERIU GIORGIONI

povestea copilăriei în poezia simedriană (nu zicem „simedrică”, fiindcă s-ar putea citi simetrică!) se continuă cu scrisorile și jurnalul vieții care – vorba unui scriitor cunoscut – este amară și dulce: „Îți scriu ție, cea de nicodată/ Cu pana unei păsări pustiită-n sud/ Îți scriu poema de nimenea cântată/ În șoaptă ți-o scriu, doar eu să aud”. Cu această Scrisoare din vol. *Tristețea substantivelor comune* intrăm în alt areal al poeziei marca CS: arealul dragostei, care cuprinde singurătate, tristețe și renunțare: „Îți scriu de renunțarea din aripă/ La ceas de noapte nedorit, pustiu...” O altă scrisoare, de data asta adresată (dedicată) unui prieten blond rățacit-și-călătorit către blondele stele, întâlnim și în *Alba-Neagra*: „La celălalt capăt de pod/ Așteaptă fratele meu blond/ Îmi cere râul să-l înnod... Ci stau închis într-un prohod” (*De dincolo de pod*). Dar iată și adevărata Scrisoare – poemul care urmează în economia volumului: „Lovește amnarul de aștri Dumnezeu/ Pentru a-mi aprinde ultima țigară/.../ Voi fi salahor la cărat de stele/ Dar din raza lor pat nu-ți voi mai așterne...” Am ajuns astfel la altă etapă a acestei poezii miraculoase: maturitatea dezabuzată, în care încolțește fertil gândul morții, cu ecouri argheziene: „Tu nu aștepta: nu mai vin acasă/ Oricât aş vrea, n-o să mai pot!” Viermele morții, al înstrăinării ființei se strecoară chiar într-un splendid Cântec de mai: „E codrul acum plâmuire de fum/ De parcă din focuri și-ar fi alcătuit un strai”.

Este timpul când bătrânul nai cântă nostalgic „Despre zborul purtat de postumul cocor/ .../ Despre toate ce-au fost și mă dor”. Poezia *Jurnal*, cu care începe *Strada Mare* reprezintă consemnarea/ constatarea dureroasă a inexorabilei treceri, a morții copilăriei: „Jurnal pentru nimeni, niciodată.../ Nu îl citi, nu răscoli cenușa/ E ceasul de taină al nopții/ În care copilul își omoară păpușa.../ Când stinse, din ochiul secunde/ Stelele căzătoare ne cheamă”. Este vremea tristă a exasperării, când „Triluri ruginesc în zăvor/ Cântatul ar vrea să mai zboare/ Dar aripa e ruptă de dor...”

... Pornind la drum în încercarea mea de a mă apropia de sufletul poeziei prietenului reșitean, mi-am propus de la bun început să nu repet spusele celorlalți, puțin de fapt, referenți. De aceea voi revela în continuarea acestui articol apropierea

lui C.S. de poezie, prin apropierea de ceea ce înseamnă *Cuvântul*, *Cartea*, *Manuscrisul* (titluri de poeme, alături de *Poem*, *Linotipistul*, ș.a., care revelează propensiunea spre scris a ființei creatoare).

Viața ca o coală albă de hârtie

„Citește ce ți-am scris”, îndeamnă poetul în poemul *Cartea*, într-un timp mitic, al poeziei, „În timp ce înserarea se așterne.../ Când vine vremea păsării eterne”. Cuvântul este întruparea singurătății, chiar singurătate personificată (în persoana poetului): „Trist, obosit, adus de spate/ Prea singur se plimbă un cuvânt” (*Cuvântul*). Manuscrisul uitat pe masa de lucru a poetului poate fi un poem, o scrisoare în versuri adresată iubitei, văzută ca sentință de condamnare la moarte a iubitului-poet... Sau, la rigoare, harta unei comori ascunse de pirați (*Manuscrisul*). Într-un poem – omonim – găsim chiar explicația, hermeneutica poemului și poetica lui: „Nu căuta poemul aici! Nu-l vei găsi/ Cum poți să crezi că viața e-o coală de hârtie/.../ Și dacă simți în suflet cum se zbate-un val/ Ai înțeles ceva din cânturile mele”. Cânturi care nu sunt o simplă înșiruire de vorbe, vorbe goale, povești, ci chiar sufletul poetului așternut pe hârtie. Poetul scrie „Cu pana unei păsări pustiită-n sud/.../ Îți scriu de renunțarea din aripă”. De unde eu, cititor, înțeleg că iubirea neîmpărtășită retează aripile poetului

Iustinian Ghiță, „Fleurs du mal”

Radu Anton Maier, „Profetul”

și avântul poeziei. (Toate versurile și poemele citate în această secțiune sunt din *Tristețea substantivelor comune*). De criza cuvântului în general, dispariția din dicționare și din poeme a cuvântului tinerețe, se face vinovat doar *Linotipistul*; numai că acesta nu e un simplu tipograf, ci adevărat mesager al destinului: „Intrat-a-n faliment tiparnița privată/ Nimic nu se culege și nici nu se mai scrie!”

Poetul se lovește de lună, „Se împiedică de stele”, trece nepăsător prin viață, fluierând impertinent și impenitent pe la ferestrele redacțiilor literare (cum spunea pe timpuri Ion Gheorghe la o Poștă a redacției despre autorul acestor rânduri). Săpător de fântâni în sentimente (*Poetul*, poem dedicat fratelui *Daniel Ilie*), C.S. bea din fântâna adâncă și limpede a poeziei. Iată și o posibilă concluzie: fermecătoare ca o fată de 15 ani, dată în pârg, dar încă necoaptă, poezia lui Costel Simedrea spune multe – uneori prea multe, când s-ar cuveni să le sugereze doar... Și a rămas cam prea aproape de copilăria, copilăria sa și a poeziei, faza sa simbolistă (fapt care poate însemna în același timp calitate, dar și defect). Cu asemenea zestre lirică în corolar – la care putem adăuga și unele ecouri benefice din Esenin – această poezie este indubitabil una autentică, de luat în seamă. Iar dacă autorul articolului de față declara cândva, cu o emfatică stupizenie, că „nu este un prea mare fan al poeziei care poartă marca „CS” (ci mai degrabă a omului și prietenului, cu adevărat de excepție), prin acest demers fac(e) mea culpa, așezând în pagină, cu prilejul acestor analize, reconsiderările de rigoare.

* Costel Simedrea, *Născocind cuvântul*, Brumar, Timișoara, MMXIV

Poeți tăcuți ai marilor orașe.

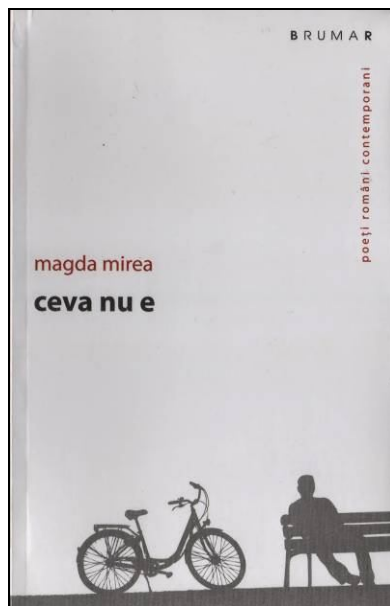
Magda Mirea

Dacă ar dori cineva din București, dintr-un cartier cum ar fi Titan, să fugă în lume, *de urât și de-ntristare*, și n-ar găsi la repezeală unde, un volum de versuri ar fi o varinată. Cu o carte în mână se aprinde lămpașul din frunte și încep să alunece pașii timizi prin galeriile subpământene ale poeziei. Oare de unde se inspiră poetul acesta, care este chiar vecinul meu? De ce el poate să vadă frumusețea, acolo unde noi nu vedem decât banalitatea?

Astfel mă întreb când citesc unul din volumele de versuri ale poetei bucureștence, Magda Mirea, **Ceva nu e**, apărut la Timișoara, Editura BrumaR, în anul 2014.

Cu discreție, ea ne conduce spre o lume tainică, în care se încheagă chipul Femeii din zilele bune ale primăverii, din zile ploioase și din ierni. Magda Mirea creează imaginea Femeii urbane, care poate fi văzută în parcuri, la ferestrele blocurilor, pe stradă cu o umbrelă roșie, dar niciodată nu poate fi înțeleasă, pentru că, în oraș, femeile sunt „*animale de rasă înfășurate în idei*” (**sunt câteva cuvinte în lume**), trec mult prea repede, se topesc în tumultul mulțimii: „*în mintea mea înălțată în umbra celei mai senzuale femei/ rămâne o gară/ prin care urcă un anotimp*” (**al dente**). În poezia **fu**, concluzia autopsiei unei femei dă la iveală principalele coordonate ale erotismului, nu ale morții: „*femeie, animal de sânge/ fără memorie în dragoste/ urme reale de atingeri în palmă și cuvinte uitate/ sau imaginea unei păduri albe pe care a străbătut-o noaptea/ posedată înainte de a îngheța de o dulce amăruie fantezie erotică/ fără gânduri ascunse libertatea de a inventa orașe/ gări/ oriunde/ și ce era mai straniu: cineva îi ocupase toată inima/ încât toată viața respirase suspendată de un nor*”.

Imaginea orașului se insinuează subtil, pe fundal, ca un suport al trăirilor intense: „*toate*

femeile din oraș poartă umbrele roșii/ toate femeile umblă nud/ și ziua se întoarce din drum/ nesătulă”. Uneori este un oraș pustiu, „*în orașul meu există o stradă/ fără oameni/ doar un ceas franțuzesc*”, alteori orașul năvălește în suflet, tumultos: „*orașul se risipise în mine/ o aplecare a inimii/ și toate ceasurile se topiră/ ca o tritețe restituită*”.

Este o lume în derivă, care absoarbe și care inspiră, un spațiu matrice: „*cobor dintr-un oraș unde câinii stau/ la o singură fereastră/ departe de cuștile oamenilor[...]/ sunt locuri unde sub fiecare piatră/ cineva ca tine/ a ascuns partituri*” (**mă netezești**).

Unitatea compozițională a volumului este dată de leitmotivul căutării de sine, încercare de a descoperi feminitatea prin raportare la celălalt: „*de mă vei cunoaște/ mă vei iubi*” (**o lebdă exclusivistă**). Iubitul străin, misterios, tandru sau agresiv, se cucerește, „*năvăleam în inima lui de-acasă/ de parcă aș fi luat o carte fără să plătesc*” (**desprindere de pe os**), se transformă după imaginația femeii, „*ea trebuie să fie vinovată/ că nu mai e același. îngăduit de alții*” (**ca un canon smuls dintr-o femeie**); el devine parte din amintiri „*în mormântate în inimă*”: „*pe cei dragi îi voi înmormânta în inimă/ pe cei absenți îi voi hăitui*” (**infidela mea mirare**).

Recunoaștem în poezie coordonata amar-ironică, plasată într-un plan secundar, realizată prin registrul aparent științific, care se insinuează în cel poetic.

Poezia **fu** atrage atenția, într-un limbaj de specialitate, cum se descoperă feminitatea, prin autopsie, ca singura formă care mai amintește că a existat dragoste pe planetă: „*așadar, în urma dezghețului primordial/ în spatele lumii a fost descoperită o formă incertă/ părea o rumație a unui poet/ care dădu de cap specialiștilor, astfel încât concluziile autopsiei care a durat foarte puțin, de teama risipirii formei ca idee...*”.

În alt text apar clișee din registrul culinar: „*devărul rămâne doar o banală pomană a porcului/ lipsită de distincție*” (**mă plictisesc într-un punct**), care concretizează o lumea din care dispar valorile morale.

De asemenea, se menține nota ironică ori de câte ori omul angajează o luptă cu timpul: „*mă oprisem să te iubesc/ într-o intersecție/ îmbătrânisem în punctul acela...*” (**noaptea în brațe**).

Titlul volumului, ales după numele unei poezii, sugerează încercarea de a recupera un timp care lipsește la inventar: copilăria.

Femeia abia învață să cunoască lumea prin joc, că devine adult: „*apoi se întâmplă două anotimpuri/ într-o zi/ un copil își desenează aerul/ pe un zmeu/ apoi vine așa o apă/ și adună toate numele vechi/ vine așa o dragoste/ și noi nu știm ce este*” (**ceva nu e**).

Magda Mirea, cu răbdarea specifică femeilor și poezilor, are curajul să dezvăluie universul intim, feminin, ca alternativă la viața tumultuoasă a orașului, la care alege să participe cu discreție și, la cel mai mic semnal de alarmă, se refugiază într-o metaforă.

Ea este unul dintre poeții tăcuți ai orașelor, care depun mărturie că o limbă nu dispăre atâta vreme cât mai are poeți.

MIHAELA BAL

Antologii

GALAȚIUL, PORT LA POEZIE

Concursul Național de Creație Literară "Ion Creangă" - Brăila a ajuns la ediția a X-a. Un parcurs de amploare, care a antrenat mii de elevi din toată țară și din comunitățile românești din străinătate, precum și din Republica Moldova.

Câștigurile acestui concurs, ca și ale multora altele de acest fel, sunt legate înainte de toate, cred, de promovarea lecturii, de integrarea scriitorului contemporan în lista întâlnirilor necesare, dincolo de o programă școlară cu limitele ei, cu lipsurile ei, care nu oferă o imagine cuprinzătoare a istoriei literaturii contemporane.

Sub tot felul de presiuni și imperative, manualele de literatură s-au scăpat de mulți autori, clasici și contemporani, deformând percepția integralității.

Judecata criticii promovată de acest concurs, între altele, nu e doar un exercițiu didactic, ci ea devine și instrument în alegerea lecturilor... minimale pentru formarea intelectuală a unui tânăr.

Acest concurs mi-a oferit mie, ca scriitor, posibilitatea să constat grilele de receptare ale operei unui autor contemporan, necanonic, dincolo de ofertele bibliografice ale manualului.

Trebuie să recunosc că au fost reconfortante întâlnirile cu lecturile critice ale unei generații aflată în căutarea propriei identități, a propriilor repere culturale.

M-a surprins în multe cazuri judecata critică matură, profundă,... profesionistă, făcută de tineri încă nedeprinși cu limbajul și cu exercițiul critic decât în termenii aproape standardizați ai receptării cel mai adesea șablonizate, care ține departe plăcerea, bucuria lecturii.

M-a surprins, la ultimile ediții, participarea concurenților gălățeni, în special a celor care sunt antrenați în... descoperirea literaturii de prof. dr. Corneliu Goldu.

Dar, la ediția a X-a, lista acestor dascăli minunați a crescut cu încă câteva nume:

dr. Diana-Cătălina Popa, Țigănuș Veronica, Ciobanu Cristina, Aura Cășuneanu, Chiscoci Olguța, Căraușu Nicoleta, Di Grandi Nicoleta, Alexandru Tanța, Lungeanu Violeta, Stanciu Violeta, Melinte Mihaela, Cojocar Dorina, Mariana Anton.

Numărul participanților a fost de fiecare dată consistent, cum consistente au fost o bună parte dintre lecturile critice, dar în 2015, gălățenii s-au întrecut pe ei.

M-am simțit un privilegiat, un norocos al soartei, să am parte de astfel de lecturi, bine dirijate și susținute de dascăli împătimiți, conștienți de misiunea pe care și-au asumat-o.

De aceea am publicat și această plachetă, care însumează doar concurenții gălățeni, ca o distincție a participării lor.

E gestul meu de apreciere și mulțumire.

Sunt date la care adaug că la Galați am fost distins cu premiul revistei *Luceafărul* în 1979 și Premiul special al Juriului, în 1980, la Festivalul de Poezie „Baladele Dunării” – temeuri suficiente care mă îndreptătesc să numesc Galațiul PORT LA POEZIE.

Visul meu este ca și aceste întâlniri pe meridianele poeziei, oricât de întâmplătoare au fost acum, să fie urmate de un altădată, în care literatura, poezia să facă parte din hrana spirituală a celor care au învățat la timp abecedarul lecturii critice.

NICOLAE BĂCIUȚ

Cuvânt

Glorie ție, cuvânt nemernic
tăvălit în tranșeele veacului
înșelat și trădat
de toate gramaticile
și de-a bogatului
și de-a săracului
decorat după dezastre, ucis
și înviat de gura arsă a poezilor
haină de gală a fricilor mele
frunză amară a dimineților,
cheie a lumii, când te gălesc
îmi gălesc moartea prin poezie
glorie ție, cuvânt nemernic,
glorie ție.

A privi

A privi ca și cum ai ucide
Imaginea de până acum
A schimba o minciună
Pe-o minciună mai mare
Un foc fără fum.
A privi - a uita din trecuta iubire
Clipele lașe de la-nceput
Și îmbătrânirea din
zâmbetul care
adevăr ți-a părut.
A privi - a muri cum mor
sunete vechi
din pierdute cuvint
tot mai orb, tot mai nins,
tot mai singur
tot privind înainte.

Sfârșit

Hei, sfârșitul, ce faci
hei sfârșitul, ce ești
spinare de cal
ca pe-o cruce de deal
atâta minciună, atâtea povești,
un cuvânt sau o stare de somn
o boală a pașilor
care nu mai ajung
hei, tu, marginea marginii,
ochiul meu orb,
brațul meu ciung,
după tine potopul, spuneai
după tine tăcere
genialul poem al poetului mort
sfâșiat de mistere
hei, sfârșitul început
într-o clipă ce piere...

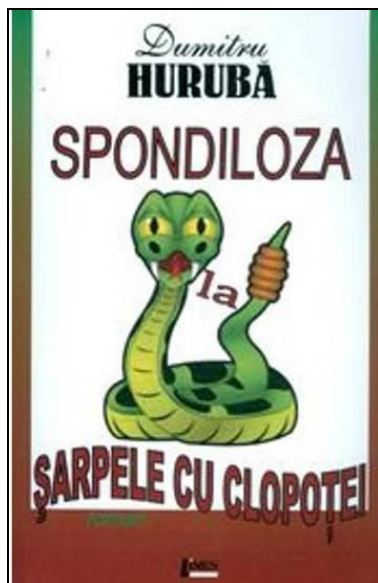
NICOLAE DAN FRUNTELATA

Jurnalul unui pisho-filozof

Cu un limbaj cursiv, cu mult umor și multe lecții de viață, Dumitru Hurubă are ceva să ne spună: există boli incurabile de care nu scăpăm! Incultura, superficialitatea, nepotismul, vorba goală, efectul capra vecinului, epopeea personală în ținutul zăpăciților de tranziție, judecata vecinului de balcon, goana după nimicul cel de toate zilele...

Deși pare un roman din zona umorului bine temperat, cartea *Spondiloza la șarpele cu clopoței*, ne prezintă viața unui român în timpul tranziției sale spre altceva, mereu altceva, încărcătura este una existențială. Neconformist, sincer, Andricuț Vetreanu, eroul principal, este mereu contra curentului, cei din jur îl văd ca pe un șarpe mereu pregătit să arunce veninul unei idei, sarcasmul vorbeii, replica brutală care-l scoate pe omul de lângă el din normalitatea lui anormală. El are replica pregătită, prietenul, colegul de serviciu, neamurile, toți îl privesc ca pe un ciudat. Suna cumva cunoscut, mereu votăm cu cei care au replica la ei... Epopeea începe la școală, trece prin gulagul familiei, prin concasorul de la locul de muncă, prin inchiziția vecinilor de bloc. Numele este semnificativ, Vetreanu, ca un fel de om al locului, bine ancorat în cultura sa, cu arbore genealogic, cu familie, cu verișoare pline de viață. Andricuț, diminutiv folosit de apropiați, adică eroul este apropiatul nostru, cel cu replica de acid. Biografia cetățeanului cu personalitate este motivul ideal pentru Dumitru Hurubă de a pune în valoare incultura ca argument pentru o cultură serioasă.

Se pun întrebări importante. Ce ar putea să ne diferențieze? Cultura? Lecturile? Până la urmă superficialitatea face legea în fiecare zi, spoiala de complezență, mândria fără acoperire în fapte. Elev care a trecut prin mai multe încercări, a repetat anii buni ai tinereții prin școală, ajunge tehnician la o întreprindere de transporturi, apoi, la limita

extremă, psiho-filozof, meserie la modă, meserie cu perspectivă spre sufletul omului. Este la modă, majoritate își dau cu părerea, restul mai și trăiesc.

Punctele de referință în viața eroului sunt multiple: un prostănac în fotoliu cu scârț, romancier fără voie, istorii de ieri și de azi despre familia lui Vetreanu, ceasurile vechi timp CFR care stăteau în calea armatei roșii în războiul mondial, istorii cu Împăratul Traian, imnul fluierat în biserică, întrebări fără răspuns, bârfa ca mod de viață, saltul în gol, de la tehnician auto la absolvent de filozofie-psihologie, eternul război dintre bărbat și femeie, logica agresată de imaginație, destin și arbore genealogic, paradoxurile vieții, istoria națională și teste „de ce iubim femeile”, realitatea pe care lumea ar fi bine să n-o știe, se doarme mai ușor în pantofii altuia...

Există o lovitură de teatru în toate, o sforărie a destinului...

„- Mă, Petreuțule, după ce mă alcoolizez, să fiu al dra..., schiuzmy, dacă nu-mi pari șarpe cu clopoței, bolnav de spondiloză. Schiuzmy...”

Scuza de serviciu, nu avem nicio vină, așa este destinul... Dumitru Hurubă prinde bine mentalitatea cetățeanului avid de bunăstare, mândru de poziția sa pe scara de la bloc, dornic de aventuri fără riscuri, de un chef pe cinste, vorbind despre cultură și depărându-se de cultură, privind cu

admirație spre posesorul de Trabant într-o lume sofisticată. Plus ideea că românul s-a născut geniu, sau este geniu în devenire, însă neînțeles de oameni, de neamuri, de prieteni. E o boală grea, bine redată de autor în carte, subtil și într-un limbaj care poate fi înțeles de vecinul de scară. Oricine poate scrie romanul vieții la Editura Smak-Smak...

„- Poezia „Luceafărul” știți cine a scris-o?

- Domnule Vetreanu, păru revoltat vecinul, mă credeți un... Cine-l poate confunda pe Eminescu? „Luceafărul”, „Oltul”, „1907”...”

Nașterea lui Petreuț Vetreanu este miraculoasă.

„Deci nașterea lui Petreuț Vetreanu, după cum atestă izvoarele orale ale satului Cătinu: șoapte cu năframa la gură, zvonuri și bârfe oficiale, a fost asistată de moașa comunală, altfel o țărănuță harnică, ușor sucită la minte, însă cu principii puternic-severe, între care și acela să se spele consătenii cât mai rar pe mâini pentru a nu se subția pielea, fapt care ar fi dus la bășicarea palmelor din cauza cozii sapei și a altor unelte agricole...”

Efectul, elevul Vetreanu a dorit să se căsătorească imediat cu învățătoarea pe care o vedea la școală, era „amoretzat până la leșin”.

Ajuns în situația de a deveni director la întreprinderea de transporturi, eroul are o reacție specifică șarpelui purtător de clopoței:

„- Da, și? Uite, mie nu-mi convine chestia asta. Voi nu vedeți cum, pe baza a tot felul de aranjamente, ca să nu le spun mârșăvii, se perindă prin funcții importante inși pentru care termenul de nulitate e cel mai elegant?”

În roman, descrierea continuă cu detalii, spumos, punând în lumină sistemul clientelar născut de falsa liberare și falsa democrație... Cei din jur se întreabă dacă totul este în regulă cu acest personaj care suferă pentru că ar trebui să devină director, fără voie...→

CONSTANTIN STANCU

Problemele importante pentru societate sunt privite de autor în dinamismul lor urban sau rural, problema educației are nuanțe noi, specifice noilor norme și relații dintre oameni, a cutumelor care zguduie istoria de la un capăt la altul.

„...Gata, de acum suntem occidentali, suntem europeni, suntem... Gata cu lagărul socialist, cu sovieticii, cu dictonul leninist învățați, învățați, învățați! Uraaaaa! Ce atâta carte! De-acum, ca la americani: intri în clasă și-i zici ăleia de la catedră:

- Auzi, fă, prefecsoaro! Vezi că-mi dăduși trei la teză... Știi că tata e patronul lu mă-ta?

- OK, răspunde aia speriată. Fac din trei opt, da e pentru ultima dată!

- Bine, OK! La nota asta! Apoi, om mai videa...”

Dumitru Hurubă este atent la detalii, diferențele sunt făcute de acele detalii din vorbire, din gesturi, din atitudini.

Chiar dacă folosește hiperbola, lucrurile sunt scoase în evidență cu detașare, cu viziunea și înțelepciunea scriitorului de cursă lungă, a celui care a trecut prin multe, prin încercări, prin bucurii.

Sunt puse în evidență cuvintele noi care afectează limbajul zilnic, atacă normele sociale indirect: **of course, loopinguri, all right, bastard, cool, lord, schiuzmy, good bye** etc.

Chiar dacă personajele apar în izmene în locuri publice, Dumitru Hurubă, cu multă ironie, pune în paralel trimiteri la marile creații ale literaturii universale, ale culturii, sunt vehiculate în antiteză nume importante care au marcat istoria. O face intenționat pentru a rupe mituri, pentru a reinventa mitul orășeanului cult doar pentru că locuiește la bloc...

Sunt evidențiate devierile de limbaj ale personajelor, confuzia ideilor, amalgamul de sisteme, tangajul principiilor de viață: **știrile teve, vă atenționăm în acest sex, a boctări, realizări foarte formidabile, neamț esesist, amor multiplu și fecund, aglomerație de țâcniți, remățisul de la gleznă, mozol** etc.

Numele personajelor pun în lumină caracterul.

Tehnica este a luddismului, umorul iese în evidență și schițează epoca de tranziție din societatea românească, pendulând între conservatorism, cosmopolitism, absurd, parvenitism cu orice preț, prețiozitate...

Saltul făcut de personajul principal este bine pus în lumină prin declarațiile acestuia, autorul dându-i întâietate pentru a-l face credibil.

„După ceva ani, reușisem să fiu un prețuit tehnician auto, cu atribuțiuni stric legate de domeniu și apreciat până la a fi propus pentru funcția de director.

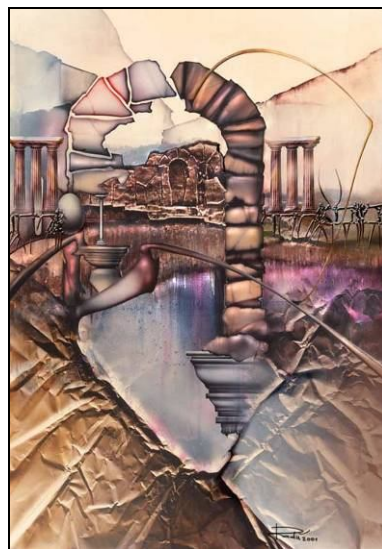
În secret, am urmat cursurile facultății de filozofie-psihologie – domeniu pe care l-am iubit dintotdeauna fără condiții, dovadă fiind și aproape nenumăratele mele spitalizări, mă rog, la psihiatrie, dar, orișicâtusi”.

Eroul este un *cal pur sânge breaz* care poate șoca, înaintarea în viața se poate face domol, cu teatrală modestie.

Ieșirea personajului din scenă este regizată cu eleganță:

„Sfinte, Dumnezeuule, iartă-mi vorbele și înțelege-mi situația!”

(Dumitru Hurubă, *Spondiloza la șarpele cu clopoței*, Florești, jud. Cluj: Editura Limes, 2015

Radu-Anton Maier, „Arcadă veche”

Două cărți despre Lucian Blaga

După ce a publicat eseu critic „Poezia lui Lucian Blaga” în 1995, studiul critic „Lucian Blaga. Dinamica antinomiilor imaginare” în 2005 și, un an mai târziu, „Lucian Blaga, - studii, articole, comunicări & interviuri”, profesor dr. Zenovie Cărlugea din Târgu-Jiu, publică în 2010 eseu-documentar **“Lucian Blaga. Solștițiul Sânzienelor”*** în care este vorba despre “muzele” poetului de la Luncrău.

Este vorba în această carte despre cele cinci *“povești de dragoste”* ale lui Blaga – după cum afirmă regretatul Ovidiu Drimba în postfața sa la carte (p. 255).

Prima și totodată cea mai importantă a fost Cornelia Blaga, soția poetului, ființă de o rară noblete sufletească. Despre ea, cercetătorul oltean afirmă următoarele: *“Cornelia rămâne, în suveranitatea ei legitimă, neatinsă de patimi și orgolii, modelându-și până la urmă sufletul într-un portret exemplar de înțelegere și devotament, de adevărată aristocrație a spiritului”* (p. 28) (s.a.). Și, mai departe, scrie: *“De menționat că în toate momentele mai delicate ale vieții lui Blaga, Cornelia i-a fost alături, sfatul ei precumpănind în luarea unor hotărâri”* (pp. 48-49).

Aflăm apoi despre dialogul epistolar dintre Lucian Blaga și Domnița Gherghinescu-Vania, soția prim-procurorului din Brașov, între anii 1941-1948, epistolarul conținând 157 scrisori (98 aparținând poetului, 56 Domniței, 2 lui Gherghinescu-Vania, iar una soților Gherghinescu (p. 87). Domniței îi dedică poetul “Nebănuitele trepte”.

Istoricul literar ține neaparat să consemneze: *“Prietenia cu Domnița nu a trecut niciodată dincolo de limitele decenței, oricât de afectuos și patetic ar fi fost angajat spiritul poetului”* (p. 88).

Tinerei Coca Rădulescu, studentă la italiană a Rosei del Conte, îi dedică Blaga “Epitaf pentru Euridike” și ciclul “Legenda veșnică”. Aceasta moare în 1946, de fizie.

O altă “muză” a poetului a fost Eugenia Mureșanu, fosta soție a protopopului Clujului, Florea Mureșanu, cu care aceasta are doi copii și de care se va despărți spre a se recăsători cu filosoful D.D. Roșca, nerămânând însă până la urmă nici →

MIRCEA M. POP

cu acesta. Pe Eugenia, supranumită Jeni, Blaga o cunoaște din toamna anului 1943, rostindu-i numele invers, Inej.

În sfârșit, ultima muză a poetului a fost Elena Daniello, medic stomatolog de profesie, soția profesorului universitar Leon Daniello, șeful Clinicii de boli pulmonare din Cluj. După moartea acestuia, ea se va recăsători cu prof. dr Nana, reputat chirurg clujean.

Casa soților Daniello o frecven-tează Blaga timp de 11 ani, din 1949 până în 1960. Prin Elena Daniello ajunge Blaga la Gura Râului, acel „colț de rai”, unde poetul a revenit adesea între anii 1950-1957 și pe unde au trecut și George Coșbuc, Ioan Slavici, Ilarie Chendi și Onisifor Ghibu.

De subliniat apoi faptul că în carte sunt incluse multe fotografii.

Unde nu s-a putut baza pe docu-ment, cercetătorul nu se hazardează nici să facă afirmații ce pot fi amendabile și nici să ia ad litteram pe cele făcute de alții [a se vedea în acest sens prietenia Blaga- soții Gherghinescu (pp. 81-82)].

Desigur că despre una sau alta dintre așa-numitele „muze” ale poetului s-a mai scris, dar meritul cercetătorului din Târgu-Jiu constă în faptul că – după o serioasă documentare prealabilă – le-a adunat într-o carte, amendând afirmațiile fără acoperire documentară făcute de alții.

Cartea de față este totodată îmbogățită cu poemele dedicate fiecăreia dintre muzele poetului.

Tipărită la o editură modestă, de provincie, și probabil în tiraj mic, cartea este prea puțin cunoscută publicului mai larg de cititori, de aceea considerăm că s-ar cuveni a fi re-tipărită la o editură din Capitală, chiar la Humanitas, care și așa se ocupă asiduu de retipărirea operei lui Blaga.

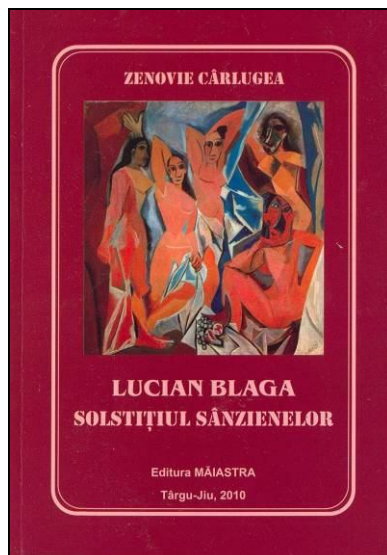
*Zenovie Cârlegea: **Lucian Blaga. Solstițiul Sânzienelor**. Târgu-Jiu, Editura Măiastra, 2010, 266 p.

*

A doua carte semnată de același autor, Zenovie Cârlegea, este „**Lucian Blaga - între amintire și actualitate**”** cu subtitlul „**Interviuri & reportaje**”, apărută în 2011.

Interviurile, constând din întrebări la obiect, inteligent formulate, le poartă Zenovie Cârlegea cu foști studenți sau cunoscuți ai lui Blaga și ideea este salutară, dat fiind că în unele cazuri a prins, cum s-ar zice, ultimul tren, adică pe intervievat încă în viață.

Fiecare dintre cei intervievați aduce noi date..

Din interviul cu Ovidiu Drimba, (1919-2015), fost asistent al lui Blaga la catedra de Filosofia Culturii aflăm că Blaga își citea cursurile și că ținea el însuși seminariile cu studenții.

Blaga a fost profesor universitar, cu intermitențe, între anii 1938-1948.

Gheorghe Pavelescu (1915-2008), fost student al lui Blaga, se plimba adesea în tăcere cu Magistrul. La despărțire acesta folosea invariabil formula „Toate cele bune!” (p. 47).

Gheorghe Pavelescu și-a susținut la Blaga două doctorate (din trei).

Dimitrie Vatamaniuc (n. 1920), îl cunoaște pe Blaga la Sibiu, în decembrie 1943, ca student, și mai apoi la Cluj. Acesta dă informații interesante și utile cu privire la „mișcarea studențească de la Cluj din 1945-1946”, care „anticipa lupta împotriva instaurării dictaturii comuniste” (p. 90). Studenții publică revista „Veac 20. Culegere de versuri” în 1947, la Cluj.

Aflăm cu surprindere că în mai 1947 la al doilea Congres Național al Frontului Democrat Universitar (F.D.U.) ținut la Cluj între 25-27 mai „Delegația studenților comuniști de la Universitatea din București o conduce Monica Lovinescu...” (p.95).

Alexandru Husar (1920-2009) l-a cunoscut pe Blaga la Brașov, în casa doamnei Gherghinescu-Vania, unde Blaga vine să țină o conferință, și l-a vizitat apoi la Sibiu, „unde era atunci în refugiu Universitatea din Cluj” (p. 108). L-a întâlnit, pe urmă, „ani la rând, adesea la Cluj, fostul său Weimar...” (p. 108).

Toma George Maiorescu (n. 1928) afirmă: „Blaga a fost și a rămas marele meu maestru spiritual” (p. 120), fiind ultimul student examinat de Blaga.

Gheorghe Grigurcu (n. 1936), afirmă: „Nu găsesc în secolul al XX-lea românesc un spirit mai reprezentativ

decât Blaga” (p. 152). Imperativul lui Blaga: „Întarcă-te, Grigurcule!” se pare.

Că-l va urmări pe critic toată viața.

Valer Popa (n.1926), după Școala Normală începută la Târgu-Jiu, continuată la Timișoara și terminată la Cluj, urmează două facultăți, de Psihologie-Pedagogie și Drept la Universitatea din Cluj, și-a dat doctoratul în pedagogie și a funcționat timp de 42 de ani ca profesor la Școala Normală de Învățători din Cluj.

Ca fost student al lui Blaga afirmă: „Cred că acest mod de exprimare, atent la fiecare cuvânt, la fiecare expresie, apoi caracterul sintetic al formulărilor, non multa sed multum, i-au adus, printre studenți, supranumele de „Sfinxul”” (p. 165).

Mai reținem: „Pentru mine Blaga a fost un munte de căldură și înțelepciune, un vârf inaccesibil. Și totuși m-am bucurat de calitățile lui umane cu tot felul său de a fi foarte rezervat, aproape taciturn” (p. 168).

Pentru sinceritatea și recunoștința care se degajă dintr-însa, mai reproducem încă o afirmație:

„...scrutând amintirile aș putea spune că în acei ani cel mai mult am fost impresionat de umanismul acestui gânditor luminat. Mai întâi îngăduința cu care trata băgătelile începătorilor sau răspunsurile la examene, unde Profesorul utiliza doar două calificative: „Bine” și „Foarte bine”, întotdeauna însoțit de încurajări, niciodată de reproșuri sau aprecieri negative, ceea ce sporea încrederea în sine a fiecăruia”. (p. 177).

Coriolan Brad (n. 1924) , din Gura Râului, de profesie medic, stabilit în Germania, relatează despre acel ținut și prezența lui Blaga în acel tărâm mirific.

În încheiere, în „Addenda”, sub titlul „Pe urmele lui Lucian Blaga în Mărginimea Sibiului”, Z. Cârlegea publică trei reportaje (I. Gura Râului, II. Sibiel și III. Ocna Sibiului) despre aceste locuri pitorești unde a fost prezent, ca invitat, Lucian Blaga singur sau cu familia sa la familia Manta din Gura Râului sau, mult mai devreme, ca student, la fostul său coleg Andrei Oțetea la Sibiel, ori la „muza” sa Eugenia Mureșanu la Ocna Sibiului.

În concluzie, două cărți interesante și utile, menite să aducă date noi cu privire la viața și activitatea poetului și filosofului, dramaturgului și prozatorului din Lăncrăm.

Zenovie Cârlegea: **Lucian Blaga. Între amintire și actualitate. Interviuri și reportaje, Craiova, Scrisul Românesc, 2011, 264 p.

APELUL LA MEMORIE

O apariție editorială interesantă, cu aspect de mozaic, în care textele de mărturie propriu-zisă, ușor de încadrat în genul memorialistic, se îmbină armonios într-o viziune personală cu alte pagini de eseistică și critică literară cultivate cu finețe perceptivă și sugestive modalități expresive, volumul *Așa a fost să fie*, publicat cu aproape un an în urmă de Ion Dodu Bălan (București, Editura Anamarol, 2014), nu poate trece neobservat. Propunând la început un itinerar prin „lumea pură a satului românesc”, primul capitol al cărții („Oameni. Locuri. Întâmplări”) cuprinde ample evocări ale satului natal și ale părinților săi, țărani simpli din Vaidei, „un sat pur românesc” de lângă Orăștie, „de pe malul Mureșului, cu vechi tradiții, datini și obiceiuri”, de care s-a simțit toată viața atât de mândru și de puternic legat. „Am învățat de la bunicii și părinții mei, mărturisește cu emoție Ion Dodu Bălan, să respect credința, fără a deveni bigot, și să fiu tolerant cu alte credințe.

Când trăiau bunicii, țineam riguros postul Paștelui, postul Crăciunului... Se schimbau toate tacămurile. Bunicul făcea, înainte de a începe o pâine, semnul crucii deasupra ei...” Emoționantă, imaginea strămoșilor și a personalităților locului capătă strălucirea și conturul ferm al unei efigii: „Ei au pus temelile culturii noastre materiale și spirituale. Iubitori ai pământului natal, inteligenți, talentați și harnici, ei au știut să semene grâul și porumbul în brazdele trase cu plugul de lemn, dar au știut cu aceeași pricepere să-și semene dorurile și visurile, patimile și nădejile, iubirea și ura, durerile fără leac în brazda de trohei și să creeze o poezie inegalabilă, izvor nesecat pentru creația noastră savantă, pentru Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, Cotruș, Blaga, Arghezi, Voiculescu, Crainic, Barbu și atâția alții...” Din aceeași perspectivă duios-evocatoare, ni se oferă o

descriere a Munților Apuseni și a lui Avram Iancu, „erou de mit și de legendă, predestinat să lupte și să se jertfească pentru nația română.”

Precum în alte lucrări de acest gen, informațiile biografice sunt contopite într-o perspectivă evocatoare mitică, cu imagini venite stăruitor din alte timpuri, cu locuri, oameni și tradiții, fapte și obiecte sau fenomene pierdute în negura timpului.

În acest context, cartea *Așa a fost să fie...* devine cu adevărat tulburătoare prin surprinderea unor trăiri adolescente, cu un accent pe rolul lecturii, al cărților și revistelor citite, înțelese „ca hrană spirituală sănătoasă a tineretului” („Evocări. Aniversări”), pentru ca în paginile imediat următoare (Capitolul „Oameni și cărți de seamă”) să fie identificate indicii explicite ale unui traseu intelectual pe care Ion Dodu Bălan îl parcurge pe o perioadă largă de aproape șapte decenii, cu imagini ale lumii Filologiei bucureștene și ale culturii românești, marcate de prestigioase prezențe ale unor dascăli și oameni de litere „care au scris lucrări și au făcut descoperiri remarcabile în știință”, de la Titu Maiorescu și N. Iorga la N. Titulescu, Ion Bianu, C. Rădulescu-Motru, Gh. Mihoc, Grigore Moisil, G. Călinescu, T. Vianu, D. Caracostea, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Boris Cazacu, Ion Coteanu, D. Macrea, Mioara Avram – Grigorescu, matematicieni, critici și istorici literari, filologi, filosofi și sociologi, istorici, geografi și geologi, fizicieni și chimiști, juriști și esteticieni. În efortul de a reconstitui momentele în măsură să acopere întregul destin literar și profesional al lui Ion Dodu Bălan, forța memorialistului poate fi fixată în cel mai înalt grad cu putință prin portretele schițate unor personalități cu o imagine aproape arhetipală în lumea literară românească, de genul celor închinat lui M. Sadoveanu, N. Labiș („Era bun, generos, frumos...” „mândru și demn”), G. Călinescu („un Faust modern”) sau lui Tudor Vianu („un model de muncă, omenie și iubire de

dreptate”), dar și în evocările realizate unor colegi scriitori din generații diferite (Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Romulus Vulpescu, Petru Dumitriu, Dumitru Popescu, Ion Brad, Ion Horea, Ion Gheorghe, Nicolae Dagoș, Nicolae Dan Fruntelată și Ștefan Mitroi), politicieni sau oameni de știință, unele elemente de psihologie, chiar dacă sumare, și de fapte biografice conferind schițelor sale portretistice multă pregnanță și expresivitate. „Personalitate proeminentă a culturii românești”, marele profesor și estetician Tudor Vianu este considerat „un patriot până-n măduva oaselor”, după cum lingvistul Al. Rosetti întruchipează imaginea savantului și a cititorului de școală, a unui „domn sobru, dar cu zâmbetul pe buze, un om încântător și sensibil la necazurile oamenilor.” Pline de tâlcuri și fine nuanțe portretistice se înfățișează evocările realizate, printre atâtea alții, scriitorilor T. Arghezi („una din vocile estetice cele mai adânci și mai autorizate ale geniului românesc”), Al. A. Philippide („structură prin excelență romantică”), Mihaela Dragomir („un cârturar de stirpe aleasă; un pătimăș al cărții, al documentelor și arhivelor...”) sau Nichita Stănescu, „un poet al cuvântului și necuvântului, al meditației, al ideilor, al pasiunii, al sentimentelor →

MARIN IANCU

surprinse în geneza lor tainică, un poet care construiește plastic într-un spațiu spiralat, de abstracțiuni.”

Copil al unor țărani drepti și onești, crescut în cultul respectului pentru oameni, cărturarul Ion Dodu Bălan s-a afirmat de tânăr ca poet, prozator, folclorist, publicist, eseist, istoric și critic literar, aducând prin întreaga sa activitate literară contribuții majore la cunoașterea operei lui Eminescu, Alecsandri, Negruzzi, Andrei Mureșanu, Coșbuc, Blaga, Rebreanu, T. Arghezi sau Ion Minulescu, urmând ca monografiile despre Ioan Slavici, Octavian Goga și Aron Cotruș să-l impună definitiv în peisajul criticii și istoriei literare românești. Intelctual de o largă cultură sufletească, un om modest, refuzând paradoxurile sofisticate, adesea simple gesturi de snobism spiritual, Ion Dodu Bălan nu a făcut flagrante concesii politice ca fost înalt funcționar al sistemului trecut, ferindu-se să acționeze în promovarea ideologiei oficiale prin procedee care să creeze tensiune și o atmosferă suspicioasă de teamă și teroare. „Rolul Consiliului Culturii, o spune universitarul și omul de litere Ion Dodu Bălan, era acela de a promova o literatură de calitate, de a debloca opreliștile puse de cenzură, de a sprijini publicarea creațiilor și nu de a le interzice. (...) În cei peste opt ani de activitate la Consiliul Culturii, în condițiile date, deloc ușoare, am învățat multe, și anume: când trebuia să fiu bățaios, insistent, când era mai bine să amân discuția pentru a o putea relua cu argumente mai solide. Și chiar să tac, atunci când se cuvenea, pentru a nu pune paie pe foc, ratând publicarea unor lucrări.” De fapt, tocmai aici pot fi identificate unele dintre aspectele cele mai sensibile ale cărții lui Ion Dodu Bălan.

Multe dintre însemnările de față au la bază o radiografie a confruntărilor dintre puterea politică și lumea literară, raporturile literaturii și ale instituțiilor culturale și științifice cu propaganda din perioada în care sistemul de la Dej încoace acționa pentru a impune cultul eroului civilizator sovietic și

al omului nou, râvnind la fericirea raiului comunist, cu tot jocul făcut de puterea politică prin pârgurile omnipotentei cenzuri, în ciuda etapelor de iluzorii semnale de deschidere date de regim în câteva rânduri.

Pot fi reținute, în acest sens, o serie de scene memorabile, sugestive pentru modul imparțial de a contura atmosfera din înaltele birouri ale lumii comuniste, nuanțând „raporturile de forță” dintre Putere și intelectuali, Ion Dodu Bălan dovedind, și în acest sens, calități proprii unui foarte bun psiholog.

Sunt de reținut aici întâlnirile cu Ion Gheorghe Maurer, finețea și rafinamentul prin care sunt creionate liniile esențiale ale portetului acestuia, „una dintre persoanele cele mai respectabile din C.P.Ex.”

Spirit deschis și agreabil, cu opțiuni ferme și bine argumentate, portretul lui Ion Dodu Bălan se conturează în direcția înfățișării unui om ponderat, fără excese politice, lucru posibil de confirmat și prin relațiile cordiale pe care le-a păstrat absolut intacte cu oamenii din lumea literară și universitară din ultimii ani, mulți dintre aceștia păstrându-i și după '89 o reală și nedisimulată prețuire și prietenie. În ciuda statutului său de „om al puterii”, după cum o parte dintre falnicii apărători ai sfintei democrații de azi îl mai etichetează pe omul de litere Ion Dodu Bălan, acesta și-a continuat activitatea didactică la Universitatea din București, fără să-și atragă antipatii sau să mențină relații încordate cu colegii profesori de catedră sau cu studenții.

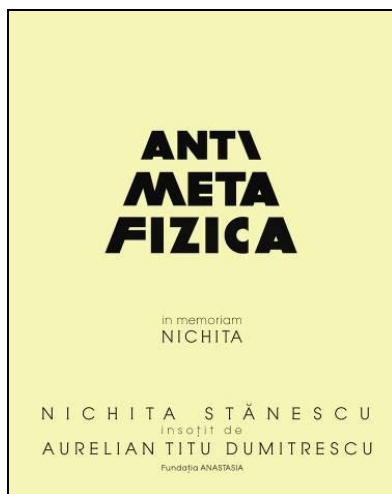
Nu scapă atenției memorialistului nici aspectele legate de experiența pe care acesta a avut-o ca profesor de literatura română la Universitatea din Toulouse (Franța) și, în egală măsură, nici ipostaza lui de simplu turist prin marile orașe ale lumii, din China în Canada, însemnările sale de călătorie reflectând interes pentru aspectele generale, economico-sociale, și, în egală măsură, pentru cele artistice, pentru frumos.

Depășind cadrele unei memorialistici convenționale, cu evocări exersate în nota unor descrieri encomiastice, perspectiva adoptată de Ion Dodu Bălan este mereu una pozitivă, generoasă, echilibrată și lucidă, ducând la o suită de exerciții admirative, încărcate de înțelegere și sinceră cordialitate și amabilitate, cu multe observații relevante privind sensibilitatea cu totul deosebită a celor evocați.

Operă de memorialistică și evocări, „o mărturie esențială” despre o lume rurală românească de mult apusă, volumul de față aduce cu sine nu numai răspunsuri pertinente la întrebări privind orizonturile operei lui Ion Dodu Bălan, cât și indicii lămuritoare asupra epocii, cu reținerea modului de funcționare a tuturor mecanismelor care aveau ca scop plasarea literaturii în subordinea ideologiei. Refuzând să se extragă din context, niciodată distant sau îngâmfat, un om de bună credință și mereu deschis adevărului, așa cum i-a plăcut să se păstreze în relațiile cu toți cei cărora le-a stat în preajmă, Ion Dodu Bălan scrie direct, asigură o anumită fluentă și liniște lecturii, evitând să intre în dispute sterile, facile ori să se impună mizând pe autoritatea pe care i-ar fi putut-o oferi statutul omului cu anumite funcții efemere ale unei foste puteri. Puterea nu i-a știrbit conștiința și nu l-a împins spre abuzuri care i-ar putea crea astăzi vreun sentiment de jenă, în comparație cu alte prezențe ale peisajului literar contemporan, aflate adeseori în ipostaze cu mult mai rigide și onctuoase.

Dimpotrivă, păstrându-se prin toate manifestările sale un om cordial, vrednic de sincere manifestări de solidaritate intelectuală cu colegii scriitori și cu oamenii de artă sau de știință din generații diferite, Ion Dodu Bălan analizează detașat realitatea, departe de a putea fi suspectat de deturnarea sau mistificarea cu deplină știință a anumitor aspecte, pentru a se putea plasa într-o postură superioară, într-o lumină predominant favorabilă.

O reeditare necesară

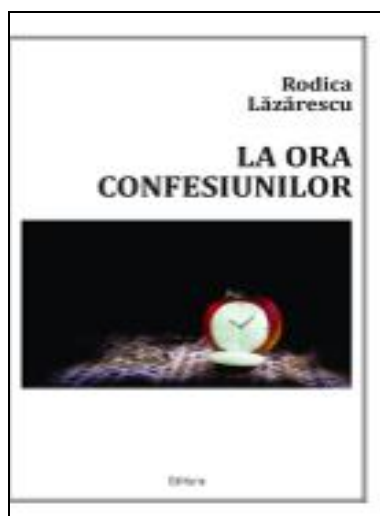

A fost reeditată relativ recent (2014) *Antimetafizica*, acea carte-mărturie a lui Aurelian Titu Dumitrescu și Nichita Stănescu. Apărută la editura Fundației Anastasia, în condiții foarte bune, ea a trecut aproape neobservată, cu excepția câtorva semne ale unor oameni de caracter și de drum lung. Acest dialog socratic despre creație și fiziologia creației, acest tratat practic, în fond, e o realizare unică în cultura română și o foarte originală mediere a esteticului prin personal, pentru ca apoi să se ajungă la o soluție necesară, cea a transpersonalului. Trebuie reconsiderată substanțial. Nu ar fi exclus ca, odată cu timpul, să capete o poziție cel puțin de egalitate cu poezia lui Nichita Stănescu. Într-o cultură mică și cu nuclee de mari originalități cum e cultura română, un raport maestru-discipol pare condamnat din cauza supraestimărilor și orgoliilor personale, din cauza nu atât a lui Nicolae Breban care se enumeră printre Goethe și Dostoievski ci, mai cu seamă, din cauza prezenteștilor și suficiențelor generației mele care nu seamănă cu nimeni, nu au fost influențați de nimeni și nu au avut modele. Fiecare seamănă deja bine de tot cu el însuși încă din starea fetală, nu? Nu are cum să treacă drept capodoperă de concepție o carte atât de importantă într-o generație doldora de imaturitate și izolaționism. E naiv să îți închipui că orice debutant e original și e deja Mozart. Foarte mulți pseudocritici folosesc un așa-zis câmp critic de prostituție etică, prin care creează inflație doar pentru a fi ei guvernatorii acestei estetici. E cazul să operăm o acțiune de denominare și să ne întoarcem la *Antimetafizica*. Dacă se vede în primul rând ceva în această

carte, dincolo de personalitatea celor doi poeți și de șlefuirea celui care era mai tânărul Aurelian Titu Dumitrescu, se vede ca nicăieri trecerea firească de la șaizecism la optzecism. Cel puțin în poezie, mi se pare că aici trebuie căutat înțelesul acestei treceri pentru a fi explicat precis și divers, deasupra partizanatelor literare. E ușor să numești manifest de generație *Aer cu diamante* doar pentru că ai creat o aură în jurul acestei cărți, destul de inconsistentă în afara poemelor foarte bune din ea, și pentru ineditul copertei. Un mult mai substanțial manifest de trecere dinspre șaizecism spre optzecism mi se pare a fi *Antimetafizica*. Nu e practic un interviu sau un dialog, ci o întreagă hermeneutică. Și, mai mult, ea are norocul de a fi realizată într-o perioadă în care Nichita Stănescu nu mai era poetul solar al începutului, ci poetul uriaș din *Noduri și semne*, probabil cartea lui cea mai bine realizată. Consider retipărirea *Antimetafizicii* un eveniment de importanță majoră cu toate că, nemailocuind în România, vestea reeditării ei mi-a parvenit cam târziu. Mieux vaut tard que jamais. Și mai cred că niciun curs fundamental de poezie română nu are voie să ignore această carte. Decât unul șchiop și fals generaționist, cum am tot văzut în timpul din urmă.

DARIE DUCAN

14 nume cu renume - „la ora confesiunilor”!

Recent, la Editura „Pallas Athena”, a apărut volumul de interviuri „La ora confesiunilor”, realizat de scriitoarea Rodica Lăzărescu, doctor în Filologie,

autoare de referință, printr-o operă concludentă, din care notăm doar o parte a titlurilor: *Viața cu haz și fără a numitului Peltz. Contribuții bibliografice*, Academia Română. Fundația Națională pentru Știință și Artă. Institutul de Istorie și teorie Literară „G. Călinescu”, 2005, istorie literară; *Peltz și „perfida sa amantă”*, Editura Nico, Tg. Mureș, 2011, istorie literară; *Dincolo de „Amor încuiat”. I. Peltz și lumea lui*, Editura Nico, Tg. Mureș, 2011, istorie literară; *Călătorie în jurul ființei tale*, Editura Nico, Tg. Mureș, 2013, proză; *Semne de carte*, Editura Pallas Athena, Focșani, 2014, critică literară; *Pro Saeculum – bibliografie*, Editura Pallas Athena, Focșani, 2015, istorie literară; *Confesiuni provocate... de Mircea Dinutz și Rodica Lăzărescu*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2013, interviuri; *Scrisori către Rebreanu (A-B)*, (coord. Niculae Gheran), (coautor), Editura Academiei, 2014, istorie literară; 5 manuale alternative de Limba și Literatura Română; 13 auxiliare didactice.

În prezent, Rodica Lăzărescu, născută în București, unde și profesează, este redactor-șef al revistei „Pro Saeculum” (Focșani) și membru în comitetul de redacție la „Vatra veche” (Tg. Mureș). Am făcut această lungă prezentare pentru a familiariza cititorii cu aspecte clare, ale părții mai puțin vizibile a adevăratei elite literare actuale. În fine, nici conlocutorii distinsei doamne nu sunt de ici, de colea, numele lor nemaivând nevoie de nici o altă prezentare: Ioan Aurel Pop, Dan Berindei, Ioana Părvulescu, Ioan Scurtu, Tudor Gheorghe, Răzvan Theodorescu, Alexandru Zub, Constantin Severin, Mihai Neagu Basarab, Romulus Rusan, Liviu Vasiliu și Mihail Diaconescu, acestora adăugându-se și cele ale scriitorilor de origine buzoiană Radu Cărneci și Nicolae Cabel, care, în destăinuirile lor limpezi, printre altele, nu au uitat de unde au plecat. Primul, vorbește cu mult har despre anii copilărie, iar celălalt, despre „sentimentul recunoștinței pentru meleagurile natale, pentru oamenii care i-au marcat devenirea, de la cei dintâi dascăli din școala primară până la maestrul Victor Iliu” – cum precizează Rodica Lăzărescu, în scurta sa prezentare.

MARIN IFRIM

Poezia lui Nicolae Băciut în limba tătară

După ce poezia lui Nicolae Băciut a fost tradusă în poloneză, maghiară, franceză, germană, spaniolă, engleză, albaneză, latină, rromani, de curând a apărut, în traducerea scriitoarei Güner Akmolla, o antologie și în limba tătară, cu titlul „Despărțirea de înger”/ „Melekten ayirilmaq”.

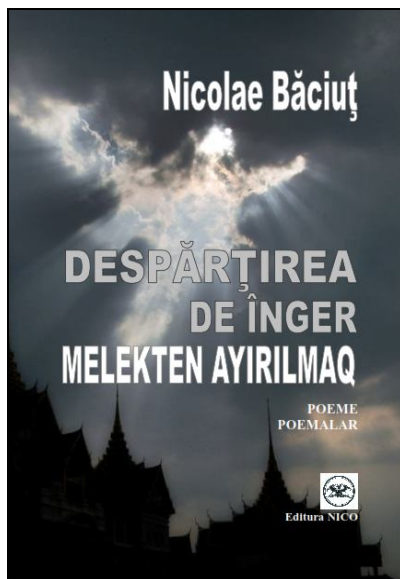
ONORABILĂ CUNOAȘTERE

În lumea cea mare a popoarelor turce, tătare, azi îl introducem pe poetul și autorul, pe realizatorul de reviste de prestigiu, pe dl. Nicolae Băciut, pentru că deschidem, după prezentarea d-lui Marius Chelaru, o a doua pagină literară în procesul cunoașterilor reciproce, spre slava oamenilor, a popoarelor, a scriitorilor.

În spațiul cultural al omenirii nu mai contează spațiul și timpul, statul sau poporul. În centrul atenției noastre libere se află cuvintele și ideile, precum: omul, poporul, îngerul, proorocul, Dumnezeu, scrierea, creația ș.a. Firește, Nicolae Băciut se face cunoscut prin marii critici ai literaturii române, iar dl. Valentin Marica ne amintește, legat de persoană, legendara situație din Delfi-ul de odinioară: „profetul din Delfi, închizând poarta, striga în fiecare seară: poetul Pindar să poftască la masa lui Zeus!” (vol. *Despărțirea de înger*, 2009) Este o firească analogie.

Iată, așa apare pe scena culturală, prezentarea dincolo de granițele țării sale, pentru un scriitor care s-a realizat poziționându-se pe sofăua cea mai înaltă cu destinul său literar, pe care, eu, prin cunoaștere, o atribui celor două persoane cu care am colaborat literar, cu domnii Marius Chelaru și Nicolae Băciut. Desigur, lista marilor personalități contemporane, și nu numai, este întinsă, mult prea întinsă, dar noi aici ne rezumăm doar la o pagină.

Nu este ușor să scrii poezie. Dacă ne orientăm după anecdotica noastră scuză ”iartă-mă, n-am putut scurta povestea), dacă gândim poeticește, creăm o situație specială care se dezvoltă intrând în conținutul și imaginea poetică. Singur cu sine, autorul acestor volume își cumpănește, eroic, destinul: chipul, inima, brațul,

toate rămân îndreptate spre oameni. Acest catren din anul 2004 definește esența: POEZIA: “Lecția/ De/ Anatomie/ a unei /secunde”.

Introducându-ne, așadar, în lumea domniei-sale de creație, descoperim că un cuvânt devine o idee, ideea cuprinde o lume! Vasta tematică, de la libertatea granițelor la libertatea speranțelor, ne conduce în „lumea” unui poet neliniștit, un om al „veșnicilor căutări”. Citez câteva versuri din poezia „Sămânța fără nume”: e doar un vis./ moneda unui schimb/ demult interzis./ Această sămânță,/ în curând, va muri. (vol.citat, p.20)

Respectul pentru femeie, urcușul zbuciumului spre culmile înalte, lupta pentru omenesc, iată credința, religia, limba, poporul, lumea poetului. Este, de fapt, lumea noastră, a tuturor, este speranța de pace, rădăcinile și ramurile copacului dezvoltându-se liber, ocrotind natura, stăpânind lumea. Are loc creația unei lumi fără de sfârșit și fără de granițe, este lumea poezilor contemporani, ca poetul „Vetrei vechi”, ca poetul Iașului, Marius Chelaru, în poemul „Umbra Cavalerului Trac” (vol. în limba tătară crimeeană, „Grădina gândurilor mele”, din anul 2011, pentru că n-a conceput ”să meargă cu mâna goală la tătarii de la Krîm!”

În „războiul” dintre poet și cuvânt, în acel aprig și furtunos război, în cutremurarea naturii vii și nu numai, Nicolae Băciut îmbogățește poezia română cu noi idealuri și cu inedite imagini: îngerii, oameni, iubire, durere, singurând... ș.a. Citez versuri ce încheie acest demers: „În orice clipă ești./până-n cuvânt te îngerești.”

GÜNER AKMOLLA

Nicolae Băciut

PRIMĂVARĂ

Ești primăvară.
Frigul îți numără cifre astrale
pe talger de pământ –
doar serile tale
mai seamănă cu iarna,
până când vântul
se ascunde în petale.

Și-atunci semințele pocnesc
și cad din cer
ca niște stele uitate
în margini de ler.

Sunt dimineață
și nu aud în foșnet
iarba care crește
până la glezne,
până la inimă,
până la ochi -
ca un mormânt
din care poți privi afară
și poți s-auzi
cum Dumnezeu
se face primăvară.

26 aprilie 2015

BAAR

Sen baarsın.
yıldızlardan suviqlarmı sayarsın
topraq tabaqlarğa da alarsın –
sade gecelerin
qışnı hatırlatar
cel eskenme qarar
yapraqqlarğa saqlanar.

O zaman patlay şekirdek
tuşe kokten
unutulğan yıldız songen
uzaqların torlerinden.

Men saba boldım
fişirdauda tuymadım
yeşillığın oskenin
kozlerime –
mezar bolıp
tışarlarğa qarandım
bilmege istedim
baarmı Alla'm,
qatıp yarattın.

26 Nisan 2015

Traducere de
GÜNER AKMOLLA

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

Unirea unei mari iubiri
NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARII SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARII UNIRI

(VI)

6. „PATRIA” (ȚARA) – COMOARA SFÂNTĂ A ROMÂNILOR

Despre patrie și patriotism se discută insistent în unele momente ale acțiunii din romanul *Sacrificiul*.

Patria este evocată narativ ca realitate trăită în variate moduri, patetic uneori, de personaje al căror profil psihologic, moral, civic și intelectual este construit foarte atent, fie descriptiv, fie în acțiune.

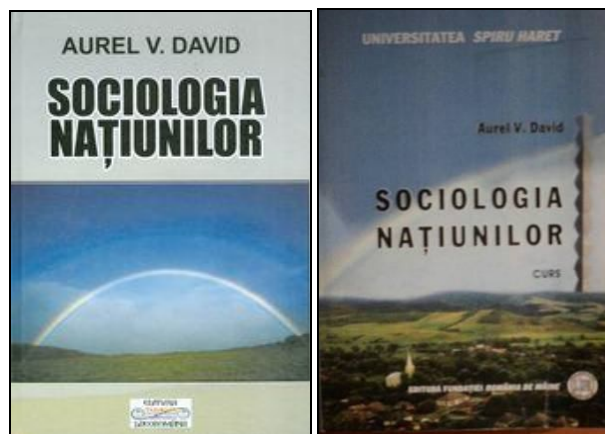
Patria română dă sens sacrificiilor unor personaje din care Mihail Diaconescu a făcut simboluri ale sublimelor valori naționale, civice și morale. Nu întâmplător, titlul romanului diaconescian este *Sacrificiul*.

La modul cum Patria Română apare în romanul capodoperă *Sacrificiul*, ne-am gândit tot mai insistent, în cursul lecturii noastre, raportându-ne nu numai la realitățile istorice de la începutul secolului al XX-lea, elocvent evocate artistic în paginile sale, ci și la cele de azi. Romanul istoric *Sacrificiul* revelează astfel o emoționantă actualitate.

În Europa începutului de mileniu III s-a petrecut, cu surle și trâmbițe, un proces etno-politic pervers, generat de forțele așa-numitei „globalizări”: ruperea frontierelor statelor naționale și îmboldirea străinilor din afara Europei de a se așeza în Europa unde vor și când vor (după model american!). Astfel, aproape continuu, valuri de amărâți din răsăritul Europei, apoi din întinderile Asiei și Africii, au migrat, din varii motive, spre Occidentul Europei, văzută în mod exagerat, deformat, ca un fel de El Dorado și ca spațiu de libertate socială.

Însă visul de a trăi mai bine a început să coboare pe o pantă extrem de abruptă și să producă consecințe grave asupra oamenilor, comunităților, statelor, dar mai ales a națiunilor din arealul european. În acest moment, statele europene, autodeclarate state cu democrații consolidate, dau din colț în colț în încercarea de a repara decizii răuvoitoare sau luate în necunoștință de cauză cu puțin timp înainte.

Aproape toate statele din Europa occidentală sunt confruntate cu problema sutelor de mii de „apatrizi”, cărora sunt obligate să le ofere o protecție similară cu cea a refugiaților. „Apatrizii”, nerecunoscuți drept cetățeni ai vreunei țări, nu au acces la drepturi de bază pe care majoritatea oamenilor le consideră garantate. Ei nu pot munci, nu pot beneficia de sistemul de sănătate și

nu se pot căsători. Prin Europa occidentală s-a cuibărit deja percepția potrivit căreia cel care n-are documente și o cetățenie este ca și cum n-ar fi existat vreodată în această lume. Aceasta-i una din consecințele transformării perverse a Europei din Europa patriilor în Europa euroregiunilor.

„Patria” (lat. pater = tatăl) s-a născut odată cu națiunile, dovadă că în spațiul de etnogeneză a națiunilor, termenul a fost moștenit din limba latină, veche precum pământul Europei. Este arealul geo-fizic moștenit și stăpânit ab initio de comunitatea (etno-organizarea) din care s-a dezvoltat națiunea conștientă „de sine”, cu o identitate proprie, ca unitate socială generatoare de cultură, valori și civilizație. Pentru orice om, „patria” este o realitate sfântă, dată de Pronie, amenajată social de generații în suscesiunea lor și apărută, la nevoie, chiar cu prețul vieții.

Pentru Patria Română își dau viața dr. Ioan Ciurdariu-Ciordaș și dr. Nicolae Bolcaș, eroii principali ai romanului *Sacrificiul*. Pentru Patria Română luptă pe viață și pe moarte eroii știuți și neștiuți din Triunghiul Morții – Oituz, Mărăști și Mărășești - evocați epic în pagini de neuitat în același roman.

Pentru cititorul de azi, jertfa lor este sfântă și sfințitoare. Caracterul sacru al jertfelor prin care națiunea română și-a realizat unitatea de stat în 1918 este, de fapt, una dintre principalele teme ale romanului pe care îl discutăm în aceste rânduri.

Încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, cărturarul român Dinicu Golescu folosea cuvântul „patrie” numai în legătură cu cel de „neam”, ambele afirmate și întreținute prin muncă. Națiunile se află în legătură organică cu „patria”, din nevoia de întreținere a armoniei sociale.

„Patria” este spațiul geografic gestionat de națiuni în virtutea „dreptului ginților”, pe care comunitatea (etno-organizarea) conștientă de descendența dintr-un strămoș comun (pater), reconstituită prin succesiune de generații, îl delimitează mental, îl amenajează social, îl apără împotriva agresiunilor sociale și generează valori sociale prin care conservă „conștiința de sine” a națiunilor.

„Patria” este spațiul geo-fizic și spațiul libertății →

AUREL V. DAVID

sociale în care oamenii, ca „ființă socială”, lasă „urmele” activităților sociale, care se păstrează în memoria colectivă și se integrează organic în istoria civilizației universale.

„Patria” reprezintă mediul social care conservă moștenirea genetică și istorică alcătuită din modele de gândire, simțire și acțiune socială. Ea conservă etno-spiritualitatea, cu valorile, credințele, simbolurile, normele, obiceiurile, idealurile, organizațiile, instituțiile și cultura, prin care națiunile întrețin civilizația, ca „stare socială” a omenirii. Națiunile își afirmă dreptul la existență în cadrul „patriei” numai prin muncă, activitatea socială generatoare de valori sociale.

„Patria” conservă „credința națiunii” și „spațiul sacral” prin locurile privilegiate, locurile sfinte și „semnele” spațiului care conservă, mențin și afirmă, din „nevoia de divinitate”, raporturile spirituale (simbolice) cu divinitatea – instanța spiritualizată supremă de apel în fața agresiunilor sociale. Prin aceste procese sociale, „patria” immortalizează timpul sacru al fiecărei națiuni, exprimat în ritualurile și sărbătorile prin care oamenii își regenerează „spiritul”, își modelează „conștiința de sine” și își conservă identitatea.

„Patria” conservă etnosul – cu caracteristicile lui psihice și culturale. Ea delimitează spațial „poporul” (ca semn al suveranității), oferă cadrul și mediul favorabil mobilității sociale și asigură transmiterea în timp a tradițiilor, credințelor și obiceiurilor culturale și perpetuarea simbolurilor naționale.

„Patria” definește cel mai înalt grad de integrare socială, întrucât numai în momentul în care oamenii se integrează conștient în organizații cu funcții explicite (productive, gestionare și integratoare), ei constituie o națiune. În cadrul „patriei” sunt asigurate resursele și simbolurile necesare menținerii organicității națiunilor. „Patria” semnifică, în același timp, o conexiune de simboluri sociale conservate și afirmate prin limba națională (limba maternă) – cel mai complex proces cognitiv al spiritualității oamenilor, ca „ființă socială”. Limba este expresia capacității oamenilor de a comunica cu semenii, iar fondul ei de cuvinte se încheagă organic în interiorul „patriei”, reprezentând condiția fundamentală pentru socializarea oamenilor și organizațiilor. Ea are rol decisiv în exprimarea

comportamentului specific al unui „popor”, prin care națiunea își exprimă capacitatea de acțiune socială, precum și în exprimarea modului de viață a unei națiuni, ca organizare socială. Limba națională contribuie la exprimarea tezaurului de valori prin care națiunile se mențin și se afirmă ca „stare de civilizație”.

Amintim de toate acestea pentru că patria și patriotismul sunt printre cele mai înalte valori reliefate epic și simbolic în romanul *Sacrificiul*.

Stăruind la masa de scris asupra paginilor și capitolelor care dau ținută artistică romanului, Mihail Diaconescu s-a manifestat ca un scriitor patriot, direcționat și susținut de patrie și patriotism ca sublime valori civice, morale și politice.

Din punctul nostru de vedere, acesta este unul dintre cele mai importante merite ale romanului *Sacrificiul*. Este un merit fericit întregit de dimensiunea lui militantă în sens național și creștin. Valoarea artistică a romanului este întregită și susținută de valori precum patrie și patriotism.

Pentru românul nativ, „Patria” înseamnă „țara” (lat. terra) – pământul generator de resurse necesare ființării națiunilor, care-i asigură individualitatea în procesualitatea socială și statornicia în timp. Prin raportarea la „țară” (patrie), afirmă istoricul G.D. Iscriu, „națiunea a devenit sursa primară și fundamentală a energiilor vitale și salvatoare. Istoria le-a contopit destinele. Și numai astfel, unite, după legile firii, ele se regăsesc în destinele oamenilor locului”.

Astfel, „Țara Rumânească” începe cu locul natal, vatra maternă și străbună, deci cu pământul statornic în destinul „nativului” care se revendică de la ele, le prețuiește și le iubește, le înnobilează și le apără. Continuă cu imaginea pe care „nativul” și-o creează despre zestrea geo-fizică a „patriei”, cu formele sale de relief, cu munții, dealurile, câmpiile și apele, care-l obligă permanent să se întorcă spre geneză, prin părinți, bunici, străbunici, stră-străbunici etc.

„Țara” devine întinderea de pământ măsurată cu privirea și cu mintea „nativului”, ca ființă socială, unde își clădește propriul destin pe tot parcursul vieții, pe fundamentul necesităților sociale. Ea primește semnificația de permanență numai dacă oamenii sunt capabili să o înfrumusețeze, să o transforme în „mediu social construit”, să o apere împotriva construcțiilor politice mecanice – imperiile și feudele –, și dacă au ajuns la conștiința că ei sunt „ai țării” și țara este „a lor”. Această conștiință generatoare de destin este organic legată de așezarea geografică a națiunii române, de condițiile climaterice și posibilitățile ei economice, de producere, repartitie și schimb a resurselor informaționale, energetice și umane necesare ființării și afirmării.

„Țara” generează instinctul de conservare a națiunii române în fața presiunilor și năvălirilor unor populații străine de „neam”, în căutarea de resurse („pământ și apă” – cum spunea Mihai Eminescu) și arealul unde națiunea „simte” și afirmă datorită imperioasă de a-și apăra ființa împotriva presiunilor distructive ale construcțiilor politice mecanice. →

Annamária Mór-Sághi, „Mineral”, tapiserie

„Țara”, în sine, înseamnă „libertatea neamului”. Astfel, pământul pe care viețuiește națiunea română este considerat, generic, „pământul patriei”. La vremea sa, „cărvunarul” moldovean Ioniță Tăutul afirma că „pământul este patria”. El făcea distincție clară între „nație” și indivizii care trăiau în „patrie” – dar care nu constituiau parte a „nației”. „Nația” era identificată „cu toți acei care au un interes pentru patrie”. În memoria socială a națiunii române, au rămas profetice cuvintele de foc ale lui Tudor Vladimirescu, care afirma că „patria se chiamă norodul, iar nu tagma jefuitorilor”.

Ținem să subliniem în mod deosebit că dorința noastră de a realiza această exegeză de tip sociologic și axiologic a romanului *Sacrificiul* a fost provocată și întreținută, între altele, de modul cum Mihail Diaconescu reliefează epic relația de o infinită complexitate dintre țară, nație, patrie și patriotism.

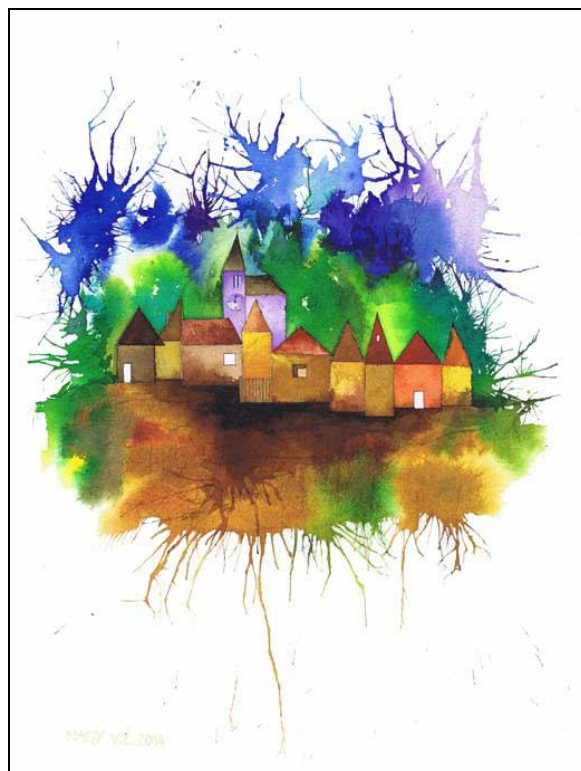
Romancierul a știut să găsească în realitățile românești și europene de la începutul secolului al XX-lea tocmai acele date sociale, sufletești, simbolice și morale care ne pot spune azi ceva profund, revelator și, mai ales, emoționant despre starea nației și a patriei noastre într-un moment de cumpănă istorică. Este momentul când întreaga construcție europeană a fost restructurată, așezată pe baze noi. Momentul acesta are o relevanță cu totul aparte în perspectiva istoriei universale.

Alături de „patria pământească”, la care au râvnit mereu imperiile, națiunea română își construiește „patria sufletească” – o „patrie” a spiritului și a culturii, pe care au încercat să o distrugă ideologiile antinaționale.

Prin acestea, „patria” devine mărturia istorică a asumării de către oameni a propriului destin, întrucât îi ajută să se adapteze la mediul geo-fizic, să gândească și să acționeze pe bază de rațiune. Patria asigură legăturile organice dintre oameni, necesare construirii ordinii sociale. Pentru națiunea română este vitală capacitatea de a conserva și apăra identitatea „patriei”, adică de a-și conserva teritoriul de viață și afirmare, indispensabil reproducerii oamenilor și organizațiilor cu funcții explicite, de a-și apăra „patria” și de a folosi liber pământul moștenit prin succesiune de generații.

În mentalul românilor, „patria” –, un cuvânt fără pereche semnificând mediul lor existențial –, există, cu aceeași semnificație, nealterat, din vremuri străvechi. De regulă, istoricii îl utilizează pentru a încadra în spațiu fapte demne de luat în seamă, care au marcat destinul neamului românesc la trecerea acestuia prin încercările timpului. „Patria” a fost moștenită de la înaintași, apărută și păstrată cu mari sacrificii de „oamenii pământului”, cum i-a numit Nicolae Iorga, și transmisă la urmași întreagă sau ciopârțită de feude sau imperii.

Pentru a susține tocmai acest adevăr, un elocvent studiu de caz a întreprins prozatorul Mihail Diaconescu, în romanul „Sacrificiul”. El a făcut o „radiografie” a conștiințelor unor elite sociale – politicieni, militari, clerici, scriitori, diplomați, gazetari, artiști, dascăli, meseriași, studenți, comercianți, oameni de cultură –,

Valentin Zoltan Nagy, „Nostalgia satului”

scoțând din amorfizări simbolurile umane care au asigurat perenitatea națiunii române, durată ei în timp, de la geneză, în vatra sa de viață, aflată la răscrucea unor drumuri imperiale.

O rafinată artă epică, susținută de variate simboluri și desfășurată energic pe multiple planuri, cuprinde aceste elite în acțiune. Ca roman al unor acțiuni de o excepțională amploare ale unor mari mase în mișcare, dar și al elitelor generate de aceste mase, romanul capodoperă *Sacrificiul* îl ține pe lector cu sufletul la gură. Dimensiunea lui expectativă este fondată pe arta evocărilor evenimentiale și psihologice. O riguroasă compoziție epică și un stil perfect adecvat susțin valoarea lui estetică.

Aceste elite au luat asupra lor frământările și dramele epocii în care au trăit, contopindu-se cu esența etnicității neamului românesc.

Autorul pătrunde în sufletul unor patrioți români ardeleni, care în acele vremuri opresive, în fața jandarmilor austro-ungari au strigat cu tărie și s-au sacrificat pentru a-și recâștiga patria pierdută prin ocupație străină.

Pentru aceștia, patria se afla acolo unde era neamul lor, nu într-un stat opresiv, un imperiu supranațional, criminal, construit pe criterii anexioniste.

De aceea, în acel moment de criză geopolitică de nivel continental și mondial, românii au reconstruit harta mentală, care le-a întărit „conștiința de sine”.

Pentru redobândirea și reconstruirea patriei, neamurile oprimate au conlucrat între ele, iar unirea a creat o asemenea forță încât Imperiul austro-ungar a trosnit din încheieturi, apoi a crăpat și praful și pulberea s-a ales de el.

Convorbiri duhovnicești Ioan al Banatului

„Să pui sabia și iubirea la un loc nu se poate!”

L. C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în cuvântul de învățătură, pe care l-ați ținut în ziua de sărbătorire a Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, ați realizat la început o corelație cu Sfântul Vasile cel Mare. De ce?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Mare Mucenic Gheorghe s-a născut cu puțin timp înainte de Sfântul Vasile cel Mare. Mai important este că amândoi s-au născut în Capadocia, adică în Asia Mică, mai precis în nord-estul Turciei de astăzi, și s-au născut înainte de a se da libertate creștinismului prin Edictul de la Milan, de la anul 313. Iată din ce atmosferă și în ce zonă adânc și profund creștină s-a născut ofițerul de mai târziu, Sfântul Gheorghe. Capadocia a fost o provincie îndepărtată de Roma, unde puțin puțin era mai scutită de persecuțiile care s-au produs aproape trei sute de ani împotriva creștinilor.

L.C.: Care a fost, în continuare, drumul vieții acestui mare sfânt pe care l-ați numit unul din luceferii ortodoxiei?

Î.P.S. Ioan: Sfântul Gheorghe, unul dintre marii pătimitori pentru Hristos, s-a născut într-o familie creștină, însă, din fragedă pruncie, rămâne orfan, tatăl său fiind chemat la Domnul. Apoi mama sa a părăsit Capadocia și s-a îndreptat spre Țara Sfântă, cu fiul ei mărunțel. Imaginați-vă o mamă să părăsească, în vremea aceea, Capadocia și să meargă sute și sute, aproape, cred, o mie de km, să coboare în Țara Sfântă. Iată deci dorul maicii sale de a ajunge în țara în care a trăit, a pățimit, a murit și a înviat pentru noi Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Acolo a ținut această mamă să-și ducă pruncul să fie sub ocrotirea Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

L.C.: Dar cum a ajuns să fie persecutat?

Î.P.S. Ioan: Unul din marii persecutori ai creștinismului, dintre

împărații Romei, a fost împăratul Dioclețian, care a domnit între anii 284-305, mare persecutor al creștinilor. Istoria Bisericii Universale numără cam la zece mari persecutori ai creștinismului, până la Edictul de la Milano, din anul 313.

Ajuns în Țara Sfântă, tânărul Gheorghe a fost dat la școlile vremii și îmbrățișează cariera militară. Țara Sfântă se afla în perioada aceea sub ocupație romană. Sfântul Gheorghe intră în trupele romane și devine un important conducător de oști, încă tânăr, foarte tânăr fiind.

Împăratul Dioclețian a dat patru edicte împotriva creștinilor, în care se spunea să li se dărâme lăcașurile unde se adunau, să fie uciși preoții lor și, în cele din urmă, să fie uciși și credincioșii care refuzau să jertfească idolilor.

În anul 303, împăratul Dioclețian convoacă la Nicomidia, tot în Asia Mică, în Turcia de astăzi, toate căpeteniile autorităților din provinciile imperiului și pe unii dintre conducătorii militari și le spune: „Începând de astăzi - cum se spune în armată - foc deschis, sabie ridicată împotriva creștinilor!”, pentru că ei, împăratul și sfetnicii lui, vedeau în învățătura creștină un pericol, un mare pericol pentru imperiul roman.

L.C.: Cum!? Imperiul Roman era foarte puternic, cum se putea să le fie frică de ceva?

Î.P.S. Ioan: Evident că se temeau de învățătura creștină care avea în centrul ei iubirea, ci nu sabia.

Romanii vroiau să cucerească toată lumea cu sabia, iar Hristos le-a spus apostolilor să cucerească tot pământul cu iubirea, iar nu cu sabia. Cum să nu fie o mare discordanță între cele două mari gândiri ale lumii antice?! Să pui sabia și iubirea la un loc nu se poate. Și așa, cum vă spuneam, Dioclețian i-a chemat pe toți la Nicomidia și a spus: „sabie împotriva creștinilor”, așa spun istoricii, însă cei ce în Dumnezeu credem înțelegem că Dioclețian a spus: ridicăți sabia și încercați să ucideți iubirea de pe pământ, iubirea vărsată de Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Deci atunci s-a declanșat, nu fizic, am putea spune, împotriva creștinilor, dar în profunzime, sabia era ridicată împotriva iubirii lui Dumnezeu, propovăduită, împărtășită de Hristos apostolilor, mulțimilor și apoi tuturor creștinilor. În adunarea aceea a marilor notabilități imperiale, tânărul ofițer și subliniez acest lucru, tânărul ofițer Gheorghe s-a opus, pentru că el era creștin.

În icoane, îl vedem pictat pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe îmbrăcat în uniformă de ostaș roman, purtând armură și sabie, ca un conducător de oști. Împăratul, știind calitățile sale strategice, a trimis un sfetnic al său căruia i-a spus: „Du-te totuși și sfătuiește-l pe ostașul acela din Orientul Mijlociu, Gheorghe, să se răzgândească că-mi pare rău de el, că este om de nădejde în Orientul Mijlociu.” Nu s-a reușit nimic. Gheorghe a spus că el nu-L trădează pe Hristos, nici pe împărat, nici pe Hristos.

Când a văzut împăratul că totuși acest ofițer îl respectă mai mult pe Împăratul Hristos decât pe el, atunci a dat poruncă să fie biciuit cu vene de bou, apoi alte și alte casne, doar-doar se va lepăda de Hristos și va jertfi și el idolilor romani din perioada aceea. După multe casne, n-a renunțat tânărul ofițer Gheorghe și, în cele din urmă, sabia, pe care o promisese împăratul să se așeze deasupra capului oricărui creștin, a căzut întâi asupra grumazului Sfântului Gheorghe și i-a tăiat capul.

L.C.: Totuși în armata romană →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

se aflau, în perioada aceea, mulți creștini care erau oameni de nădejde și de cinste în oastea romană.

Î.P.S. Ioan: Da, în armata romană, erau deja mulți ostași creștini. Chiar și în părțile noastre au ajuns ostași din legiunile romane care erau creștini. Când trăiam în Orientul Mijlociu, am găsit acolo urme – cărămizi – și pe cărămizi era scris, în limba latină, Legiunea Gemina. Cei ce sunt aplecați un pic asupra istoriei noastre naționale românești au auzit că în părțile transilvane, mai precis în părțile Clujului, a fost o garnizoană Gemina. Deci acești ostași romani erau mutați din Orientul Mijlociu în Asia Mică și, iată, au ajuns până în părțile noastre transilvane.

Prin urmare au fost, atunci, pe meleagurile noastre, feciori botezați de preotul lor, în satul lor, în cetatea lor, pe unde se aflau.

L.C: Ați ajuns, în cuvântul de învățătură, Înaltpreasfințite Părinte, până aproape de zilele noastre, și, deși ați vorbit în primul rând despre pătimirile Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, v-ați referit, așa cum faceți de multe ori, și la poporul român.

Î.P.S. Ioan: „Pe aici nu se trece”, adică peste țărâna acestei țări nu se poate trece și credința acestui popor nu poate fi călcată niciodată, nici de copitele cailor și nici de șenilele tancurilor. Pentru aceasta, în marile momente de cumpănă ale nației române și-au vărsat sângele atâția și atâția oșteni români, frați ai noștri. Așa se face că, și după primul război mondial și după al doilea, au rămas atâtea văduve, atâtea mame creștine ale căror soți nu s-au mai întors de pe front și au rămas acasă cu cinci-sase poate chiar cu șapte copii.

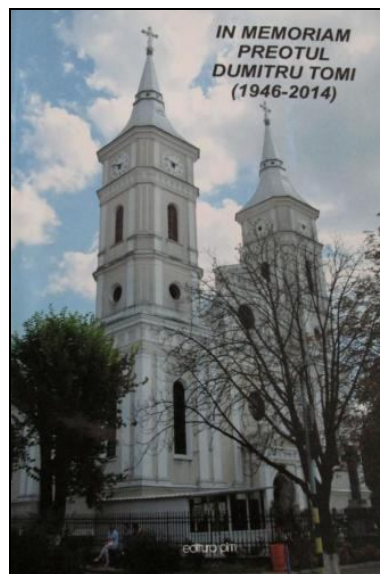
În primul război mondial, a căzut cu capul pe patul puștii și tatăl patriarhului Iustin Moisescu de la Argeș și acolo, în Argeș, Biserica a organizat un seminar teologic, unde l-a susținut ca orfan de război și a ajuns patriarh al României. Să rânduiască Dumnezeu gardă de îngeri, mai ales spre Răsărit, ca rochia aceasta unică de mireasă românească să n-o mai sfărtece nimeni niciodată!

Povestea vredniciei preoțești

Cu siguranță, puterea Sfintei Biserici se vede și în modul în care trimișii Celui de Sus pe pământ, preoții, reușesc să fie aproape de credincioși. Unul dintre vrednicii preoți ai Țării Năsăudului a fost părintele Dumitru Tomi, trecut la veșnicie anul trecut și pentru care, iată, se fac lucruri deosebite pentru a-i păstra memoria vie. De curând, a avut loc un festival folk dedicat memoriei părintelui. Un alt fapt demn de laudă este apariția volumului „În memoriam preotul Dumitru Tomi - 1946-2014”, la Editura Pim, îngrijit de președintele Astra, Ioan Seni.

Pentru modul în care a știut să structureze această carte, lăsând drum liber cuvântului părintelui trecut la veșnicie, Ioan Seni merită felicitări.

Părintele Dumitru Tomi s-a născut la Mocod, fiind absolvent al Liceului „George Coșbuc” din Năsăud și al Institutului Teologic din Sibiu. Este hirotonit în 1972 diacon, iar mai apoi preot și duhovnic pe baza parohiei Rodna. Din 1975, este preot la Catedrala Năsăud, acolo unde slujește o viață. Este cel care construiește din temelii prima capelă mortuară din Patriarhia Română, Comoara, renovează Catedrala din Năsăud, formează corul bisericesc împreună cu arhidiacon Cornel Pop. Pentru toată strădania sa primește titlul de iconom oferit în 1988 de ÎPS Teofil, titlul de iconom stavrofor oferit în 1993 de ÎPS Bartolomeu și, tot în același an, Crucea Patriarhală oferită de PF Teoctist, Patriarhul României. Pentru modul în care a știut să promoveze credința străbună, din 2010, este Cetățean de Onoare al Năsăudului. „De abia atunci când un preot bun pleacă ne dăm seama cât de importantă a fost misiunea lui printre noi”, spunea la lansarea cărții Mitropolitul Andrei. „Noi, care atât de repede murim, astăzi florile spirituale ale recunoștinței noastre le punem la căpătâiul părintelui Dumitru, rugându-l pe Dumnezeu să-i facă parte de

odihnă, să-i mângâie familia îndurerată, iar nouă, tuturor, să ne dea înțelepciune ca viața, cât o mai avem de trăit, s-o trăim cu Dumnezeu și lângă Dumnezeu”, era mesajul transmis sutelor de credincioși pe 16 februarie 2014, de Mitropolitul Andrei la înmormântarea părintelui Tomi.

Poate că Ioan Seni și-a făcut și o datorie de onoare față de colegul de liceu prin publicarea acestei cărți, considerându-l pe părintele Tomi „un preot cu har și cu dar, un înțelept slujitor al bisericii și al comunității năsăudene, un preot și coleg stimat”.

Cartea impresionează prin gândurile părintelui Tomi, cel care își dorea să editeze o carte despre satul natal Mocod, gânduri așezate acum în volum care-i este dedicat, o dată cu trecerea la veșnicie. Părintele Tomi scrie despre plopul – monument al naturii de peste 200 de ani; de craii de la Mocod, de vestitele vâltori, despre tradițiile care l-au însoțit toată viața, dar mai ales despre familie, pe care o creionează cu mare sensibilitate. Tata, meșter rotar, era „un suflet bun și un meșter priceput”, iar mama, surprinzător, a ajuns să fie măcelarul satului, însă era un suflet de o bunătate aparte, dar și o croitoreasă iscusită. Tot mama a avut darul cântării, fiind cooptată în ansamblul „Ciocârlia” din București, însă familia s-a opus să facă o carieră muzicală. →

MENUȚ MAXIMINIAN

O familie în care credința pentru Dumnezeu era la loc de cinste, iar acest mesaj a fost impregnat și în sufletul viitorului preot, cel care avea să primească acest mesaj divin în 1969, la un an după căsătorie, în timp ce se afla la Codor, în satul soției. Interesant este modul în care părintele Tomi vorbește despre Revoluția din 1989: „Cuprins de această bucurie ca unul care a avut de suferit din cauza dictaturii, precum întregul popor, m-am alăturat lor și în fața bisericii m-am îmbrăcat în veșminte. Am început să rostesc rugăciuni de dezlegare din robie a unui popor încătușat timp de 50 de ani. Lumea a început să cânte „Deșteaptă-te, române”, și să colinde, lucru total interzis de sistem până atunci. Ne-am urcat în primărie unde s-a format imediat un comitet provizoriu care să conducă destinele orașului... Timp de 12 ani fiind apoi ales, de comunitatea năsăudeană, consilier”. Poate unele dintre cele mai frumoase pasaje ale cărții sunt cele în care părintele Tomi scrie despre resfințirea bisericii din Năsăud și participarea Patriarhului Teoctist, pe care l-a invitat personal să fie prezent, pe 23 aprilie 1993, în orașul academicienilor. Aici se întâlnește și cu poetul Grigore Vieru, dar și cu opreliștile consilierului patriarhului care, venind din Ardeal, a crezut că o să ceară bani pentru lucrări. „După discuțiile purtate motivează că un patriarh, de regulă, nu merge de două ori într-un loc, că a fost cu doi ani în urmă la Moisei și este de ajuns. Atunci mi-am cerut scuze și i-am spus că Moiseiul nu este în Ardeal, ci este în Maramureș și nu este totuna. L-am rugat să vină, căci, după cum se știe, primul patriarh, Miron Cristea, a fost absolvent al Liceului „G. Coșbuc” din Năsăud, și prin intervenția preaferirii sale în vremurile grele, când greco-catolicii dominau Ardealul, a ridicat o biserică ortodoxă în Năsăud, ca rezistență în lupta cu greco-catolicismul”. Patriarhul l-a strigat pe șeful de cabinet și i-a zis: „Brosăre, notează în agenda de lucru, pe 23

aprilie 1993, vom fi la Năsăud, la resfințirea Catedralei”. Preotului din Năsăud i s-au umezit ochii, iar Patriarhul l-a îmbrățișat: „Pleacă liniștit acasă și pregătește totul ca să fie bine pe când voi veni”. Această zi a sfințirii Catedralei năsăudene va rămâne ca un reper istoric peste timp, Patriarhul fiind primit cu brațele deschise, dar și cu pâine și sare, alături de Mitropolitul Bartolomeu, fiind purtat prin Năsăud într-o trăsură cu doi cai, fiind impresionat de modul în care toate porțile caselor erau deschise și ornamentate cum numai în Țara Năsăudului a mai văzut. A fost atâtă lume încât cu mare greu a reușit să ajungă în biserică. Peste 60.000 de oameni din ținutul năsăudean, dar și din Ardeal, au asistat la aceste momente unice în care părintele Tomi a primit Crucea Patriarhală, iar mama lui, îmbrăcată într-un costum național, s-a aplecat asupra ierarhilor și, cu lacrimi de bucurie, a început să cânte doina „Pe cea verde coastă”.

Vizita la locurile sfinte l-a ajutat și mai mult în activitatea de preot pe părintele Tomi. Momentele în care vorbește despre boală sunt cutremurătoare, în scurt timp, pentru problemele de la gât acesta făcând nu mai puțin de 35 raze și slăbind 35 kilograme. Părintele Tomi și-a dus cu vrednicie boala de pe acest pământ, știind că într-o zi răsplata va veni din ceruri. Impresionantă este rugăciunea pe care părintele Tomi o scrie cu o zi înaintea morții: „Sfinților îngeri, păzitori

Annamária Mór-Sághi,
“Pietriș”, tapiserie

*

Tu numeri frunze, lacrimi, vise,
 Cuvinte torturate și ucise,
 Rațiuni împunse și scuipate,
 Iubiri atât de înspinate.

Tu numeri ridicări după căderi,
 Iluzii sfărâmate, învieri,
 Minciuni zdrobite în adâncuri,
 Mlaștini secate, înflorite smârcuri.

Doamne, Tu de ce Te ostenești
 Atâtea lucruri numărând?

*Pe toate la o parte dând,
 Rămâne ceea ce tu însuși ești!*

*

Într-un copac în depărtare
 Se-aude fluierul sugubeț,
 O rândunică săgetează-n zare
 Și ploaie îmi vestește cioroiul
 Vorbăreț.

Se înserează ziua fără vreun regret,
 Salcâmi își trimit miresme-n vânt.
 Scriind la un poem ce însămi sînt,
 Tresar deodată: *Doamne, ești Poet!*

ANA-IRINA IORGA

ai copiilor și nepoților mei, conduceți pașii lor, feriți-i de boli și accidente, de necazuri, de întâmplări rele, de ispite și acoperiți-i cu aripile dragoste voastre ziua și noaptea, la lucru și odihnă. Fecioară Marie, mama lui Dumnezeu, eu și Monica, fie ție îți încredințăm viața noastră, ajută-ne să trăim și să murim creștinește... Iisuse Hristoa-se, când tu vei hotărî să ne despați unul de altul primește-ne la tine”.

Volumul impresionează și prin mesajele transmise de oamenii apropiați ai părintelui Tomi, începând cu arhiepiscopul Irineu Pop Bistrițeanul, episcopul Vasile Someșanul, protopopul Ioan Dâmbu, preoții Lucian Greabu, Florin Rusu, Ioan Pinte, Chiril Zăgrean, dar și năsăudeni de vază – Dumitru Mureșan, Eugen Moldovan, Floarea Pleș, Ioan Mititean, Olga Luca, Iacob Naroș, Romulus Berceni.

Cartea este povestea care va rămâne peste timp despre preotul Năsăudului – Dumitru Tomi, a cărui nume va dăinui în posteritate.

MANUALUL OMULUI

(6)

PRIN "NUMAI", PUTEREA LEGĂTURII...

"NU MAI POT..." – mi-a șoptit Aritia, înainte de Marea Sa Plecare. Câte ar trebui să mai fac, dragul meu, pentru a umple lumea cu picături de forme-gând adevărate, reale? Am conceput paginile unei Arhitecturi a "Luminii Vii", atât de dragă mie, am imaginat uniunea simbolică a Cerului cu Pământul prin Proiectul "ICHTUS Săcărâmb", am decupat din spațiu o Piramidă Izvorând de lumină electrică, am desenat mandalele unui talisman stimulator, am țesut o Colecție de Veșminte purtătoare de sănătate, am intrupat prin aprinderea "Focului de Neam" o horă dădică plină de atât suflet... și altele... Câte ar trebui să fac, dragul meu, șapte miliarde? Nu pot. Am ostenit... DĂ MAI DEPARTE... NUMAI ÎMPREUNĂ, cu toții, vom reuși ...".

NUMAI CÂTEVA din aplicațiile "Luminii Vii" împlinite de Aritia...
Printr-un atât de coerent:
NUMAI LAOLALTĂ...

În acest context, ideea esențială care se cuvine formulată – ca fiind acum de dus la capăt – este următoarea: *optimizarea vieții umane printr-o armonică interacțiune energo-informațională a omului cu mediul său de viață, natural sau / și artificial.* Căci, în virtutea dualității corpuscul-undă / trup-suflet care ne definește viața, această optimizare se poate realiza (și) prin intermediul emisiilor de "Lumină Vie" (bioluminescență ultraslabă) pe care organismul uman le inițiază-receptează de la tot ceea ce îl înconjoară: case, haine, artefacte... Cercetările noastre de biofonică au validat aceste schimburi cu

argumente teoretice și experimentale, dovedind că materialele, formele și volumele, culorile și decorațiile ambientale influențează slab – dar cumulativ – starea de bine, de sănătate bio-psihică a ființei umane. Stare pe care – printr-o corectă "conservare a energiei de conexiune" – omul o poate determina prin adecvate strategii de design / facere.

*

NU MAI... NUMAI... Iată, așadar, o expresie duală, menită a separa și a uni – prin rostire de limbă românească – toate cele ce ființează obiectiv într-un anume chip... Exprimând, astfel: fie o ruptură de continuitate – "Nu Mai Vreau...", fie o restricționare cantitativă – "Numai (doar) Atât...?!", fie o întărire calitativă: "Numai Împreună...!". Și, ca întotdeauna, atunci când limba se confruntă cu o dificultate de înțelegere, clarificarea contextului se impune cu necesitate, spre a desluși dacă expresia relevă o întrerupere, o apropiere identitară sau o continuitate de sens, printr-o stranie relație de tip Yin-Yang.

În acest context, cuvintele unificator-testamentare ale Aritiei – deja repetate în varii împrejurări – pot fi interpretate acum, astfel: ● NUMAI UNIND – ca dualitate Undă-Câmp și Corpuscul-Substanță – Cerul și Pământul, atunci abia ar putea fi privite ca un întreg coerent. ● NUMAI VĂZÂND înaintele de dinaintea noastră îl vom înțelege și pe acela care urmează, conectând trecutul cu viitorul. ● NUMAI MURIND putem verifica cu adevărat că moartea nu există, că SUNTEM NEMURITORI prin sufletul-minte al "Luminii Vii" ce ne definește ca oameni. Și, concluzionând, NUMAI ÎMPREUNĂ putem să împlinim expectanța armonizării lumii umane, printr-o altă paradoxală stare: aceea de A DA MAI DEPARTE, generând

o continuitate cuantică, prin impulsuri. Cum NUMAI POEMUL poate face... Mărturisind și ocultând, tuturor, acum.

*

MĂRTURISIND, TU NUMAI EU...

am mărturisit adâncului din Golul cel Mare,
cărare desprinsă cândva din Ochiul Inimii Tale,

întregul înțeles, gândul cel ales:
DE CE NU MAI STAI...?
NU MAI POT, NU MAI...

NUMAI izvorul păcatului dintâi poate fi acum sublimat, înălțat din neputința ridicării-n aripă, din ispită și din trup și din frică, din nesăvârșirea faptei îngerești, plutindă de-atunci prin aburi cerești...
altfel nefiind cu putință transparent de ființă, profund de dorință...

NUMAI de-atunci tu, știind ce doar acum este,
ți-ai pus în palmă fruntea, boltind-o în poveste...
Copilul Meu de Aur, pulbere de stea crescută-n apă vie, în dorul de-a vedea,
grădina-ngemănării de unde vii, din ramuri de copac
am prefăcut-o-n bucurie-a jocului, în descântat de dac,
fiindu-ți de-atunci iubit și frate și părinte,
trăind darul pășitului prin iarbă, înainte,
prin alt covor de floare, desculți, atât de amândoi,
un alt chip de-a privi în urmă, înapoi...
căci noi de-atunci aveam, prin fire,
prin nunta ce ne-a-mpreunat,
rostire...

NUMAI TU FIIND, din adânc trăind geana subțire, vârtejul din fire,
rotundul focului, datul sorocului,
ce încă leagă Voal de Voal, malul de-alt mal,
prin Curcubeu, Tu Iarăși Eu...
mărturisind,
iertând, iubind, mereu și mereu,
TU NUMAI EU,
TU NUMAI...

**TRAIAN-DINOREL
STĂNCIULESCU**

Aventurile lui Bobiță cineastul

carte pentru copii
- fragmente -

... când colțuri de stele/ în
cineclub se adună,/ lumina în
pulbere/ croiește o făptură,/ rugându-
mă să-o ajut să urce/ cu aparatul de
filmă/ când e la răscruce.

Bobiță cineastul mă numesc/ cu
povești vin să vă fericesc m-am
gândit să îndrăznesc/ tot să vă
destăinuiesc/ despre clipele în care/
am plecat cu drag, prima oară, / și am
îmbrățișat, aparatul de filmat,/ la
cineclub, la palat./ Poate vă întrebați,
copii, de ce am camere video/ printre
jucării?/ Ca orice cineast vestit/
pentru mine,/ arta chiar a înflorit./ Zi
și noapte mă trezesc visând/ Vocea
artei o aud șoptind:/ - Sunt cea mai
tânără artă!

- Copile, tu, cel care îmi auzi
chemarea, vino să ne cunoaștem!/ -
Vino și tu copile! Și tu, și tu! Te voi
îmbrățișa cu lumina mea
miraculoasă, eu, filmul, cea de-a
șaptea artă, ca și pe Bobiță. ... eu,
printr-un cânt, descânt, pot să ascund
în gând, o poveste, un basm, multe
aventuri și peripeții, împletite pentru
voi copii într-un curcubeu sublim,
înmănunchiate într-un film! Toată
lumea-ncape aici, cu eroi pentru
pitici, munți și câmpii și tot ce avem
se împletesc curgând ca dintr-un
ghem, răzând./ - Vă mulțumesc, că
ați venit cu mine aici unde vă voi
explica cu răbdare, bucată cu bucată,
ce părți componente are camera de
filmare./ În partea din spate are un
REC când totul e-n regulă/ camera
spune:/ - Atenție, eu plec!/ adică, pe
peliculă înregistrez/ tot ce este în
preajmă sau tot ce visez/ într-un
mănunchi frumos de imagini,/ le așez
într-o ordine/ ca tu, de emoții și
bucurii,/ să ai parte, în fiecare zi, de
mii./ Lentilele, corpuri sticloase,/ nu-
s ca cioburile periculoase,/ prin ele
imaginile se măresc/ sau, după caz,
eu le micșorez./... Sunt peisaje atât
de frumoase, / între ele și rai mereu
iese,/ ca trena unei mirese,/ cascada
de lumină/ spre tine cu bucurie să
vină./ Noaptea când nu se vede nimic
cameramanul, cum se întuneacă, își
aprinde ușor, căci a aflat, camera are
comutator pe placa din spate, când
cameramanul strigă: motor! povestea
se deapănă de pe mosor, atât de
frumos și atât de ușor. - Eu am spus

de atâtea ori, noi, copiii, suntem
inventatori. Când la filmare nu este
lumina prea bună, luăm cu noi
cioburi de lună, pe care le ungem cu
lumina vrăjită să iasă imaginea cum
este ursită, clară, cu multe culori, să
ne bucurăm, când la orizont apare
soarele în zori. Dacă nu avem lumină
la noi, spunem, nu ne pasă, o aducem
repede de acasă! Adică, un blitz, un
bec sau o blendă. Folosiți camera de
filmă fără frică, cu obiectiv, cu
opturator și diafragmă, va să zică.
Deci, ca să începem filmarea trebuie
să facem împreună recapitularea:
camera să fie alimentată, trepidul să
nu-l uităm niciodată, să avem sursa
de lumină bună ca să putem filma
pământul, chiar și de pe lună. Dacă
știi aceste taine, scoate, te rog,
bagheta magică din haine... pentru că
eu, prietenul tău, te voi însoți la
filmări, cu drag, aproape mereu.
Uitați-vă acum cu atenție în jur,
soarele mai pleacă o dată cu noaptea
în sejur și luna prinde contur. Eu
filmez miez de natură când pe luciul
apei, luna cu stelele de mână, leagănă
broșcuța pe firul de trestie și-i cântă:
*A venit la mine pe mal broșcuța/
crezând că mai pot s-o dau huța.../
Îndrăgostit de verdele crud/ am
mângâiat-o, am învelit-o/ cu propria
mătase pe patul de ape./ Corul de
broaște de pe celălalt mal,/ în
oglindea lacului argintată cu zbor/ și
pulbere de lună,/ cântă visul
broșcuței cu tonuri de opal./ La mal,
eu, cineastul, îmi creez odorul,
filmul meu drag, cu broșcuța, corul,
luna și zborul./ Vă spuneam că
înainte de filmare, trebuie să ai în
gând o idee mare, care, printr-un*

Hildegard Klepper-Paar, „Carte
poștală”

singur joc de cuvinte, se clădește, se
mărește și la sfârșit de joacă,
povestea adevărată se ivește, un text
pe care specialiștii în film, oamenii
mari în cinema, *scenariu* l-au botezat,
cum altcumva.

Adesea, oamenii scot la lumină,
precum apa din fântână, din lada de
zestre a omenirii, legende cu greci și
troieni, cu daci și romani, care peste
ani și ani aduc în fața voastră copii,
neîndoite mărturii. După încă un an,
eu am filmat, iată, legenda calului
troian.

Vă invit și pe voi, copii, să
ascultați cum a decurs treaba ca să nu
plecați cu camera la drum, degeaba!

Eu astăzi merg pe drumul școlii
sau al cetății ca să vă fac istoria
antichității. Înainte de plecare la
filmare am pus în tolba cea mare,
firul poveștii următoare: A fost odată,
nu se știe unde și când, o cetate cu
turnuri înalte, mii, în care locuiau
numai jucării.

Aflând despre frumusețea
acestor locuri, regele Ardetot și-a
trimis oștenii să cucerească cetatea și
să-i aducă, drept ostatecă, Crăiasa
Jucăriilor (vezi cartea)...

Ce poate să fie mai sus, ca un
dor, ce poate să fie mai viu, ca un
zbor sub cerul cu picuri de argint, eu
cu camera în mână pe-un nor mă
alint. Sărut ploaia și bucuria se ivește,
pe pelicula vie, povestea țâșnește:

- Cui îi place ploaia? strigă
Bobiță filmând.

- Mie, mie! a spus rața, aștept
dimineața cu răcoarea ei însoțită
zilnic de albi picurei.

- Mie! strigă păpădia, rădăcinile
mele sunt însetate, pufuleții mei sunt
verzi, un cap galben prin livezi!

- Mie! strigă broasca de la mal,
sper, norii să toarne de sus, un ropot
vertical, cu murmur de duș.

- Mie! a spus brusturele, sunt
perfect rezistent la apă, cu o frunză
de a mea umbrelă-s pentru casa ta.

- Mie! spune pârâiașul, eu răd de
fiecare picătură, o sorb și cresc nu mă
opresc până nu voi fi mare.

- O ador! a strigat Ilie, pentru că
eu pot alerga, nu mă tem de boală, cu
cizmele mele de apă, prin fiecare
baltă și râu, străbat drumul spre
școală purtând coroniță de spice
aurite, de grâu...

Dar atenție! Și dacă nu ați obosit,
cu noi cunoștințe am venit să vă
vorbesc puțin, dar amical despre
decupajul regizoral. →

MARIA MÂNZALĂ

La filmare trebuie, măi băieți, decupaj regizoral să aveți.

Decupajul regizoral este scris sau...dacă sunteți talentați, în grafică sau pictură, puteți să îl realizați.

Noi mai jos am ilustrat...

Quot erat demonstrandum! adică, latinul spune: *Ceea ce era de demonstrat!*

- Deci, dacă am înțeles eu bine, nu trebuie să ne oprim, decupajul regizoral desenat cuprinde câte o ilustrație mai ales pentru filmul de animație, pentru fiecare cadru, scenă, secvență din film, să exprimăm prin mimică, gestică, tot ce simțim, prin atitudini și relații din text, ca să fie pentru marile bucurii pretext.

Da, ai dreptate, decupajul regizoral este documentul cel mai important, este realizat de regizor, multe, multe rubrici are și este folosit de operator pe platoul de filmare.

În coloane notăm ce conținut în cadre filmăm, cât durează o acțiune la filmare să nu fie nevoie de vreo anulare, căci pe platou nu este vreme nici să mănânci un ou, actorii joacă de zor, operatorii filmează cu spor, iar regizorul cu megafonul dă indicații actorilor ca să facă bine rolul.

Din sală se aude o voce:

- Producătorul sunt, mă știți./ cu plăcere mă priviți/ când eu vin cu geamantanul/ să dau O.K.-ul și chiar banul./ Multe promisiuni se preling/ în urechea participanților la casting./ în fața unei mari comisii/ vor să obțină permisiile./ actorii buni, cu charm și cu talent/ să prindă roluri mari, chiar cu patent./

- Caută teme și idei în piața filmului, de vrei, numărul unu, repede, să fii la cineaști sau cineamatori-copii.

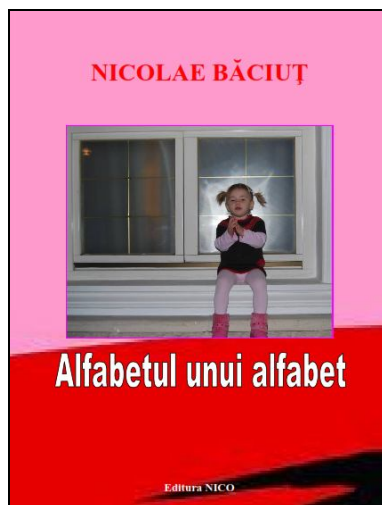
- Îhm, sunt eu, regizor mă numiți nu pe oriunde mă găsiți, sunt pe platoul de filmare, în mișcare și cu răbdare, indicații actorilor dau, în spatele operatorilor stau, ascult cum din cabine, muzica, background-ul sonor cum vine, cum cade lumina, cum actorii se mișcă iar seara sărbătorim cu tortul de mere și frișcă...

- Îmi pare bine că aveți încredere în mine și faceți întocmai cum v-am spus, așa veți ajunge sus, cât mai sus!

Ce minunat e să te întâlnești cu prinții din povești, să te izbești de tine, de vise, de zbor, este o mare plăcereși... e chiar ușor!

Poezia pentru copii

ALFABETUL UNUI ALFABET

După ce în 1990 a tipărit volumul de versuri pentru copii "Jocuri încrucișate" (Editura Alpha), Nicolae Băciut a mai publicat pentru copii volumele "Lina Lumina" și "Jocuri încrucișate cu Lina Lumina".

Acum, Nicolae Băciut ne mai propune un volum de poeme pentru copii "Alfabetul unui alfabet" (Editura Nico), care se vrea un elogiu în versuri adus fiecărei litere din alfabet.

Cartea, ilustrată cu desene pentru fiecare literă, se dorește a fi un alfabet liric, un mod de a intra prin poezie în lumea fiecărei litere.

Dacă primul volum de versuri pentru copii a fost dedicat fiilor săi, acesta este dedicat nepoatei sale, Carina. (C.B)

POEZIA LITERELOR

Nu e ușor să scrii versuri pentru copii, pentru că trebuie să intri în rezonanță cu lumea lor, trebuie „să te prostesti”, să dai în mintea lor, să te... „bunicești”, dacă ne e permisă această invenție, adică să transformi o stare, „bunicul și bunica”, în verb, „a bunicu”.

Am scris versuri pentru copii atunci când am simțit că am o țintă specială. De această dată, am vrut să ofer nepoatei mele, Carina, un „Abecedar liric”. Dar nu e doar o carte pentru ea, ci și pentru mine. E un mod de a mă întoarce în copilărie, de a redeveni copil, din dorința de a-l mai confirma încă o dată pe Brâncuși, care spunea: „Când

nu mai ești copil, ai murit de mult”.

Această carte mai încearcă și să-i dea dreptate lui Gaston Bachelard: „Copilăria durează toată viață. Ea se întoarce mereu pentru a însufleși secțiuni mari ale vieții de adult. Poeții ne vor ajuta să găsim copilăria vie din noi, această lume permanentă, durabilă, de neclintit”.

Câtă copilărie, atâta poezie, câtă poezie, atâta copilărie, îmi vine să zic, răsturnând înțelesurile unei sintagme celebre.

Cât privește „Alfabetul unui alfabet”, trebuie să recunosc că m-au fascinat întotdeauna literele alfabetului, că am încercat de la bun început să le deslușesc înțelesurile, să aflu istoria care se află în spatele literelor, în spatele scrisului, să trăiesc miracolul gestului care se transformă în cuvânt.

Am trăit frumusețea acestei emoții, măcar în parte, cândva, când fiul meu, Raul-Mihai, acum tată și el, primind un cadou, la doi ani și jumătate, discifra pe eticheta darului, literă cu literă: „F-A-B-R-I-C-A-D-E-C-O-N-F-E-C-Ț-I-I-F-O-C-Ș-A-N-I”, ca apoi, încă neștiind să lege literele în cuvinte, să concluzioneze victorios: „CHILOȚEI”!

Mi-au fost dragi literele, le-am considerat mai întâi ființe, cu viața lor, cu trecutul și cu viitorul lor, le-am deprins caligrafia, printre petele de cerneală care încercau să le scadă din frumusețe pe coala albă de hârtie.

Nu știu cum e acum, dar eu am avut ore de caligrafie și caiet de caligrafie și mă străduiam să nu trădez rotundul fiecărei litere, parcă știam că fiecare literă e o pictură, e artă, e frumusețe.

Mă înspăimântă gândul că ar putea să dispară scrisul de mână, în explozia tehnicii informatice. Că scrisul de mână ar putea fi înlocuit cu cel de tipar, că penița, stiloul, pixul, creionul ar putea fi „suprimate” de tastatura electronică.

De aceea, „Alfabetul unui alfabet” se vrea și un elogiu adus literelor, literelor frumoase, caligrafic scrise și pline de taine.

NICOLAE BĂCIUT

Înserare

O luase direct peste câmpuri. Ploaia de vară înmuiase, nu de mult timp, pământul, plugurile întorseseră miștile și discurile însoțite de grape mărunțiseră solul la vreme. Semănătorile își făcuseră treaba, iar plantele mici, răsăreau acum fragede pe urmele tăiate egal de aprigile lor brăzdare. Recolta de toamnă se arăta promițătoare.

Dinspre râu, venea un aer proaspăt, parcă menit să îndulcească boarea după amiezii. Din stejarul bătrân din mijlocul câmpului, veneau triluri vesele, nicidecum toropite de soarele în-cins. Pentru inginer, stejarul acesta era singurul martor al pădurii ce stăpânise odată acele meleaguri. Când cei vechi au tăiat toți copacii și au venit mai apoi cu plugurile cu boi. Ei au fost cei care au zămislit aici civilizația agrară. Iar stejarul, singurul martor al pădurii culcate la pământ le-a servit mai apoi drept pavăză și umbră când soarele îi pârjolea pe arii, ba chiar le-a adăpostit muierile care veniseră la muncă și le apucase tocmai atunci sorocul nașterii de prunci. Tocmai pentru continuitatea trudei. S-au țesut atâtea povești în jurul stejaru-lui ce se încăpățănase să nu piară în acea vechi și inegală luptă a omului cu pădurea.

Dar inginerul nu are timp de aceste gânduri. Calcă bulgării tari, cu grijă să nu strivească plantele fragede ale porumbului cultivat, recent, pentru siloz. Prim-prejur saltă lăcustele pământii și greierii negri. După ei tresar pitpalacii greoi și zboară razant cu solul. În ritm de dans, se cutremură fazanii urmărind fazanițele grațioase. Dinspre zăvoiul lui Osman se aude zvon de zefiri întârziați printre frunzele tari. Oltețul își trimite printre arini sclipirile diamantine. Ciocăniturile bat în coaja groasă după

omizile ucigașe. E o încântare neprețuită a naturii, pe care inginerul o simte tresăltând în adâncul lui.

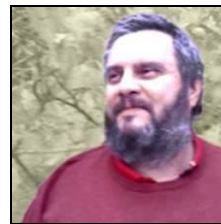
Ajuns la zăvoi, omul se lasă pradă umbrei. Undele apei neliniștite tresăltă străbătute de săgețile nestăvilite ale peștilor. În locul unde a fost moara, undele se izbesc de rămășițele stâlpilor de lemn calcinați. Aici își instalează demult, moara lui de apă, turcul Osman. Bunicii încă îi povesteau inginerului că acolo mergeau și ei să macine, până când boierul Otetelișanu a făcut moara de foc de la Benești. Atunci turcul a falimentat și a plecat definitiv de pe meleagurile noastre.

Inginerul își dă jos pantofii. Introduce șosetele în ei și își ridică pantalonii până mai sus de genunchi. Intră în apa cristalină. Trupul i se înviorază. Prim-prejur, săgetările de umbră ale peștilor. Trece râul. În cealaltă parte, pe prundul înșorit, o zărește pe Tania, studenta de la filologie. Într-un prea ușor costum de baie, fata se delecta, plictisită, cu o carte. Inginerul o salută. Fata îi ciripește vesel. Parcă împins de un resort, omul își dă jos, precipitat, veșmintele. Fata îl cuprinde tandru și-l trage peste trupu-i dornic de împlinire. Inginerul se încordează aprig, protector, tremurând de dorință dar și de nevoia de stăpânire, doar pentru sine, din curgerea nesfârșită a clipelor, a acestui trup, parcă creat din plămădirea soarelui cu undele râului. Ochii ei albaștri, luminoși, în care se oglindea, pentru o clipă, rușinat de atâtea frumusețe, cerul, acum se închid ușor. Inginerul începe, într-un sfârșit, ritmul domol al dansului naturii. Fata îi răspunde din adâncul ființei, destinsă și mulțumită de împlinirea ce pare că i-o conferă chiar încheierea acestei splendide zile de vară.

Când soarele plonjează într-un nor violet peste vârful stejarilor de pe Dealul Beneștilor, ritmul omului devine tot mai lent, pe când fata simte nevoia să-l atragă spre sine tot mai adânc, pentru ca focul din trup și din suflet să nu i se stingă, iar fericirea lor să nu se mai risipească niciodată.

Din ascunzătoarea lui pentru rațe, toate acestea le vedea cu nesfârșit nesațiu pădurarul Pantelimon Neșcotă, care mai apoi avea să le povestească cu mult umor, confrăților de pahar, la bețiile-i nesfârșite și deznădăjduite.

GEO CONSTANTINESCU

Povestea unui belciug

Nu mă dumiresc, o mură,
Cine, tufa ploii, fură?
Care Urs – stâncos, de stepă -
Mi-a furat o bicicletă?

Sau cumătra-n scumpe gale
Peste ferme de-animale,
Din cămărilor-i parcate
De n-ai loc de dat din coate,
S-a îndrăgostit lulea
Chiar de bicicleta mea...!

A furat?... Sau o iubea?...

Din iubire, în iubire,
Bicicletele-n psaltire
Le citim, ca pomenire,

Că de-atâta mers pe roate,
Cu puteri neînsemnate,
Și iubite-s... și furate...

Cine, Dumnezeu, nu fură
Dragostea de mers, din gură?

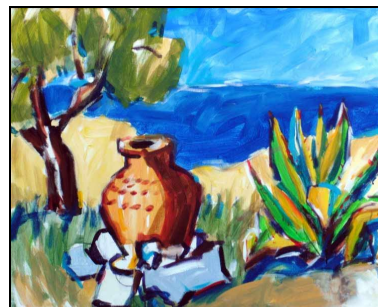
Dar – de vrei să știi ce mumă
A iubit... vezi ce consumă...

Râu îmi pare doar de-un ghid:
N-am legat-o de un zid.

Însă cum să legi – bizar –
Fără un belciug, măcar,
Bicicletele ce vin,
Ca să scrie ce poftim,
Pieței din Ierusalim?...

10 iunie 2015

LIVIU-FLORIAN JIANU

Detlef von Steinburg, "Lyri"

Gânduri răzlețe

ÎN FAȚA OGLINZII

Un sentiment curios, derivat dintr-o realitate stranie, necunoscută de aproape: toți cei din "leatul" meu, cei care-au mai rămas – se-nțelege – au îmbătrânit parcă de-odată... "Ei au îmbătrânit? Tâmpitule – parcă-mi spune interlocutorul meu intern. Și unde ești tu? Uită-te-n oglindă!..."

Îmi cere ceva care fac în fiecare zi. Nu din sentimente de narcisism, deși sunt unii care-mi spun c-aș fi fost odată frumușel (oare?!), dar oglinda-mi reproduce vizual mutra, ca să pot să mă bărbieresc sau să văd unde să-mi introduc periuța de dinți. Acum nici a doua cauză nu-mi mai este absolut necesară, căci cutia în care îi adăpostesc o văd direct, nu reflectată.

Oglinda, veșnica purtătoare vizuală mută și inofensivă (poate) a înfățișării noastre, e singurul lucru care-ți arată întocmai cum arăți și nu-ți trece prin gând să-l curmi pentru asta.. De ce să spargi oglinda? E adevărat, uneori parc-ai face-o, dar judeci că e irațional. E vorba doar de un obiect din materie moartă; nici în viață pe cei care ți-au reflectat înfățișarea așa cum e, sau chiar - pătimaș ori cu invidie – deformată, nu i-ai... spart... Îți pare oare rău că n-ai făcut-o? E prea târziu. Acum nici ei nu mai au putere... Căci... S-o lăsăm baltă!...

E o realitate total adevărată pe care nu poți, mai exact, rațional, nu vrei s-o negi : ai îmbătrânit. În idiș se spune: "Dușmanii noștri să nu îmbătrânească!" Realmente, nu cunosc o asemenea "triere": cei buni îmbătrânesc, cei răi, nu. Aiurea! Toți îmbătrânim. Și, ca atare, ajungem să ne măsurăm cu... dureri aici, dureri acolo... Asta e! Devenim vasalii medicinei. De aia-i socotită medicina o profesie bună. Pentru medici...

Dar să ne întoarcem la oglindă. De ani de zile, de când mă știu, de când mă privesc în ea, spațiul acesta lucios care mă informează cum arăt, îmi folosește și ca măsurător al timpului. Calendar – dacă vrei. Fără erori. Exact. Așa arăt. Sau, amintindu-mi – ceea ce nu mai văd acum în oglindă – așa am arătat odată. Acest "odată" mai e doar în gând... "Acum", e ceea ce se vede. Viu (încă) și natural. Ai pretenții că nu mai e cum a fost? La cine să ai

pretenții?! Firește că nu mai e cum era. Zilnic – chiar dacă nu observi "la zi" – s-au produs inerentele transformări. Omul este materie și cu timpul materia se consumă. Depinde și din ce... material e făcută materia...

Acesta-i drumul vieții și cine-l vrea cât mai lung, trebuie să ia în considerație că pe ultimii kilometri, "boii carului vieții" dau semne de oboseală. Incnesc. Prețul efortului de-o viață. Și totuși, unii se încăpățânează să meargă mai departe. Chiar dac-o fac în genunchi... Boii ăștia!...

Mi s-a uscat spuma de bărbierit de pe față, pentru că mi-am oprit din mișcare mâna în care țin periuța de ras, furat de gândurile despre vârstă. Vârstă pe care, oglinda asta, fără reticențe (de ce?) mi-o arată zilnic, de ani de zile, fără să-i pese. (Poate că da?) Ce poți ști ce gândesc și simt (figură de stil) lucrurile fără viață? Dacă de multe ori nu poți ști acest lucru de la o sumedenie cu viață... Enigmele vieții!

Oglinda n-are decât o singură parte pe care vezi. Cealaltă e opacă. N-are rost, chiar de curiozitate, să întorci oglinda ca să vezi cum te vezi pe partea cealaltă. Ca și – în general – în viață, pe întuneric nu se vede nimic...

Îmi petrec periuța cu spumă de bărbierit peste obrazul pe care spuma se uscăse, în timp ce încerc să-mi amintesc un cântec pe care, se pare că-l auzisem odată, de mult... Despre oglindă, care, a fost cântată în zeci de cântece... Dar, de cântecul meu, nici de melodie și nici de text, exact, nu reușesc să-mi amintesc... E un lucru care mi se întâmplă cam des în ultima vreme... Ceea ce rețin este că el, cântecul, exprimă supărarea celui care l-a scris-compus, de ce oglinda-i schimbă mereu înfățișarea. Ha-ha-ha! Nu-i adevărat. Ea nu ne-o schimbă. Noi ne-o schimbăm. De fapt, și nouă NI SE schimbă. Ea, oglinda, ne-o

Heide Roth, "Furtună pe mare"

reflectă așa cum este. Așa cum noi i-o "prezentăm". Cu cutele, cearcănele, petele și părul alb cu care vremea ne blagoslovește pe drumul lung (când e) al vieții. Nu ne-am dorit-o singuri – "viață lungă"? Bineînțeles că da. Atunci – asta e!

Trebuie să ne împăcăm cu realitatea. S-o "înfruntăm cu stoicism"! Ce, căutăm în oglindă țapul ispășitor? Ea arată ce i se pune în față.

Și totuși... Mă uit acum bine în oglindă. Poate mai bine, mai mult și mai concentrat ca altădată.. Nu știu de ce! Și, zău... Parcă nu-mi vine să cred! Bătrânelul pe care-l văd acolo, sunt eu?! Uitându-mă zilnic în oglinda asta înțepenită, parcă nici nu am băgat de seama că... acu', să zicem, 30 de ani, ea-mi arăta pe luciul ei pe cu totul altcineva... Totul s-a schimbat chiar într-atât? Culoarea părului a intrat în petele de pe față și el a rămas (cât a rămas) incolor? Cu toate că și albul este o culoare... Și ridurile și... La naiba!

Aproape că m-am tăiat sub nas cu lama asta grăbită de la "Gillette"-ul ăsta al meu... Asta pentru că-mi tremură puțin mâna. Oglinda nu-mi arată asta, dar eu o simt... Să-mi las poate barbă, ca să nu trebuie să mă bărbieresc, cum mi-e obiceiul, zilnic? În tinerețe, pentr-un rol pe care l-am jucat în teatru, mi-am lăsat barbă. Toți spuneau că-mi vine bine. În tinerețe! Acum, cu-o barbă albă, toți ar crede ca am deja 120 de ani... Sau m-ar întreba dacă nu am devenit Rabi...

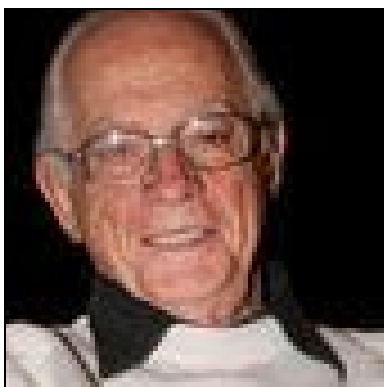
Nu! Nu-mi părăsesc oglinda, cu riscul de a mă întreba (așa – într-o doară): "Cine-i bătrânelul ăla pe care ea mi-l arată acum? Parcă de la o zi la alta eu văd un altul..."

CAROL FELDMAN

OAMENI PE CARE I-AM
CUNOSCUȚ

Octavian Sava

scriitor, realizator de emisiuni
radio și TV (1928-2013)

Autor de scenarii radiofonice, de televiziune, de piese, de cuplete pentru teatrul de revista și, spre sfârșitul vieții, autorul a două romane, Octavian Sava s-a făcut foarte iubit de publicul din România.

A fost prieten, în tinerețe, cu scriitorul Octav Pancu-Iași, prin care l-am cunoscut și pe Octavian Sava. Cei doi aveau același pronume, așa că, pentru prieteni, unul era Octav (Octavian Sava), celălalt era Țuțu (Octav Pancu-Iași).

Prin anii '70, când l-am cunoscut pe Octav Pancu-Iași, l-am văzut pe Octavian Sava numai o dată, adevărata întâlnire s-a produs abia prin anii 2000, când el își vizita, cam la 2-3 ani, familia din Canada.

Într-o zi de la sfârșitul verii lui 2003, am primit un telefon la serviciu de la un prieten, spunându-mi că Octavian Sava e în vizită în Canada și că ar fi doritor să se plimbe, dar fiica lui, lipsind toată ziua de acasă, n-avea cum să-i satisfacă dorința. Prietenul mă întreba dacă n-aș vrea eventual să-l plimb eu cu mașina pe d-l Sava în pauza de prânz, având în vedere că serviciul meu era foarte aproape de strada unde locuia el. Am acceptat, cu atât mai mult cu cât doream să-l revăd după cei 30 de ani trecuți de la prima întâlnire.

Am cutreierat atunci prin împrejurimi, îl luam de acasă cu mașina și găseam mici trasee în care să-i arăt locuri deosebite, parcuri, magazine, cafenele (vorba vine cafenele, în Canada există numai rețele de mici restaurante unde poți bea și o cafea, dar cafenele propriu-zise, ca în Europa, nu există).

În timpul acestor plimbări, care s-au repetat și în alți ani, el mi-a redat, cu mult umor, povestea vieții lui. S-a născut la București în 1928. Bunicul lui era proprietar de cinematograf și

importator de filme, iar tatăl lui a fost o lungă perioadă directorul adjunct al Cinematografului Aro, actualmente Patria. S-a înscris în 1946 la Facultatea de Medicină, la dorința mamei. În perioada studenției a colaborat la *Ora Tineretului* și *Ora Școlii* și i s-a propus să devină redactor la radio. Octavian Sava a abandonat studiile medicale în 1949 și s-a angajat la *Radio România Actualități*. A absolvit mai târziu Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din București, secția română-franceză.

După cum se poate afla și din biografia lui Octavian Sava de pe Internet, ampla lui activitate a cuprins realizarea a numeroase emisiuni de varietăți și teatru la Radio România Actualități și Televiziunea Română și, de asemenea, scheciuri, monologuri și cuplete muzical-umoristice pentru programele de Revelion de la TVR. Criticul Călin Căliman îl considera un „umorist încercat”. Eu văzusem celebra lui piesă „Nota Zero la purtare”, știam și de emisiunile de la TV, îi urmărisem ani de zile cupletele de la Revelioanele TV scrise de el, dar am pierdut serialul pe care mulți l-au urmărit și admirat, „Căpitanul Val Vârtej”.

După acele plimbări cu Octavian Sava din orele de prânz, prin regiunile frumoase de lângă Toronto, am rămas în corespondență electronică, schimbam idei despre literatură și film. I-am trimis la un moment dat câteva poezii scrise de mine și mi-a răspuns că eu eram poet, spre deosebire de el, care – spunea – era doar un versificator. Mi-aduc aminte că într-un an mi-a trimis o *Glossă* scrisă de el. Lucrase mult la ea și l-am admirat nu numai pentru efort, dar și pentru rezultat. De altfel, am remarcat, pe toată perioada cât am

corespondat cu el o extraordinară voință la acest om: lucra nu numai cu disciplină și elan, dar era și foarte exigent cu el însuși.

Când am fost la București, după ce-l reîntâlnisem în Canada, l-am vizitat acasă împreună cu prietena mea, graficiana Adelaida Mateescu. Avea o colecție impresionantă de cărți de bere din diferite țări, iar camerele erau căptușite cu rafturi pline de cărți. S-a bucurat când i-am dăruit o carte de artă de mama mea, o admira pe Amelia Pavel. Avea pe pereți multe tablouri frumoase, era un om cultivat și cu gust artistic.

În 2004, mi-a scris că îl batea gândul să scrie un roman. Și-a ales un subiect care-l preocupa și a început munca. Îmi trimitea pasaje - scria de mână și transcria pe calculator - și mă ruga să-i scriu ce părere aveam. O făceam, cu atât mai mult cu cât romanul era captivant, iar scrisul lui era cursiv și accesibil, apropiindu-se ca stil de cel al unui scenariu de film. Romanul, polițist așa spune, „Cazul Beilis”, a fost publicat la editura Hasefer, București, în 2005, și era bazat pe o întâmplare reală.

După câțiva ani, când era deja octogenar, mi-a mărturisit, cu amuzament, dar și cu seriozitate, că are de gând să abordeze un subiect istoric, despre George Bibescu, personalitate care-l obseda din tinerețe. A început, cu aceeași seriozitate și tenacitate, o imensă muncă de documentare.

Mi-a scris că a împrumutat de la bibliotecă un roman istoric de peste 400 de pagini despre războaiele lui Napoleon, ca să învețe cum să descrie bătăliile.

Mi-a trimis în acea vreme pasajul cu luptele respective din romanul lui. Era, după părerea mea, prea lung, l-am sfătuit să renunțe la anumite pasaje.

N-a făcut-o imediat, numai când editorul i-a sugerat același lucru s-a supus, dar cu strângere de inimă. Romanul „Printul Rătăcitor - George Bibescu” a apărut în 2010, la editura Coresi, București.

Spiritul lui vivace n-a încetat să creeze și, după câte știu, avea de gând să reia o pasiune din tinerețe, scrierea de „Science Fiction”. Era hotărât să scrie până în ultimul moment al vieții. Și așa a fost.

Munca lui a fost brusc întreruptă de un sfârșit dureros. S-a stins pe 2 decembrie 2013, în același an în care, pe 1 februarie, împlinise 85 de ani. Îi păstrez amintirea, în arhiva gândului, ca exemplu de voință și perseverență.

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto

STRĂZI, PAȘI SPRE GRĂDINA GHETSIMANI

Prima ieșire în oraș o fac așadar însoțită de maica, după ce dis-de-dimineață m-am acomodat cu mediul. Coborând de pe coridorul unde se afla camera mea, pe lângă ușa bisericii.

Spațiul sacru, fără alte prezențe decât sfinții din icoane la ceasul acela, îmi sădise un soi de tremur, ca și când aș fi trecut pe lângă o cadențare a misterului.

Înăuntrul lăcașului de cult, e-o atmosferă solitară, deși mă văd înconjurată de atâtea priviri din icoane.

Senzația unui fior tandru.

Scene biblice oprite-n derulare poate pentru a te concentra și tu la cele ce se petrecură-n timpul biblic. Nu pot cuprinde mult din imensitatea înțeleșurilor scrise și neînțeleșute poate. Doar fragmentar mă apropiu de vechile înțeleșuri. Sau, cel puțin, îmi doresc, nu-i sigur că și reușesc.

Devin conștientă de limitele mele. Mă redescopăr. Mă las copleșită de atmosfera sacră. Pentru că sunt mai trecătoare decât lemnul icoanelor.

Mai fragilă decât lumina care zilnic se-apeacă, atinge, mângăie, culoarea chipurilor pictate. Ele sunt blajine, sfielnice, cucernice.

Doar Sfântul Gheorghe mi se pare dezlănțuit.

Înclin capul. Nu-l privesc drept în ochi. E aprig.

Mă simt ca o ființă vinovată. N-am săvârșit niciun gest memorabil în numele credinței. Sau poate da?

Rămân întârziată într-o derută nemărturisită.

Am regrete, lacrimi, dorințe pe care le aduc aici, le voi lăsa drept ofrandă și voi pleca.

Asemeni oricărei ființe din lumea vifornică. Grabită.

Sunt sigură ca voi reveni la prima ocazie, precum mă știu dintotdeauna.

Expansivă, păătoasă. Visătoare. Îndușoasă. Plângăcioasă. Enigmatică. Vulcanică din nou. Febrilă.

Ascult, n-ascult semnele secrete venite poate spre mine de sus. Am idealuri. Cred, nu cred în forțele proprii.

Mă-nfrâng. Alunec pe-un ghețuș, mă ridic. Râd. Mă bucur uneori de parcă totul vine în viață frumos, într-un elan sărbătoresc, spre mine.

Pentru mine...

Strada pe care pornim, eu și maica

Evangelina, coboară în pantă.

Să nu creadă nimeni că Ierusalimul seamănă cu vreun alt oraș al lumii. Are atâtea vechime solemnă! Afișată fără trufie.

Mai e și umbra legendei. Nedesci-frată încă. Care-mi dă senzația că nensotește.

Sporindă în tonuri noi, desigur, pentru fiecare pelerin.

Trecem, pe lângă mici ateliere. Îmi reține atenția unul de croitorie. E la liberă vedere ceea ce se întâmplă în interior. Un geam înalt îl desparte de fluxul străzii. Nu-i o vitrină. Oamenii lucrează fără să-și facă vreo reclamă.

Atâtea austeritate! Cei care croiesc, fac tipare, scot la iveală veșminte noi, nu au răgaz și nici nu le-ar folosi la ceva să ia în seamă șirul de străini, plerini care aduc odată cu ei, în memoria lor, involuntar, imaginea unei lumi zbuciumate de stridențe.

Trecem parcă printr-un alt timp. Liniștit.

Un timp din tipare molatice, de legendă.

Locuitorii Ierusalimului, poate, poate măcar unii dintre ei știu să stăpânească secunda!

Zidurile unor clădiri sunt atât de înalte, albe, încât nu se vede nimic din interiorul pe care-l protejează. E un alt fel de-a relaționa aici cu anii și vremea trecătoare.

Sunt ziduri albe. Din piatră albă. Solide. Poate din dorința de-a fi omul cu sinele sau. Sau, din discreție? Misterul unor habitaturi statornicite prin tradiție.

Ierusalim, Grădina Ghetsimani

Remarc din nou lipsa inscripțiilor, încrestațiilor sau a altor intervenții, fie chiar și artistice. Inventive.

Zidurile sunt ele însele un monument. Nu au nimic glacial. Flori luxuriante se lasă într-un alint discret peste piatra de culoare deschisă.

E ceva pe care cu greu îl poți detașa de nota de fabulos.

E un farmec nou. Liniștitor.

Coborâm pe-o stradă mai abruptă. Peisajul se deschide, am ieșit dintr-un perimetru care limitează distanțele dintre case într-o geometrie sobră.

Suntem pe-o stradă coborâtoare și mult mai animată... Magazine, măr-furi diverse, îmbietoare, cumpărători, trecători, curioși dar foarte grăbiți..

La capăt e un spațiu larg și apare altă imagine.

Suntem în cartierul arab.

Viața aici e picturală, colorată și dinamică. Îmi este cunoscut acest gen de impact vizual.

Doar cu câteva zeci de minute mai devreme eram într-un decor cu aură secretă.

Fascinația „orașului alb” consta desigur și-n diversitate.

Urcăm din nou.

Drumul spre Grădina Ghetsimani, un marasm.

Plăcut și tulburător. Pentru prima dată în viață văd cedri.

Cu vârfurile ca niște săgeți spre cer înălțate.

Un mic suiș al străzii și ajungem.

În jur e alternanță de vale și lină arcuire a pământului.

În imaginația mea, acest loc sacru avea neapărat umbre nocturne. Știind că scena trădării Învățătorului s-a petrecut noaptea. Îmi închipuiam măslinii cu frunze și trunchiuri întunecate, desfășurați pe mai multe cărări.

Miracolul trebuia să fie fugarnic. Nevăzut și atunci, ca și acum, îmi ziceam.

O undă fierbinte, tainică... Așa se poate să fi fost...

Mi-a fost îngăduit, va să zică, să văd aievea Grădina Ghetsimani. Iat-o, la dreapta, în plină lumină. Cum ar fi, oare, seara?

Îmi cumpănesc pașii. Maica mă înțelege și stă ceva mai retrasă. Intru pe-o alee. Verdeată multă. Soarele nu-i deloc sfios. Dăruiește strălucire cu milostivire.

Vreau să văd măslinul biblic. Îl caut din priviri. Fac o translație a imaginii lui, sădită-n mintea mea de textul sfânt, și-l plasez aici, dincolo de gardul împrejmuitor. Revin la realitate. Privesc. Mă emoționez. Toată lumea care se perindă pe aici are dreptul să-și închipuie, așa cum poate, și cât poate scena plină de mister divin și care-a schimbat percepția lumii în raport cu cerul.

Unora ne-ajută fantezia să ne construim o stare specială. →

VERONICA BĂLAJ

Căutăm, cu toții, o cale secretă prin aer, către înalțuri. Șoptim, în felul nostru, un gând de mulțumire: Doamne, suntem în căutarea umbrei tale !

Măslinul biblic are trunchiul contorsionat. Nu-l pot atinge. Gardul e protector, ne ține la distanță. Altfel, am putea să-l îmbrățișăm, pasionali.

Sau tremurând, înfricoșați. Doar e copacul sacru.

Măslinul istoric încape, totuși, în memoria mea?

Îl fotografiez. Îl mângâi cu privirea.

Doamne, Iisuse, cât de mare-o fi fost pe atunci Grădina Ghetsimani!

S-au putut furișa cei cărora le-a fost scrisă trădarea.

Cât întuneric era!

Ce întuneric ! Încât să devină, apoi, în mod miraculos, lumină pentru speranțele noastre!

Așa era scris. Întunericul să-ți fie dușman. Întunericul, aliat în trădare. Pentru împlinirea semnului divin care urma să fie, prin veacuri, pavază împotriva morții eterne.

Maica mă îndrumă spre biserica ridicată în perimetrul Grădinii. O fi fost chiar aici, poate sub altar, pământul pe care-a pășit Iisus...

Las o rugăciune.

Poate își va lăsa binefacerea și peste umerii mei ca sticla, fragili.

La capătul cărării cimentate cresc flori cyclam. Au ceva îndrăzneț în culoarea lor.... ceva care aș spune în clipa aceasta că-i chiar expresia vieții. Care ne-a fost daruită. Iarăși privesc măslinul ca un drum întortocheat care duce spre verticală.

Îmi apare în minte scena biblică, sacră, petrecută aici.

În lumina străvezie, se destramă însă.

Cronica unor momente petrecute în Ghetsimani se încheie printr-un gând smerit „Îndură-te, Doamne, de noi, cei care venim plini de curiozitate, de-nchipuiri păguboase, cum c-am fi mai buni, mai cinstiți decât cei ce-au complotat și trădat atunci, chiar aici!”

Cedronul, cu apele sale, străbate același traseu legendar.

Pe locul rugăciunii lui Iisus, restabilit topografic, împăratul Theodosie cel Mare (376-395) a construit o bazilică ale cărei ruine sunt păstrate în interiorul Bisericii Catolice a Tututor Națiunilor.

Mă copleșește atâta istorie și miracol adăugat la documente.

Un crâmpoi de mister e necesar să căutăm, să izvodim. Ne apără de frica trecerii...

Grota trădării lui Iisus o reconstruiesc în minte după o imagine văzută undeva, într-o carte.

În viața noastră de toate zilele ne-a fost dată atâta lumină! Ne sperie fie și numai gândul îndreptat spre ce-a fost atunci.

Ne-nfășurăm cu firul transcendentului, plutind...

Când coborâm din Grădina Ghetsimani, la dreapta se află Biserica Mormântului Maicii Domnului. Ne așezăm pe-o bordură care încadrează un dreptunghi din piatră.

Maica mă inițiază în istoria acestui lăcaș. Eu beau apă dintr-o mică butelie, cumpărată de la un chioșc apropiat, și încerc să-mi închipui cum este aievea fastuoasa ceremonie organizată anual cu prilejul sărbătorii Adormirii Maicii Domnului.

Maica Evanghelina se implică emoțional când povestește. Îmi descrie cât mai plastic secvențe din acest spectacol grandios care se repetă în fiecare 15 august.

Cortegii fastuoase însoțite de cântări bisericești străbat un lung traseu prin Ierusalim.

Intrăm în renumitul lăcaș de cult, totodată monument istoric și loc de pelerinaj. Maica este foarte știutoare de amănunte din documente sau legendare. Prezintă totul colorat, cu emoție.

Pășesc și eu într-un spațiu care numără câteva mii de ani. Calculez în minte cât s-a scurs din secolul al V-lea până acum. Între timp, rețin umbrele din interior.

Cripta imensă, este rămasă din biserica ridicată în 450-457, precizează distinsa mea însoțitoare.

Doamne, îmi zic în gând, câte rugăciuni, câți pași, câte priviri s-au perindat pe-aici! Fiecare pelerin a adus ceva și-a luat ceva.

Dor de veșnicie

Mi-e dor de ceruri, Doamne și de Tine,
Mă doare viața ce-o mai am în mine
Din raze reci și fire de mătase,
Coboară-o scară să mă-ntorc acasă.

Mă doare iarba ce o calc sub talpă
Și-amar e stropul ce îl beau din apă,
Mă doare frunza ce-i bătută-n vânt
Și seceta întregului pământ.

Nu plâng acum de mila mea, Stăpâne,
Ci lumea-și plânge lacrimile-n mine,
Și munți își lasă întreaga greutate
Pe fruntea mea, pe umeri și pe spate.

Mi-e dor de ceruri, Doamne și de Tine,
Din valuri, valul meu Tu îl desprinde
Și domolește a furtunii cale,
Adună-mă din piatră și din vale.

Dar, nu se facă voia mea, Părinte,
Ci ce e scris din veci, în cele sfinte,
De e voința Ta, așa să fie,
Doar îngerul îl lasă lângă mine!

DANIELA TURLEA

Atâția ochi au răzbătut prin lumina difuză, sălășluită în icoane!

Pereții tapetați cu figuri sfinte se arată ba fierbinți, ba stranii.

Culorile mă bulversează? Sau vechimea lor?... Tonuri de maroniu, galben, bleu, opal, picături de negru, privirile sfinților se revarsă ori se retrag, dacă mă apropii stăruitoare.

Mi se împăienjenesc ochii. Sunt în fața icoanei Ierusalimită. Are o poveste fascinantă.

Miracole nenumărate se leagă de puterile sale, spune tradiția legendară.

Sfânta, ferecată în argint, cum se vede, mă poate dezlega de temerile vieții? Oare poate?

Credincioșii rostesc mulțumiri din alăute auzite doar de ei, o roagă cu ochi înlăcrimați, cu scânteieri de bucurie c-au ajuns până aici. Toți se lasă moale în genunchi. Uitată-i lumea de-afară.

Pentru o clipă, cei din interior se cred într-o relație cu celestul divin.

Acum, în secunde rugătoare, nu mai suntem nici orgolioși, nici fălnici luptători cu temerile.

Suntem străini smeriți sub ochiul mângâios din icoană.

Vatra veche dialog

Dimitrie Grama

„Voi lua cu mine noaptea”

(III)

Emilia Țuțuianu: *O întrebare îmi stăruie în minte: Cum s-ar fi auzit în limba daneză, metafore atât de inedite precum: „pasărea melancoliei”, „făptura cuvântului”, explozie ontologică”, „răsu-plânsu”, „umbra gândului”? Crezi că minunile poeziei (și limbii) noastre pot fi translatate cu ușurință și în alte limbi, mai ales în limbile nordice?*

Dimitrie Grama: Nordicii, în general, sunt foarte poetici și limbile nordice sunt și destul de „sentimentale” și destul de abstracte, încât aproape orișice ar putea fi tradus și asimilat de daneză, suedeză, norvegiană sau islandeză.

Ioan Grigorescu, fostul cineast, poliglot și scriitor român, entuziast cititor al poeziei mele „scurte”, a crezut puternic că versurile mele se pretează foarte bine traducerii în alte limbi. Probabil că dacă mai trăia, s-ar fi străduit în această direcție, dar el mort, eu diasporean... Am citit câțiva poeți români actuali traduși și expuși Vestului ca virtuși, dar ori traducerile au fost de proastă calitate, ori poeții slabi, pentru că impresia pe care mi-au făcut-o acele „opere” a fost deplorabilă. Multe texte de mare vulgaritate, greoaie în metaforă (dacă exista vreo metaforă) și mai ales fără miez, fără noimă, fără inimă. Vorbesc aici de traduceri și nu de textul original, care sper, spre binele creatorului, să fie mult mai interesant și mai bun.

Cred că există o mână de „poeți ai curții”, care continuă „tradiția” comunistă în post-comunism și sunt susținuți puternic de cei care acum încearcă să-și ascundă trecutul și să-și

construiască un viitor promovându-și slugile.

Din păcate, există încă multă prostituție culturală în România și eu înțeleg foarte bine de ce acest fenomen este posibil, dar cum am mai spus, sunt convins că această perioadă de vreo 50 de ani, reprezintă o formă de tranziție, de metamorfoză, din „vierme” în fluture.

Aleși cu grijă și răspundere, poeți și scriitori români din țară dar și din diaspora ar putea să fie traduși bine și ar putea avea succes literar în țările scandinave și în restul lumii.

- Cum ar putea înțelege nordicul (în Europa) problemele de care se lovește, astăzi, România: corupția, diversiunea (noaptea minții), impostura (în plan axiologic sinonim cu răsturnarea ierarhiei valorice), nepotismul politic?

- Bine-nțeles că toate aceste „fenomene sociale”: corupția, imoralitatea, nepotismul etc. există și în societățile din Nordul Europei, dar oricum există o mare diferență de atitudine și responsabilitate. Pe când în Sudul Europei nepotismul, șmecheria și iresponsabilitatea, fac parte din activitățile cotidiene curente și sunt acceptate de toate păturile sociale și politice, ca un „armament” pentru succes, în țările nordice, aceste atribute fac parte din Codul Penal.

De multe ori am auzit români, chiar și aici în străinătate, comentând diverși parveniți sau criminali social – politici atribuindu-le caracteristici, în mentalitatea lor, „pozitive”: „Ce vrei domnule, s-a învățat, a fost deștept!”

Deci adânc în concepția românului Șmecheria este pusă la egalitate cu Deșteptăciunea/ Inteligența și omul imoral care folosește tot felul de trucuri murdare ca să parvină e deștept!

Mai la început, mă revoltam și acești oameni „normali” mă întrebau foarte serios: „Lasă-mă, domnule, în

pace, parcă d-ta dacă aveai posibilitățile alea, nu făceai la fel?” Ei, bine, eu nu făceam la fel, pentru ca „să fac la fel” însemna să mint, să fur, să distrug alți oameni etc. și n-am fost niciodată antrenat în acest sens.

Lumea din țările nordice știu că există corupție în România, dar ei știu lucrul acesta așa, în teorie, dar nu sunt capabili să-și imagineze amploarea corupției de care suferă acea țară. Pentru ei este de neimaginat că un ales al poporului este hoț, fură avutul poporului și prins la furt, este iertat! Nu pot să-și imagineze ca un Prim Ministru își pune gagica sau sora sau fiica în diverse posturi grele prin ministere sau pe la ambasade. Etc. Etc. Etc.

Aici iresponsabilitatea politică, furtul, minciuna și în general corupția oricărui demnitar sunt aspru pedepsite. Un om compromis din punct de vedere moral, nu poate face cariera politică și probabil că nu poate funcționa nici ca portar la Primărie.

În principiu, Nordicul poate să-și creeze o imagine mintală a Corupției, dar în realitate nu înțelege nimic. Pus în direct contact cu „cotidianul românesc”, face scurt circuit cerebral și exclamă: „Așa Ceva Nu Există!”

- Asistăm la o schimbare în ce privește criteriile de apreciere a artei. A existat o artă păgână, care a fost căutată în umbre, mistere, aspirație și infinit, într-un cuvânt: melancolie și o artă creștină. Acum romantismul este exclusivist și exagerat. Într-un vers care m-a fascinat afirmi:

„la moarte, voi cădea
din vise, de memorii
din viață și din fotografii.
La moarte, numai moartea
o voi lua cu mine
în pumnii strânși închiși”.

Un scriitor, Mateiu I. Caragiale – mai puțin cunoscut, din păcate – ne-a lăsat o valoroasă observație de inspirație proustiniană, un mare adevăr psihologic: „imaginile ce le păstrăm despre semenii sunt alcătuite dintr-o serie de clișee parțiale și moartea nu le eclipsează pe toate deodată”. Putem spune că în poezie există o lume ideală împăcată, unită, în care se liniștesc discordanțele realității și durerile pământului?

- Arta și Cultura s-au schimbat mult de-a lungul veacurilor și probabil că acest dinamism va →

EMILIA ȚUȚUIANU

Heide Roth, „Nord”

continua și în viitor. Noi, oamenii, putem să avem mai multă înțelegere și afecțiune pentru o anumită formă de expresie, pentru un anumit stil și acest lucru este normal și face parte din selecțiile atât conștiente, cât și inconștiente pe care, presupun, le facem ca să ne simțim bine. Și mie îmi place mai mult „romantismul” clasic, așa cum îmi place și muzica clasică armonioasă, dar apreciez mult și proza sau teatrul absurd. Sunt de asemenea fascinat de evoluția tehnică, sunt fascinat de acel viitor în care voi fi jumătate om, jumătate mașină. Care parte din acest organism simbiotic va crea? Fiecare cu arta lui, sau vor colabora, sau și una și alta?

Această atitudine indulgentă față de diversele curente, nu mă face să fiu imun la tâmpenie sau la extrema vulgaritate.

Oskar Wilde a spus că: „tot ce este scris și publicat este făcut cu cele mai bune intenții” și sunt de acord cu el, dar acest lucru nu mă obligă să accept totul sau să-mi placă totul în aceeași măsură.

Vezi, dragă Emilia, eu sunt un romantic și mare parte din poeziile mele, cu toate că sunt scurte, sunt romantice. Dialoguri cu dumnezei, șoapte de iubire, prietenia, iarba, păsările și lacul, dar și relația cu actualitatea și cu eternitatea.

*„La moarte numai Noaptea
o voi lua cu mine*

În pumnii strâns închiși”...Ca să vă las vouă Lumina!

Poezia, zic eu, este un act de „descărcare”, aproape instantaneu, care se produce atunci când ești plin de cuvinte care „spun ceva”, cuvinte care se potrivesc așa de bine unul cu altul că aproape că au sens și luate doar două – câte – două la o poezie pe care o aștern pe hârtie, nu prea am ce să schimb, nu vreau s-o fac mai frumoasă sau mai interesantă decât este. Pentru mine sau pentru demonii mei am scris-o și dacă cititorului nu-i place și ar vrea s-o schimbe, înseamnă doar că eu și acel cititor nu avem aceleași forme de expresie și de înțelegere. Nimic rău în asta! Dar de aceea cred că în poezie nu poate fi redată doar o lume ideală, împăcată și unită. Lumea poeziei e nemărginită, atât în conflicte, durere și mizerie, cât și în înțelegere, compasiune și fericire. Și aceste sentimente îl bântuie atât pe poet cât și pe cititor.

Eternitatea și Moartea, reprezintă pentru mine, cei mai buni sfătuitori.

O poezie în care magia instantaneului este șlefuită prea tare, nu mai este poezie!

- Într-un articol intitulat Omul, mașina și societatea modernă, „devoalezi” în cuvinte pline de realism dialogul care există între lumea interioară și cea exterioară, strădania umană de a atinge o „conștiință” un spirit elevat... articol ce m-a impresionat profund și mărturisesc că l-am aprobat în totalitate. În multe articole publicate în revista Neamul Românesc militezi pentru normalizarea vieții societății românești. Cum vezi evoluția României? Cum vezi viitorul artei, poeziei, culturii românești, într-o lume pândită, marcată de pericolele kitsch-ului, ale non-artei, implicit non-valorii și inautenticității axiologice?

- În serialul de eseuri Omul – Mașină, am încercat să-mi expun parte din propria filozofie, nu pentru a instrui, a educa pe altcineva, ci pentru a mă înțelege pe mine. În esență, textele acelea, sunt niște mărturisiri intime, care, probabil, nu au mare importanță pentru semenii noștri, dacă nu sunt, așa cum tu ești, pe aceeași lungime de undă.

Ființa umană își dă prea multă importanță și vorbește, în mod serios, pe ton grav, despre lucruri pe care nu le posedă sau nu le înțelege, printre care este și „conștiința”. O grămadă de filozofi au scris mii de pagini de texte greoaie despre acest lucru.

Gyöngver Mengel-Gall, „Plecare”

Și de ce sunt aceste texte greoaie și de neînțeles? Pentru că acei filozofi habar nu aveau despre ceea ce vorbeau. Păcat; oamenii, în naivitatea lor naturală, îi iau în serios! În concluzie și pe bună dreptate, nici eu nu mă pot aștepta să fiu luat în serios de semenii mei!

Privitor la evoluția României, cu tot scepticismul care, în general, mă caracterizează, sunt totuși optimist. Sau așa vreau să fiu, pentru că iubesc țara aia cu nenorociții ăia de români, șmecheri și deștepți, umili și proști, hoți și generoși, răi și buni.

Sunt optimist tocmai pentru că există această varietate umană care poate naște cele mai formidabile lichele dar și cei mai inspirați poeți sau matematicieni!

Uite neamțul: e unu și unu, toți îndemânateci, toți capabili să facă șuruburi perfecte sau să meargă cot la cot și la ordin să tragă perfect cu mitraliera! Este ordonat neamțul și ascultător, atât de ascultător că poate să ne extermină pe toți, fără să-i pară rău.

Nu are inima românului!

De aceea cred că România are o șansă să se ridice în viitor, chiar dacă acest viitor este mai îndepărtat în timp și generația noastră nu-l va mai prinde. Vor trece încă vreo 50 de ani până când ordinea social-politică va fi alta, bazată pe principii mai sănătoase.

România ar trebui să încurajeze „satul și țăranul” român și să-și bazeze o mare parte din economie pe agricultură și pe natura frumoasă și sălbatică.

Toate culturile lumii sunt amenințate de „modernism și superficialitate” și România nu face excepție. Oricum ar trebui să existe un echilibru între valori.

Prea multă vulgaritate și superficialitate expusă atât în mass-media cât și cultural va duce bineînțeles la dispariția multor valori cunoscute de noi acum, dar sunt convins că întotdeauna vor fi și alții, deosebiți, sensibili și cu o gândire și imaginație „clasică” și aceștia vor duce mai departe arta și cultura adevărată. Cred că mai curând „manelismele” și alte teribilisme vor fi vulnerabile în timp și vor risca să dispară.

Arta și cultura adevărată se vor schimba, dar nu vor dispărea atâta timp cât se nasc oameni ca noi.

RESPIRĂRI

*„Într-o zi, un om l-a adus
într-o casă somptuoasă pe Diogene
și i-a zis: **Ai grijă să nu scuipi pe
jos.** Diogene, care simțea nevoia să
scuipe, l-a scuipat în obraz,
strigându-i că acela era singurul
lucru murdar din preajma-i”*
(Diogene Laertios).

Iată, cinismul și mândria! Două
ecouri ale lătrăturii noastre, șlefuite
în saliva celor două mii de ani,
plecați dinspre NOI, către NOI,
locatarii asasinii ai eticii ca
îngrămădire de instincte. Orgoliul e
o drojdie a metafizicii, de care avem
nevoie... Egoismul, o veșnică agre-
siune a Imprevizibilului. Morala,
imaginea propriei neputințe de a ne
găsi pe noi înșine.

Asta trebuie să înțelegem din
zicerea lui Diogene pentru a nu
deveni asceți și a ne nimicii
osteneala negației.

În respirația credinței mele
e o dâră de vulgaritate a
descompunerii. Hoinăresc prin ea
pentru a mă parcurge și găsesc
numai semnificații indiferente. La
capătul dinspre nord al dezmățului
sfînțeniei mele sunt contrariile
trupului tău, prelins din confuzia
devenirii... La capătul dinspre sud,
același zeu – timid funcționar al
cerului – mă gădile cu posturi și
agheasmă, miruindu-mă cu nerozia
diafană a Bibliei.

Așa suntem toți, ceea ce justifică
longevitatea ordonatului haos al
neantului mintal!

CIOBURI DE GÂND

La început, am gândit lucrurile
alcătuiind propoziții pline de
interjecții. A fost primul act de
cunoaștere, o sumă de deveniri pline
de osteneala inocențelor perceptive.
Apoi, cu tonalitatea plângărească a
judecăților, am încheiat un proces-
verbal, spre a da știre înclinației
despre infidelitatea contagioasă a
limbajului, înflorind sterilitatea
buzelor plecate fără rost să
protesteze împotriva plictisului
metafizic.

Și am rămas măsură a tuturor
lucrurilor, excitându-ne silabele la
orice descompunere a voinței – cu
care umplem golul tragediei
înnobilată de strâmbăturile Cerului.

Îmi simt liniștea lutului picurând
pe degetele vremii și sufletul rămas
gol pe muchia de nisip a dealului de
dinspre Niciunde. Ecuația curgerii
mele – singura constatare neaștep-
tată – se poate rezolva folosind ca
argumente ispita patului cu colț de
sprânceană și poezia lucrurilor
ațipite pe-o balustradă îndărătul
nefinitei Lămuriri.

ROSTIRI

În anumite dimineți asist la viul
morții mele, sughițând pe muchia
defectuoasă a educației – o veche
maladie cu vaiet terapeutic. Îl întreb
pe profesorul Adam, ce adnotări
aduce lecției de fior predată dinapoia
altarului coastei. Îmi azvârli
conștiința Evei ca pe-un holocaust
cu pretext de duminică atârnată în
strădania unui minijup, cu mirare
pedagogică. Iar eu, elevul, eşuat în
istoria fenomenului OM, mă
veștejesc năstrușnic în ideea de
existență categorială, sinucigându-
mi sensul în dimineața cu imunitate
socratică.

L-am citit pe Kant. Și-am
devenit un lucru bolnav de
metafizica Necunoscutului cu
experiență intimă. Nici sfînțenia
iubirii lui Shakespeare, nici tentația
nudă a sublimului Veronicăi nu mi-
au sedus giocondele buzelor,
însăpăimântate de surmenajul cu care
te pipăi. Și ca întotdeauna în
asemenea cazuri, eu cetățeanul-
sonet, prelungit într-un silogism cu
vederi sceptice, mă gust din haosul
finitudinii ce mă cufundă.

GEORGE BACIU

Întoarcerea din drum

Nașterea este precum o fată,
Ba s-aprinde ba s-arată,
Când izvorul crud se face,
Laptele pe drum se coace

Și se leagă fără urmă
Pe la tată pe la mamă
Și te face și desface
Urma de s-ar mai întoarce.

Cuvintele de pământ

Numele ți-a devenit icoană,
Parcă răstignit în goană,
Când strigat la o răscruce
Sângele făcut pe cruce,

Cu lumină și tămâie
Pe-un colac de veșnicie,
Să înflorească peste-o scară,
Precum moartea ceară iară.

Pomeni în sânge

Poveștile descrise în genunchi
Pășesc pe lespede de morți
uitată,
Slăvită fie ینگerea în vis,
Precum e scrisă în pomeni
uitată.

Ninsorile în pașii slovei ینگ,
Cărări de reni trecute pe alocuri
s-adapă laptele în foi și strig
lumina să vă apere de focuri.

RĂSUNETUL GLORIEI

Frica de moarte
Se desface de pământ
Se arată la lume
Acoperită
Se împarte la vii
Mâncare aleasă
Colacii vorbe
Nu se înnoadă
Frigul din oase
Nu întrebă lumea
Dacă poate să stea
Așezat la porți
Frica de morți
Nu se uită la lume
Banii îi dă de pomană
Să se fiarbă laptele
Sub ochii curioșilor
Masa are gust de tămâie
Flacăra stinsă înaintea vorbe
Ochii capătă lumină
În fiecare dimineață
Lumea ca să vadă dezbrăcată

LUMINIȚA COJOACĂ

Asterisc

CALEA SPRE FERICIRE

Cred că fiecare s-a oprit la un moment dat în viață, fie măcar pentru o clipă, din goana sa prin lume, spre a-și cerceta ființa ca să afle dacă a reușit să guste vreodată fericirea.

Cu siguranță, i-au răspuns prima dată lacrimile și i-au arătat primul lui contact cu lumea văzută, mai târziu i-au arătat primul suspin din neputința de a se face înțeles în absența cuvintelor, pe urmă fiecare durere, de la primul pas făcut pe pământ, până la fiecare colț de stâncă ce-i tăia calea în urcușul său spre desăvârșire.

Dezamăgit de lacrimile clipei ce i s-au etalat în *casa amintirilor* cred că fiecare a încercat să caute momentele însoțite și le-a descoperit în zâmbetul cald al mamei, în leagănul copilăriei, în surâsul dragostei, în prăjitura pe care o gătea bunica, în fiecare mică sau mare realizare a vieții, dar a constatat că fericirea aceasta de-o clipă a fost și ea așa, doar o tristă umbră câștigată după o muncă istovitoare.

Am citit zilele acestea un material, bine realizat literar, în care un scriitor ce a mers la Biblioteca Melchiori pentru lectură și a avut neplăcerea de a se ciocni de un om supraponderal, îmbrăcat neglijent, care mirosea urât și care nu făcea nimic toată ziua decât să stea într-un colț și să anunțe închiderea sălii de lectură cu zece minute înaintea orei 18. Deranjat de mirosul celui angajat neglijent, scriitorul a fost de părere că acest fel de oameni trăiesc degeaba și ar fi mai bine să moară. La o primă privire de ansamblu asupra situației ai putea să fii de aceeași părere. Și pe mine mă scârbesc oamenii care stau toată ziua pe băncile din fața locuinței și își pierd timpul jucând table sau bârfind despre capra vecinului. De câte ori văd aceleași persoane, făcând același lucru mă întreb cum pot să trăiască acei oameni fără a face ceva util în viață. Eu când pierd timpul degeaba, de la prea multă oboseală, când se adună prea multe și am nevoie de o pauză, mă revolt pe mine însămi. Dacă analizezi aceeași situație și

nând cont de faptul că toți suntem oameni, însă unii nu au înțeles cum să fie utili asemenea prințului care nu a știut că în copacul din grădina vieții sale are o creangă de aur, nu a fost educat să descopere acest lucru „O creangă de aur în curte avea / Și Prințul, vai, Prințul nimic nu știa.” (*Comoara ascunsă*, Radu Stanca) respingerea ce o simți față de acele persoane inutile se poate transforma în compasiune. În momentul în care reușești să citești dincolo de oglinda fiecărui lucru, o să înțelegi că în spatele imaginii, a lăzii vechi alese de Fata Moșneagului din povestea scriitorului Ion Creangă se poate ascunde o comoară. Cei care au citit romanul *Nebunul* a scriitorului Savatie Baștovoi au observat că acel cerșetor nebun, privit cu dispreț de cei din jur, până și de alți cerșetori ce-i furau bucata de pâine primită, nu era altceva decât un sfânt ce a ajutat aproapele. Pe copilul bolnav l-a atins și acesta s-a vindecat, iar laudele miraculoasei vindecări au fost atribuite altei persoane. Niciodată nu trebuie să judeci aparențele. Există posibilitatea ca un om disprețuit de alții, care nu rostește decât câteva cuvinte, cuvinte prin care anunță închiderea sălii de lectură să vadă dincolo de toate învățăturile pe care le primești citind o carte. Și cum nu ar vedea dincolo de disprețul și loviturile celor din jur, din moment ce știe să tacă, să se închidă în propria-i suferință, să își ierte aproapele cu dragoste, iar a doua zi să reușească să-l privească

din nou cum lecturează din înțelepciunea acestei lumi.

Mi s-a întâmplat adesea să mă revolt pe cei care au făcut din cerșetorie o meserie. Eram sigură că pot deosebi oamenii nevoiași analizându-le trăsăturile, fiind convinsă că aceștia au demnitatea să nu ceară nimic celor din jur, cu toate că nu au mâncat poate de o săptămână, dar la fel de bine era posibil să mă și înșel. Spun acest lucru, pentru că am văzut oameni cu o situație materială bună scotocind prin gunoiul menajer după pâine. Cine nu-i cunoaște îi compătimește, dar ei adunau pâine pentru animale și strângeau încă un ban în visteria casei lor. Un timp mi-am interzis să mai ajut pe cineva, până când am observat un om căutând într-un coș situat lângă un magazin alimentar și consumând alimentele deteriorate aruncate de proprietar. În acel moment o lacrimă mi-a scaldat sufletul și mi-am spus că nu pot să-i tratez pe toți cei din jur după aceeași rețetă, după cum nici bolile ce vătămază trupul nu au același leac.

În ziua în care am întâlnit pe acel om nevoiaș mi-am adus aminte de *Prințul fericit* a scriitorului Oscar Wilde. Prințul din povestea lui Oscar Wilde, cât timp a fost în viață a stat departe de durerile lumii, iar după moarte a văzut suferința oamenilor, cu toate că inima din statuia ce i s-a ridicat și care vedea dincolo de poarta palatului în care a trăit era de plumb. Cu ajutorul unei păsări ce a înțeles valoarea prieteniei și care a rămas alături de prinț sacrificându-și viața, a ajutat mulți oameni aflați în suferință „Adu-mi cele mai valoroase două lucruri din oraș, i-a poruncit Dumnezeu unuia din îngerii săi; iar îngerul i-a adus inima de plumb și pasărea moartă. Ai făcut o alegere cum nu se poate mai potrivită, i-a zis Dumnezeu, pentru că micuța pasăre va cânta pentru totdeauna în a mea grădină a paradisului, iar Prințul Fericit mă va slăvi mereu în orașul meu de aur.”

În momentul în care înțelegi că dragostea, adevărata prietenie, ajutorul ce-l oferi oamenilor din jur te înțelepțește, vei simți în ființa ta o mulțumire, o împăcare cu sine și vei fi mereu fericit.

ANA-CRISTINA POPESCU

Vatra veche dialog

cineastul Ben Todică

Melbourne, Australia

Intraductibilul dor de la
capătul Pământului

(III)

C.M.: Pasiunea ta pentru film nu te-a părăsit și ai mers și la universitate. De ce nu ai rămas în industria presei?

B.T.: După absolvirea Institutului, ca de inginer de sunet, am avut nevoie de practică și așa am ajuns să lucrez la stația de radio comunitară, 3zzz, la programul în limba olandeză și, după un an, să fiu invitat de George Pană, care era președintele Grupului Român, să devin membru al echipei lor, unde funcționez și azi. Mă întrebi de ce nu am rămas la televiziune, la știri. Răspunsul e simplu: se plătește prost, e periculos, pentru că am văzut mulți operatori cu cicatrici pe față de la încăierările de la manifestări politice și sportive, apoi ceea ce mă durea cel mai mult e că nu aveam acces la procesul artistic al materialului filmat. În capitalism totul e divizat, segmentat, împărțit pe bucățele, ori la noi în țară era un act de echipă. Eu voiam să creez, nu să filmez și, apoi să nu mai văd materialul care intră la montaj, la sunet, la producători, reporteri și, apoi, la regizori și...pe post. Asta e munca de bovină, muncitor la linia de asamblare, care știe doar un șurub să strângă. „Viermi de mătase“, care e un termen pe care l-am descoperit după șase luni de Occident, ori la posturile comunitare ai mână liberă să devii autor total, însă neplătit.

C.M.: Să realizezi săptămânal o emisiune de radio în limba română, înseamnă multă, multă tenacitate, pasiune pentru limba română și pentru jurnalism. Eu mă număr printre chibiții tăi, chiar dacă stau la zeci de mii de km distanță. Dar, cum poți trăi din așa ceva?

B.T.: E singura posibilitate să fiu eu, să fiu viu, să rămân român nedezamăgit de adevărul existenței și autenticității culturii și neamului meu. Noi ne naștem și ne alegem drumul vieții din primele povești și cântece de leagăn. Australianii vin din altă mitologie, pe care eu o respect, însă nu o pot trăda pe a mea, pentru că eu am venit în astă lume să cresc, nu să devin găina leșinată și fără direcție, sau vierme de mătase. Eu construiesc ‘peste’, nu sar din cracă-n cracă. Viața e infinită și beneficiile sunt mari în drumul ales. Mereu am fost răsplătit prin surprizele ei și le aștept cu încredere în eternitate. Mitologiile altora sunt treptele înțelepciunii mele, însă eu rămân eu, cu recunoștință. Tot prin ce treci în viață te ajută să te cunoști și această cunoștință e răsplata. Fiecare împiedicare spune ceva. Ascult-o cu atenție! Pentru asta trăiești, pentru cuta de pe obraz, pentru iertare, lacrimi, mângâiere.

Asta aduce multă pace și liniște sufletului.

C.M.: Am văzut-o pe soția ta, care e de origine chineză și mă gândesc, oare cum poate comunica sufletește un român cu un chinez? Care sunt resursele care vibrează cel mai bine împreună? A învățat românește? Dar copiii, nepotul?

B.T.: Ce cadou minunat mi-a fost dat să observ viața prin alți ochi! Noi mereu ne impunem crezul și moftul fără să realizăm cât de benefic ne este să-i ascultăm cu atenție și până la capăt pe cei ce vin din alte mitologii. Există un infinit de culori și miresme, nu te rezuma doar la cele culese. Dacă două suflete se sincronizează, devin unul și ești împăcat, însă dacă ele pulsează diferit, mereu ești alert de existența celuiilalt. Singurătatea și staționarea dispar, mereu crești, ești viu continuu. Două suflete trebuie să se iubească fără vârstă. În permanență trebuie să fie un poem. Toate clipele vieții sunt una și trebuie să fii abil să le trăiești în fiecare moment. Să fii pregătit să iubești cu aceeași intensitate înfrângerea, stângăciile, împlinirile, talentul, frumosul, urâtul și răutatea apropiului tău. Cu aceeași intensitate, modestie și cumințenie. Cel mai bine vibrează relația atunci când ea e de acord cu tine, fără ca tu să i-o ceri. Când sămânța iubirii tale crește în ochii ei. Amândoi am prins cuvinte din limba celuiilalt, spontan și punctăm momente din viață cu ele

atunci când e nevoie. Vei fi uluită cât de mare e răsplata. Copiii prind cuvinte din zbor și le folosesc doar atunci când sunt la strâmtoare, le folosesc ca unelte, ca să sculpeze în sufletul tău. Am umblat prin 20 de țări, în ideea de a-mi găsi consoarta și, în momentul în care nu am mai fost interesat, am ajuns în China și am găsit-o pe ea. Deci, ce rezultă, e că atunci când privești, nu vezi.

C.M.: Viața asta împărțită în două, așa cum bine ai simțit-o și ai descris-o în cartea ta, ÎNTRE DOUĂ LUMI, nu e una simplă absolut deloc. Totuși, de acolo, de la capătul lumii, ai reușit și să-i ții aproape pe românii din țară cu cei plecați la antipodi. La ce răspund cel mai bine românii din Australia și ce îi interesează pe cei din țară, când aud de comunitatea românească din țara cangurului?

B.T.: Întodeauna iarba de peste gard e mai verde și lucrul acesta e adevărat până nu ajungi să corectezi această iluzie, altfel ai trăit degeaba. Nu copia pe nimeni! Acesta e secretul. Fii credincios drumului tău! Trăim într-o lume a iluziilor și suntem înconjurați de magicieni. Toți vor bani! Trezește-te!!! Raiul e lângă tine. Nu umbla după cai verzi pe pereți și nu trăi în minciună. Vorbește-i fratelui în graiul său și spune adevărul. Dacă ești sincer, câinele nu te mușcă. E instinctul vieții, e instinctul neglijat și oprimat prin șiretlic. Românii din țară sunt înăbușiți de dezamăgiri și licăresc atunci când ne aud vorbind fără prejudecată. Ei SPERĂ! Speranța vine de departe, pentru că speranța îi eliberează, și eu sunt conștient de sinceritatea lor. Eu cred în adevărul părinților mei și al neamului meu și asta se simte. Românii din țară sunt dezamăgiți de guvernul lor, iar românii din Australia sunt dezamăgiți de ei. De ce? Pentru că românii din țară privesc și nu văd. Tot mereu a strigat Țuțea « Măi fraților nu vă mai alegeți conducători care nu-și iubesc țara! ». Românii din Australia sunt fericiți când îi simt pe cei din țară alături de ei. Pe cei din țară îi interesează curajul și realizările noastre. Ne privesc ca pe niște salvatori.

C.M.: Cum ne percep australienii ceilalți, pe noi, românii?

B.T.: Ca pe niște oameni →

CRISTINA MIHAI

capabili, harnici și periculoși. Le-am demonstrat că suntem periculos de buni în toate. Avem oameni capabili în educație, știință, artă, politică, sport, medicină etc., în toate formele de viață socială. Suntem cei mai buni prieteni, foarte muncitori și gospodari, iubim și suntem parteneri devotați și de încredere.

C.M.: Faptul că filmul tău, "Drumul nostru", a fost prezentat la New York și că a avut succes, mai ales în fața tinerilor învățăcei, este una dintre cele mai frumoase realizări pe care și le poate dori un artist. Desigur că vreau să detaliez și pe marginea acestui subiect și, mai apoi, să mergi mai în adâncime și să-mi spui dacă te-ai gândit să faci o școală, acolo în Australia? Adică să lași urmași profesionali.

B.T.: Am fost pentru mulți ani membru al Asociației Învățătorilor (Instructorilor) ATOM și mai sunt și azi, însă nefinanciar. Am ajutat studenți de la RMIT să realizeze filme proiect de sfârșit de an școlar, până am intrat la Canalul de televiziune Comunitar CH 31 TV, la programul în limba română. O oră de varietăți intitulată Mozaic Românesc și o jumătate de oră de educație în turism românesc, intitulat *Destinația România*. Televiziunea e un mediu care cere un imens număr de ore de muncă și toate rupte de la viața de familie, însă am trăit prin și pentru neamul meu și promovarea lui. Am dorit să deschid școală de film ca să pregătesc urmași așa cum zici tu, însă au lipsit sponsorii și timpul. Visam să organizez și să participăm la festivaluri, însă sistemul de aici nu a fost favorabil. Au lipsit răbdarea, timpul și înțelegerea de a funcționa aici. Sunt prea multe pentru un singur om voluntar. Un om care luptă pentru supraviețuire, cu un salariu de sudor, poate investi numai până într-un loc.

Toate filmele mele sunt de fapt lucrări de mână, la stadiu de manuscris/ ciornă. Ca să ajungă la forma de Hollywood e nevoie de milioane. Însă și în această situație, filmul documentar românesc din diaspora este reprezentat cu demnitate de filmul meu intitulat *DRUMUL NOSTRU*, un film documentar color/alb-negru, de trei ore, care prezintă dorul după pământul natal. Poate fi vizionat pe Youtube și se poate citi o recenzie în engleză și română pe internet. În cadrul Universității

Osuego din New York, se studiază la secția de film documentar românesc, filmul meu și un film din România.

C.M.: Cum ai ajuns la New York, mă refer cu filmul, și câteva trăiri legate de aprecierile pe care le-ai primit de acolo?

Filmul *Drumul nostru* l-am încărcat pe Youtube în segmente de zece minute după ce a fost prezentat la canalul de televiziune comunitar din Melbourne patru săptămâni la rând, împărțit în episoade de 50 de minute. Este un film documentar care atestă și prezența noastră, a românilor prin acele văi ale exploatarei uraniului, deschise de ruși, unde acum văd prin Earth Google că zona dispare înghițită de vegetație, este reîmproprietărită de natură.

Administratorii noștri șterg repede totul precum pisica supunându-se cu plecăciune directivelor de la Bruxelles fără o conservare istorică a locului și identității care marchează 50 de ani de istorie comunistă.

Radiațiile nu sunt o scuză ȘI ASTA O DEVEDEȘTE BINE HIROȘIMA ȘI NAGASAKI, orașe ultramoderne astăzi, cu turism intens. Zona cu dealurile ei uranifere există de milioane de ani și locuitorii au prosperat în acea zonă și o fac și azi. Pericolul pentru muncitori a fost exploatarea intensă și fără reguli riguroase de control și protecție în procesul de producție. Apele izvorăsc din acel pământ de milioane de ani și istoria nu prezintă deficiențe în evoluția omului din zonă nici pe departe apropiate de cele ale alcoolismului și țigărilor moderne.

Filmul este un ansamblu de imagini din ziua de azi în culori, alb-negru, din anii 1974 și fotografii de pe durata existenței zonei. Filmul a atins mii de vizionări. Când l-am încărcat pe Youtube, m-am gândit la oamenii care au lucrat în acea zonă și apoi, la studenții și elevii care vor dori să facă vreo teză legată de acest subiect. Într-o zi, am primit o cerere de la Universitatea Osuego din New York, de la prof. Lenuța Giukin, care îmi explica de studii lor legat de filmul documentar românesc din țară și din diaspora și la ultimul, au găsit pe Youtube filmul meu ca fiind interesant și m-au rugat să le trimit o copie. Am făcut-o cu cea mai mare plăcere, în special că am descoperit și doi profesori de origine română în cadrul corpului profesoral al universității.

După o perioadă, am primit din nou un email, prin care mi se propune să le dau permisiunea ca filmul să fie parte din studiul lor la secția de film. Un studiu care punctează diferența de a vedea lucrurile din România, între un cineast din interior și unul din afară.

Pentru mine, și un singur spectator dacă este mișcat și învață ceva e un cadou, însă această alegere din New York e binecuvântarea și recunoașterea existenței mele ca artist. E o răsplătă adusă oamenilor care m-au crescut și m-au învățat să iubesc.

C.M.: Cum ai regăsit România, după ani și ani petrecuți departe? Care e cea mai frumoasă trăsătură a românului care e musai să nu se piardă? Cu ce i-am putea noi cuceri pe străini? Ce ai tu, specific românesc, care te diferențiază de orice altă nație?

B.T.: Calmul și iertarea, am răbdare, ascult, apreciez și încurajez și, în mod special zâmbesc. Cred că sunt calități românești. O importantă calitate care nu aș dori să se piardă la român este că nu e catastrofal, nu pune la suflet, face haz de necaz și în mod deosebit are curajul s-o ia de la capăt.

După câte hoarde și nebuni ne-au pârjolit țara, trebuia să fi dispărut până acum.

România mea, așa cum am scris în cartea *Între două lumi*, a rămas în anul 1979, când mi-a mângâiat sufletul pe vârful stâncos, rămasă după gardul de sârmă ghimpată. Un soare care îmi surâdea și dezvelea de ceața dimineții, ca de o pătură de nori albi, orașul Oravița, șerpuit, la poalele Marilei. Parcă o priveam din ceruri!

După unsprezece ani, am vizitat România și cu dezamăgire pot spune că era goală. România era plină de oameni supărați, îmbufnați și cu capul în pământ. Mi-a creat o stare de durere profundă și am vrut să plec, însă trecând printr-un sat, am găsit o bătrână odihnindu-se la un izvor. Atunci am realizat că ce am întâlnit eu pe strazile Timișoarei și Bucureștiului era populația, dar poporul adevărat medita în așteptarea primăverii. Azi sunt 70 de ani distanță între noi: România, 35 de ani în drumul ei, iar eu, 35 de ani în îndepărtata Australia. Eu cu dor după vremurile celor 26 de ani ai mei din țară, ei cu iluziile și speranțele noilor victorii.

Ancheta „Vatra veche”

Casa Memorială „George și Agatha Bacovia”

București

Într-un amurg de toamnă, însoțiți de șoaptele purtate de vânt ale ploilor, ne oprim la casa memorială din strada care poartă numele poetului, la numărul 63. Între căsuțe modeste, cu grădini în care trandafirii au lăsat amintirea parfumului verii, venind din Șoseaua Olteniței sau din Giurgiului, ajungem la locul unde și-a petrecut partea cea mai importantă a vieții poetul care „a ținut condeiul în mână cu siguranța de penel a pictorului sau de arcuș a violoncelistului”, poetul volumelor „Scânteii galbene”, „Plumb”, „Stanțe burgheze” ș.a.

Privind rozele târzii, umede, pălite, citim: „În această casă a trăit și a creat, între anii 1933-1957, poetul George Bacovia. S-a așezat această placă în anul 1958, luna mai 25, ca un omagiu adus poetului.”

Bustul sculptat de Milița Petrașcu, cu chipul ușor ascetizat al poetului, cu privirile întoarse înăuntru, ne poartă cu gândul spre versurile: „Și parcă dorm pe scânduri ude, / În spate mă izbește-un val / Tresar din somn și mi se pare / Că n-am tras podul de la mal.”

Înțelegem poetul eului sfâșiat, al eului de excepție, dependent de simbolizări prin limbaj, dar distanțându-se de ei prin substanța poeziei sale în care nu cristalizarea, ci disoluția universului odată cu aceea a eului constituie elementul obsesiv. Apare luminoasă acum dubla față a poetului de siluetă umilă, abstras, de personalitate, pe de o parte retrogradată kafkian la stadiul unui ghem de nervi, al unui obiect dezafectat, al unei umbre fantomatice, pe de altă parte, masca patetic sarcastică a insului afișând o grimasă ironică, pentru a-și acoperi „plânsul intern”, spre a preîntâmpina riscul complacerii în „proza damnatului.” Primăvară, vară sau toamnă, în orice anotimp, de la poartă până în adâncul curții, grădina este în toată splendoarea ei, cu gazonul și brazdele de flori îngrijite, cu brădetul care formează un paravan verde și boschetul din arbori de ornament, în formă de umbrele care dau un aspect romantic, pitoresc. În

acest peisaj, în serile de vară, odihnindu-și capul obosit de „furtuni”, poetul rămânea până târziu alături de Agatha, soția sa, privind cerul înstelat, fermecat de mireasma florilor.

Aici, desigur, în zilele de toamnă, când galbenul auriu colora copacii și frunzele de smalt verde, Bacovia, în tăcere cucernică, sub mărul rotat, privea „eterica feerie de fire argintii vibrante și scânteietoare, de la un copac la altul.” Cuprins de vraja clipei, închidea în suflet imagini care se sublimau apoi în versuri: „Ce chiot, ce vaiet, în toamnă / Și codrul sălbatic vîiește - / Răsună-n coclauri un buciom, / Și doina mai jalnic pornește.” Cu toată strălucirea de chihlimbar a zilelor de toamnă, reacțiile poetului, cristalizate în versuri, surprind vârtejul vântului, sunetul „crengilor crispare”, căderea frunzelor „ca un sinistru semn”, provocând acea dispoziție specific bacoviană, receptivă la avertizările sfârșitului; „Buciumă toamna / Agonic – din fund - / Trec păsărele / Și tainic s-ascund / ...Tălângile, trist / Tot sună dogit ... / Și tare-i târziu, / Și n-am mai murit.”

Poetul țese un univers interior, cenușiu, în care-l însoțește tăcerea și în care totul pare încremenit. De aici privea amurgurile aprinse sau violete care, contemplate adânc, niciodată aceleași, ca și sufletul poetului, în muta și veșnica frământare, îi sporeau setea de a trăi și zilele i se păreau mai frumoase, în ciuda atâtor renunțări: „Când liniștea mă împresoară / Și cred că pacea mă susține, / Un rai, plăcere este viața / Nu are cum a fi mai bine.”

Pășim în casa modestă, care închide în ea universul unde a creat poetul, visările și viziunile sufletului său însetat de frumos și cu nostalgia unui viitor care promise insului regenerarea: „Mugur alb și roz și pur, / Vis de-albastru și azur, / te mai văd, te mai aud! / ... / Oh, punctează cu-al tău foc, / Soare, soare ... / Corpul ce întreg mă doare, / Sub al vremurilor joc.”

Între pereții casei, s-a plăsmuit creația de plumb nemuritor a lui George Bacovia (1881 – 1957). În această casă a creat și soția poetului, Agatha Grigorescu-Bacovia (1895 – 1981). În anul 1966, casa devine muzeu memorial. În prezent se află în custodia Muzeului Național al Literaturii Române din București.

În „Poezie sau destin”, Bacovia notează: „Nu era mare locuința noastră, nici vilă, nici cel mult clădire arătoasă, impozantă... Nu împodobiți cu mobile scumpe de epocă, cu tablouri de geniu, cu covoare de Șiraz, cu rare argintării și orfeverii, expresie a bogăției și fastului, ci cu modestia, cu clarobscurul reveriilor, când în amurgul ce pătrundea cu atâta aur de toamnă sau de vară, ne zugrăvea amăgitoare apoteoze.” Prin reverberațiile visului și inspirației, poetul, la masa de lucru, dincolo de oameni și de prezent a bătut, cu versul său, la porțile nemuririi.

Într-un vestiar mic sunt adunate cu grijă unele obiecte reconstituind aspecte și momente din viața lui Bacovia. Portretele în ulei ale părinților, pictate în 1898 de un pictor german, stau la loc de cinste, chipul mamei lăsând să se întrevadă puritatea, neîntinarea morală a poetului, visul său înalt ale cărui aripi n-au fost niciodată ciuntite. În dreapta, se află și un Sfântul Gheorghe pictat pe sticlă, icoană ce datează din secolul al XVIII-lea, din zona Făgărașului. Coloritul viu atrage, iar uciderea balaurului are multă mișcare.

O vitrină cuprinde volume din biblioteca poetului, reviste care i-au publicat versurile, mulajul mâinii, vioara și masca mortuară. Bacovia, fascinat de muzică, a fost promotorul principiului simbolist verlaineian „de la musique avant tout chose”. Poetul cânta la vioara pe care „nu numai că nu a abandonat-o niciodată, ci se întorcea la ea de câte ori inspirația poetică îl părăsea”, fiind pentru el mijlocul de percepție a universului. Definit ca „un compozitor de vorbe”, Bacovia a practicat un cult pentru muzică și marea lui ambiție estetică era transpunerea în versuri a valorilor specific muzicale. Din mărturisile soției, înțelegem că poetul își concepea versurile aproape ca niște texte pentru propriile melodii. Suspinul și melancolia poeziilor sale sunt legate de →

LUMINIȚA CORNEA

sunetul de vioară și violină: „Și pe publice terase / Plâng viori sentimentale”, „Lângă strune de vioară / Cântul trist l-am ascultat, / Ca să uit de-odinioară / Sau de târgul meu uitat / Dar vioarele-n șoptire / Prezentară afectat / Străzi cu umbre de iubire ... / Și ici târgul s-a schimbat.”

Vitrinele cu expozitele lor amintesc talentul de desenator al lui Bacovia, multe ilustrând parcă versurile sale, ceea ce subliniază adevărul că poezia bacoviană concurează nu numai cu muzica, ci și cu pictura. Elementul cromatic are adeseori rol muzical: „Copacii albi, copacii negri / Stau goi în parcul solitar, / Decor de doliu, funerar... / Copacii albi, copacii negri.” Culoarea participă la sublinierea atmosferei, a sentimentului fundamental, adâncind impresia muzicală: „Ca lacrimi mari de sânge / Curg frunze de pe ramuri / Și-n sângerat, amurgul / Pătrunde-n cet prin geamuri. / Pe dealurile-albastre / De sânge urcă luna, / De sânge pare lacul, / Mai roș ca-ntotdeauna.”

Masca mortuară a închis în ea spasmul unui șir lung de dureri care a constituit viața poetului; privind-o, înțelegem în alt fel versurile: „Plumb, și furtună, pustiu / Finiș... Istoria contemporană... / E timpul... toți nervii mă dor... / O, vino odată, măreț viitor!”

Privim într-o vitrină decorată, ordine, medalii ale poetului și ale soției. Ordinul Muncii clasa I amintește cinstirea deosebită acordată poetului la Casa Scriitorilor, când au participat toți poeții din Capitală și un numeros public iubitor al operei bacoviene. În anul 1946, poetul a fost distins cu Premiul Național de Poezie.

Sufrageria întregeste decorul intim, păstrând unele tablouri, bustul poetului și al Agathe, amintind zilele în care poposeau aici Cicerone Teodorescu, Eugen Jebeleanu și alți apropiați care-l prețuiau și-l iubeau. Ascultăm înregistrată vocea lui Bacovia și-l simțim între noi cu glasul lui cu sonorități elegiace și cu inflexiuni care trădează puritatea lui sufletească. Privind pe geam grădina învăluită în decorul toamnei, cântată de poet în atâtea ipostaze, rostim în gând: „Adio, pică frunza / și-i galbenă ca tine, / Adio, nu mai plânge, / Și uită-mă pe mine // Și s-a pierdut în zare, / Iar eu în golul toamnei / Chemam în aiurare ... / - Mai stai de mă alină / Cu mâna ta

cea mică, / Și spune-mi de ce-i toamnă / Și frunza de ce pică?”

Camera de lucru închide în ea adevăratul univers cotidian al locului de creație bacoviană. Odaia cu spațiul foarte restrâns, cu o atmosferă intimă, are pe peretele din fața intrării portretul lui Bacovia de Tache Soroceanu, care a fost expus la Salonul Oficial din 1926, obținând marele premiu. Chipul poetului exprimă crezul lui în puterea poeziei: „Am crezut în poezie, în vraja ei! Și ea a crezut în mine! A fost mereu cu mine.” Discreția lui taciturnă, privirea iluminată relevă o mare putere de interiorizare, de claustrare psihică. „Nu tăcea masiv ca Sadoveanu, tăcea imaterial, încorporea mutismul, înstrăinarea, într-un fel cenușiu, ca într-o ceață nevăzută.”

Comparăm fotografia poetului din 1919 cu cea din 1935 sau cu cea din 1957 și ni se pare apropiată ca expresie de autoportret. Privim și portretul deosebit de sugestiv, original, al lui Eminescu, așa cum l-a văzut Bacovia – cu scrisul mărunț al versurilor din „Trecut-au anii”: „Pierdut e totu-n zarea tinereții / Și mută-i gura dulce-a altor vremuri / Iar timpul crește-n urma mea ... măntunec!” Cât de mult cuprinde acel „Ecce Homo” scris cu multă finețe și mai apăsător, nu întâmplător, desigur, despre ceea ce însemna marele Eminescu pentru Bacovia!

O masă cu pipa poetului, șahul și alte obiecte, care i-au aparținut, întregesc decorul intim care poartă stigmatul opresiunii morale. În acest cadru, el este de fapt prizonierul interiorului, condiția mărturisită în versurile: „Odaie plină de ecouri, / Când plânsu-ncepe să mă prindă, / Stau triste negrele tablouri / Făclia tremură-n oglindă.”

În acest cadru a creat unul dintre marii noștri poeți care a reînnoit lirica modernă cu rezonanțe stranie și tulburătoare, dând relief original cu valențe bogate simbolismului. Vizita „acasă” la George Bacovia ne-a adâncit în memorie și în suflute cuvintele lui Șerban Cioculescu: „Nu cunoaștem, nici înainte de 1916, nici după, un poet cu mai mare măiestrie de transpunere, în culoare și în sunet, cu o gamă voit redusă, dar de atâta eficiență, ca Bacovia. Plumb e un monument literar de o concentrație unică, o chintesență artistică de care se vor uimi multe generații viitoare.”

Festivalul Național de Literatură „Agatha Grigorescu-Bacovia”

Asociația Culturală „Agatha Grigorescu Bacovia” și Primăria Orașului Mizil organizează Ediția a IX-a a Festivalului Național de Literatură „Agatha Grigorescu Bacovia”.

Festivalul se desfășoară pe două secțiuni: **POEZIE** și **PROZĂ**. Pot participa creatori de literatură din țară și străinătate, indiferent de vârstă și afiliere la U.S.R. sau alte asociații profesionale. Nu pot participa autorii care au obținut unul din primele 3 premii la ultimele 3 edițiile ale festivalului, (cu excepția celor cărora li s-a retras premiul în bani, pentru neprezentarea la festivitățile de premiere).

Lucrările vor fi expediate la adresele de e-mail: Imanailescu@gmail.com sau revista.fereastră@gmail.com.

Materialele pot fi trimise și prin poștă, tot în format electronic (CD) la adresa: **Asociația Culturală Agatha Grigorescu Bacovia, str. Agatha Bacovia, nr. 13 A, Mizil, județul Prahova, până la 10 septembrie 2015.**

Textele vor fi culese cu Times New Roman, corp 14 (obligatoriu diacritice) - cel mult 10 pagini A4 pentru secțiunea proză (una sau două proze scurte) sau 15 poezii. Pentru ambele secțiuni textele se semnează cu numele real (dacă autorul dorește să fie publicat sub pseudonim va specifica acest lucru).

Se anexează un CV, care va cuprinde și adresele de corespondență (poștală, e-mail, nr. de telefon) și o fotografie în JPEG sau TIF, cu latura mare de minimum 20 cm. (pentru a permite reproducerea ei în revistă, în cazul publicării).

Juriul, prezidat de poetul **Nicolae Băciuț**, redactorul-șef al revistei *Vatra veche*, format din 5 scriitori, membri ai U.S.R., va acorda următoarele premii: **Marele Premiu Ahata Grigorescu Bacovia**; la secțiunea **POEZIE**: **Premiul „George Ranetti”** (I); **Premiul Spirea V. Anastasiu** (II); **Premiul revistei Fereastră pentru poezie** (III); la secțiunea **proză**: **Premiul Gheorghe Eminescu** (I); **Premiul Leonida Condeescu** (II); **Premiul revistei Fereastră pentru proză** (III). De asemenea, vor fi acordate premii speciale și mențiuni ale unor reviste literare, instituții de cultură sau sponsori.

Pentru premiile revistei **FERASTRA**, redacția va acorda o bonificație concurenților care au trimis colaborări valoroase în anul 2015. Premiile acordate de celelalte reviste și sponsori vor fi jurizate de către reprezentanții acestora. Câștigătorii vor fi anunțați din timp pentru a participa la festivitatea de premiere din luna octombrie 2015, urmând să confirme prezența. (N.B.)

ARMONII FINALE

-eu și soția-

Fost-am ca doi vulturi
săgetând spre cer,
neopriți de teamă
sau de efemer.

Căutam o lume
doar a ta și-a mea
și-mpământenirea
într-un ochi de stea.

Și-au fost curcubee,
răsărituri noi,
primăveri în floare
pentru amândoi.

Și-au fost nopți și zile,
ani și ani de vis,
zboruri printre aștri,
luni de nedescris.

Dar călăul vieții
- TIMPUL - s-a-ncruntat;
ne-a cuprins în plasă
și ne-ampuținat.

Și, pe nesimțite,
au curs peste noi,
arginturi de rouă,
dar și zguri de ploi.

Și-am ajuns, din vulturi,
- stăpâni pe văzduh -
umbre pământene
abia cât un duh.

Și-o veni și vremea
- cum este ursit -
când ne-o prinde somnul...
somnul INFINIT !

1 XI 2009

CONTRASTE

Din zorii limpezi până-n
SOARE-APUNE,
Călcăm prin lumi ce le-au visat
poetii;
Iscoditori și plini de-nțelepciune
Fixăm safire în coroana vieții.

Ne-nsuflețesc idei și idealuri
Și sentimente omenești, paterne,
Iar râul minții poartă valuri,
valuri
Miracolul zidirilor eterne.

Dar o revoltă surdă mă cuprinde,

Învolburată, aprigă, pripită
Ce-nverșunată viforos se-ntinde
Precum o implacabilă ispită:

Azi existăm, cu rosturi și cu
visuri,
Schițând cu râvnă viitorul lumii,
Măine – ne-nghit ascunsele
abisuri
Săpate-adânc în aluatul humii.

DOAR CÂND SFÂRȘIM...

Pornim în viață cu sfială
Și cu-n bun-simț de muritori,
Iubim sublima rânduială
Și ceru-albastru fără nori.

După un timp ne pierdem firea,
Se răzvrătește rău-n noi,
Sfidăm dreptatea și iubirea,
Stropim și sfinții cu noroi.

Ironici și flecari, desfidem
Orice dram de-nțelepciune,
Pierdem măsura și conchidem
Că suntem oamenii-minune.

Nemăsuratele orgolii
Ne fac să credem c-am fi zei;
Doar când sfârșim ca niște molii
Vedem că nu suntem ca ei.

NEFERICITA MEA SOȚIE

Trudind, ne-am împlinit o lume-
astrală
Și-am sperat-o vie până la final.
Nemărginită, pură și reală,
Nu credeam s-o-nghită golul
abisal.

În lumea noastră de-apăreau și
umbre,
De scăpăra durerea, amăgirea,
Cu vervă spulberam clipele
sumbre
Și înălțam până la cer iubirea

Cu sufletu-mbăiat în vis și soare
Trăia cu neodihnă fericirea
Dar nicăieri nu mai e femeia
care
Părea că stăpânește nemurirea.

Sărutul avid al soției mele
- Izvorul nesecat de apă vie -
Se stinge precum licărul de stele,
Strivit, ucis de crunta maladie.

Nefericită, blânda mea soție,
Nu mai pricepe ce-i viața, ce-i
cu sine,
Căci i-a furat tot eul, o stafie,
Și-abia mă recunoaște și pe
mine.
Îndurerată ea-și trăiește drama,
Când o scânteie de luciditate,
Aprinsă-n ochi, o face să-și dea
seama
De-acest calvar, de zilele furate.

Alzheimerul – un hoț de-
nțelepciune –
I-a spulberat iubirea cu-a lui silă,
I-a prefăcut gândirea în tăciune,
Să-mi crape mie inima de milă.

Și ea și eu suntem niște epave,
Înviforate de urgia sorții,
Niște ființe sângerând suave,
Sub implacabilul fior al morții.

21-22 V 2015

SFIDARE

Cum el e-n ființa tuturor,
Neantul e și-n ființa mea
Și-oricât mă zbat știu că n-am
spor
Să-l smulg și să-l alung din ea.

Dar vreau ca vorbele să-mi fie
Nepieritoare nestemate,
Potox de veșnică magie
Și vis de flori înmiresmate.

Să-mi dăltuiască FIREA
CHIPUL,
În trunchi de marmură curată,
Să nu mă sting precum nimicul
Umbrei care a fost odată.

Ingenuă ca o silfidă
Cuprinsă-n mrejele iubirii,
FIIREA-mi, mândră, să desfidă
Eternitatea NEFIIRII !

IULIU IONAȘ

PARTIDĂ DE ȘAH

(II)

Începusem prin a valida influențele ca probe de originalitate – oare Mickiewicz n-a fost influențat de indieni? De o fantezie a Indiei, subiectivă, nu de o călătorie sau lectură. (Turwid?) Ar fi vorba de surse de mâna a doua; pentru mine, însă, toate sursele rămân de cunoscut, dacă nu-s false, și chiar false, trebuie știut dacă sunt sau nu false. El descoperea continuu marile modalități, eu rămâneam exuberant, gata de deziluzie: îi mărturisiseam în amănunt că Eminescu îi respecta pe polonezi, deci și eu, ne dădusem amici, și totuși înrâncenatul lui mod de a insista asupra participării, realismului sau răbdării didactice mă făcea să cred că are ciudate îndoieli și în ce mă privește pe mine, dar și pe el.

Prietenii are mai mulți aici ca în Polonia. Iubește cam în taină. Nu poate, cum nu poate nimeni, să devină indian, rămâne polonez, cum voi rămâne eu român, după patru ani, știind mai mult despre mine, despre India și România. În fond, el e sincer pasionat de toată experiența, știe hindi, urdu și engleză, se teme, oare, că i-ar fura cineva din misterioasa lui lăcomie de a fi? Doar seamănă a viitor savant, ticăit și pisălog, exact și răvășit de umbre bizare.

Ceva i se pare că, în lume, vrea să se despartă de viața lui. Păcătuiește de iubire de sine și deodată se teme că nu va mai putea iubi, ori nu și-a plăcut niciodată? Ciudat om, doar i-am vorbit de Petru Carp, om bogat și faimos. Nu, el însuși nu e nici bogat, nici faimos. A început cu 1300 de rupii, acum are 1600 (dar ce casă!). Eu trebuie să insist să fiu trecut conferențiar, măcar după un an.

Dar de ce nu mă exprim în propoziții scurte: subiect, predicat, complement? La ce bun adjective? Să citesc în engleză, ca el, o carte polițistă pe zi și ziare.

Era clar că vorbim mult, dar întru ajutor, ca și cum ceva avea să ne lipsească oricând și era bine să păstrăm conștiința acelei despărțiri neștiut violente de o situație inefabilă a spiritului nostru. O, dacă n-aș privi cu aceiași ochi și bucuria ta și pe a

celorlalți și de n-ar fi acesta cuvântul sufletului meu în ecou, mi-aș închipui că e prea ușor, deodată, să fii și să nu fii în același timp, să păcătuiești sau să plângi și gata, or știm fiecare cum stau viețile în copacul timpului, frunzele și neamurile, abia de-am mai trecut un veac și ne-am mai deromantizat – ah, ce mult se va mai zbura cu avionul o mie de ani de aici înainte, iar noi vom aștepta pulbere în fundul pământului să ne împotrivim ezitărilor de odinioară.

Dactilograful-asistentul-secretarului lui Mukarjee, șeful departamentului, mi-a dat modelul de întrebări pentru examen, al predării ruse, pentru 100 de puncte. Ce jocuri îmi plac, mă întreabă unul din cei doi (din anul II) care vor da examen. Ping pong și înot. Pentru cărțile românești va exista o secție română în biblioteca facultății. Un tablou, dacă am, îl pot expune în camera de franceză (ce tablou, Nansi, mâine vom vorbi la telefon, după o săptămână de la despărțire. Ai primit telegrama? Dar scrisoarea? Nu-ți dau amănunte, le vei descoperi însuși curând. Voi vorbi repede ca fulgerul, să nu te electrocutez.)

„Our number doesn't reply”. M-am consolatat cu anticipație – ce cald – ce era să fac – am lucrat – mă așteptau studenții la ora 14 și am stat de vorbă până seara, apoi am citit, a doua zi am reluat cursurile la ora 8 – am văzut prima donație a universității din București de o sută de cărți, m-am bucurat la unele titluri și autori. Seara am lucrat până târziu – am avut un vis ciudat că era ministru al educației Petru Comarnescu (mi-am amintit pe ziua că e mort).

Cărți citite: *A Phulkari from Bhatinda* – Harjett Singh Gull, Patialla, 1977; R. K. Narayan: *Lawley Road and other Stories*, Delhi, s. d.; Diwan Jarmani / Rakesh Bhan Dass: *Maharani*, Delhi,

1973: *Northern Lights. Fairy Tales of the Peoples of the North*, 1976; *Delhi văzut din automobil* (dodie?)

Nu-mi dorisem din pasăre zborul din grăunțele-i din gușă ființa parcă m-aș fi pregătit de sinucidere

fără să știu că sunt otrăvitor
înghițindu-mă cu umilinta foamei

Divali, 10.11.77

M-am lăsat iar de tutun, din motive de economii. Visez că mama și „mamaia” Rina au murit în aceeași noapte; de fapt, numai tanti Rina murise, mormântul mamei trebuia doar schimbat, se năruise. Mergeam cu Nansi și cu soră-mea Noana, parcă, ori când cu una când cu alta, că am rămas singur, degeaba am strigat după ele și am mai și căzut ca în gropile dintre dune (în *Laila Majnu*), tocmai când șeful de catedră îmi spunea că s-a rezolvat problema x de schemă, știind că voi pleca în India și, vrasă! pocnitori (cele de la Universitate, de ieri, au apărut azi în ziar, *The Times of India*).

Și astă-noapte am avut vise apăsătoare. Citisem până după ora 1 ziare românești, cu un fel de înfierbântare – mai devreme discutasem cu cei de la ambasadă, precum și cu profesori tineri indieni, unul din Assam și altul din Bihar. Privisem și news la închiderea emisiunii la 9.30 (când vorbea Carter, studenții își întrerupseseră ping-pong-ul). Insatisfacțiile te urmăresc matematic în vis. Spusesem, de exemplu, studenților că eu nu fac romane și deci nu e nevoie să merg la Divali în oraș, pentru descrieri. Simbolul îmi e de ajuns. Ei îmi povesteau despre bucuria poporului la întoarcerea lui Rama, dar și despre Lakshmi, Krishna, Vishnu – fețele numeroase ale unului Dumnezeu.

Pentru că vreau să nu fumez să nu ucid

Mă sting aproape chiar de Divali
Visez hârtoapele grozave când adorm

Și îmi aștept iubita fără somn
Va fi și drumul celor din lumină
Mănat de un destin că vrând-nevrând

Se bucură deodată și pe viață
Iar eu privesc posomorâte chipuri

Iar eu posomorându-mă simt
vremea

GEORGE ANCA

EFEMERIDELE

Peste cerul albit de-atâta lumină, soarele, ca un melc uriaș își târa alene cochilia fierbinte și-atât de strălucitoare, încât Aureliei ce tocmai își răsturnase pentru o clipă capul pe spate, încercând să-i aprecieze poziția, îi dădură lacrimile. Zăduf și niciunul dintre copiii vecinilor, nu mai ieșise în curte de câteva ore bune. Știa; erau la ora de somn obligatoriu, de care ea scăpase doar pentru că mama nu era acasă. Își găsisse de lucru și, până când termina programul, Aurelia era - din punctual ei de vedere - liberă să facă tot ce dorea, având însă grijă de a respecta măcar condiția de a nu părăsi curtea casei. Era atât de cald, încât până și frunzele bălăriilor ce năpâdiseră curtea se pleoștiseră, părând că ar încerca cu disperare să se lipească măcar pentru o clipă de pământ, în căutarea unui posibil strop de răcoare. Dar pământul crăpase de-atâta fierbințeală.

La umbra incredibil de mică a dudului rămuros ce străjuia curtea, câteva găini roșii și pestrițe, cu aripile îndepărtate de corp și ciocurile întredeschise, picoteau. Din când în când, câte o pleopa li se întredeschidea leneș, lăsând să se întrevadă - ca pe o mărgică de sticlă viu colorată - ochiul adormit. Plictisindu-se de desenele pe care le tot încercase să le scrijelească până atunci cu colțul ascuțit al unei pietricele pe pământul împietrit de uscăciune, Aurelia se ridică aruncând-o din mână și privi cu speranță, spre curtea vecină de unde, de obicei, răzbătea strigătul arțăgos al mătușii Florica, mereu în război cu găinile ce i se strecurau pe sub porțiță, ca să ciugulească din frunzele proaspete de zarzavat, pe care ea, îl păzea ca pe ochii din cap.

Dar, nicio mișcare. Nici zumzăitul muștelor nu se mai auzea. Dezamăgită, tocmai își ștergea de rochiță mâinile prăfuite, întrebându-se ce să mai facă ca să-i treacă mai repede timpul până ce copiii vecinilor se vor trezi, când, pe neașteptate, auzi pași grăbiți și înainte de apuca să vadă ai cui erau, își simți urechea stângă răsucită cu putere și glasul plin de furie al mamei, explodă lângă ea: "Așa mă ascuți tu pe mine? Probabil ca nici n-am plecat bine de-acasă după pauza de prânz și tu, culmea tupeului, cu toate că mi-ai promis că o să stai în casă, te-ai și grăbit să ieși în curte! Că de-aia ești așa de slabă de a ajuns și învățatoarea ta să mă întrebe dacă-ți dau destul de mâncare, dacă am grijă de tine, sau ce anume se întâmplă cu tine, că ești și tare neatentă la ore.

Așadar, dacă nu uitam ceva și nu trebuia să mă întorc, nu aflu că mă minți și că în loc să dormi și tu cum faci toți copiii, hoinărești și-ți faci de lucru prin praf toată ziua. Treci imediat în casă - se stropși ea iritată la Aurelia observându-i îmbufnarea - că jar mănânci dacă vei continua să nu mă ascuți!"

Și însoțindu-și spusele cu o palmă peste fundul acesteia, îi întoarse mânioasă spatele, îndreptându-se către poartă pentru a se întoarce la serviciu. Ștergându-și o lacrimă, Aurelia se grăbi să dea ascultare poruncii, însă ca un făcut, piatra ieșită din pavaj, pe care de obicei avea grijă să o ocolească, îi așinu calea împiedicând-o și după senzația de arsură la genunchi, o suviță subțire de sânge, porni să șiroiască de-a lungul piciorului. Auzindu-i țipătul înăbușit, mama își întoarse capul și văzându-l genunchiul zdrelit pufni nemulțumită: "Poftim, de ce să mă mai mir când îmi spun alții că ești adormită? Treci imediat de te spală și la culcare cu tine! - adăugă ea și ieși închizând cu zgomot poarta.

Șchiopătând, Aurelia se îndreptă către casă. Tălpile goale, foșniră neplăcut pe cimentul terasei, așa că se grăbi să-și ia din găleată apă și așa, stând pe trepte, și-o turnă cu cana peste mâini, peste picioare, cu fereală peste genunchi, apoi, bucurându-se de senzația de răcoare pe care o simțea sub tălpi, așteptă încă puțin pe trepte ca să se zvinte, înainte de a intra în casă. Și pentru o clipă, așteptând să i se obișnuiască ochii cu penumbra holului, își contemplă umbra mărunță desenată peste conturul dreptunghiului luminos al ușii. Urmărind jocul luminii și-al umbrei, se gândi că așa ar putea arăta ilustrația unui volum SF în care ar fi putut fi vorba despre o ființă în pragul unei lumi... o lume de... Dar bâzâitul unei muște ce simțise răcoarea și se grăbea să dea târcoale ca să se strecoare, o făcu să închidă repede, repede, ușa. Iar ar fi certat-o mama că se fălăie toată ziua pe uși și că din vina ei pătrunseseră muștele. În capătul holului, bufetul cel mare adăpostea biblioteca familiei. Aurelia îi deschise ușile și-și aruncă privirea peste rafturi. Știa deja toate cărțile de pe raftul de sus. Era acolo, cartea groasă, cu coperti în culori întunecate pe care erau desenate zidurile - sumbre sub cerul sfâșiat de trăsore - ale hotelului Astoria din Leningrad, povestirile despre Donul liniștit, cartea care o impresionase până la lacrimi despre cățelul Mumu, înecat de argatul mut la porunca stăpânului, cărți în care descoperise cu uimire cruzimea până

atunci nebanuită a omului, lângă ele, cartea cea groasă de medicină din care înțelesese taina venirii copiilor pe lume... Și degetul Aureliei urmărea cu atenție cotoarele cărților. Nu, nu găsea niciuna necitită.

Se aplecă totuși să caute și pe raftul de jos. Într-un ungher, observă copertile lucioase. Era un atlas cu picturi. Cu efort, îl trase afară dintre celelalte cărți și se așeză să-l răsfoiască. Câte picturi... Zăbovea cu atenție asupra fiecăreia, minunându-se de felul în care reușeau pictorii să strunească culorile ce laolaltă alcătuiau valurile mărilor, apele râurilor și norii, frunzișul și spicele bătute de vânt... Liniștea era întreruptă doar de foșnetul paginilor. Una, încă una... apoi, deodată, doar tăcerea adâncă în care timpul păru că încremește.

Imaginea ce i se înfățișa ochilor, ardea în tonuri de roșu, peste care se cerna o lumină întunecată. Covorul mototolit sub picioare, sângele ce șiroia printre degetele vinovate din tămpla celui cu ochii încremeniți de-a pururea într-o expresie de uluită și plină de întristată neînțelegere, iar pe deasupra lor, alți ochi, plumbuiți în groaza neputinței. Aplecată asupra imaginii, Aurelia privi îndelung făptura celui ce, ca un mic șobolan, era ascuns și totodată strivit de greutatea trupului celui ucis. Sfâșiată, aripa de efemeridă a clipei se cufundase în mlaștina ireversibilului. Aproape că nu mai respire. "Ilia Repin - Ivan cel Groaznic" - citi inscripția literelor mărunte din josul paginii. Înflorată, Aurelia privi încă o dată chipurile pietrificate ale celor doi morți, uniți și totodată pe vecie despărțiți, apoi închise cartea și o îndesă cu grabă la loc, pe raft. Era atâta răcoare și liniște în casă... Ușor înfrigurată, se ghemui încercând să-și îmbrățișeze ca de obicei genunchii, dar senzația usturime pentru moment uitată, îi aduse pe față o grimasă. Se ridică dintr-un salt, îndreptându-se spre ușa pe care o deschise larg, cu o mișcare bruscă, ieșind din nou, afară la soare.

TANIA NICOLESCU

Surpriza

Umblau prin Bucovinești să aflu cine-i junele rămas fără părinți care, după îngropăciunea acestora așteptase câțiva ani, pentru a se însura cu vecină-sa Codruța, lăsând casa bătrânească cu lacătul pe ușa groasă de la intrare. Însurătorii le priiră deocamdată spațiul căsuței din aceeași ogradă ridicată de cei care îi dăduseră viață lui Filuț. Domnii erau la cămașă albă și cravate, în costume neșifonate, diferența vestimentară dintre ei putând fi remarcată de faptul că acela cu părul alb avea corpul subțire înfășurat cu un pardesiou de modă veche, iar celălalt, cu mustața roșcată, bărbia puțin piezișă, și chel își învelea abia mijlocul cu o vestă destul de largă. Amândoi, cu creșetele descoperite, cucureau pe încetul cărăruia călcând cu pantofii noi stratul de frunze vestejite.

Cel cu părul nins urca mai grăbit, pesemne avantajat de siluetă, ținând strâns în mână toarta unei genți diplomat.

Străinii păreau uimiți de liniștea tulburată uneori de vântul ce-și căuta de lucru prin frunzișuri sau de susurul izvorului ce le întretăia pe alocuri calea, căci le dăinuia încă în urechi vacarmul marelui oraș. Întâlnirea cu tânăra familie avusese loc în căsuța proaspăt văruiată în interior, dușumelele din holișor și cămeruțele alăturate lui, - stânga-dreapta răspândeau iz de vopsea. Ai casei așteptaseră oaspeți de departe. Discuția dintre cei patru s-ar fi depănat pe băncuța din livada cu meri. Ea decurse și într-una din încăperi, cea de primire, cu peretele din față dominată de coarnele unui cerb, tradiție încă neperimată pentru bucovineșteni.

Mai întâi înfulecaseră toți mămăligă de cartofi bine înmuiată în

străchinile de lemn în care înnotau boțurile din brânză de oi. Pe deasupra prinseră bine și cele câteva linguri cu lapte acru.

Orășenii își trecură pe la gură șervețelele. Apoi în grădina luminată de soarele palid, folosind în loc de scaune niște calaburi goliră împreună o sticlă de vin. Băutura normală că le trezise drumeților pofta de tocmeală casnicilor însă le ascuțise auzul. Domnii erau din parte unui muzeu din orașul B. Cu ochii stăpânind „diplomatul” așteptau să audă cu nerăbdare DA sau NU la cele spuse.

Într-un târziu, către amiază, după noaptea petrecută pe tren și plictisiți, de întrevvedere seacă de conținut, adăugându-se la aceasta și gestul ospitalității cu vin, celor doi le veni somnul și blazați se retraseră în odaia pentru oaspeți, pe un divan sănătos.

Însul bătrân adormise cu geanta sub pernă, oricum nu putea să-i dispară fiindcă o mână îi era petrecută după mânerul ei, valiza având și un sistem de alarmă cu cifru secret. Întrucât nu erau obișnuiți să doarmă ziua mai mult pentru siestă, băratul și femeia din camera alăturată sporovăiră în șoapte înghițite de sforăitul clienților.

Filuț: Eu zic să punem o parte din ei EI în BANCĂ și să stăm liniștiți că aici ni-e locul. Și asta după ce vom

plăti lucrările de înălțare a clopotniței și vom putea contribui și la procurarea clopotului.

Codruța: Să ne cumpărăm și un apartament la C.M.

Filuț: Și asta dacă vom primi teancurile de bancnote foșnitoare...

Codruța: „Vedem noi”, căzută de acord soții ațipind în zâmbet dulce și îmbrățișați ca înaintea degustării din marea fericire.

Orășenii se foiră în așternut.

Cel cu părul alb, orbecăind, verifică, circumspect, valiza. Visase că-i fusese ghicit cifrul și că alarma se defectase, dar totul era în regulă.

Iar cel mai tânăr fiind abil își îndreptă hainele și aștepă să facă același lucru și colegu-su.

Mâncaseră încă o dată mămăligă de cartofi plutind în unt, brânză de oale.

Nu renunțaseră la vin și reîncepu discuția vârstnicul.

-Este o problemă. Vreau să-i știu vechimea și ne trebuie un act. Este necesar să-l destinăm pentru o copie xerox, cel puțin...

-Să ne uităm în dulapul unde tata, fie-i țărâna ușoară, își ținea documentele personale, zise repede Codruța.

„Neaparat”, o aprobă Filuț vădit incomodat în gesturi, deoarece nu intervenise primul.

Răsfoiră un maldăr de acte, mult îngălbenite, unele roase de șoareci.

Domnii din B. le sărise licoarea din cap. Erau foarte atenți.

Și când se părea că dăduse peste acea hârtie prețioasă Filuț își duse palma la gură de-i veni să-și smulgă părul din cap.

-Nu se poate, aproape că zbieră. Asta mi-a făcut tata.

-Ce este, încercase să-l domolească nevasta.

-Uite testamentul semnat de martori de care habar n-avusem.

Nu putem vinde casa bătrânească!

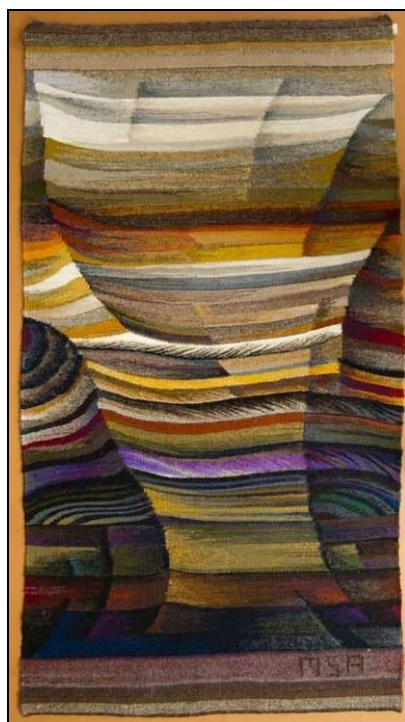
După ce nu vom avea copii, hardughia lor de peste o sută de ani va rămâne nepotului de la frati-miu.

Așa scrie în el.

Domnul mai copt la minte strânse la piept valiza și amândoi se ridicaseră deodată de pe scaune.

Nu se așteptaseră să audă una ca asta.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL

Annamária Mór-Ságh, „Cute și pliuri”

„Cartea Iertării”

(III)

Propoziția :

-Vor veni americanii!

Era prezentă în case, în suflete, în închisori! Am așteptat 46 de ani „să vină americanii”, să ne salveze de ruși, să-i omoare pe adevărații dușmani ai poporului, să ne dea înapoi pământurile și fabricile și casele confiscate, să ne dea pe o tavă de aur țara pierdută cândva, Crimeea! Cu această speranță în sufletele mutilate, au murit și s-au odihnit în morminte strămoșii! Până în anul 1948 au funcționat, în virtutea inerției (partidul fiind ocupat cu lupta de clasă), școlile tătarești, moscheile musulmane, din când în când organizându-se câte un „tepreș” serbare câmpenească, câte un spectacol artistic coordonat de unii dascăli încrezători în teoria marxistă, cum era tata, care a scris și a regizat pe scene ad-hoc cu tinerii din Albești piesele „Bogatul și Săracul”, „Nunta tătarească”, piese pierdute în timpul prigoanei.

Naționalist prin sânge, tata mai fusese poreclit „comunistul” pentru ideile sale umanitare și de dreptate.

În Constanța, în Tătaru, Negip Hagi Fazıl, Memet Vani, Şaip Veli Abdula în Aqbaş / Albești scriau piese patriotice (Tinere Mlădițe, Crimeea, Nunta, piesele scrise de dl. Negip au fost publicate după 1995 în volum de d-na Suyum Memet și de dl. Bora Fazıl Ulkusal) apoi le regizau și le prezentau publicului tătar. (Trei piese scrise și prezentate de tatăl meu, *Poetul, Militantul din Albești, Toy / Nunta, Bogatul și Săracul, Imamul*

Preotul, au pierit în perioada comunistă.)

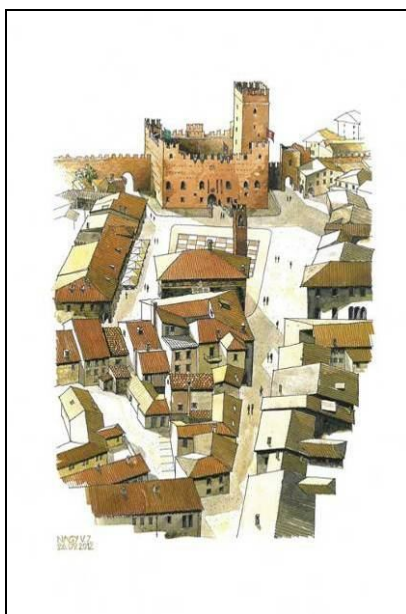
În ciuda aparențelor, ca urmare a unei conjuncturi istorice nefavorabile nouă, tătarii sunt asociați noțiunii de „barbar, sălbatic, sângeros, asiatic, înapoiat”, repet, în ciuda acestor aparențe, tătarii sunt iubitori de cultură, de literatură, mai ales de poezie.

În toate manifestările laice sau religioase, ei au un tezaur de poeme, cântece, dansuri de un mare rafinament artistic, noi regretăm doar faptul că, netraduse în limbi de mare circulație, au rămas necunoscute, adâncind prăpastia dintre europeni și noi.

În realitate, nu există nicio prăpastie. Noi, tătarii dobrogeni, am asimilat prin filieră română mare parte din cultura europeană. În adunările lor, tătarii recitau poeziile poetului național Memet Niyazi (1878-1931), plâneau când se gândeau, prin versurile dramatice ale poetului, la Crimeea pierdută, realizau o uniune de suflet prin poet cu tătarii refugiați, hrăneau cu speranțe idealul patiotic. Îmi amintesc cuvintele unui crimeean aflat acasă la noi, într-un moment de neliniște, spunând:

- Voi, tătarii din România, sunteți obligați să ne ocrotiți și să ne hrăniți pentru că noi simbolizăm Patria!

De la ei, de la asemenea patrioți convingși, repertoriul nostru literar -

Valentin Zoltan Nagy,
“Marostica centro”

artistic s-a îmbogățit cu cântece precum “Siberia, loc îndepărtat”.

Redau în traducere proprie câteva din aceste cântece pe care în casă, cu părinții, le cântam dând frâu liber lacrimilor :

1.”În lume, locul cel mai înfricoșător este Siberia!

Turci, tătari și musulmani sunt duși acolo-ntruna!

O, Allah, salvează-ne pe noi din mâna rusului hain!

Și niciodată n-om greși în lupta noastră spre Divin !”

2.”O insulă verde este Crimeea, ah, Crimeea!

Ahmescit este satul meu, acolo mi-e odaia!”

sau

3.În noaptea sfântă de Bayram
Ei m-au răpit de la bazar !”

Aceste cântece dramatice erau cântate de tătari, acasă, la nunți, la întâlniri ocazionale, crimeean sau dobrogean, tătarul purtând același dor nestins pentru patria strămoșilor.

Luând cu ei aceeași durere, crimeenii fuseseră vânați, prinși, încarcerați în lagăre, duși în Siberia cea vestită sau în stepele îndepărtate ale Asiei.

Începuse deja consolidarea sistemului rus de primenire socială. Problema urgentă era “decapitarea” conducătorilor, căci trupul fără cap nu mai era nimic.

Odată închiși sau uciși liderii, tătarii din România dispăreau...

Cine condusesese activitatea de primire și găzduire a crimeenilor?

Răspunsul era cunoscut. El, Negip Hagi Fazıl, era Capul ! Fratele lui, Mustegep Fazıl Ulkusal, se salvase plecând în Turcia, din 1940, singurul loc din lume de atunci de unde putea să-și continue activitatea de militant neobosit pentru drepturile tătarilor.

Deci, în anul de grație 1948, în România, Negip și colegii lui sunt vinovați de crimă împotriva URSS, împotriva lagărului comunist.

Așa începe acum vânărea lui Negip, simbol al luptei tătarilor pentru renaștere, unificare, rezistență.

GÜNER AKMOLA

Greșeli de tinerețe

Paznicii crematoriului uman
Incinerează la foc moale
Pasărea necântătoare.
Radioul de la care
Vin
Știrile
Este din lemnul unui mileniu trecut.
Am vândut pe nimic perlele din
coroană
Și crucea care nu a ajuns
Pe Golgota.
Tot ceea ce sunt azi
Este doar simulacru al execuției mele,
Umbra paradei din ziua orașului
În care
Lăptarul refuză să mai vină
Cu bidonele pline cu zorii-de-ziua,
La ușă.
Greșeli de tinerețe înnegresc cerul
guri,
Beau tot mai greu din blidul
Cu miere și fiere.
„Este un altfel de alegere a sorții”,
Îmi șoptești la ureche
În timp ce
Toate podoabele lumii
Zornăie
Ca un mănunchi de caiele
Prins de brâu lui Dumnezeu a toate
Știutorul.

Viraj

Și cântecul ăsta-i mult mai ascuțit
Decât un creion de dulgher,
Și umbra pălăriei mele de fetru
londonez
Se ferfenițează în aplauzele ploii de
septembrie.
În numele Tău, Doamne,
Eu am venit să pun semne de
circulație
La virajele periculoase,
Să scad și să adun fructele
Din piața în care
Sfânta Familie
Își face cumpărăturile
Duminica dimineața.
Câte vise și trufandale
Așteaptă pe tarabe anoste,
Și despărțirea apelor de uscat

Se vede ca-n palmă
De pe trecerea
Unde
Semaforul clipește nonstop.
Șiruri de pantofi cu toc cui
Și bocanci scâlțiați
Tropăie fără griji.
Cu buzele crăpate de sare
Ies și eu din somnul cel greu.
Pe masa ridicată pe vise
Și oase de om,
Titirezul se învârtă ca un
Vechi dansator
Din Capadochia.

Festival

Habar nu am dacă
Eu sunt punctul discuției noastre de
astăzi
Sau numai o virgulă șovăielnică
În mijlocul frazei supradimensionate.
Îți vorbesc despre
Legionarii romani
Ce se întorc acasă fără victorii,
Și despre macul otrăvit de
crepuscul.
Pe o batistă de mătase mototolită
Îngenunchează martorul prost plătit,
Unul dintre inșii
Ce aruncă petarde de anul-nou
În mijlocul pieței de sclavi pe care
Nu-i cumpără nimeni.
Licitatorul s-a ridicat în picioare;
Pune un preț iluzoriu
Pe aer.
Moartea, ca Moartea,
Petrece!
Pe noi
Ne așteaptă încă o noapte în care
Vom sorbi din halba măsluită
Cele mai cuminți poeme de dragoste.

MELANIA CUC

Hildegard Klepper-Paar,
“Carte poștală”

Idilă

Veneam de prin țarini în carul cu fân
Și boii trăgeau asudați de căldură;
Sălbarice flori la sălbaticu-i sân
Strângea fetișcana cu ochii de mură.

Pe drum bătucit, îngust, prăfuit,
Ieșise de printre porumburi copila;
Stătea ca o stană, cu pas negrăbit,
Și-n ochii ei galeși crescuse pupila.

Și sâni-i sălbatici prelinse-o idilă:
Ea mâna-mi întinse, să urce pe fânul;
Și boii blejdiți se porniră în silă,
Pe fânul cu flori, noi doi eram unul.

Cu zâmbet rece mă privești

Sărutul meu nu ți-a atins nici sâni,
Nici trupul nud ca pentru un Renoir;
Mi se părea că te topeai ca fulgul,
Când ninge câteodată în florar.

Păreai un demon-înger ori din ape
știmă,
Erai părere vie, o vestală-fée
Si ca un cântec de sirenă chemător,
Senină cum e ceru-n vreme de nedeie.

Și ai rămas părere prinsă-n ramă;
Cu-același zâmbet rece mă privești,
Ai vrea să-mi spui, dar nu găsești
cuvântul
Cu care, cu blândețe să mă
primenești.

De n-ar fi fost învățătorul...

De n-ar fi fost învățătorul,
nu ar fi fost nici sacerdot, nici
patriarh,
nici sfinți în calendare, ci la calende.

Că numai el, învățătorul,
nu cel ce-n biblie cetește
ne mântuie de rău și de prostie;
de ce învățătorul nu ar trebui să fie
întâiul patriarh ce lumea o sfințește?!
Că el, întâiul, e luminătorul
de drum, de cale, de cărare,
din răsărit de soare până la chindie.

VASILE POPOVICI

PISICA

Pisica avea un aer leneș, părea plictisită. Nici măcar nu mai dădea din urechi.

- Nu știu ce are pisica, zise doamna.

- Dar, dragă, pisica este absolut sănătoasă, zise domnul. Veterinarul a controlat-o acum două luni și a zis că e absolut sănătoasă.

- Pisica are ceva, asta e absolut sigur, zise doamna. Precis că pisica are ceva.

Domnul ridică din umeri.

- Pisica are ceva! nu se lăsa doamna.

Domnul începea să se enerveze.

- Pisica! Pisica! o îngână el pe doamna. Pisica! Astăzi atâta știi, pisica.

- Da, pisica, întări doamna. Pisica e bolnavă.

Pisica avea un aer plictisit. Nici măcar nu mai dădea din urechi. Autorul nu știe la ce se gândea pisica, dar autorul crede (scuzată fie-i nepermisa imixtiune în gândurile personale ale pisicii) că pisica se gândea la ceva scabros, dar de nerealizat (cel puțin în cursul acestei scurte vieți, asta după părerea pisicii). De asta pisica era plictisită. Pisica era perversă, asta e sigur.

- Oare ce are pisica? întrebă doamna.

Domnul sună la veterinar:

-Doctore, pisica...

- Ce are pisica? întrebă veterinarul.

- Pisica e bolnavă, interveni doamna.

- Pisicile nu se îmbolnăvesc așa ușor, zise doctorul

Asta păru să-i dea speranțe doamnei.

- ... dar și când se îmbolnăvesc, e jale, continuă doctorul.

- Veniți să vedeți pisica, sugerează domnul.

- O să vin să văd pisica, zise veterinarul, și, după o oră, era la ușă ținând în mână stângă o punguță cu șoareci. Pisica se învioră imediat.

- Aha! zise veterinarul, asta era! Șoarecii!

Pisica vroia să mănânce șoarecii, asta-i clar.

- Pisica vrea să mănânce șoarecii! observă domnul.

- Îîîuah! zise doamna.

Veterinarul îi întinse doamnei șoarecii.

- Dați-le drumul la șoareci, zise veterinarul. Dacă pisica e sănătoasă, o să fugă după ei.

- Ține pisica până dau drumul la șoareci, îi zise domnul doamnei.

Șoareci nu voiau să iasă din punguță. Autorul crede că șoarecii văzuseră pisica, și de asta nu voiau să iasă din punguță. Domnul scutură cu cruzime de punguță și șoarecii căzură prin încăperea.

- N-ar fi mai bine să închideți ușa la cameră? întrebă cu naivitate veterinarul.

Domnul se uită lung la punguță.

- Trebuia mai întâi să închideți ușa, zise veterinarul. Acum precis că o fie șoareci prin toată casa.

Domnul înghiți în sec. Domna începu să tremure.

- Îîghhî... zise cumva ciudat doamna și dădu drumul pisicii. Pisica se apropie de domnul și mirosi punguța.

- Așa, zise domnul, prinde toți șoarecii! Imediat!

Pisica începu să se frece de piciorul domnului. Pisica începu să toarcă.

- Va trebui să prindeți șoarecii, zise veterinarul, or să vă roadă hainele.

Doamna începu să plângă.

- Calmați-vă, doamnă, pisica e sănătoasă, zise doctorul.

- Trebuie cumva să prindem șoarecii, zise domnul și apucă pisica de spinare. Să prinzi șoarecii, auzi? țipă domnul la pisică.

Pisica se sperie și-l zgârie pe domnul, apoi fugi prin casă. Șoareci o văzură venind și fugiră din ascunzătorile lor în alte ascunzători, mai sigure.

Doamna începu să țipe și sperie șoarecii (care, după părerea autorului, erau destul de speriați și așa, sărăcuții). Șoarecii se speriară așa de tare, că se ascuseră (unii) în dulap. Pisica începu să miroasă la dulap.

- Pisica miroase la dulap, observă domnul.

- A dat de șoareci, zise veterinarul.

- Pisică, prinde șoarecii! ordonă domnul.

Pisica îi auzi vocea și fugi.

Domnul se supără așa de tare pe pisică, că jură să n-aibă parte de salar dacă nu prinde, el cu mâna lui, toți șoarecii.

Veterinarul zise că pisica, după cum s-a văzut, e sănătoasă, dar că el, veterinarul, își vrea șoarecii înapoi întregi și vii.

Domnul zise că face el ceva pe șoarecii veterinarului.

Veterinarul, la auzul unei asemenea necuviințe, se supără strașnic și zise că el e un om bun, dar dacă șoarecii pătesc ceva, o să fie vai-și-amar de domnul.

Iar domnul începu să urle ca turbat la veterinar, zicându-i în fel și chip.

Veterinarul zise că el ia notă de tot ceea ce a zis domnul, și că o să vadă el domnul mai târziu.

Iar domnul îl pocni pe veterinar drept între ochi, cu pumnul, iar veterinarul căzu pe un șoarece și-l omorî instantaneu.

- Asta pune capac la toate, zise veterinarul și se ridică de pe jos. Promit că o să plătiți pentru toate astea. O să am grijă.

Imediat după aceea, veterinarul plecă foarte supărat. La ușă se împiedică de pisică și îi trase un picior. După care veterinarul o luă la fugă, că domnul aruncase după el cu vaza.

Câteva zile după aceea, șoarecii roaseră pisica.

De ciudă, domnul îl pândi pe veterinar, dar acesta era prevăzător și, pe ascuns, îl stropi pe domnul cu valeriană, de se îndrăgostiră de el toți cotoii din cartier. Domnul îi lovi cu piciorul până îi alungă, dar cotoii se ținură pe furiș după el până acasă. Doamna îi zise că miroase urât, iar un cotoi mai îndrăzneț intră pe horn și se murdări strașnic cu funingine. Domnul lovi cotoiul cu piciorul așa de tare, că bietul cotoi muri și-l roaseră șoarecii. Câteva zile după aceea, șoarecii au murit intoxicați cu funingine, iar câteva zile după aceea a început să miroasă prin casă a hoit. Domnului i se năzări că el miroase a hoit, iar doamna zise că ea nu suportă ca domnul să umble neîngrijit și nespălat, și că ei asta nu-i place la domnul, că umblă nespălat. Și doamna dădu pisica drept exemplu de curățenie. Iar domnul jură să n-aibă parte de salar dacă doamna nu încetează imediat cu tâmpeniile.

Doamna se supără pe domnul și începu să țipe la el.

Domnul începu să se enerveze și o rugă pe doamna să termine cu prostiile.

Doamna continuă să țipe la domnul. Drept urmare, domnul o pocni pe doamna între ochi, cu pumnul. Așa că doamna luă drumul pisicii.

KYRE

Scena

CEHOV, „LIVADA DE VIȘINI”

în viziunea lui Gheorghe Harag
JURNAL DE REPETIȚII
(XII)

Repetiția nr. XII. 6.03. 1985

Harag: Dragă, unde-s diapozitivele color?

Marinela: Ieri dădea telefoane, să vină doi specialiști foto.

Cristian: Dar pe ăia „audio” nu-i aduce, că am făcut scurtă la mână!

Gimi: Ția nu trebuie aduși, sunt pe-aproape!

Harag: Da tot nu știm, unde să mergi, la geam sau în livadă? Hai să începem. Tache, citește tu Lopahin. Dar nu ca Fiscu, citește ca Săsăreanu. Cornel ... Cornel II, citește tu Gaev.

(S-a făcut lectura actelor I și II).

E, fraților, actul ăsta II... trebuie să fie revoluționar... trebuie să fac o... actul ăsta II trebuie să iasă cel mai bine.

V-am povestit spectacolul lui Efros - „O lună la țară”? Efros ăsta e un tip nemaipomenit, a făcut „Trei surori” la Moscova și a fost dat afară din oraș. A făcut „O lună la țară” și finalul era... o contensă rusă, cam ca Ranevskaia – are un monolog lung și ea are o eșarfă în mână și vorbește și nu mai termină. La un moment dat, mașiniștii încep să desfacă decorul, ea vorbește, tot suferă... și vine recuziterul, îi ia eșarfă și ea vorbește, n-o oprește nimic. Mă gândesc aici la actul II, nu eșarfă, nu ochelari, ci ceva care să te scoată din capcana textului. Textul te leagă, te obligă. Există o serie de date fixe care te obligă la o disciplină care să țină cont de anecdotică piesei în acest act II. Oricât am face noi cu șareta ... nu ăsta-i esențialul, ăsta (esențialul) se ascunde undeva în text dar nu în aparențele textului, ci în subtext. Trebuie să te bizui doar pe personalitatea actorului. Lipsește ceva să spună mai mult decât aceste conversații care de bine de rău vor fi făcute frumos. Textul e așa de magistral că este de ajuns să se spună cu o vibrație a trăirii, e poetic. Dar o idee care include și toate aceste elemente, dar să aibă ceva în plus... aici e problema pe care trebuie s-o rezolv.

Ar trebui să vedem ce se întâmplă ...

Facem o pauză de 10 minute.

Livia Doljan: Poate ar trebui să căutăm în alte piese ale lui Cehov. Mie Charlotta îmi aduce aminte de Mașa din *Pescărușul*.

Dan Ciobanu: Mă încercă o idee. Cred că Cehov a avut mari probleme cu femeile.

Livia Doljan: Seamănă cu Strindberg la capitolul ăsta.

Dan Ciobanu: Cehov n-a scris o piesă de mare profunzime. De ce v-ați oprit asupra ei? Pe mine nu mă interesează.

După pauză.

Harag: Doamnelor și domnilor. Nu vreau să lungesc discuția, aici Dan Ciobanu a exprimat niște gânduri în ceea ce privește tematica piesei cu care eu nu sunt de acord. Nu contest nimănui dreptul de a avea o opinie personală. Nici nu strică polemicile artistice, sunt chiar folositoare în lectura acestei piese *geniale* – după mine.

Răileanu: În lectura genială a acestei piese ...

Harag: Nu, nu zic că nu e bună... dar până la genială... Așa poți să spui, mie *Hamlet* nu-mi place... dar asta nu e hotărâtor pentru Shakespeare sau pentru Cehov. Actul II rămâne pentru mine o problemă deschisă, vorbind de transpunerea acestei părți foarte ciudate. Trebuie să trec peste niște obstacole interioare ale mele.

(Se lecturează actul III)

Harag: Da... actul II .. cheia, acolo trebuie să fie, în actul II.

Luminița: Ați spus odată ca poate să fie și de la scenografie, de la decor...

Harag: Da, poate să ajute decorul... Acolo... Mă chinuie Eu știu și înțeleg prea bine că situația și textul dramatic din actul II e genială –

în contradicție cu Dan. Dar ... tot timpul mă gândesc la o modalitate prin care această atmosferă poate să fie exprimată scenic – nu numai literar. Omul e o creatură foarte ciudată, în majoritatea situațiilor nu reacționează firesc, după regulile unor canoane sociale sau psihologice. Am asistat la niște momente foarte ciudate – de exemplu: în timpul războiului, un tren care mergea ... Au venit niște avioane și au început să arunce bombe mici. Trenul s-a oprit, călătorii au fugit pe câmp spre o livadă. Destul de multă lume a fost rănită, că au mitraliat. Vreo 15 minute. După care ne-am sculat și am pornit spre tren. Și răniții se sculaseră. Nu erau hohote de plâns, nu era disperare, parcă era firesc. Ți s-a părut că nu s-a întâmplat o tragedie. Într-o anumită stare toată lumea se comportă într-un fel neașteptat, n-au reacționat cum ar fi firesc. Într-o carte splendidă a lui Bulgakov, „Roman teatral”, descrie o repetiție a lui Stanislavski. După 8 luni de repetiție... era o scenă foarte interesantă unde arde casa. „Ce face omul când arde casa?”, zice Stanislavski. – Toată lumea să intre și să joace momentul când arde casa. Reacționau convențional, de teatru. Tot căutând esența actului II, cred că se pretează la rezolvări multiple. Eu am în cap ceva dar nu e... ca spectator, nu ca regizor, cum aş vedea. Mi-ar plăcea să văd – ca spectator – să-i văd pe toți aflându-se la odihnă pe un câmp sau la marginea livezii și discutând fără pic de efect teatral sau fără pic de tendință spre teatralizare, toți deodată, simultan. Aș vrea să văd ca spectator o tensiune subterană despre care oamenii n-au cunoștință, că fiecare clipă pierdută și lipsită de luare de măsuri duce spre prăpastie. Aproape inocent lumea pălăvrăgește, aparent totul e loc comun, dar pe undeva există o ciudată atmosferă de spaimă inconștientă, dar ei nu vor să știe asta. Am trăit o foarte interesantă treabă, tragi-grotescă în lagăr. (Harag fusese deportat într-un lagăr nazist, avea și numărul tatuat pe mâna dreaptă) Nu știu dacă întâmplător, ca la Cehov, salonul numărul 6 era salonul muribunzilor – în noaptea dintre anii 1944-45. Acolo erau transportați cei care erau destinați morții imediate. Era crematoriu, dar pentru cei care mureau de „moarte naturală”. În salonul 6, stăteam →

CRISTIAN IOAN

Dintr-o istorie subiectiv/anecdotică
a teatrului românesc

Oameni cu șoric

Motto: Si non e vero...

1993. Lucram la Teatrul *Luceafărul* din Chișinău un Cocteau – *Părinți teribili* (cărui eu i-am spus *În casa asta se trîntesc uşile*). A fost un mare succes al teatrului, confirmat de Ion Ungureanu, întemeietor al teatrului, regizor și ministru al culturii. În paranteză fie spus, atunci domnul Ungureanu mi-a mărturisit că i-a plăcut montarea mea nu numai fiindcă era jucată în foaier, un foaier special, cu uși mari, albe, și multe oglinzi mari, boierești, pretabile la ...trîntit, ci și fiindcă replicile pe care le tăiasem (cam 33% din piesă) **se... auzeau!** Frumoasă, măgulitoare idee!

La Chișinău, mai aveam cîțiva prieteni buni, făcuți după primul meu spectacol de-acolo: Gicu Pârlea (actor excelent, directorul instituției), Gheorghe Urschi (dramaturg și actor de succes – în vremea aceea avea un spectacol, *Testamentul*, la care lumea se călca-n picioare să-l revadă!), Nicolae Andronache (om de multe carate, scenograf de excepție), Iuri Sadovnic (cantautor, boem, prieten minunat) și un om de afaceri, Gh.

Mironică, sponsor al teatrului, soțul unei actrițe simpatice.

Des îi mai agasam pe acești amici cu rugămintea de-a-mi face rost și mie de o bucată de... șorici (asta fiindcă l-am cunoscut pe un conviv de-al lor, directorul unui combinat de porci din localitatea Cantemir). Azi așa, mâine așa, pînă cînd bunii mei prieteni mi-au aranjat o deplasare la Cantemir, să mă satur de șorici; și să se convingă și ei că sunt în stare să îngurgitez **măcar** un metru pătrat de epidermă porcină...

Eram în al nouălea cer! Visul meu de-o viață (acela de-a deveni campion mondial la halit șorici) se apropia de împlinire! O! Ce frumos!...

După repetiția de dimineață, m-am suit într-o mașină care m-a depus la Cantemir, împreună cu amicul meu Urschi. Cum am intrat în sala de protocol a crescătoriei de porci, am fost întâmpinați, conform cutumei, cu votcă și șampanie (asociere imposibilă, dar ospitalitatea trebuie respectată). Urschi mi-a sugerat să intrăm în saună. Aș fi acceptat, dacă nu aș fi văzut, la cinci metri distanță, o masă mare, plină cu farfurii pe care erau ordonate... suluri de șorici... Numi mai trebuia saună: eram în Egipt și refuzam piramidele?!

I-am spus lui Gheorghe că-l aștept la masă, după ce-și face sauna.

M-am îndreptat emoționat, către farfuriile din care obiectul adorației mele de-o viață mă tenta, cvasi/discret. Și de-aici...vă imaginați ce-a urmat! Hăpăială de epidermă meseriașă, cu alternanțe profesioniste: votcă-șoric-murături-șoric-șpriț de vin alb sec-șoric-murături-șoric-votcă-șoric-șpriț-șoric... nu mult, cam opt ore, non-stop.

Erau în preajmă vreo cinci-șase oameni care mă priveau uimiți! Cum e posibil ca un **rumîn** țcănit (așa-mi spuneau, uneori!) să termine **doar** într-o zi, șoricul de pe un porc de 145 de kilograme? Mai precis, **1,5 metri pătrați** de piele?

A fost posibil. Am martori. Și despre acest record s-a scris în *Evenimentul zilei* și în *Magazin*. În această din urmă publicație am apărut la rubrica *Recorduri naționale*. Mulți m-au sfătuit să anunț *Guinness Bookul*; n-am făcut-o nu numai că n-am avut dolarii pentru deplasarea experților, ci și pentru că ăia de-acolo, sunt convins, habar n-au ce-i minunatul șoric de porc, fraged, bine pîrlit și indispensabil votcii, murăturilor și șprițului de vin alb, sec, mult, rece și gratis...

Pofte bune, hăpăitori vicioși!

BOGDAN ULMU

CEHOV. "LIVADA..."

→și eu. În ziua de 31 decembrie, am primit o bucată mare de pâine – ca sa puteți înțelege cât valora ... e ca și cum ai primi azi un vițel, 50 kg ciocolată și 2 brățări de aur. Normal, fiecare a mâncat-o imediat – chiar și muribunzii. Erau fel de fel de tipi din toată Europa – de la un chirurg ceh pînă la un diplomat din Luxemburg. Era un tip care vindea cravate la Oradea. S-a hotărât ca la ora 24 să facem un program și fiecare să spună ce știe – o poezie, un cântec sau povestește un meniu. Toată lumea asculta, fiecare a făcut câte ceva, a durat vreo 4 ore. Lângă mine în pat, stătea un ziarist care în 1935 a scris un roman despre o trupă care colinda. Eu am povestit romanul acela, ziaristul a murit și la propriu și la figurat. Eu povesteam și el rîdea și plîngea. În 10 minute, a murit și eu am mâncat brînză pe care o avea în mână. Nu exista tragedie și autocompătimire în atmosfera aceea.

Fiecare a cântat, a spus ceva ... Această atmosferă plutea într-o cameră în care nimic nu era dramatic. Unii n-au mai avut răbdare, că numerele celorlalți de dinainte erau prea lungi și intrau peste ei. Tragedia nu se manifesta nici sentimental, așa, direct ... Pe de altă parte, văd așa că – acum eu spun doar gânduri – se ridică Charlotta și spune că „eu n-am pașaport”, Lopahin spune „Treziți-vă” - nu știu, în mine se amestecă acest act II din stări limită în care nimic nu e coerent. Adică se vorbește ca la un picnic adevărat și nu știu dacă – asta cu dibăcie și rafinament – se înțelege totul. Ce-i important se evidențiază. Se întâmplă niște lucruri foarte ciudate. De exemplu, aș renunța în viziunea mea de spectator la venirea cu căruța a grupului vocal, dar aș vedea altfel treaba asta. Ranevskaia sau Gaev se urcă în șaretă, discută acolo și deodată e pauză și încep să cînte. Se adună toți și cîntă, mormăie. Iarăși pleacă, unii

se plimbă, alții se duc, mi-ar oferi niște surprize momentele care sunt de firesc, nu de teatru (ca spectator).

M-ar surprinde tocmai ceea ce nu e șablonard în teatru. Ciudățenia omului și compotarea lui, cu care noi deja ne-am obișnuit. Noi vedem oamenii într-un fel, pe scenă așteptăm anumite comportări normale, conform datelor scenei. Zicem că aici nu se întâmplă nimic – în actul II – dar acest șir de întâmplări care nu spun nimic n-au nicio acțiune dinamică, e construit din acțiuni care sunt în firea omenească, nu a regulilor de teatru. Eu n-aș vedea nimic ciudat în replica Charlottei cu pașaportul. Are Cehov o nvelă, „Cartea cu reclamații”. E o lume întreagă, starea vieții și mentalitățile și viața socială a Rusiei. Această schiță fără personaje, fără acțiune și fără logică între replici, redă o lume. Aici trebuie să mă descătușez de manierism, de șabloane și să construiesc o altă lume. E o treabă foarte chinuitoare. Howgh!

Creatorul între coloratura individuală și țesătura scenică

Cuvinte cheie: Cehov, Livada de vișini, Giorgio Strehler, György Harag, Lucian Pintilie

Se spune că de-a lungul existenței, ceea ce facem ar fi înscris într-un scenariu preexistent, pe care îl încărcăm cu ceea ce acumulăm și purtăm în noi. Pentru un creator de spectacole fiecare operă i se înfățișează ca un univers în sine și a o pune în scenă, înseamnă a-i transmite spectatorului acest univers, a-l sugera printr-o amplă viziune plastică și muzicală. Punerea în scenă a unui clasic este și o întâlnire a prezentului cu personaje și conduite fictive, imaginate deja. Ori „teatrul trebuie să afecteze actele concrete ale omului, fiindcă scena nu mai e doar teritoriu al imaginarului. Ea modifică sau tinde să modifice umanul și practica socială.”³⁷ Regizorul poate fi ghidul memoriei publicului, dar și al actorului către propria-i memorie, sprijinindu-se pe explorarea trecutului colectiv și/sau individual, având în același timp conștiința propriei sale memorii și a rezervelor ei. Ghid și interpret, dar și călăuză. „Ideea lui Planchon: a-nume că regia nu se împlinește decât în munca asupra clasicii. Deci, o muncă exersată nu în domeniul actualității, ci în acela al memoriei textelor. Memoria unei națiuni. Memoria unei arte. Regizorul „circulă” pe culoarele repertoriului muzeu și, ca fin expert al labirintelor, se oprește uneori în fața unei opere, fără însă a le uita vreodată pe cele care o înconjoară. El cunoaște exigențele publicului, dar și propria artă: apare astfel drept cel care se înalță la rangul de legatar al unei memorii având nu numai obligația prezentării operelor, ci și aceea de a le păstra actualitatea.”³⁸ La rândul său, Grotowski numea adeseori textele drept „voci ale strămoșilor”, pe care regizorul trebuie să le facă auzite, iar actorul se antrenează să își regăsească în el însuși strămoșul, descifrând ecouri sau structuri arhaice înmagazinate în propriul corp. Stanislavski orientează memoria actorului, care are drept misiune să se slujească de ea, pentru a atinge expresia sentimentului plin de adevăr.

Regia presupune acea interpretare personală sugerată de text, coordonarea elementelor spectacolului fiind dictată de o estetică particulară a regizorului, ce devine treptat un artist cu un anume stil de expresie. Sarcina lui e de a remodela continuu opera dramatică, în acord cu dinamismul social, transformându-se într-un inventator de legi scenice originale. El proiectează în spațiu ceea ce dramaturgul nu a putut să proiecteze decât în timp. Regia devine astfel în vreme o funcție modelatoare a actului teatral. „Eliberat de obsesia veridicului, regizorul își poate permite analiza operei ca univers artistic. [...] Actul teatral nu se confundă cu cel real, ci, dimpotrivă, există doar în cadrul scenei. Pentru aceasta, sarcina regizorului și a interpretului este aceea de a elabora o formă nouă, convențională, susținută pe activitatea lor comună. În această revizuire actorul devine termen prim de interes, prin el afirmându-se esența teatrului.”³⁹ Stanislavski, în lucrarea *Munca actorului cu sine însuși*, nota că actorul transformă creația în explorare permanent incertă, antrenând publicul ca partener de expediție. Dar la aceasta se ajunge numai prin participarea biografică a interpretului, el fiind prezent în joc prin întreaga sa rezervă de subconștient și memorie emoțională, subliniind mai ales faptul că actorii nu se deosebesc după roluri, ci după esența lor interioară. Un interpret se folosește pe scenă de farmec, grație, demnitate, generozitate, fără a mai vorbi de calitatea instinctului.

Pentru actor spectacolul devine viața sa, iar la sfârșitul vieții privește, ca la teatru, propriul său teatru. Actorul, parafrazându-l pe Shakespeare, e făurit din materia viselor, cărora trupul său le-a dat viață și le-a amprentat amintirea.

Atracția creatorilor de spectacol pentru clasici nu poate fi disociată de atracția pentru prezența timpului și a memoriei în teatru. De multe ori

contează mai puțin valoarea comicalui, a tragicului sau a grotescului punându-se accent mai mult pe lectura ce o inspiră problematica temei. Shakespeare, Molière, Cehov sau alți clasici s-au jucat în multe alte cadre decât cele imaginate de autori. La folosirea metaforelor teatrale de la cele simple s-a ajuns uneori la metafore care nu mai sunt pe înțelesul publicului. Dar montările care rămân „de neînțeles” nu înseamnă neapărat că nu sunt valoroase, pot fi pentru o altă generație sau un alt context. Dar prin insistența asupra laturii simbolice, spectacolul poate sacrifica înrădăcinarea indispensabilă oricărei parabole. Efortul creatorilor de a păstra marele trecut teatral, marile texte s-a împletit și cu acela al unei permanente reveniri, redescoperiri și regândiri a lui Cehov. „*Livada de vișini* conjugă tragicul și comicul; a opta pentru unul sau pentru celălalt implică riscul de a amputa acest cuplu de contrarii, lipsindu-l de unul din termenii săi. Opțiunea poate interveni în ceea ce privește accentele, care îngăduie să acorzi întâietate unuia sau celuilalt dintre elemente, spre a-l erija, cum se spunea altă dată, în aspect principal sau secundar al contradicției care, oricum, le reunește, căci aici, prăbușirea valorilor, ce ține de domeniul tragicului, se aliază cu răsturnarea valorilor, exercițiu propriu comediei. Trebuie jucate amândouă.”⁴⁰ Această operă ultimă a lui Cehov este de fapt și o parabolă a crizei. Livada este punctul de sprijin ce structurează un univers, iar căderea ei va duce la dezintegrarea acestuia. Ea se relevă pentru fiecare ca o taină pe care o purtăm cu noi, fără a deveni vizibilă și pentru ceilalți. De-a lungul celor patru acte, suntem îndemnați să reflectăm nu la livadă ca prezență, ci ca amprentă mentală de neșters. „Cehov știe că lucrează la o operă testamentară, operă ultimă. El îi acordă *Livezii de vișini* această dublă vocație: rezumat al parcursului unui scriitor și încheiere a unei biografii. Ultimul cuvânt nu va fi, oare „nimic”, dovadă de netăgăduit că, aici, moartea nu este perspectivă ontologică [...] ci experiență personală ce se confundă cu scrisul însuși?”⁴¹ →

TAMARA CONSTANTINESCU ⁴²

⁴⁰ George Banu, *Livada de vișini, teatrul nostru*, traducere din limba franceză de Anca Măniuțiu, Editura Nemira, București, 2011, p. 59.

⁴¹ *Idem*, p. 57.

⁴² Teatrul Dramatic „Fani Tardini” Galați - actriță, Universitatea de Arte „George Enescu” Iași – dr., cadru didactic asociat, redactor al revistei „Colocvii teatrale”.

³⁷ George Banu, *Reforme teatru în secolul reinnoirii*, Editura Nemira, București, 2011, p. 200.

³⁸ George Banu, *Teatrul Memoriei*, traducere de Adriana Fianu, Editura Univers, București, 1993, p. 21.

³⁹ George Banu, *Reforme teatru în secolul reinnoirii*, ed. cit., p. 99.

Practica scenei a întărit ideea potrivit căreia numai o piesă proastă se poate pune într-un singur fel, pe când o piesă bună se pretează la fel de fel de interpretări. Este și cazul piesei *Livada de vișini* de A. P. Cehov. Unul dintre spectacolele memorabile cu acest text își afla începutul la 6 februarie 1985, când regizorul György Harag venea la Teatrul Național din Târgu-Mureș, pentru a pune piatra de temelie a ultimei sale montări (nu avea cum să o știe atunci!), pentru a plămădi acea atmosferă ciudată, seacă, poetică și oarecum grotescă a *Livzii de visini* imaginată de el. Scenografia o semna Romulus Feneș, proaspătul, la vremea aceea, și ambițiosul director al teatrului. „Important, acum, e să găsim acea măsură, care să-mi dea în afară de ideea spectacolului, acele treceri, forme, situații, care depășesc limita realismului psihologic. De acolo, într-o direcție nouă de teatru. O altă treaptă în timp. Problema e, până unde? Să scoatem spectacolul dintr-un realism pământean. Problema e mai complexă, actorul va trebui să joace pe alte corzi decât s-a obisnuit. Aspecte poate neexploitate cu această piesă.”⁴³ – mărturisirea actorilor la repetiții, după cum subliniază Cristian Ioan, regizorul secund al spectacolului, în cartea Cehov „*Livada de vișini*”, *jurnal de repetiții*. Harag spunea despre „*Livada asta*” că se confundă cu teatrul, ca instituție și clădire, ori în teatru se poate merge chiar până la paroxism, uneori, nefiind o greșeală „când mai evadezi”. Spectatorii, considera Harag, s-au manierizat pe un anume gen de spectacole. Știu dinainte convenția. La montările deosebite, nu se cunoaște regula jocului dinainte, surprizele vin pe neașteptate. Dacă nu apar surprize, ceea ce este reprezentat pe scenă poartă amprenta manierei de joc și nu te mai poate impresiona. Totodată, indica actorilor să nu joace în general, păstrând trăsăturile individuale ale personajului, să ajungă la complex. Nu există limite pentru modalități de a crea, puncta regizorul, cu inepuizabila-i fantezie căuta să poată sintetiza ce e mai bun dintr-o exprimare teatrală mai esențializată, mai abstractizantă. „Aș începe spectacolul cu o cortină imensă de dantelă (o perdea). Această lume e o lume trecută, uzată, săracă, dar cu rămășițele unor obiecte, momente, care readuc amintirile, dar ne arată sărăcirea perpetuă, înceată, dar sigură. Nu o dantelă de nylon. Să joace un rol

decorativ și funcțional – în actul III, când e balul, sectionăm scena cu ea și în spatele ei se poate întâmpla și altceva. Din spatele ei se vede nu o casă, ci o scenă de teatru sau un spațiu poetic. Să ținem consecvent linia asta a decorului. În spate nu prea vreau mobile. În actul I, ne trebuie un dulap imens, un pătuc de copil, o masă lunguiață și joasă și câteva scaune. În spatele dantelei, e o lumină difuză. Din spate, apare bătrânul ciudat, Firs, cu un binoclu de teatru. Toată lumea, în afara lui Lopahin, are în ea o ușurință, o iresponsabilitate naivă, inocentă. Totul e ca un dans al morții, dar cu dezinvoltură și firesc. Spectacolul va fi plin de jocuri – jocuri care se fac și într-o casă particulară, dar și în teatru, de exemplu.”⁴⁴

Evaluând modificările ce apar în timpul repetițiilor la trecerea de la masă la scenă, conta pe ideile care veneau din stofa piesei și a acțiunii. Actul II al *Livezii* îl aprecia ca foarte dificil de ridicat și tocmai de aceea incitant. Remarca despre actul I că e plin de acțiuni primare, actul III la fel, iar actul IV e plecarea. Dar în actul II, unde nu se întâmplă nimic, fiind foarte diferit ca stil, trebuie găsite situații interesante, pentru a nu deveni filozofie ori estetizare. „Mă gândesc aici la actul II, nu eșarfă, nu ochelari, ci ceva care să te scoată din capcana textului. Textul te leagă, te obligă. Există o serie de date fixe care te obligă la o disciplină care să țină cont de anecdotică piesei în acest act II. Oricât am face noi cu șareta... nu asta-i esențialul, asta (esențialul) se ascunde undeva în text dar nu în aparențele textului, ci în subtext. Trebuie să te bizui doar pe personalitatea actorului. Lipsește ceva să spună mai mult decât aceste conversații care de bine de rău vor fi făcute frumos. Textul e așa de magistral că este de ajuns să se spună cu o vibrație a trăirii, e poetic. O idee care include și toate aceste elemente, dar să aibă ceva în plus... aici e problema pe care trebuie s-o rezolv. [...] Omul e o creatură foarte ciudată, în majoritatea situațiilor nu reacționează firesc, după regulile unor canoane sociale sau psihologice.”⁴⁵

Deseori, Harag se întreba cât de departe se poate merge în gândirea unui spectacol sau dacă există vreo limită pentru fantezie. Îl exemplifica de cele mai multe ori pe Giorgio Strehler, ce nu se ținea încătușat de text și urmarea să-i

Radu-Anton Maier, „Arc V”

evite „capcanele”. Pentru că în joc o replică poate omori sau înlănuia actorul, el găsea modalități care să permită ridicarea spectacolului din alte acțiuni. În *Livada* lui Strehler, remarcă György Harag, se demonstau performanțe actoricești extraordinare. Actrița care interpreta rolul principal (soția lui Strehler) juca magistral. Decorul era un circular albastru sters, cu reflectoare pe contre-jour, iar patruzeci și cinci de minute se înfățișau numai umbre. Se vedeau numai siluete. Un reflector albastru, un fel de halogen proiectat direct pe fața actriței, îi mărea imaginea chipului, expresia lui devenind pregnantă, aproape că i se zăreau porii de pe față. Totul era într-o concordanță de mare clasă. De altfel, comentarii asemănătoare despre spectacolul lui Strehler face și George Banu în cartea sa *Livada de vișini, teatrul nostru*. „*Livada* va rămâne cel mai frumos eseu despre albul în teatru. Aici pe un fond alb, se produce o asemenea osmoză între costume și decor, încât personajele sunt «parcă translucide, parcă niște umbre», spre a relua o formulă stranie a lui Andrei Belfi. Un efect de absorbție reciprocă instaurează unitatea la care se gândea Cehov, în celebra scrisoare care l-a inspirat pe Strehler: doamne îmbrăcate în alb, în livada albă. Nimic nu le separă. Ele aparțin aceleiași esențe.”⁴⁶ Sau „Strehler face din această operă ultimă obiectul unei dispariții teatralmente somptuară, așezându-și spectacolul sub semnul albului [...] Albul păstrează tinerețea veșnică a ruinelor, refuză verdețea veselă a unui declin consimțit și așterne peste zidurile groase rigida paloare convulsivă a unei morți fulgerătoare. *Livada de vișini* a fost balena albă a lui Lopahin.”⁴⁷ Un alt spectacol exemplificat de Harag era cel al lui Peter Brook. În *Livada* lui, pe scenă se întindea un covor uriaș cu →

⁴³ Cristian Ioan, Cehov „*Livada de visini*” *jurnal de repetiții*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2012, p. 25.

⁴⁴ *Idem*, p. 42.

⁴⁵ *Idem*, p. 45.

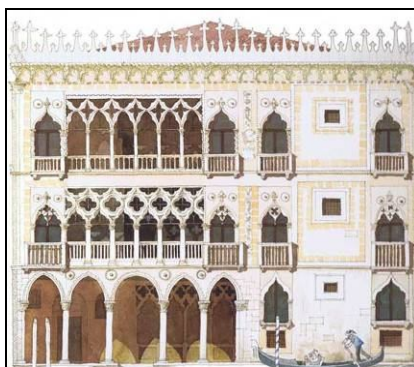
⁴⁶ George Banu, *Livada de vișini, teatrul nostru*, ed. cit., p. 114.

⁴⁷ *Idem*, p. 221.

motive splendide, covor vechi ce amintea de nobletea, de opulența casei și a lumii acum în ruină. Inedit creat era și momentul mutării, unde se aruncau perne de la pod, lucruri, construind o montare elegantă ce nu avea în distribuție mari actori, cu excepția lui Michel Piccoli, ce îl întruhipa pe Gaev și care se distingea dintre toți.

Repetițiile conduse de György Harag au avut o fantastică influență asupra tuturor trupelor cu care a lucrat, lăsând amintiri bogate în semnificații, iar numeroși actori au ajuns mari datorită lui. La Târgu-Mureș, în ziua de 15 mai, a fost ultima repetiție la care a mai participat și regizorul, după cum este notat în jurnal: „i s-a instalat un fotoliu pe scenă. [...] Slăbise destul de mult, dar mai dădea câte o indicație cu o voce pe care și-o știa puternică și de care era foarte mândru, dar care nu mai avea forță... de fapt, toată lumea se purta cu el ca și cu un porțelan extrem de fragil pe care ți-e frică să-l atingi. Ar fi dorit să vadă o repetiție cu toate elementele importante ale spectacolului reunite – decoruri, costume, lumini, muzică... dar construcția decorului era foarte complicată și a durat mai mult decât și-ar fi închipuit vreunul dintre realizatori. Ochii aceia albaștri îi străluceau de surescitare și se vedea că este foarte agitat, până la urmă, soția sa, care îl însoțise la teatru, l-a condus acasă. Apoi au început să apară la scenă costumele, decorul (care era formidabil) - Romulus Feneș a făcut cel mai inspirat și mai fabulos decor din viața lui... ! Era un tunel lung de 25 de metri, mai larg la oglinda scenei, care se îngusta ușor pe măsură ce se prelungea spre fundal, realizat din material textil și susținut de cabluri de la pod - pe toată lungimea sa – pentru a putea în final să fie prăbușit pe scenă, odată cu „tăierea livezii de vișini”. Apariția decorului a însemnat pentru întreaga distribuție o ștachetă care s-a ridicat brusc, fiecare actor realizând cu teamă și chiar disperare că se află în fața unei duble performanțe evidente, deocamdată regizorală și scenografică, urmând ca și cea de-a treia, a interpretării actoricești să fie măcar pe aproape... Din clipa aceea, parcă a intrat un demon în toți actorii, cuvântul de ordine a fost rigoarea și nimeni nu și-a mai permis nici cea mai mică economie la mijloace [...] „marcajul” a dispărut definitiv din toate repetițiile care au urmat și chiar se crease o atmosferă aproape sacerdotală.”⁴⁸

În iulie 1985, aflat în România pentru câteva zile, Lucian Pintilie vizionează spectacolul lui Harag pe care îl apreciază ca „absolut extraordinar”, impresionat fiind și de faptul că Harag, prin moartea sa, a dat o șansă infinită ultimei sale opere. Ceva mai târziu Pintilie, în *Livada de vișini* montată la Arena Stage, Washington (1988), își demonstrează (pentru a câta oară?) măsura înconfundabilului său stil, propria sa manieră încărcată de mister, de a aduce din trecut piesele clasice, făcându-le să pară creații de ultimă oră. A descoperit în spatele replicilor noi înțelesuri și a introdus personaje la care se fac doar referiri în text. Astfel *Livada* debuta și se încheia cu imaginea

Venezia Ca d'Oro / Valentin Zoltan Nagy

unui copil ce amintea, într-un mod straniu, de răposatul Grișa. Peter Brook sugerează pajiștea cu ajutorul covorului, la Pintilie, însă, decorul suferea o transformare uluitoare.

Împreună cu Radu și Miruna Boruzescu, Pintilie a imaginat în cel deal doilea act al *Livezii* un întreg lan de grâu, ce apărea și în final, într-un fel de epilog construit pe o proiecție vizionară, de parcă moșia s-ar fi năruit copleșită de vegetație. Pe întuneric, într-un moment de pauză, camera copiilor din actul întâi era înlocuită pe neașteptate cu un imens lan de grâu, ce anunța parcă soarta livezii. În acest câmp, inedită imagine, se zăreau personajele și totodată o sperietoare de ciori ca „metaforă materială a pulsației ce face să zvâcnească baierile inimii cehoviene”.

O întâmplare trecută îi impusese oarecum regizorului această soluție. Cu ani în urmă, Miron Radu Paraschivescu îl invitase în mare grabă la Sighișoara. Dar, într-o curbă cu câțiva km înainte de oraș, mașina a țâșnit în aer și a planat: „apoi un șoc, ca o electrocutare a mașinii, peste tabla capotei, peste parbriz, întunecându-mă, a început să răpăie o ploaie extrem de violentă, mii de bice fragile biciuiau mașina – aspru

la început, din ce în ce mai dulce apoi – și viteza mașinii se reduce - până la un sfârșit, până la un susur de lăcuste - până la nimic. Grâul, culcat în iarbă, omorât de bolidul tâmpit, amorțise șocul – ca o frână, de o nesfârșită delicatețe. Grâul imi salvase viața. Duhul Grâului.”⁴⁹

În spectacol, intuind fragilitatea personajelor ce atingea o limită într-un fel primejdios în contextul acestui act II, simțise nevoia unui soi de forță uriașă, „o forță telurică – din adâncurile magnetice și magice ale pământului. Atunci când apare Grâul, care trebuie să cuprindă toată suprafața platoului, un dreptunghi de aur [...] Această forță telurică sublimată în grâu trebuie să fie o apariție miraculoasă - o transformare rapidă, desfășurată în răstimpul unei *respirații mai lungi* (15-20 de secunde) care literalmente – și știți că eu nu sunt un cabotin setos de aplauze – să smulgă, de data aceasta vreau cu orice preț, să smulgă, zic, aplauze.”⁵⁰

Așa a și fost, apariția Grâului tăia cu adevărat respirația.

Putem sublinia așadar că în orice creație există un puternic coeficient biografic și chiar dacă disimularea eului e mare, i se poate recunoaște totuși prezența. Coloratura individuală a creatorilor de spectacole nu se poate disocia, în timpul lucrului, de țesătura scenică a pieselor.

Și la urma urmelor, așa cum exclama György Harag, cu puțin umor și siguranța regizorului atins de geniu, creația e totuși o grea meserie - „Ce grea meserie, domnule! Ce grea meserie”!

Bibliografie:

- Banu, George, *Teatrul Memoriei*, traducere de Adriana Fianu, București, Editura Univers, 1993.
- Banu, George, *Livada de vișini, teatrul nostru*, traducere din limba franceză de Anca Măniuțiu, București, Editura Nemira, 2011.
- Banu, George, *Reforme teatru în secolul reînnoirii*, București, Editura Nemira, 2011.
- Ioan, Cristian, *Cehov „Livada de vișini” jurnal de repetiții*, Târgu-Mureș, Editura Nico, 2012.
- Pintilie, Lucian, *Bricabrac*, București, Editura Humanitas, 2003.

⁴⁹ Lucian Pintilie, *Bricabrac*, Editura Humanitas, București, 2003, p. 223.

⁵⁰ *Idem*, p. 222.

⁴⁸ Cristian Ioan, op. cit., pp. 63-64.

Dincolo de oglindă

Numeroase polemici s-au născut în jurul problemei „roman și film”, mai ales când s-au repetat adaptările unor opere literare pentru marele ecran. Literatura assemblează cuvinte, filmul utilizează mijloace complexe. Literatura te pune la „muncă”, imaginația devine fertilă; filmul îți arată de-a gata, într-o clipă, o casă descrisă în carte pe câteva pagini. Personajele apar deodată, fără echivoc. Sigur că se vorbește despre vocația narativă a celei de-a șaptea arte, precum despre imaginile cinematografice ale scriiturii. Expresiile „camera-stilou” (A. Astruc) sau „cine-scriere” (Eisenstein) ne duc cu gândul la munca regizorului concepută ca exercițiu de „scriere”. Cinematograful incită la scrieri (scenarii cine-romane). Un roman va suporta modificări pentru a deveni scenariu, înaintea transformării în cinema. Privirea camerei de filmat nu este altceva decât un narator omniscient.

În opera literară, naratorul se plasează peste tot; în cinema, camera de filmat trebuie neapărat să se găsească într-un loc anume. Pe ecran lucrurile au o formă (în mod obligatoriu). Dacă scriitorul lasă uneori în umbră trăsăturile personajelor, iată că pe ecran fețele constituie substanța vitală. Tot ce se vede pe ecran înseamnă prezent. Pentru a sublinia trecutul, cinematograful a apelat la flash-back, la vocea din off etc.

Am mai ilustrat comparativ cărți transpuse pe marele decran, deși compoziția n-are scopul de a stabili ierarhii, întrucât titlul operei și titlul filmului apar ca două entități omonimice. Fiecare înseamnă altceva, aparținând unei arte diferite.

În 1973, Vasili Șukșin, scriitorul, concepe scenariul *Călina roșie* după propria sa carte și, ca regizor, realizează filmul cu același titlu, în care el joacă rolul lui Egor, iar Liuba e interpretată de soția sa (Lidia Fedoseieva). De altfel, Șukșin și-a subintitlat cartea „nuvelă cinematografică”. De ce Vasili Șukșin nu s-a mulțumit cu impactul literaturii, de ce a vrut să „se repete” în imagini? A simțit, oare, că, dincolo de oglindă, nu se va naște un ecou redundant, ci o operă diferită, la fel de percutantă? Să fi avut premoniția morții? (peste un an, în

1974, Vasili Șukșin moare pe platourile de filmare la *Ei au luptat pentru patrie*, filmul lui Serghei Bondarciuk). Fatalitatea și ireversibilul fac casă bună atât în carte cât și în film. Egor iese de la închisoare, vrea să-și schimbe modul de viață, o cunoaște pe Liuba cea generoasă precum sufletul mestecenilor, pe care Egor îi mângâie mereu. În carte, Egor „se întoarce apoi cu fața spre mesteacănul de care se sprijinea și-i mângâie trunchiul cu palma. „Bine te-am găsit surată... Da' mândră mai arăți! Zici că ești mireasă, nu alta... Îți aștepti mirele, așa-i?” (traducere de Alexandru Calais). În film trebuie să vedem emoția lui Egor, iar vorbele din carte par puțin artificiale pentru concretul imaginii. Literatura „adusă” aproape se sfiește de poetizare, de „literaturizare”. În film apar și păsările, iar Egor vorbește cu ele.

Liuba simte că Egor ascunde ceva, un trecut „neîncheiat”, care îl obsedează, îl „vizitează”, îl ucide. Într-un elan de înțelegere, Liuba exclamă: „de ce sunteți așa nenorociți, dragii de voi?” (se adresează lui Egor). Minunat acest plural, prin care se subînțelege caracterizarea sintetică a sexului opus, a bărbaților. Pur și simplu Liuba enunță un blestem ce apasă asupra lor, din moment ce ei nu se opresc dintr-o goană misterioasă, trăind stări contradictorii (primul ei soț fusese alcoolic).

În carte, în final, autorul scrie clar: „Egor muri”. În film, însă, după ce Petro trece cu basculanta peste mașina Volga (deși nuvela se încheie aici) apare imaginea Liubei, care, în fața focului, în voce off, „aude” scrisorile optimiste și înflăcărâte pe care Egor i le scria din închisoare. Așadar echivocul din film evită deznodământul tranșant, răspândind un alt fel de lumină, dispând umbrele tragediilor umane.

ALEXANDRU JURCAN

Flori de liliac!

Cu liliac în gândul tău,
inspir factură și simțire,
să te urâsc nu pot,
să te iubesc e prea puțin,
parfumul tău mereu adie,
și timp și spațiu aș face ghem
să împletesc cu alb și roșu
meandre pentru revărsarea
noastră.

Nechează soarele pe o frunză în
varf de deal:

- Wake up, cowboy! It's time to
go!

Puțină culoare vă rog!

O tolbă plină de culoare,
de ce să mai rostim cuvinte,
când gândul se revărsă-n
valuri,
din goarnă sunetul prăvale
albastrul de pe vârf de deal
prin floarea fânului de mai.
Din frumusețuri sună Niță
aducere aminte, un morman:

- Deseară-n șura popii, avem
fiiiilm!

Se regulează Greta Garboooo,
50 de bani în picioareee,
1 leu pe bancă!

Rădașca și Cărăbușul

Rădașca visurilor mele,
arcade brațele pe stele,
cu pașii adiind prin lanuri
întoarce spre Nadir ce zace
în lumea Soarelui Apune,
în cupe astăzi vom renaște,
potrivnicelor noastre astre
mesaj avem dintr-un copac:

- Pe toate vă vom face praf!

SERGIU SCOFERCIU

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Felicitări pentru cel mai recent număr al revistei *Vatra veche*. Aș putea să o primesc pe email ? Mulțumesc, o zi frumoasă !

Carmen Mihăescu.

Mulțumesc. Spor la treabă. Cu respect,
Aurel V. David

Într-adevăr este plăcută lectura, mulțumesc. *Cartea Iertării*, ediția a III-a se află la tipar.

Günér Akmola

Excelente, ca prefață a numărului, chestionarul și răspunsurile picturului (în replica 13, nu e vorba de Ovidiu, dar de Cicero din *Tusculanae V*, unde-l citează pe Marcus Pacuvius). Superlativ-sugestivă mi s-a părut **Amfora**, plasată inspirat în "inima" acestui episod al anchetei. Poate ea îl "portretează" pe dl. Maier mai convingător decât toate vorbele sale; așa lipsită de inscripții ori decorații figurative, ca orice altă "anphora litterata", lasă câmp liber interpretărilor simbolice (premiu pentru învingător?, corp găzduind sufletul?, altceva, cine poate ști??)

Dragă Domnule Băciut, vă mulțumesc mult pentru Revistă!

D.C.

Vă mulțumesc! Cu prețuire,

Maria Postu

Mulțumim și pentru acest număr al revistei, pe care îl vom citi cu gânduri bune către cei care au trudit la realizarea lui.

Minodora Platu

Vă mulțumesc, domnule Băciut. Vă doresc o vară frumoasă și inspirată.

Maria Jorj

Mulțumesc pentru revistă, stimate domnule Băciut.

Michaela Mudure

Stimate domnule Băciut,
Vă mulțumesc pentru trimiterea revistei nr. 5/2015! Ce minunat v-ați exprimat : "Un om poate să citească o singură carte, deoarece după ce o va citi va deveni alt om, iar acel om nou, la rândul lui, va putea citi o singură carte, care va face din el alt om, care la rândul lui, citind o carte, va deveni alt om..." (Nicolae Băciut)

Mă gândesc la Teorema lui Gödel: ea spune că nu poți avea, de pildă, o bibliotecă în care să încui toate cărțile pe care le ai, împreună cu catalogul lor, căci catalogul e tot o carte și atunci îți mai

trebuie un catalog în care s-o înscrii; ca să ieși din impas, ești nevoit să ții catalogul afară. Oare n-am putea folosi Teorema lui Gödel ca dovadă a existenței dintotdeauna a lui Dumnezeu?! Universul nemărginit, creat din nimic („ain sof”), nu-l poate conține și pe Dumnezeu. El e „înafara” timpului și spațiului...

Cu stimă,

Horea Porumb

Mulțam, Nicolae! Felicitări, vâratice, vatrăce (sic!),

Lucian Vasiliu,

editura JUNIMEA-revista SCRIPTOR

Mulțumesc pentru mesaj. Felicitări pentru noul cultural și deopotrivă... artistic... grafic al revistei. Suces în continuare. Cu prietenie,

Mihai Bandac

Mulțumesc pentru revistă. Week end plăcut!

Violeta Craiu

Mulțumesc, un număr bun.

B.U.

Bună dimineața! Mulțumesc foarte mult pentru minunata revistă ! Ca de obicei se citește cu mult interes și bucurie !

Clelia Ifrim

P.S. Am trimis cărți pentru Festivalul de Poezie Religioasă "Credo", secția volume tipărite. Vă rog frumos puteți să-mi spuneți dacă au ajuns? Mulțumesc încă o dată!

Stimate dle. Băciut,
Vă mulțumesc mult pentru publicarea poeziilor trimise în *Vatra veche*. Nu numai noi, dar și versurile se simt în largul lor când revin la vatră... Cu cât mai veche cu atât mai autentică. Cu bine,

FLC.

Mulțumesc. Poemul de pe copertă e glorios. Vreau un exemplar print pe adresa de la Codlea.

A.I.B.

Vă mulțumesc pentru revistă și vă propun spre analiză și eventuală publicare un eseu. Cu stimă,

Elena Agiu-Neacșu

Mulțumesc mult. Cu apreciere,

Cristina Dascălu

Mulțumesc frumos!

Dan Tănăsă

<http://www.dantanasa.ro/>

Felicitări pentru continuitate și pentru calitatea materialelor publicate!

Ștefan Doru Dăncuș

Mulțumiri cu felicitări și pentru acest număr deosebit. Sănătate și succes,

I.B.

Stimate domnule Băciut Nicolae,
Vă mulțumesc pentru noul număr al revistei *Vatra veche*! Încântat de conținut și prezentare,

Ben Todică

Mulțumesc mult. Voi citi cu mult interes.

Cu alese urări și prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Bună ziua! Mulțumim pentru revista *Vatra veche* nr.5/2015. Am retrimis-o și altor prieteni sau iubitori sau creatori de reviste, lucrări literare sau colaboratori. Dacă am greșit vă rog să-mi comunicați. Vă doresc o zi bună, iar cititorilor: Lectură plăcută! Cu stima/Kind regards,

Toderici Valeri

Stimate domnule Băciut,
Am primit cu mare bucurie revista *Vatra veche* 5/2015. Prin intermediul acestei remarcabile reviste, ați început să re-lă-diți identitatea culturală a acestui popor. Vă doresc multă sănătate.

Cu sinceră prietenie,

Laurian Lodoabă
Revista „Banat” Lugoj

Stimate domnule Băciut Nicolae,
Vă mulțumesc pentru revistă și pentru publicarea materialelor și nu ezit să vă mai trimit atașat încă unul.
Cu doriri de bine,

Ben Todică

Bun găsit. Mulțumim dl Nicolae.
Cu gânduri bune și respect din Roma, Italia: "AssoMoldave".

Tatiana Nogailic

Vă mulțumesc și vă felicit!

Vasile Lechințan

Mulțumesc mult! Respectul meu, pentru tot ceea ce faceți!

Andra Dumitrescu

Stimate domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru numărul 5 al revistei VATRA VECHE! Vă trimit un material despre o carte de poeme care m-a bucurat (PĂRERILE TOAMNEI) și un poet care mi se pare deosebit de original (TONI CONSTANTIN GEORGESCU). Am aflat că este matematician, dar citindu-i poemele, mi-am dat seama că este,

deopotrivă, și filozof (meditația sa poetică despre timp mi se pare singulară). Vă doresc numai bine,

prof. L.Daradici (Deva)

Mulțumiri, domnule Nicolae Băciuț, Fiecare număr al revistei ne bucură.

Veronica Oșorheian

Mă înclin și vă mulțumesc că nu uitați că sunt o fidelă cititoare a revistei *Vatra veche* și sper că într-o zi poemele mele își vor găsi loc în paginile sale!

Katalin Cadar

Vă mulțumesc din suflet, pentru acest mail dar mai ales pentru deschiderea de care dați dovadă față de lucrările celor mai nou pătrunși în rândurile oamenilor de litere. Nu am îndrăznit să vă abordez personal pentru volumul de proză, dar aș fi făcut-o mai demult și cu celelalte lucrări dacă mi-aș fi imaginat măcar că unii dintre acei care se învârt în sferele înalte ale cuvintelor își apleacă privirile cu bunăvoință spre novici. Îmi place să scriu, o fac de drag și doar atunci când simt imboldul de-a o face, sper să o fac și destul de bine încât să acceptați să vă mai trimit materiale la Editura Nico.

Cu deosebită considerație,

Mihaela-Alexandra Rașcu

Mulțumiri și mulțumiri! Felicitări pentru altitudinea estetică a revistei!

Zile bune și gânduri senine,

Ștefan Vlăduțescu

Am privit prin ferestre. Nicio piatră ridicată! Doar poezii zidind cuvinte!

Cu bine, dragă Nicolae!

Lucian

Lectura, o caldă respirație; subiectele incitante; selecția riguroasă mențite cota valorică a Revistei.

Cu prețuire și mulțumiri,

Mara Paraschiv

Mulțam fain! Placu-mi rău! Felicități - tată socru mare!!

Rodica

Mulțumesc. Cu prețuire,

Ognean Stamboliev

Vă mulțumesc foarte mult pentru revistă și pentru regularitatea cu care o trimiteți! Toate cele bune!

Daniela Varvara

Buna ziua Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite în mod constant revista *Vatra veche* spre lectură.

Cu sinceră considerație,

Prof. Ilie Cătălin

Vă mulțumesc mult pentru revistă, dar și pentru articolul publicat!

Cu deosebită considerație,

Corina-Lucia Costea

Am primit revista dvs. Felicitări! Mi-a plăcut mult articolul dumneavoastră despre Casa Memorială "George Bacovia".

Vavila Popovici

Stimate domnule Băciuț,

Dumnezeu să vă dăruiască putere și sănătate să înfăptuiți totul cu bine în viața de familie și în cea culturală în care sunteți atât de implicat.

Exemplarul trimis este pentru corectare, după cât înțeleg. Totul este la înălțime.

M-am uitat la materialele mele. E în regulă, doar la *Convorbiri* am ceva ... (...) Pentru nuntă: fericire și casă de piatră mirilor!

Aștept revista gata. Cu aleasă prețuire,

Luminița Cornea

Mulțumesc mult!!! Ce sărbătoare a spiritului! Câtă lumină!...

Carmen Sima

Dragă Nicolae,

Superb poem: "Cine ridică piatra?"

Cu admirație,

Daniela Bullas

Mulțumesc foarte mult! Sănătate,

Chifu Panaite

Respectuoase mulțumiri, distinsse maestre, Nicolae Băciuț!

Vica Perivădeanu

Stimate d-nule Nicolae Băciuț, Directorul Revistei „Vatra veche” din Tg.Mureș, am revenit cu e-mailul, cu câteva din poeziile mele, pe care vă rog să le publicați. Sunt de acord să fie publicate și pe rând. După publicare suntem de acord să cumpărăm și 20 de exemplare. După publicare, ne puteți anunța prin e-mailul meu sau telefoanele de mai jos. (...) Vrem să știm unde să trimitem banii, inclusiv cheltuielile de trimitere prin poștă. Se poate și prin “rambus”, adică să plătim la primirea coletului! Pe același telefon sau e-mail mă puteți anunța pe mine și pentru d-nul Emil Perșă, pentru care am trimis poezii în e-mailul anterior!

Cu stima/Kind regards,

Toderici Valeri

Stimate Domnule Băciuț,

Mi-ați făcut o mare bucurie publicând recenzia "Lumina de dincolo" și vă mulțumesc pentru "găzduire", dar și pentru acest număr interesant și generos al revistei (Nr.5 /2015), în care ați pus o mare parte din sufletul, din timpul și din profesionalismul Dv. Am trimis prin mandat poștal contravaloarea a 2 reviste nr. 5/ 2015, dar , din grabă, am precizat că sunt pentru nr.6/2015. Îmi cer scuze pentru eroarea care-mi aparține, rugându-vă, în măsura posibilităților, să-mi expediați două reviste nr.5 / 2015, pe adresa (...) Cu repetate mulțumiri și cu scuze pentru greșeala numărului revistei solicitate, vă doresc sănătate și multe împliniri. Cu prețuire,

Livia Fumurescu

Citesc ocazional revista *Vatra veche* și apreciez varietatea și calitatea articolelor publicate. Vă mulțumesc pentru atenție,

Cu respect,

Radu Olinescu

Dumneavoastră, revistei "Vatra veche". Cu toată admirația,

Stan V. Cristea

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumim pentru colaborare. Ne-ați făcut o mare bucurie, atașându-ne numărul actual al revistei *Vatra veche* - cu și

despre pictorul Radu Maier - fapt care ne onorează. Vom promova revista Dvs. pe toate canalele, care ne stau la dispoziție.

Cu cele mai alese gânduri,

Svetlana Maier

Stimate Domnule Băciuț,

Vă trimit alăturat comunicatul de presă al galeriei RADUART în legătură cu expoziția de grup "Artiști din Transilvania", care va avea loc în perioada 12.06 - 18.07.2015 în Fürstenfeldbruck.

Ne-am bucura dacă ați binevoi să semnalati acest eveniment cultural. Tipărire gratuită / Solicităm o copie.

*

Galeria RADUART constituie un centru internațional de artă contemporană: pictură, grafică, sculptură. Galeria noastră oferă tinerilor artiști neconsacrați o reală platformă de afirmare. Activitatea galeriei se concentrează, în continuare, asupra promovării pictorului Radu-Anton Maier. Nouă artiști plastici prezintă grafică, pictură, tapiserie și sculptură.

Fürstenfeldbruck, 07. Juni 2015 - Galeria RADUART din Fürstenfeldbruck prezintă nouă artiști plastici din Transilvania în expoziție de grup. Deja la a treia ediție, acest proiect se axează atât pe descoperirea și promovarea artei transilvane în toată complexitatea ei, accentuând multitudinea direcțiilor creative, pe care artiștii le-au aprofundat de-a lungul anilor, cât și pe intensificarea conexiunilor și descoperirea similitudinilor între comunitatea sașilor, a ungarilor, a șvabilor și, bineînțeles, a românilor din Transilvania.

*

Mulțumiri cu felicitări pentru revistă,

I.B.

Sincere mulțumiri și pentru publicarea observației mele. Tocmai întoarsă de la Iași, am primit un ecou.

Bianca Marcovici

Da, domnule Nicolae Băciuț, iar a ieșit cam lungă... Am citat, probabil, prea multe versuri, însă era nevoie să creez atmosfera bacoviană. Ce să fac? Dacă e prea mult, spuneți și voi încerca să mai reduc. Foto nu am, dar sunt convinsă că vă descurcați. Exact! Felicitări pentru alegerea inspirată a fotografiilor pentru casa din Bacău. Mi-au plăcut mult, dar eu ... uit să fac aprecieri ceea ce este foarte rău. Cred că mi-e teamă să nu semene a lingușire. Oricum aici nu este cazul.

Săptămâna viitoare - convorbiri ..

Toate cele bune cu sănătate și voie bună,

Luminița Cornea

Dragă Domnule Nicu Băciuț,

Ce mai faceți? Văd că revista o scoateți cu regularitate chiar dacă pe net nu prea mai apare. Eu am fost și anul acesta ca și anul trecut la Festivalul Lucian Blaga din Sebeș. (Anul trecut a fost și Valentin Marica). Sper să merg și la anul dacă apare volumul de traduceri. Cum la festival am primit două cărți despre Blaga, am scris o recenzie pe care v-o trimit alăturat.

Vă doresc concediu plăcut și toate cele bune,

Mircea Pop

Bună dimineața! Am ridicat ieri de la poșta coletul trimis - vă mulțumim frumos că ne-ați ajutat să completăm mica (dar tenacea) noastră bibliotecă de cenaclu literar, cu volumele proaspăt ieșite de sub teasc. La o parcurgere rapidă, ne-au atras atenția poemele copiilor pe care i-ați premiat la cea de-a IV-a ediție a Festivalului "Ana Blandiana". Pe măsură ce trece timpul, parcă sporește și talentul lor, iar selecția valorică este tot mai riguroasă, un motiv în plus să ne bucurăm pentru rezultatul obținut de Diana Maria Iorga, eleva noastră. Ea participă la acest concurs din anul 2012 și a rămas fidelă poeziei, ceea ce a ajutat-o să evolueze, trebuie să recunoaștem.

În numărul din luna mai al revistei "Vatra Veche" am întâlnit articole extrem de interesante, ca de fiecare dată. E minunat faptul că ne puneți la dispoziție această revistă lună de lună, fără a abdica de la datoria de conștiință a poetului, publicistului și cărturarului **Nicolae Băciut**, devotat cauzei culturii române. Vă mulțumim pentru sprijinul pe care-l oferiți tinerilor pasionați de literatură și vă felicităm pentru activitatea complexă pe care o desfășurați, cu beneficii pentru noi toți! Cu prețuire,

Prof. Maria Stoica
Colegiul Național "Mihai Viteazul", Sf. Gheorghe

Domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru revista *Vatra veche* nr. 5/2015. Număr reușit, o adevărată panoramă a literaturii române actuale și, remarcabil, textele au mesaj modern, implicat, dovadă că scribii privesc lumea cu pasiune și înțelegere, cu dragoste din dragoste. Am postat revista pe blog, temele sunt deschise oricui dorește să accepte frumosul ca o realitate de zi cu zi! Cu bucurie!

C. Stancu

DI. Băciut, îmi permit să vă propun un nume (Any Drăgoianu din Oltenia mea) spre colaborare pentru prestigioasa dv. revistă ce o păstoriți. Este o voce feminină care pășește cu grație în lirica românească. Atașez CV și un buchet de poezii. Cu urări oltenesști,
Al dv. **Marian Ratulescu(Radu Marini), Craiova**

Distinse Domnule Nicolae Băciut,
Vă mulțumesc că, mai întotdeauna, îmi găsiți un loc printre pagini. Primiți întreaga mea grațitudine.
Cu sentimentul alesei prețuiri,

Vasile Popovici

Stimate Domnule Băciut,
Am lecturat cu mare interes materialele din *Vatra veche* nr. 5, mulțumindu-vă și pentru acest număr. În același timp, vă felicit pentru coordonarea diverselor materiale informative și utile.

Hans Dama

Marianne Ganea, "Chaque-Proll"

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Și de această dată, vă rog să primiți felicitările mele sincere pentru nr. 5/ al excelentei dv. reviste.
Mulțumesc în felul acesta:

Corabia

De trist ce-am fost
corabia lăsată de tata
pe apa Sâmbetei am pus-o
și-a curs-o, a curs-o, a curs-o...
De la far printr-un nor mi s-a spus
c-a fost văzută-n fiord, în nord,
apoi în Marea Duminicii rătăcind
și de-acolo, nici un rând.
S-a zvonit că sub vânt,
sub furtuni sau sub ce-o fi fost
fără rost, ar fi ajuns destul de departe,
în americi sau indii, prin doric în Σπάρτα
de unde s-antors într-o zi,
târziu când apusul lăncezea pe chindii,
încărcată de doruri,
atât de-ncărcată încât
îi luau pânzele apă
iar catargele abia de mai puteau
să țină pescărușii și norii pe umeri.

Ioan Groșescu

Cele bune să se-adune!

Mulțumim frumos pentru numărul 5 al revistei, domnule Nicolae Băciut! Și acest număr are farmecul său, precum am înțeles la prima răsfoire, căci l-ați situat pe aceeași undă a inspirațiilor literare și viziunilor pătrunzătoare în miezul lucrurilor. Succes și de acum înainte! Cu respect,

Ana Sofroni

Primit, citit, plăcut!

De-atâtea numere citesc
Și-o întrebare vă pun vouă,
Căci încă nu mă dumiresc:
Cum Vatra Veche-i mereu nouă?

Cu stimă,

M.B.B.

O ediție elegantă prezentațional, bogată auctorial, interesantă tematic, cu texte interesante, variate, atractive. Mulțumiri și felicitări.

Nicolae Rotaru

Stimate dle șef-redactor,

Vă mulțumesc pentru publicarea povestirii mele în revista dvs. din luna aprilie. Îmi permit să vă rog – dacă deranjul nu e prea mare – să-mi trimiteți și mie prin poșta sau internet, nr.4 al revistei dvs; intenționez să scriu și la ziarul "Jurnalul săptămânii", care apare la Tel Aviv, în limba română și la care sunt redactor, despre prestigioasa dvs. publicație.

Cu respect și prețuire,

Carol Feldman
Israel

Am primit *Vatra veche* 5. Mulțumesc respectuos! Felicitări! Pentru numărul 6/iunie 2015 am trimis deja materialul în luna mai. O vară minunată, răcoasă și cu ploaie la vreme! Cu stimă,

Vasile Larco

Hristos s-a înălțat! Mulțumiri și felicitări pentru cuprinzătoarele și excelențele numere ale revistei (primate în format pdf) și v-aș ruga, în cazul în care vă sunt utile și publicați aceste însemnări, să-mi trimiteți o variantă print la noua adresă, indicată mai jos. Toate cele bune,

Cornel Galben

Stimate domnule N. Băciut,
Mulțumesc pentru publicarea celor 3 poeme simple. Cele rămase sunt acolo în portofoliu. Vă trimit un mic-mic text despre Eminescu și o problemă de deschidere a minelor și balanța economică a țării. El știa aproape tot, nu ca derbedeii de azi, care n-au văzut vreodată o gura de mină, ei venind de la discotecă, bretonați și bălbâiți. Și cu ifose de stăpânii astei nații, cum a zis Poetul.

Dumitru Velea

Dragă Nicolae Băciut,
Am primit numărul 5 al revistei și mulțumesc pentru publicarea articolului despre Memorialul Radu Flora. L-am și trimis în Voivodina lui Lucian Marina. Îți trimit articolul despre Coșbuc cu ceva ilustrație (de care nu știu dacă ai nevoie, dar... sa fie...).
Cele bune și o vară nu atât de fierbinte pe cât se anunță...

Ecaterina Țaralungă

Către

Redacția "Vatra veche",
Vă trimit spre o eventuală publicare eseu "Există sindromul Don Quijote?" Câteva cuvinte despre autor: sunt cercetător științific, Ph.D. în Biochimie, actual pensionar.

Radu Olinescu

Dragă Domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc mult pentru revistă. Am lecturat-o cu mult interes. Vă trimit câteva poezii și proze pentru revistă și m-aș bucura dacă le-ați putea afla spațiu.
Cu alese gânduri și prețuire,

Mariana Zavato Gardner

Revista *Vatra veche* se poate citi și pe:
http://issuu.com/emanuelpepe/docs/vatra_veche_5_2015
e-manuel - alias "Hopernicus"

LUMEA LUI LARCO

INUNIE ȘI BILANȚ

Timpul curge ne-ncetat,
Anul e la jumătate,
Dar pe noi ne-au terminat...
Prețurile majorate.

STABILITATE POLITICĂ

Privesc atent în Parlament
De un deceniu ne-nterupt
Și văd un lucru evident:
Că-i tot o apă și-un... corupt.

DREPTUL DE AUTOR

Un fapt, ce pare un concept,
Va dăinui pe-a noastră glie:
Cum că poetul are-un drept,
Doar unul singur... de a scrie.

SOȚI IMPARȚIALI

Se iubesc la nebunie,
Casa li-i ca o stupină
Și-s, cum e în căsnicie:
Trântor el, iar ea regină.

GÂND ÎN TRENUL DE MUNTE

Un trai prosper, fără de nevoi,
Plăcut ca dulcele alviței,
Se-ndreaptă, sigur, către noi,
Dar cu viteza mocăniței.

BIBLIOTECA

E-o sală plină cu volume
Și unde intră multă lume,
Ce pentru unii-i de lectură,
Iar pentru alții... de
tortură.

PREFĂ-TE

parodie după Dumitru Mălin
Să ieși din umbră, dragul meu, să ieși,

Din suferința crudă și amară;
Nu vesteji ca frunza de măceș,
Nu mai lăsa speranța ta să moară.

Că anii grei s-au scurs pe neștiute
Democrația poartă-un alt veșmânt,
Iar tu spre calea afirmării du-te,
Fii îndrăzneț și nicidecum înfrânt!

Prefă-te că ții fericirea-n mână,
Pe cerul vieții tale nu vezi nori
Și nu uita că dragostea-i stăpână
Doar ea între credință și fiori.

Și lasă-ți umbra rece, mult prea deasă
Pe chipul tău tristețea s-o sfârși,
Prefă-te c-o să ai belșug pe masă
Când de români corupți nu vei mai
ști!

RONDEL MEMORIAL

A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur,
Un domn aparte, nu prea dur
Dar nici prea moale, potrivit.

Când îi spuneai de vreun cusur
Cu drag îți mulțumea, spășit...
A fost un om deosebit,
Deosebit de cei din jur.

Prilejul când i s-a ivit,
Trecându-i zilele prin ciur,
Plecând spre cer, ne-a spus: Bonjur,
Mai sunt și alții de băfrit!

A fost un om deosebit.

CASTELUL IUBIRII

Dragostea e temelia,
Copilașii sunt liantul,
Zidurile-s trăinicia...
Până vine-n prag amantul.

MISTERUL NATURII

Pământul darnic e de veacuri,
Iar noi, și spun pe drept cuvânt,
Am fi, de nu ne-ar da și leacuri,
Cu sănătatea la pământ!

INSTANTANEU POLITIC

Cocoțat pe-o treaptă-naltă,
Politician sadea,
Lasă treburile baltă...
Și se bălăcește-n ea.

De la Păstorel citire!

LA CAMERĂ

Întrebat cât este ceasul
De colegul de pupitru,
I-a răspuns, dregându-și glasul:
- Patru făr-un sfert de litru!

MĂRTURIE

Vă fac și eu o mărturie
(De-aude mama, mă despică):
Femeia-i ca o jucărie,
De umbli des la ea... se strică!

CE-AR FI PĂMÂNTUL...

Ce-ar fi pământul fără soare
Și bucătarul fără har,
Literatură, fără sare,
Moldova, fără de Cotnar?

LARINGOLOGULUI

Când îmi spui: „Deschide gura!”
Și te uiți în ea cu farul,
Vrei să dregi cu picătura
Ce n-am dres eu cu paharul!

BOUL ȘI VULPOIUL

Un bou trăgea din greu la plug
Pe-un câmp mult prea bătătorit,
Purtând povara unui jug
Masiv, de vreme lustruit.
Trecând pe-acolo un vulpoi,
Îi zise scurt: - Să te ajut?
Că-n loc de unul de sunt doi
Efortul este mai scăzut.
- La mijloc e un vicleșug,
Ceva, cred eu, exagerat,
Cum o să tragi cu mine-n jug,
Perfidule vulpoi roșcat?!
- Să fiu sub jug, eu nu am spus
Nici când, cum poți așa să zici?
Vei trage tu, eu sunt dispus
Să tot pocnesc de zor din bici.

Morala, poate orișicare
S-o afle, că-i usturătoare:
Pe lângă unul ce muncește
E și acel ce biciuiește

VASILE LARCO

Marianne Ganea, "Sarpagati"

Detlef von Steinburg, "Segelboot"

Heide Roth, "Taurus"

Radu-Anton Maier, "Pampas"

Artiști din Transilvania la Galeria RADUART

La Galeria de artă contemporană RADUART din Fürstenfeldbruck (Germania) s-a deschis expoziția de grup „Artiști din Transilvania III”. Nouă artiști plastici expun pictură, grafică, sculptură și tapiserie.

Sculpturile în lut ale Mariannei Ganea sunt rezultatul confruntărilor permanente ale artistei cu anumiți oameni în contextul propriilor trăiri cotidiene. Aspectele aparent neînsemnate capătă o importanță plastică pregnantă, ceea ce conferă lucrărilor un surplus de monumentalitate.

Un maestru al iluziilor optice, Iustinian Ghiță este un reprezentant al interpretărilor pluridimensionale. Picturile lui pe pânză conțin diverse compoziții suprarealiste complexe, colecții de măști — veritabile probe de psihanaliză — variantele cărora au un comportament ambiguu

Hildegard Klepper-Paar ne oferă o gamă variată de experimente pe pânză, ca rezultat al permanentului ei impuls de cercetare, în urma căreia indicatoare, suprafețe structurate și areale misterioase concurează cu "anatomii" multiplicabile și eșantioane cromatice.

Peisajele lui Radu-Anton Maier, inspirate din elemente arhitecturale sau arheologice, din simbolistica deșertului sau din multitudinea structurilor alpine, pendulează constant între universuri arhetipale și subtile metafore narrative. Suprapunerea diverselor lumi vizionare oglindesc permanent diversificarea identității pictorului, oricum plurivalentă.

Gyöngver Mengel-Gall atinge sfere picturale în care firmamentul — apăsător sau volatil — variază în tonalități azurii, spre albastru profund. Atmosfera tablourilor ne relevă o materialitate a liniștii, întregită de suprafețe acvatice, în care timpul capătă o dinamică proprie.

Annamária Mór-Sághi este o profesionistă de anvergură în domeniul tapiseriei. Ea se desfășoară pe suprafețe plane, țesute din lână, bumbac sau din alte materiale textile, care necesită o impunătoare rigurozitate și inspirație, întregite de adaptabilitatea cromatică a materialului folosit.

Zoltan Nagy ne convinge de calitățile sale regizorale, conform cărora scenariul artistic este permanent organizat și repartizat pe valori cromatice, nuanțate cu elemente de umbră și penumbră. Lucrările sale preponderent arhitecturale denotă linearitate și intuiție perspectivă.

Heide Roth ne uimește cu mesaje artistice ambivalente, compuse din diverse reliefuri modelate, care vizează forme corporale umane. Permanentele transformări metamorfice și intensele erupții cromatice conferă peisajelor sale încordare, armonie și monumentalitate

Desenele lui Detlef von Steinburg reflectă prospețime și dinamică interioară prin trasarea fidelă a conturilor. Simplificarea riguroasă a subiectului impune prin sobrietatea și eleganța liniei. Dimensiunea controlată accentuează caracterul statuar al nudurilor.

(Comunicat de presă)

OCHIUL CICLOPULUI

Radu-Anton Maier, "Canale della Giudecca"

Starea prozei

PROFESOARA DE ROMÂNĂ

Începând din acest an școlar, ne-a venit la clasă o nouă profă de română. Meserie curată! Tinerică, frumușică și plină de importanță, așa cum îi șade bine oricărei profe de română. Nu vă zic că toți băieții, mai puțin eu, erau pe spate încă din prima oră. Avea ciorapi cu o dungă care se ondula frumos pe piciorul ei, urcând interesant pe sub fusta mini cu imprimeuri florale. De sub bluza străvezie se zărea lenjeria de dantelă colorată, care te făcea să înțelegi instant de ce se nasc poeziile și te îndemna fără echivoc la comentarii „literare”. Vă dați seama că băieții au lăsat în plata domnului matematica și au devenit brusc interesați de ce Bacovia visa numai sicrie. Cu un surâs superior, de divă, cocoțat pe buzele intens nuanțate cu un luciul turbat, clipind din genele grele de rimel, profesoara de română ne face să-l îndrăgim nu numai pe Bacovia ci și pe toți antecesorii și predecesorii săi.

Ieri i-am găsit contul pe Facebook. Mamă, mamă, ce poză avea la profil! Artistă, nu alta. Bluza mătăsoasă, căzută pe un umăr, lăsa să se vadă breteaua neagră, dantelată, a pieșei de lenjerie de dedesubt. Jur că putea inspira orice poet!

I-am cerut prietenia și, imaginați-vă că mi-a dat „Accept”. Am fost foarte bucuros! Înseamnă că m-a reținut din clasă și că și-a dat seama că sunt demn să fac parte din lista ei de prieteni.

- Cf? m-a întrebat pe chat.

- Bn! I-am răspuns, așa cum se cuvine pentru orice internaut și pentru că, oricum, altceva nu-mi venea în minte pe moment, bucuros că profă conversa tocmai cu mine.

Primul lucru cu care m-am lăudat colegilor a fost acela că eu sunt prieten cu profesoara de română pe Facebook. Speram să-i las pe toți mască. N-a fost să fie așa, pentru că un alt coleg a venit cu bomba că el face deja ore de română în particular cu ea. Măi, să fie! Mi-a cam luat-o înainte, dar pot să fac și eu asta, nu? O să le spun părinților că se apropie Bac-ul și că am nevoie de meditații. Așa de grijulii cum sunt privind viitorul meu, cu siguranță se vor bucura dacă ideea vine de la mine, și dacă am deja și profesoara potrivită.

N-am mai stat pe gânduri! Imediat ce m-am întors acasă, am intrat pe net. Era acolo, privindu-mă din poza ei mortală și trimițându-mi imediat salutul ei:

- Hi, cf?

Am oftat ușurat. Eram în termeni familiari, așa că îmi puteam permite să o întreb cât costa ora și în ce condiții accepta un nou client. Răspunsul a venit imediat:

- 100 pe oră, dacă vii singur. În doi 70, în trei 60. Acestea sunt condițiile mele!

Am rămas să mă gândesc la ce voia să spună de fapt, pentru că îmi era jenă să cer lămuriri, ca nu cumva să mă creadă prost. Dacă nu îmi voi da seama până vine mama, am s-o rog pe ea să dea telefon și să întrebe dacă meditațiile se pot face în grupuri de doi sau trei colegi și dacă tariful este în lei sau în euro, pentru că acestea sunt singurele mele nelămuriri în ceea ce privește orele în particular ale profesoarei de română.

MIHAELA RAȘCU

(Din volumul „Nebănuitele fețe ale secunde”, proză scurtă, în curs de apariție la Editura Nico)

Directori de onoare

Acad. ADAM PUSLOJIC

Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr

Lădăriu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Liliana Moldovan, Cristian Stamatoiu, Gheorghe Nicolae Șincan, Flavia Topan, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Raia Rogac (Chișinău), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2015 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

